

Fekete István

Hú

MÓRA KÖNYVKIADÓ • BUDAPEST, 1971

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Majtényi Zoltán. Műszaki vezető: Gonda Pál

Képszerkesztő: Lengyel János. Műszakiszerkesztő: Török Károlyné

60400 példány, 21 (A/5) ív, MSZ 5601-59

70.3581 Athenaeum Nyomda, Budapest.

Felelős vezető: Soproni Béla igazgató

IF 1264-1-7173 MÁSODIK KIADÁS

CSERGEZÁN PÁL RAJZAIVAL

FEKETE ISTVÁN, 1971

Még nem volt hajnal, de az éjszakát már lustán ringatta a nagy folyó.

A csillagok mintha álmosan hunyorogtak volna, s a partra vetődő hullámok is némán folytak vissza a mederbe, mintha felesleges lett volna minden locsogás a szürkület előtti idő ezen tétova óráiban.

Hold nem világított, így nem volt árnyék, de árnyék volt az egész világ, s a csónakot alig lehetett meglátni, félíg a homokban, a lapos öbölben.

A parton két ember hajladozott, s amikor már majdnem teljesen a vízre tolták a csónakot, a nagyobbik megszólalt:

- Ül be, majd én ellököm...

A csónak rácsusszant a vízre, s a magasabb ember is leült.

- Majd én evezek. Nem fázol?

- Kicsit...

A part újra néma és magányos maradt, mintha a virradatot soha várni nem lehetett volna, mert a csónak magával vitte a két embert az itt-ott felcsillanó hullámok láthatatlanságába.

Az evező alig hallhatóan kanalizott, és a fiú arra gondolt, okos dolog volt-e apját már harmadszor rábeszélni erre a veszedelmes kirándulásra.

Most már fázott és meg-megborzongott.

Karjait erőtlennek érezte, és nem nézett hátra, mert az ijesztő, sötét falat látni úgysem lehetett volna.

De - háromszáz pengő nagy pénz... és a sötétség jó, mert kevesebbet lehet majd látni a mélységből és a magasságból...

Igen, Jancsi a túlsó oldalról kileste a fiókákat, amikor hajnalban kiültek a párkányra, és a szülőket várták. Ügy látta, hárman vannak; fejenként egy százas... így lehetett számolni a háromszáz pengővel, ami nagyon nagy pénz. Az öreg lovat el lehet adni, és másikat venni; még csizmára is marad... A kötél ugyan nem új, de ha a kútásót elbírja... A kútásó szegről-végről rokon, hát az új kötelet is odaadhatta volna, de azt mondta, hogy ha őt elbírja, aki nyolcvan kiló, hát elbírja Jancsit is, aki negyven sincs. Legyen egészen nyugodt.

Jancsi azonban nem nyugodt. Azt talán nem lehetne mondani, hogy fél, de fázik és borzong. Majd utána jó lesz, de most még nem jó. Így volt tavaly is és tavalyelőtt is, bár akkor pár kilóval könnyebb volt.

Aztán megint a pénzre gondolt... a három ropogós százásra. A láda már kész... ebbe rakják a fiatal baglyokat, és kocsin viszik a patikába, mert a patikus rokona veszi meg a baglyokat. Apja pálinkát kap, amitől dúdolván hajtja majd a lovakat hazafelé. Akkor már jó lesz minden...

Megtapogatta zsebében a villanylámpát, és alig vette észre, hogy a csónak kicsúszott a homokra.

- Na - mondta apja -, te csak a zsákot vidd.

Kanyarogva ballagtak felfelé az emelkedő parton, amelynek folytatása volt a hatvan méter magas, meredek fal, s ennek közepe táján a barlang, amelyben a nagy baglyok, az uhuk fészkeltek. A tetőt hátulról lehetett csak megközelíteni, s onnan lehetett leereszkedni.

Amikor felértek, Jancsi leült egy lapos kőpadra, apja pedig a kötelet hurkolta egy vadkörtefához. Aztán ő is leült.

Nagy volt a csend. A csillagok megritkultak, a folyó felett hamvas köd szállt.

- Még meggondolhatod - mondta apja, aki máskor mindenben parancsolni szokott -, én nem erőltetek...

Jancsi nem válaszolt, mert bántotta apja tétovasága. Minden alkalommal neki kellett kierőszakolni a fiatal uhuk kiszedését, aztán apja úgy beszélt, mintha ő parancsolta volna. A pénzzel pedig enyhén zsugoriskodott.

- Hát ezt okosan csináltuk - mondta tavaly is hazafelé, s Jancsit bántotta apja utólagos hetykesége.

Igen, Kis-Magyar János fuvaros nem volt hős, és a maga módján szerette is fiát, de nem volt mentes ilyen emberi gyengeségektől. Egyébként jól megvoltak apa és fiú, mert Jancsi anyja már nem élt, s az asszonyi munkák egy részét is a fiú végezte. Időnként öreganyja jött főzni, baromfit ellátni, takarítani; hiába biztatta fiát, hogy házasodjon meg. Kis-Magyar János halogatta a dolgot, mert az özvegyi állapotot elég kényelmesnek tartotta, és úgy látta, a fiú sem vágyakozik mostoha után. Meg is voltak apjával csendes békességben, és ritkán fordult elő - mint például most -, hogy apját egy kicsit elítélte.

"Aki apa, az legyen mindenben apa" - gondolta tavaly is és most is, ott a hegytetőn, amely szörnyű falként szakadt le meredeken a folyóba.

Igaz, a kisuhuk kiszedése Jancsi eszméje volt, amire nem biztatta senki, s a patikus is csak annyit mondott, hogy egy ilyen vadászbagolyért bárki megadna egy százast...

Először az apa komolyan ellenkezett, de a pénz őt is levette a lábáról. Másodszor már könnyen hagyta magát rábeszélni, és most világosan látszott, hogy csak éppen a felelősséget tolja fiára, és mélyen meg lenne sértve, ha Jancsi azt mondaná: meggondolta a leszállást, és igenis, fél...

De Jancsi nem szólt egy szót sem. Jancsi már a hatvanméteres mélység fölött érezte magát, aminek rettenetes szívása már előre a gyomrában kavargóit.

Hiszen a kisbaglyokat nappal is ki lehetett volna szedni, de odacsődült volna a fél falu, s ezt a könnyű pénzszerzési lehetőséget más is megirigyelhetné. Azonkívül jó volt a derengő sötétség, amely alatt mégsem látszott annyira az ijesztő mélység.

Jancsi összeszorította a száját.

- Megkötötte? - suttogta rekedten.

- Meg...

- Hát akkor fogja meg, édesapám...

- Fogom!

Jancsi belelépett a hurokba, kiült a szikla szélére, és mászni kezdett lefelé.

- Eresztheti!

A kötel a körtefa kiugró gyökerén és az oromszikla vájatában kezdett csúszni lefelé, és idősebb Kis-Magyar János most esküdött meg harmadszor, hogy ez az utolsó, de a legutolsó eset, hogy fiát erre az útra engedi.

- Jól megy?! - kiáltott.

- Csak eressze!

- Hogy az a jóisten... - lehelte az apa, mert fia teljes súlyát érezte a kötélen.

A meredek falon bokrok voltak, egy-egy kis párkány, és Jancsi fogódzót, ahol lehetett, de súlyán ez alig könnyített valamit. Alatta derengő, kavargó mélység. A fiú nem akart lenézni, mégis lenézett, s arra gondolt, ha a vízbe esne, talán nem is ütné magát agyon.

- Hol van már az a rohadt barlang?

A kötel lassan csúszott Jancsival lefelé, s egy kis megnyugvás volt, amikor a lábai a széles párkányra értek. A fiú leguggolt.

- Elég! - kiáltotta, és bemászott a szoba nagyságú barlang homokos előterébe. Ott leült, és szívét hallgatta, amely úgy dobogott, mintha egy ló vágtatna a hegytetőn.

Kibújt a hurokból, ledobta válláról a nagy zsákot, sóhajtott kettőt-hármat, aztán felállt, és felkattintotta a zseblámpát. Ekkor a barlang mélyén megsuhant valami, s egy nagy szárny úgy pofon csapta a fiút, hogy majd hanyatt esett... aztán a folyó felett eltűnt a sötétségben valamelyik öreg uhu.

- Azanyád - rémüldözött a fiú -, jó, hogy a szemem nem vágtad ki! - De kissé meg is nyugodott, mert most már tudta, hogy csak a fiókák maradtak a barlangban. - Három! Jól láttam! - örvendezett Jancsi szívszorongató perceiben, amint meglátta a sarokban a zseblámpa fényében pislogó, már majdnem anyányi három fiókát. - Három! Talán már röpülnek is... - S a zseblámpa fényével vakítva a három kisuhut, megközelítette őket. - Ne féljete! - suttogta, és egyenként a zsákba erőszakolta a kapálódzó madarakat -, ne féljete, nem lesz semmi bajotok...

Bekötötte a zsákot, nyakába akasztotta, és hátára vetette, aztán belelépett a hurokba, és megrántotta a kötelet, mert mintha már derengeni kezdett volna, és a gyomra újra felkavarodott, ahogy lenézett a mélységbe.

- Húzza! - kiáltott tompán.

- Várj...

A kötel rángatódzott, de nem indult, és a fiú elsárgult, mert ez a rángatás azt jelentette, hogy a kötel megakadt valahol. Sziklahasadékba szorult vagy valami gyökér alá.

- Próbáld meg lefelé húzni! - kiáltott apja, és ez a kiáltás is tompa volt, mint a fulladás.

De lefelé engedett a kötel, pedig a fiú keze úgy reszketett, mint a kétségbeesés motollája. A mélységben csobbant valami.

- Húzom! - kiáltott újra az apa, és a fiú kiállt a párkányra, és egész teste reszketett, amikor a kötel megfeszült, és akadálytalanul vonszolódott felfelé.

Aztán a kötel megint elakadt, és Jancsit kiverte a halálos veríték. Egy kis bokor tövének vetette lábát, egy másikban megkapaszkodott. Apja már alig volt öt-hat méterre,

- Most rángassa!

Az apa óvatosan meghúzta a kötelet, s az újra megindult. Hallotta apja sóhajtasát, és látta arcán az eltorzult rémületet.

De a kötel ment felfelé, s amikor Jancsi kikapaszkodott a mélység peremére, úgy rogyott össze, mint akit letaglóztak.

Apja kiakasztotta nyakából a zsákot, aztán szelíden a hóna alá nyúlt, s elhúzta a vadkörtefa alá. Aztán odadőlt a fiú mellé maga is.

Sokáig hallgattak, aztán az apa magához húzta a kötelet.

- Ide nézz, fiam!

A kötelet valami éles szikla elmarta, s alig tartotta már néhány foszlány. Jancsi az utolsó pillanatban ért a párkányra.

- Látod?
- Látom, édesapám. Öreg volt már a kötél.
- Lőhet - mondta az apa, és reszkető kézzel a mélységbe mutatott -, hanem oda - és elcsuklott a hangja -, oda többet nem mégy, isten engöm úgy segítjön! - És a szeme elkönnyesedett.
Aztán elindultak lefelé, és Jancsi most megint nagyon megszerette az apját.

És most ül a három kisbagoly a kemence mellett a kuckóban, és ül a két Kis-Magyar az asztal mellett, és reggeliznek. Nem beszélnek az emberek, s a kisbagolyok is csak pislognak. Néha becsukják nagy szempillájukat, aztán kinyitják, mintha nem hinnék el, amit látnak. Egymásra nem néznek, és nem lehet tudni, hogy gondolnak-e valamit...

- Nem kellene enni adni nekik? - néz az apa a fiára.
- Nem ennének - mondta a fiú -, amíg meg nem szokják a helyet, nem esznek...
- Pedig talán éhősek...
- A patikus azt mondta: két hétig is elvannak élelem nélkül...
- A fenét!
- Ott majd esznek, ha kieresztjük őket az istállóban. Aztán lünek nekik verebet. Tavaly is így volt. Aztán gyün a rokon, és elviszi őket.
- De előbb fizet - bólint a nagyobbik Kis-Magyar, aztán csak esznek kényelmesen, komótosan, de komolyan, mert még bennük van az elmúlt órák halálos izgalma.

A kemence mellett pedig ül a három kisbagoly az árnyékban, és szemük tükrében ott van az ablak, az ablakon túl a felhős, napsugaras ég, és titokzatos gondolataik között, vagy csak érzésvilágukban, ott van az elvesztett otthon, a tér és az idő.

Közben szépen kireggeledett, és alig lehetett érezni, hogy a faluvégi kis ház, a folyó és hegy körül valami változott volna. Az erdő felől csókák szálltak néma magasságban, a csónak úgy feküdt a vízparton, mintha napok óta nem ült volna benne senki, a víz unott locsogással nyelte és szórta a reggeli nap csillogását, és a nappal most kezdett a harmatos feketéből szárazra szürkülni.

Csak a barlang szája volt fekete, egészen néma és egészen üres, mintha nem mondana semmit, pedig éppen ez a fogatlan nagy száj kiáltott még a virradat előtt valami fájdalmas huhogást, amitől megborzongott a fal minden lakója, a félelem s az együttérzés névtelen rémületében.

- Az ember! - huhogott az anyabagoly. - A fiaim!...
Az öreg hím némán ült, csak a szeme járt körül a barlangban s annak hihetetlen, megmagyarázhatatlan ürességében.

- Kirepültek? Hiszen tudtak már kicsit repülni... - És újra végignézett a tegnapi vadkacsa szétszórt maradványai között.

Az óriás nőstény szeme villogott.

- Az ember! Láttam...

A hím bagoly vakaródzott, és nem válaszolt. A nőstény sokkal nagyobb és erősebb volt... és nem lehetett vele vitatkozni, mert esetleg széttépte volna párját is gyilkos haragjában.

A barlang mélyedésében egy süldő nyúl feküdt, hát arra nézett, és újra a nőstényre, mintha azt mondta volna:

- Egyél! Ilyenkor enni kell...

A nőstény elfordult, kitotyogott a párkányra, és szolongatva újra huhogni kezdett, amitől mintha homály borult volna a nagy fal ébredező arcára.

A vadrózsabokor megborzongott, a parti fecskék elhallgattak, csak egy öreg szürkevarjú káromgott a hegytetőn, hogy bizony kár, kár, de még a vadkacsa is élhetett volna, és az őzgida is, amelynek egy-két csontja még ott fehérlik a barlang szájában...

A nagy nőstény visszatotyogott a barlang mélyébe, és úgy látszott, mintha szemével hallgatta volna a szürkevarjú szemtelenkedését, mert nagy szeme szinte elfeketedett a gyűlölettől, és kérdően nézett párjára.

- Rának hol a fészke?

A hím bagoly vakaródzott, ami tanácstalanságot jelentett.

- A többi között... de ki tudná megmondani, hogy a sok fészkek közül melyik az övé?

Odakünt egyre napsugarasabb lett a táj, s a hajnali szél szétszórta már az éjszaka utolsó üszkeit is. A folyó hátán az idő ballagott, a vadrózsára megérkeztek az első méhek, s a kis mézkufárok csendes zengésében alig lehetett már emlékezni a hajnali borzongató bagolyhuhogásra.

A hím bagoly már bóbiskolt, a nagy nőstény pedig magához rántotta a vadkacsa fejét, és a nyakkal együtt leszakítva nyelni kezdte.

"Igen, ilyenkor enni kell" - gondolta talán, és átnézett a folyó felett a túlsó partra, ahol a faluvégi ház udvarán Jancsi akkor szerszámozta fel a lovakat, és később apjával egy nagy ládát is tettek fel a kocsira.

"Az ember!" - gondolta az öreg nőtény, és haragos félelem nőtt a szívében, pedig ezektől az emberektől most már nem kellett félnie, azt pedig nem tudhatta, hogy a ládában az ő fiai vannak.

Kis-Magyar János lábán erre az alkalomra új csizmák voltak, Jancsi pedig kalapot tett a fejére, amit csak különleges alkalmakra viselt. A kalap mellett fécántoll volt, ami Jancsi vonzalmáról tanúskodott mindennel szemben, ami vad, hal, erdő és madár...

- Dobj egy porció szénát a ládára, ne kíváncsiskodj anak a népek...

- Menjünk a kertek alatt - mondta Jancsi.

- Persze. A kútásó meg nem beszél. Ha mi nem bántjuk a baglyokat, más se bántsa.

Jancsi erre nem válaszolt. Elrendezte a szénát a láda felett, és felült apja mellé.

- Mehetünk! - mondta vidáman.

- Igenis, nagyságos uram! Ahogy parancsolja - vidámkodott vissza apja -, de alkudni ne engedjen. Háromszáz! Érti?

- Értem hát! Ha nem tudná, egy értelmes vadással van dolga. De nem olyan ember a patikus. Amit az kimond, az úgy is van.

A kocsi csendes reggeli kattogással kifordult az udvarból a falu alá, és a kertek felől állt meg a patikus udvarán. De alkuról szó sem volt.

- Az istállóba engedjétek ki őket - mondta a patikus. - Szépek?

- Három van. Egészen anyányiak.

- Jól van, Jancsi! Hát csak engedjétek ki őket - parolázott a patikus az öregebbik Kis-Magyarral -, magának meg milyent hozzak, öreg lókötő?

- A tavalyiból, instálom. Abbul az orvosságos köményből...

- Jól van. Három madár: három pohár... Derék gyerek vagy, Jancsi!

A patikus bement a házba, s amikor visszajött, a baglyok már szabadon voltak a sötét, üres istállóban. Ott ültek összebújva a sarokban, és pislogtak, amikor a patikus a zseblámpájával megvilágította őket.

- Szépek! Hanem - és Jancsira nézett, aztán az apjára - a gyerek megnőtt. Elbírja még a kötél?

Kis-Magyar János a földre nézett, aztán a patikusra.

- Mama esküdtem meg, hogy ez volt az utolsó. A régi kötelet elette valami éles kü... Azt hittem, megbolondulok...

- Atyaúristen!

- Bizony, uram, ez volt az utolsó, pedig szögény embör vagyok.

- Nem is venném meg, érti... de most olvastam a vadászújságban, hogy az ilyen vadászuhuk darabja százhusz pengő, hát én is úgy fizetem. Aztán most ígyunk egyet!

- Hát erre ihatunk!

A három kisuhu egyedül maradt. Az emberek eldobogtak, az ajtó bezárult, a kocsi elzörgött, hát ültek mozdulatlanul órákig. Nagy szemük most kitágult, és az emberektől való félelmüket felszívta a homály és a csend. De az idegenség, a környezet ismeretlensége még bennük vibrált, és éhesek is voltak. A külső, távoli zajokat lassan megszokták, és most valami homályosan ellenséges várakozás ödöngött körülöttük.

Az ember nagyságától először megrémültek, de aztán nem történt semmi, és az emberrel szemben is csak valami ösztönös résenállás maradt bennük.

A szülők nincsenek, az ember van. A barlang elmúlt, és most itt van ez a hely, ami szintén barlang.

Néha egymásra néztek, és ez olyan volt, mintha azt kérdezték volna:

- Mi lesz?

Ha harcolni kellett volna, hát harcolnak. Ha meg kellett volna ijedniük, hát megijedtek volna, de itt nem volt semmi ijesztő, és nem kell senkivel verekedni. De hát akkor mi lesz? A szülők hiánya élénk volt bennük, de ezt meg lehetett érteni, ami talán nem is az értelem vágya volt, mint inkább a megszokásé.

A három kisuhuból kettő nőtény volt, és egy hím, s ez sötétebb volt a másik kettőnél. És talán bátrabb is. Az uhuknál - és általában a többi ragadozó madárnál is - a nőtények nagyobbak, rámenősebbek és intelligensebbek is; de itt ezek a különbségek mintha a hím javára szóltak volna. Először ez vakaródzott - mint otthon a barlangban -, aztán megrázta magát, és tollait kezdte rendezni.

Olyan volt ez a mozdulat, mintha egy ember, félelmét leküzdve, köpött volna, és azt mondja:

- A fene egye meg, valahogy majd csak lesz!

Az persze nem valószínű, hogy a kisbagoly ezt gondolta volna, de ezek a mozdulatok valamilyen indulatokról tanúskodtak és az állandó félelem szűnéséről. Ezek a nagy valakik - egyelőre - nem akarják elpusztítani őket, s a holnapra nem gondoltak, mert buksi fejükben az időnek nem volt neve, és a létet csak érezték, de nem tudták.

De ekkor egyszerre megdermedtek, mert a törött kis ablakon egy macska ugrott az istállóba, aki ellenség volt, de zsákmány is. Ismerték, és Nyaura kellemesen gondoltak, mert ilyent néha hoztak a szülők, de azok már nem mozogtak...

A macska nem vette észre a baglyokat, hát leugrott a földre, de abban a pillanatban kszfuh! - fűjt nagyot az ijedelemről, és szinte repült vissza az ablak felé, mert a három szörnyűnek látszó nagy bagolytól halálra rémült.

A hím mintha azt mondta volna:

- Nyau fél... Nyaut meg lehet fogni... A két nőtény csak pislogott.

- Nem szabad! Talán nem szabad...

És mintha csak ezt igazolta volna az ajtónyílás, ahol a patikus jött be vidáman és lőtt verebekkel a kezében.

- Jaj de gyönyörűek vagytok! - És a verebeket odadobta a baglyok elé, akik visszahúzódtak, és szemük aggályos lett. - Nem lesz rossz dolgotok, ne féljete...

A baglyok összebújtak, bár a hang nem volt kellemetlen.

- Ember! - pislogtak volna még a szülők is, ha itt vannak, de mást a szülők sem tehettek volna. A szülők szemében is mindig félelem volt, ha csónak úszott el a barlang előtt a mélyben, és az emberek kiabáltak. Ilyenkor nem volt szabad kiülni a párkányra.

De ez az ember nem kiabált, csak állt, és nézte őket, és a szeme erős volt, amibe belenézni nem lehetett. De a hangja nem volt ijesztő, és nem is hullámozott belőle semmi ártó szándék, amit a kisbaglyok tisztán megéreztek volna.

De azért nem mozdultak.

- Majd hozzányúltok, ha éhesek lesztek - ígérte az ember, és csendesen eltávozott.

A baglyok csak ültek.

A verebek - öten - ott feküdtek az avult szalmán, és nem voltak olyanok, mintha nem a szülők hozták volna őket. De azért gyanúsak voltak. A szülők nincsenek itt, s a zsákmány mégis itt van. Gyanús... Igaz, a szülők ilyen kis madarat nagyon ritkán hoztak. Már a varjú is a kicsinyek közé számított, hiszen rendesen vadkacsa, vadliba, fácán, südisznó, sőt kistróka és nyúl is volt a zsákmány.

Kicsit éhesek voltak, de ez nem látszott rajtuk, és nem látszott volna akkor sem, ha egy hete nem ettek volna semmit. A madárnak nincs arca a fájdalom kifejezésére, csak a szeme mutat valami elmélyülést, mielőtt megtörne, ha el kell pusztulnia. De a kisbaglyoknál erről szó sem volt, és a verebek is bizonyos megnyugvással töltötték el őket, mert ha jönne az éhség, a valódi, mardosó nagy éhség, az majd meghozná a bátorságot is, hogy a verebekhez hozzá is nyúljanak.

De egyelőre csak ültek, ámbár a tárgyak, a környezet lassan békésre ülepedett szemükben. Az ember hangja megnyugtató volt, a macska félt, a félhomály kellemes, s a falu távoli hangjai nem mondanak semmit.

A hím uhu kicsit kibújt a jászol takarásából, és tollázkodni kezdett, mire a két nőtény is megeresztette tollkabátját, bár úgy látszott, mintha a hím kezdeményezése nélkül erre még sokáig vártak volna.

És mivel nem történt semmi, a hím kitérte szárnyait, és megsuhogtatta a levegőben, nem mintha repülni akarna, csak öntudatlan próbának, hogy fogják-e a levegőt, aztán előreindult, és megállva egy felfordított kosár előtt, szigorúan megnézte, majd - szárnyával is segítve - felugrott rá. A két nőtény bizalmatlanul nézte ezt a próbálkozást, majd kissé ijedten, amikor a hím a kosárról felugrott a jászol peremére, és pattintott egyet csőrével, mintha hívta volna testvéreit.

Azok csak pislogtak, majd elindult az egyik, azután a másik, és pár perc múlva a jászol szélén ült a három kisuhu, akik nem is voltak olyan kicsinyek. Ez aszó inkább csak fiatalságukat jelentette, hiszen jókora libanagyságú volt mind a három, ülve is, míg ha szárnyukat kiterjesztették, jóval nagyobbak mutatnak.

Most már tollázkodtak, sőt az egyik ásított is, ami annyit jelentett, hogy az ember talán nem is bántja őket, és a verebeket határozottan kár volt otthagyni... ámbár le is lehet értük menni... így múlt a nap, amely nem hozott semmi változást, hacsak annyit nem, hogy a macska újra benézett, az ablakon, de már nem jött be, csak szeme villanása árulta el uTalatát a baglyokkal szemben.

Délután az ember újabb verebeket hozott, de a baglyokat meg sem közelítette.

- Csak bele ne dögöljete a nagy előkelőségbe - mondta minden harag nélkül, aztán távozott, és utána már nem jött senki, csak az est és később az éjszaka.

A baglyok élénkebbek lettek, mintha tudták volna, hogy ez az ő idejük. Mintha tudták volna, hogy szemük ezért uralja a sötétséget. Bátrabbak lettek, mert a sötétség szólt hozzájuk, és ingerelte őket.

- Repüljete! - lódult meg az árnyék. - Repüljete!

A baglyok eddig szépen egymás mellett ültek a jászol peremén, de most mocorogni kezdtek. Tollászkodtak, vakaródtak, buksi fejüket forgatták, a hím pedig lerepült a verebek mellé, amelyek egészen úgy feküdtek, mintha a szülők hozták volna őket...

De azután mégsem nyúlt hozzájuk, mert ahhoz még túl nagy volt az idegenség... Ez a barlang mégsem a régi barlang, és az éhség sem volt még akkora, ami ezt az idegenséget elnyelte volna.

De az éjszaka mégis jó volt, mintha tudták volna, hogy ebből az éjszakából még békésebb és nyugodtabb nappal születik.

A szürkület azonban csak jóval később tenyereit a pókhálós és ittott törött istállóablakokra. S ez az ébredő homály egyúttal megtörte a csendet is, amely az éjszakához tartozott. Egy szekér zörgött az utcán, megkondult a harang, és vonat sípolt valahol, majd hosszas sistergés után dohogva bújt a messzeség alagútjába.

Mindezek azonban ismerős hangok voltak, ha nem is ilyen közélről. A hegyet és a barlangot csak a folyó választotta el a falutól, s a kisbaglyok sokszor hallották a hajnali harangszót, zörgő szekereket, amelyek mind az emberhez tartoztak, aki félelmetesebb volt mindennél, akár harangozott, akár a hálót húzta többedmagával a folyón, és kiáltásai rémületet csaptak a barlang szájába. Ilyenkor a fiókákat nem is kellett beterelni a barlang mélyébe, mentek azok maguktól is... bár a szülők kileskelődtek még egy darabig, s csak napfelkeltevel vonultak ők is a barlang árnyékos mélyébe.

De most nincsenek itt a szülők... ami furcsa is, bár tegnap óta majdnem olyan érzésük nőtt, mintha nem is lettek volna...

Nincsenek! Élelmet nem hoznak... hát nincsenek... mert ha lennének, már megérkeztek volna valami madárral, nyúlal vagy akármivel, amit meg lehet enni.

Az ember hozott ugyan kis madarakat, de az ember ellenség... s ez a barlang még idegen. Nem, az ember ennyi idő alatt nem léphetett még a szülők helyébe, és talán nem is léphet soha - bár a valóság az, hogy a verebek ott vannak a földön... Ott vannak, de az éhség még kisebb, mint az óvatosság...

A világosság egyre nő, s a három kisbagoly most már újra egymás mellett ül a jászol peremén. Szemük néha kinyílt, de inkább bóbiskoltak, amíg ismerős hang és ismerős zörgés meg nem ütötte fülüket.

- Beszéltem már tegnap a főnökkel - hallatszott Kis-Magyar hangja -, majd beszél azzal a vasuTással, aki a paklikocsiban rendezkedik.

- Hát akkor, Jancsi, vigyétek a ládát a vasútra, aztán rád bízom a többit. Ne törjétek a madarakat.

Az ajtó kinyílt, s a három kisbagoly dühösen meglazította tollat, amitől még egyszer akkorák lettek; mintha felfújták volna magukat.

- No lám csak - mondta Jancsi -, igazán szépek vagytok, de ne mérgeľődjetek, mert az árt a szépségnek. - Azzal ügyesen elkapta a szélső baglyot, és betette a nagy ládába. - Ne féljétek, mondtam már, hogy nem lesz semmi bajotok - vidámkodott a fiú, bár a másik két baglyot már a jászol alól kellett előhúzni.

A ládában sem voltak szűken, de a térség kicsi volt, s a kisbaglyok szíve erősen dobogott.

- Megölnek talán bennünket?

De azután már nem nyúlt hozzájuk senki. A kalapálás ugyan mennydörgés volt érzékeny fülükben, de aztán csak a kocsi zörgött alattuk, ami ijesztő volt, de már nem olyan félelmetes.

Csak ültek, és mégis mentek, lármában, rettenetes emberi hangok között, amelyben rabság, félelem, talán elmúlás volt. Mindezt betetőzte a szomszéd kisváros állomásán a vonat mennydörgése, amint csattogva, hörögve beérkezett majdnem a kocsi mellé.

Ennyi természetellenes idegenség és mozgalmas zaj között érzékszerveik először megvadultak, aztán használhatatlanok lettek.

- Fogd meg, Jancsi!

- Hát ezek meg miféle csudabogarak? Oda a sarokba!

- Nem lehetne ide az ajtó mellé? - mondta Kis-Magyar, és a főnökre nézett, aki éppen akkor érkezett oda.

- Dehogynem! - mondta a főnök. - Lázár bácsi, vigyázzon az uhukra, mert drága madarak, az állatkertbe viszik őket...

- Hát majd vigyázunk, főnök úr - mondta Lázár bácsi, s amikor a főnök elment, Kis-Magyar egy üvegecskét nyomott a szabadkozó vasuTás markába.

- A patikáros küldi... drága madarak...

- Nyugodt lehet a patikus úr - vágta zsebre a vasuTás az üveget -, majd jó lesz hajnalban egy csepp.

- Szilva! - suttogta Kis-Magyar, miközben Jancsi úgy fordította a ládát, hogy drótos oldala az ajtó felé nézzen. - Szilvórium - ismételte Kis-Magyar -, ilyet csak az angyalok isznak nagyobb ünnepeken...

- Eridj ki, gyerek - mondta a vasuTás Jancsinak -, indulunk.

- Hát jók legyetek! - búcsúzott Jancsi a baglyoktól, és egy pillanatra eszébe jutott a tegnapi hajnal, és megborzongott. - Jók legyetek - gondolta, amikor megzökkent a vonat -, mert majdhogya a fogamat hagytam ott értetek.

A kert nagy volt, az udvartól új léckerítés választotta el. A kerítés mellett árok volt a lefolyó esővíznek, és kis hídon lehetett a kertbe menni, amely ezen a részen tormát nevelt, jelezve, hogy ezt a részt néha elönti az esővíz, de nem áll meg rajta; így a tormának nem lesz semmi baja, míg más növény kipusztulna.

A torma közt gyalogút vezetett a nagy almafához, onnét a két sor ribizlibokor közé, s itt kezdődött tulajdonképpen a konyhakert, amelyben gyümölcsfák is voltak. A tormás előrész olyan senki földje volt, s ennek határán állt a régi kert egyedüli maradéka, egy hatalmas, öreg almafa, amely megvetően nézett el az új törpe fák sora fölött, de most nem szerette körülötte a nagy mozgalmasságot.

- Jaj, az ember, az ember! - suttogták a levelek a felső ágakon. - Már a földet sem látjuk...

- A fára vigyázzanak! A két vastag alsó ág benn marad a gunyhóban, a többi kívül. Az öreg fának nem lesz semmi baja...

- Nem is lesz - mondta a nádazó ember -, ámbár egy kis esővíz majd lefolyik a fa derekán...

- Az nem baj. Homok lesz az alja meg kavics. Meg egy kis cementteknő, amiből ihatnak, meg fürödhetnek is benne...

- Fürödnek is?

- Persze! A madárféle is szívesen fürdik. Hol porban, hol vízben... ha tetves, inkább porban, mert attól kimegy belőle a tetű...

- Bántja a szömket, azt mondják...

- Bántja a nyavalyát! A tetű az oldalán lélegzik, aztán a portól megfullad. Nem kellene a tetőt ledrótozni?

- Fölöslegös...

- Hát csak jó legyen. Gyere, Ferkó, nekünk dolgunk van. A két ember kifelé ballagott a kertből.

- Majd nézz utánuk - mondta Ferkónak a magasabbik ember, aki, úgy látszik, parancsolt -, a nádazók után mindig szemét marad.

- Mikor gyűnnek a baglyok? - kérdezte az alacsonyabb.

- Feladták őket. A sürgöny már itt van. Két-három nap beletelik... Remélem, nem piszkálják őket az úton.

És ez az aggályosság nem volt felesleges, bár egyelőre a kisbaglyokat nem bántotta senki. Lázár bácsi nyugalmasan tett-vett a kocsiban, és néha odanézett a baglyokra is.

- Hát ilyenek vagytok - mondta csak úgy magában, és meghúzta a kis üveget -, másmilyenek nem is lehettek.

A baglyok csak ültek, és lassan megszokták a csattogást meg a reszketést talpuk alatt. A dróthálón át kinéztek a tájra, de ebből nem sokat értettek. Ellenséges volt minden, de nem veszedelmes, s ez az ember nem akar velük semmit.

Néha megálltak, s ilyenkor sok volt az emberi lárma, a gőz gyanús sistergése, aztán újra faluk jöttek, mezők, erdők és hegyek.

A rabságot érezték elsősorban és állandóan. Minden más csak ezen az érzésen át szűrődött ösztönvilágukba. A szárnyukat érezték, s benne a távolságot, ha repülhetnének, mert már egy kicsit tudnának repülni. Fától fáig...

Lázár bácsi közben szalonnázott, majd hosszas gondolkodás után egy darabka paprikás szalonnát dobott a baglyok közé.

- Egyetek!

A baglyok rá sem néztek a szalonnára, és Lázár bácsi megsértődött.

- Na, ti sem tudjátok, hogy mi a jó...

A baglyok kinéztek a bokros tájra, amely felett egy ölyv vadászott, egy helyben taposva a levegőt.

Szemük megfogta az ölyvet, de nem lehet tudni, mit gondoltak. Az ölyv ellenség... de az ölyv szabad. Kiő népe ellenség és élelem, de most nem az. Igaz, nem is éhesek, pedig tegnap éhesek voltak.

A vonat szétrázta bennük az éhséget, és most a gyomruk nem éhes, de talán nem tudják, hogy egész testük éhes. Ez pedig jobban kibírható.

Csak ülnek, s a rabság és az éhség összekeveredik bennük.

Most hegyek között, mély völgyben szalad a vonat, s a hegyoldalban néhol barlangok vannak. Erről talán az otthon jut eszükbe, talán a szülők, mindenesetre valami, ami volt, de most nincs... most még az éhséget és a rabságot sem érzik annyira.

Aztán lassan elfognak a hegyek, s a tágas síkságon messze lehet látni, akár otthon a barlangból, bár ennek a fájdalmas érzésnek sincs neve. Csak van. Most a hím sem tollázkodik. Egymásra nem néznek, de érzik egymást s egymásban a részvétlenséget. Mindenki baja csak a saját baja, amit nem oszt meg semmi.

Alkonyodik, s ez jó. Az állomások világossága ugyan zajos, de aztán újra elsötétedik, s ez az ő világuk - lenne, ha szabadok lennének, de még így is kicsit az... Az ember előtt lámpa ég, de az ember vaksin néz a sötétségbe. Csak néz, de nem lát; csak a papírt látja, ami előtte van az asztalon, a számokat rajta s a gondolatokat, melyek a számokba kapaszkodnak.

Az ember néha kinéz az ajtón, s a távoli fényekből pontosan tudja, hol járnak.

A kisbaglyok nem tudják. Ők a sötétséghez tartoznak, szemükben felvillannak a távoli villanyfények, melyek aztán sötétségbe merülnek, de felettük állandó a csillagos ég.

A vonat zaja már megszokott, és meg se rebbennek, amikor az ember egy zsákot terít a láda dróthálójára.

- Aludjatok - mondja jólelkűen, és nem gondol arra, hogy a baglyoknak az alváshoz nappal kell, és nem éjszaka. Csend kell és a barlang, az odú vagy valami öreg torony félhomálya, ahol nem jár más, csak a szél, egy-két árva pók és a hártyás szárnyú denevérek.

De aludni azért jó lenne, és - nem lehet tudni - a zsák alatt a sötétségben talán alusznak is. Talán nem is gondolnak a szülőkre és a barlangra, amelynek csendjét elvette az ember, és most vaktában és zajosan mennek valahova, amit nem akarnak.

Akarnak egyáltalán valamit? Ezt nem lehet tudni. De a vágy talán álomba morzsolódik a kerekek csattogásában, és ha nem is alvás ez az utazás, mégis bóbiskolnak, talán megnyugodva egy kicsit, hogy az ember mégsem akarja megölni őket.

Bóbiskol az ember is. Egy-egy állomáson kiáll az ajtóba, hogy megmutassa magát, aztán újra leül, ásít, miközben a vonat lassan kifúrja magát az éjszaka alagútjából.

Szürke párába fulladnak a csillagok, a tájról lehúzza fekete lepedőjét az éjszaka, és az álmos szürkület derengve hentereg a szemhatáron, miközben színe kezd lenni a vetéseknek s a fák koronájának.

Az ember leveszi a zsákot.

- Reggel van, gyerekek!

A baglyok szeme éber, mintha le sem csukták volna egy pillanatra sem, és gubbasztásukban nincs semmi fáradtság. Talpon állnak mozdulatlanul, és tollruhájukban otthon vannak.

A síkság egyre messzebb tárul ki, a világosság önmagát öntözi még több fénnel, és jól látni a távoli kútgém körül tülekedő marhacsordát.

Az ember szalonnázik, aztán becsattintja bicskáját, és meghúzza a kis üveget.

- Adnék nektek valamit - dörög, miközben rá is gyújt -, isten bizony adnék, de úgysem ennétek meg, hát nem is erőltetem. Majd kaptok, ha megérkeztek, ámbár abba beletelik még egy kis idő...

Hát bizony beletelik még egy nap és még egy éjszaka.

Aztán újra megvirrad.

Más ember ül már a paklikocsiban, aki hátrtolta a baglyok ládáját, mondván, hogy a baglyok szeretik a sötétséget, s ebben igaza is van. De a sötétségben nő az éhség is, s az éhséggel egy kis aggodalom. A sötét hím haragosan topog ide-oda a ketrecben, míg a két nőtény csak gubbaszt a sarokban.

Aztán egyszer csak megáll a vonat, és nem indul el. A ládát kihúzzák a rámpára, s itt már nem is indulhat el, mert föld van alatta, azaz kő. És körülötte emberek.

- Sasok - mondja valaki.

- Huj, de ronda férgek! - mondja egy ember, és mivel ostor van a kezében, hát az ostornyéllel bebököd a baglyok közé.

- A szömit célozza meg, Jóska bácsi! Minek él az ilyen?

Most az a magas ember érkezik az emberek közé, aki az öreg kertben a bagolykunyhót építtette.

- Mit csinálnak?

- Csak ezeket a sasokat nézegetjük.

- Az a dolguk, ugye?

- Várunk... - De a kör tágul.

A magas ember int a kocsira, amelyen érkezett.

- Ott mered hagyni a lovakat, Ferkó?

- Megállnak...

- Én bemegyek a raktárba, elintézem az átvételt. Addig óvatosan tegyék a ládát a szekérre, és el is indulhattok. Pomozi, maga felül a láda mellé, és a hátsó udvarban megvárnak, amíg megérkezünk. Senki közel sem mehet a madarakhoz.

- Értem, mérnök úr.

Az igáskocsi nehéz zökkenővel elindult a falu felé, s a magas ember bement a raktár irodájába.

A kisbaglyok alatt most már a kocsira zörgött, s ez sokkal idegesítőbb volt, mint a vonat. A várakozás mélyén újra aggodalom hullámozott.

Később a kocsizörgés házak közé érkezett, s a falak között ide-oda hullámozott a kerekek kattogásának visszhangja. Közben egy-egy emberi kiáltás is elszállt a levegőben.

- Mit visznek? Mit visznek? Álljanak meg! - kiáltotta egy női hang, mire Pomozi a kocsisra nézett.

- Ne álljon meg, Miska bácsi, a mérnök úr megmondta... És ha megállunk, hát Juli nénitől nem tudunk megválni...

- Nem lehet! - kiáltott Pomozi a kocsizörgésben, s az öreg kocsis ostorral még meg is biztatta a lovakat.

- Nafene, de titkolóztok!

- Ez a parancs - mondta Pomozi, s az asszony dühös fejszóvilással nézett utánuk.

- Miféle jószágok ezek? - kérdezte később az idős kocsis.

- Baglyok. A mérnök úr vadászik velük.

- Vadászik? Hogyan?

- Hát, Miska bácsi, én azt nem tudom...

Pomozi okos arcú, fiatal ember volt, aki főnökét néha István úrnak szólította, de más előtt mérnöknek titulálta, mint ahogy Palotás István az is volt. Erdőmérnök, aki azonban a gazdasági főiskolát is elvégezte, a gazdasághoz tartozó szántóföldeket is kezelte, és természetesen kezében volt a vadászat is.

Feltűnő volt az, hogy Palotás mindenkit magázott, még Pomozit is, aki fiatal ember volt, csak Ferkót tegezte, aki Pomozmak apja lehetett volna. De Ferkó régi embere volt Palotásnak, aki a harctéren ismerte meg Ferkót valamikor régen, s azóta el sem váltak. Ferkó most kocsis, s a volt főhadnagy gazdaságvezető, de a viszony köztük bizalmas, meghitt és megingathatatlan. Ferkó az első osztályú bizalmi ember, aki - ha egyedül vannak - véleményt nyilváníthat. Bonyolult ügyekben a mérnök meg is kérdi:

- Mit gondolsz, Ferkó?

És Ferkó ilyenkor egy kis tűnődés után véleményt mond. A mérnök talán nem válaszol, de mindig hallgat emberére, s ezt tudják a többiek is.

- Ferkó bácsi, szólhatna a mérnök úrnak... - mondják néha, és Ferkó vagy szól, vagy nem szól, mert pontosan tudja, mikor lehet és mikor felesleges szólani.

Ferkónak három fontos dolog van a világon. Első a család, második a mérnök családotul, és harmadik a lovak, amelyekkel éppen csak hogy nem beszélget. Minden más ezen fontos dolgok után csak lényegtelenül messze következik.

Az igáskocsi alighogy megérkezett az udvarba, már megérkeztek Ferkóék is.

- Csülökre, legények! - mondta a mérnök, és a nagy láda egy-egy sarkát fogva négyen bevitték a baglyok kunyhójába. - Elmehetnek, Pomozi - mondta aztán, s amikor egyedül maradtak, Ferkót is kiküldte a kunyhóból.

- Tedd be az ajtót. S amikor egyedül maradt, kinyitotta a lakatot, és kitérta a láda ajtaját.

- Hagyjuk őket - mondta, és kiment a kunyhóból -, majd kitalálnak maguktól is, aztán délután kivisszük a ládát is.

- Nem kellene enni adni nekik?

- Nem, Ferkó. Az éhség a legjobb szelídítő. És jó, ha a baglyok tudják, kitől kapják az élelmet.

Így aztán a kisbaglyok egyedül maradtak a ládában, amelynek ajtaja nyitva volt. De nem mentek ki, mert az öregek bölcs ösztöne megszólalt már bennük.

- Várni! Kivárni az időt a mozdulásra, az evésre, a vadászatra, a támadásra - mindenre.

Csend volt körülöttük. S a falu távoli, zsongó lármája nem látszott veszélyesnek, de az ajtó nyitva volt, mint a szabadság egy kis szeletkéje. S az idő és a tér megnyugodott körülöttük. A sok ide-oda vonszolás után földet éreztek maguk alatt, és semmit, ami félelmetes, semmit, ami idegen. Az udvar felől verébcsiripelés hallatszott, néha megszólalt egy kakas, néha kacsák hápogtak, de ezek a hangok megszokottak voltak, mert már a szülőhely barlangjában is hallatszottak, igaz - messzebből...

A két nőtény letottyánva ült egymás mellett, míg a hím az ajtóban állt és vakaródzott. Néha pislogott, és néha kerekre nyílt a szeme, mintha a szemével is hallgatódzott volna.

De egyformán éhes volt mind a három.

Végül a hím megmozdult, és kitotyogott a kunyhó földjére, mire a másik kettő is felállt, mert hátha odakint valami élelem van...

De nem történt semmi.

A hím körülnézett, és újra vakaródzott, ami megnyugtató volt, mert maga a kunyhó is megnyugtató volt. Víz látszott benne, és tér. És kiballagott a két nőtény is. Sehol semmi veszedelem.

A láda ugyan, így kívülről, nagyon idegen volt, de ennyire idegen volt minden, bár ismerős. A fa mellett egy kis barlangféle látszott, a földön apró, homokos kavics, a kunyhó közepén egy jókora szikladarab, és a sarokban cementteknőben víz.

A kunyhó akkora volt, mint egy szoba. Három fala nád, teteje nád, csak az első oldala volt ritka drótból, itt volt az ajtó is. A nádfal mellett vastag erdei rönk.

És nem történt semmi.

Az almafa oldalán egy nagy, szőrös hernyó araszolt lefelé, amit talán meg lehetne enni, de ez még korai. Az öreg almafa bele volt építve a kunyhóba, és egyik ágára talán rá is lehetne szállni... de még ez is korai.

A falu zsongása már megszokott lett, bár még egy kicsit idegen, és amikor délben megszólalt a közeli harang, kissé megborzongtak, és összehúzták magukat.

De ekkor már a hím a sziklán bóbiskolt és a két nőtény a rönkfán. De a harangszó is elhallgatott, és nem történt semmi, talán csak egy kicsit még éhesebbek lettek. Éhesebbek és bátrabbak.

Az embernek igaza volt: az éhség nagy szelídítő, s az éhség nem tűr maga mellett más érzéseket.

Később a hím bagoly felreppent a láda tetejére, amelyben utaztak, mert onnét messzebb lehetett látni, de az éhségen ez sem változtatott, sőt még fokozta, mert a torma között egy-két csirke bogarászott. De túl a kerítésen egy kutya ballagott ide-oda, mire a bagoly felborzolta a tollat, és csőrével haragosan pattintott.

- Vahur - nézett testvéreire, akik a rönkről nem láthatták a komondort.

A nőtények csak azzal válaszoltak, hogy még jobban összehúzták magukat, mert a kutyát utálták.

A baglyok ismerték a kutyát, mert a barlangból néha látni lehetett a kósza, falubeli kutyákat, s egyszer anyjuk hozott is egyet, igaz, csak kölyköt.

A kerítésen verebek csiripeltek és tollászkodtak, de elérhetetlenek voltak, mert a nádfal azt mondta, hogy: nem! - és a drótfal is azt mondta, hogy: nem!

De más nern történt egész délutánig, amikor újra megjelent a magas ember, aki elől mindhárman az almafa törzse mögé, a sarokba húzódtak.

Az ember kényelmes lassúsággal kihúzta a nagy lábát a kunyhóból, s közben csendesen beszélgetett, talán csak azért, hogy hangját megszokják.

- Ne féljete - mondta -, ne féljete. Hoztam ennivalót is - és a lábát messze elhúzta a torma közé, ahonnan más emberek elvitték.

Az ember azonban visszajött a kunyhóba, és - megvillant a kisbaglyok szeme! - öt verebet dobott a baglyok elé, akik meg se moccantak, de szemük szigorúan meredt a verebekre.

- Jók legyetek - beszélt tovább az ember -, van még veréb elég a faluban...

A baglyok csak pislogtak, s amikor az ember elment, még sokáig ott maradtak a sarokban.

Aztán nem történt semmi, de az óvatosságot csak órák alatt gyűrte le az éhség.

A hím megmozdult.

- Nem szabad! - húzták össze magukat ijedt irigységgel a nőtények, és komoran nézték testvérüket, amint az szájába vette az első verebet. Koppantott egyet a veréb koponyáján, aztán nyelni kezdte, ami nem is tartott sokáig, s amikor végre a veréb leérkezett, olyan szigorúan nézett maga elé, mintha valaki számon kérte volna a verebet.

De a nőtények még mindig nem mozdultak, csak amikor a testvér már a második verebet nyelte el szigorúan, következetesen és szőröstül-bőröstül, ahogy mondani szokás. Akkor azután ők is elöttyogtak, de végeredményben a hím három verebet evett meg, míg a nőtények fejenként egyet.

Utána tollászkodtak, mert a légkör megenyhült, s a környék lármája megszokott lett.

A nap már a kunyhó mögé hajlott, így a kunyhó belül árnyékos lett és szelíden otthonos, akár a barlang. És az ember sem volt már annyira félelmetes, mint először, hiszen enni hozott, akár a szülők.

Emésztettek. A hím a nagy kődarabon, a két nőtény a fal mellett, a rönkön. És az embert most már kevesebb félelemmel fogadták, de azért felborzolták tollukat, fűjtak, és csőrüket csattogtatták.

Ez már nem jelentett akkora félelmet, mint először, de figyelmeztetés volt, hogy ha közelebb jönne, vagy menekülni, vagy támadni fognak.

Az ember azonban nem hamarkodta el a dolgot. Megállt az ajtóban, és arca felderült.

- Na, látjátok! Nem lesz itt semmi baj; mondtam, hogy van elég veréb a faluban, de birka is döglik alkalomadtán.

És újabb verebeket rakott a földre.

A baglyok mereven nézték a kis madarakat.

- Aztán majd megszokjátok a helyeteket, s akkor vadászunk is. Bizony!

Az ember hangja csendes, megnyugtató volt, a környék nyugodt.

A baglyok engedtek a feszültségből, és maguk elé néztek, de valószínűleg az élelemre gondoltak, amelyhez csak akkor lehet hozzányúlni, ha az ember elment. Arra természetesen nem gondolhattak, hogy az ember, ez a furcsa, erős valaki nekik hozta a verebeket. Az ember ellenség! A kisbaglyok életében az élővilág osztályozása nagyon egyszerű volt: vagy ellenség, vagy élelem.. Néha az ellenségből is élelem lett, de itt már vigyázni

kellett, és ösztönösen elbírálni: melyik ellenséget lehet legyűrni, hogy élelem legyen. Az ember semmi esetre sem tartozik ezek közé, mert részint túl nagy, részint van benne és mögötte valami félelmetes hatalom, aminek neve nincs.

- Hat verebet hoztam - szólalt meg újra monoton hangján az ember, és lassú mozdulattal két-két verebet tett a kunyhó földjére három helyen, egymástól egy méter távolságra. - Úgy! - mondta. - Fejenként kettő, hogy ne veszekedjete.

A kisbaglyok nézték az ember mozgását, de ebben a figyelésben már egyre kevesebb volt a félelem.

- Na, látjátok, nincs itt semmi baj. Kicsit rabok vagytok, ezt nem lehet tagadni, de lassan majd megszokjátok.

A csendes beszédre a nagy, fehér komondor is kiballagott a kertbe, mert neki ehhez joga volt. Kiballagott, és gazdáját farkcsóválással üdvözölte, ami a baglyokat mérhetetlenül felfigyeltette.

A két nőtény leugrott a földre, és fűjt, csak a hím tartott ki a szikladarabon, és szárnyát széttárva sziszegett a kutya felé, és csőrét csattogtatta.

Az ember mosolygott.

- Látod, Mackó, ezeknek mindenki ellenség. De majd megbarátkoznak veled is.

- Kivágom a szemed, ha közelebb jössz! - pattogott a hím.

- Nonono - csóválta a farkát békítően Mackó -, milyen mérgesek vagytok!

- Majd megismeritek Mackót is - mondta az ember. - Mackó jó fiú, nem bánt senkit és semmit, csak a fináncot nem szereti, a csendőrt és a kéményseprőt.

Mackó helyeslően billegette farkát, mintha azt mondta volna, hogy: sajnos, ez így van, utálok az egyenruhát; azt a fekete embert pedig egyenesen nem bírom...

- Na, gyere, Mackó, vadak ezek még nagyon, de majd megszeliődülnek.

És kiballagtak a kertből, miközben a baglyok ellenségesen és felborzolt tollal sziszegtek utánuk.

De aztán, hogy egyedül maradtak, és újra szemügyre vették a verebeket, összehúzták magukat, ami a baglyoknál a megfontolás jele.

Élelem! - gondolták, és most már egymást figyelték, de a nádflat is és a drótfalat is, amelyeknek idegenségét még mindig nem győzték le teljesen.

Most először az egyik nőtény mozdult meg, és felkapva a hozzá közel eső egyik verebet, nyelni kezdte. Utána a hím, és végül a harmadik helyen a másik nőtény. Ez az étkezés már nem volt olyan vad, mint az első, és megfontoltabban nyelték a kis madarakat, úgy egészen, ahogy voltak.

- Az ember enni ad - érezték, de az utolsó verebet már mind a hárman félig megkopasztották, mert a tollat megemésztetni nem lehet, de kell az emésztéshez. Ezt majd kis gombócokban kiöklendezik - mint a baglyok általában -, de ez is hozzátartozik az emésztéshez.

Ezek a köpetek sok baglyot mentettek már meg a pusztulástól, mert nem kellett lelődni őket, hogy a gyomortartalomtól állapítsák meg, mit is esznek a baglyok tulajdonképpen. A köpetekben levő toll-, csont- és rovarmaradványokból aztán kiderült a baglyok végtelen hasznos volta... kivéve talán az uhut - éppen ennek a háromnak atyafiságát...

De ők erről nem tudnak. Nem tudják, mi a haszon és mi akár, amelyet az ember állapított meg, a saját kárát és hasznát véve alapul, így aztán pusztul az uhuk nemzetsége.

De ők ezt nem tudják. Élnék a pillanatnak, amely most elviselhető. Ettek és emésztettek, komolyan ülve a kövön és a rönkfán, látszólag semmivel nem törődve, a valóságban azonban semmi el nem kerülő figyelmüket.

Mindent látnak, amit a kunyhóból látni lehet, és mindent hallanak, ami egyáltalán hallható. Látják a tormás előkertet, s a kerítésen túl látják a baromfiudvar egy részét.

Látják a belső udvar nagy fáit és a házat, amelynek egyik kéménye füstöl, de ezt megszokták már, mert a barlangból is láthatták a távoli falu füstölgő kéményeit. A házon túl a templomtornyot látják, de ez csak azért érdekes, mert a torony keresztjére az előbb egy varjú ült. Ült és károgott, és emlékeztetett azokra a varjakra, amelyeket a szülők hoztak, de már nem károgtak. És a varjúhús jobb, mint a verébhús, mert nagyobb.

Látták a szomszéd kerítését, amelyen békés köcsögök száradtak, és a szilvafát, amelyen az előbb egy sárgarigó többször megismételte, hogy: "Huncut a bíró!" - amivel a baglyoknak nem mondott semmit, sőt a többi rigónak is mást mondott, de hogy mit, azt csak a rigók tudják, mert sem a rigók, sem a baglyok nem tudják, hogy mi a bíró, és miért huncut. Ezt az emberek találták ki, s ha nekik jó, hát jó. A baglyokat csak akkor érdekelné a rigó, ha meg lehetne fogni.

És látták végül a kunyhó belsejét: a nagy követ, amely jó volt, mert ülni lehetett rajta, a rönköt, amelyen most a két nőtény bóbiskol, az almafa vastag, szürke törzsét és két vastag ágát, melyek lenyúltak a kunyhóba békésen és otthonosan. Látták a kis betonmedencét, amelyből szabad inni, és talán fürödni is benne, és egy kis barlangfélé, amely kőből volt rakva, de csak egy uhu fért volna el benne.

Láttak mindent, és a tárgyak lassan megszokottá váltak, akár otthon a barlang, de a kunyhó békés és hasznos mivoltában is csak bőrtön volt mégis, lényegében gonosz és ostoba rabtartó.

A baglyok néha lehunyták szemüket, de hallottak mindent, még azokat a hangokat is, amelyek az emberi fülnek hallhatatlanok. Hallották elsősorban az öreg almafá leveleinek suttogását, és nem lehet tudni, mit értettek belőle.

- Mi van ott lent... mi van ott lent?... - suttogták a levelek, mire a nádfal zizegni kezdett:

- Semmi. Három madár. Most éppen alusznak, és én vigyázok rájuk, hogy a szél ne piszkálja őket.

- Hiszen nincs szél - suttogták a levelek -, és jobb is, hogy nincs, mert nem lehet tudni, mikor bolondul meg...

- Azért vagyok itt! Rajtam nem fog ki! Amíg magányos nádszál voltam, meg kellett hajolnom, mert nem tehettem mást, de most összefogtunk. Jöhet a szél - zizegett a nádfal -, megszűröm, és elveszti erejét...

A sötétebb tollruhájú hím ingerülten nyitotta ki szemét, és pislogott:

- Nem lennétek végre csendben?

- Egy kis szellő bujkál bennem - zizegett a nádfal -, szól, hát szól. Mit tehetek?

A bagoly lehunyta a szemét, de hallotta, hogy a házban egy ajtó becsapódott, és állandóan hallotta a falu távoli zsongását.

De azért bóbiskolt, és látszólag aludt a két testvér is.

De álmukban is mindent hallottak.

Az előbb egy szekér zörgött az utcán, s a kerekek pattogásával szárazon labdázta a házfalak, aztán a szomszéd udvarba érkezett egy szénásszekér, amely elől nagy ribillióval szaladtak szét a tyúkok és a kacsák.

- Nem békarokkás? - kiáltott át a túlsó szomszéd.

- Akár saláta helyett megeheted, Jancsi; csak egy kis ecet meg olaj kell hozzá.

Amikor az emberi hangok elszálltak, egy kis fáradt csend maradt az udvarok felett, s a reszkető déli napsütésben valahonnét meleg galambbúgás hallatszott.

Aztán ijedten rezzent meg a három bagoly, mert a toronyban lengő kongással megszólalt a déli harangszó.

A baglyok összehúzták magukat, és várakozó, ijedt haraggal néztek maguk elé.

Mi ez? - gondolták talán, de aztán elhallgatott a harang, megbékült a csend, s a baglyok meglazították tollaikat. A torma felett játékosan reszketett a meleg levegő, s a nagy szemek újra lecsukódtak.

- Ami van, az van - látszott pihenő testtartásukon -, de talán nem esznek meg bennünket.

Így jött el a délután, és nem változott semmi. Később a baglyok élénkebbek lettek, mert az alkony lassan hűvös-árnyékosra fordult, amelyben ők már otthon voltak, bár szeles éjszaka ígérkezett. Este Ferkó jött ki, és megnézte, hogy az ajtó be van-e jól zárva, körüljárta a kunyhót, és morgott valamit a nádazóról, de hogy mit, azt nem lehetett érteni. Aztán eltűnt a ház felé.

A szél egyre erősödött, de éjfélig nem történt semmi. Csak a vén almafa nyöszörgőit, ha nagyon belemarkolt a szél a koronájába.

- A bolond! - sóhajtott nagyokat. - Az esztelen! - süvöltöit. - Még leveszi azt a pár szem gyereket is, amit öregségem termelt...

- Fogódkodjanak - sikoltott hisztériásán a szél -, az a dolguk! Nem állhatok meg pár kukacos almát dajkálni...

- De milyen hideg - csapkodtak a tormalevelek -, még jeget hoz ez az örült! Akkor aztán jól nézünk ki...

- Nem kell kényeskedni - zengett egy üres hordó, amiben öntözővizet tartottak, ha szükség volt rá. - Az esőre szükség van, ezt még az elmaradt tormának is illenék tudni.

- Részeg disznó! - csapkodtak nagy leveleikkel ingerülten a tormagyökerek. - És ha jég jön?

- Jöhet - sziszegett a kunyhó nádfala -, minket jól megkötöttek...

- De engem nem! - sóhajtott keservesen a tető. - De engem nem! Már is emelget ez a félnótás szél, és ha megerősödik... nem tudom, nem repülök-e.

A baglyok utálták a szelet, és most egy kicsit riadtan ültek. Nem féltek, de vártak... mert valami rosszat éreztek.

És még egyre sötétebb lett, ami ugyan a baglyokat nem bántotta, mert láttak ilyenkor is, de aggasztotta őket a hideg felhők torlódása, mert tudták, hogy nehéz felhők takarták el a csillagokat.

A kunyhó tetejét pedig egyre emelgette a szél, végül eltolta annyira, hogy a tető bezuhant a kunyhóba, s szinte ugyanebben a pillanatban rászakadt az éjszakára a jég. Recsegve vágta a fákat, a tormaleveleket, és úgy kerepelt a zsindelytetőkön, mintha mindent össze akart volna törni.

A lezuhant tető szétválasztotta a riadt baglyokat. Egyik oldalon volt egyik nőstény és a hím: ezeket úgyahogy, félig fedte a tető, a másik oldalon sarokba szorulva a másik nőstény, amelyet szabadon vágott a jég.

Amennyire lehet, a falhoz lapult ugyan, de ez alig védte meg, s amikor a jég már kiadta mérgét, reggelig verte a jég után lezúduló eső.

A mérnök az éjszaka felébredt a jégre, és hirtelen összeadta magában, hogy mi kárt tehet a gazdaságban, de mivel nem tartott sokáig, s utána eső jött, kissé megnyugodva fordult a fal felé.

“Majd meglátjuk” - gondolta, de arra nem gondolt, hogy a meglátásban aligha lesz öröme. Hajnalban Ferkó verte meg az ablakot.

- Tessék kijönni, baj van!

- Na, hálistennek! Olyan vagy, mint a vészmadár!

- Hát azért nem olyan nagy baj. A bagolyház tetejét bedöntötte a szél.

- Megyek, Ferkó. Nem megmondtam annak a lófejű nádazónak? A baglyok?

- Megvannak, de agyonázva. Az éjjeliőrt már elküldtem a nádazóért, nehézség abba az okos fejibe! István úr megmondta, hogy drótozza le...

Ferkó megvárta gazdáját, de amire a kunyhóhoz értek, már ott volt a nádazó is meg még két ember.

- Hát ez megesett - bánatoskodott a nádazó -, de nagyobb baj nincs. A madarak megvannak, a tetőt meg feltesszük, aztán most már igazán ledrótozom. Holtig tanul az ember...

A tetőt aztán feltették, ledrótozták - a baglyok addig riadtan húzódtak meg az egyik sarokban, és amikor elmentek az emberek, csak akkor szólalt meg a mérnök:

- Agyonhúlhatték szegények.

- Az a kettő nem - mutatott a két szárazabb bagolyra Ferkó -, de ez a szegény kiszorult a tető alól. Csodálom, hogy nem repültek el.

- Nem nagyon repülnek ezek még, Ferkó, pláne így agyonázva... Jó lenne, ha napsütéses idő jönne...

- Az lesz - nézett az égre Ferkó, mert mindez a hajnalok hajnalán történt, amikor a nap még csak gondolkodott, hogy felkeljen-e.

De aztán amikor felkelt, egyszerre rendet teremtett a világban. Vörös arca a dühtől lángolni kezdett, hogy ilyen pocsékság történhetett távollétében. Kinyitotta a nagyobbik kemenceajtót, és olyan meleget sugárzott a világra, hogy az álét búzaszálak dereka egyszerre kiegyenesedett, s a rétek gőzölni kezdtek, mintha száradó mosoda lett volna a mezők világa.

És száradt a kunyhó is. Száradt a nádtető és nádfal, száradt a nagy kő és a rönk, száradt a kunyhóban a földet borító kavics és homok, és végül száradt a három bagoly is, bár csak az egyik nőstény volt valóban bőrig elázva. A kelő nap meleg ragyogást öntött a kunyhó belsejébe, és a két bagoly szépen tollászkodott, míg a harmadik szárnyát leeresztve ült a sarokban. Ferkó, aki déltájban ennivalót vitt a baglyoknak, jelentette is a dolgot.

- A kettővel nincs baj, de a harmadik alighanem megfázott. Olyan betegforma.

- Hívd el az állatorvost, talán mond valamit.

Az állatorvos bábatáskával érkezett, mint az emberorvosok, s első kérdése az volt, hogy van-e még abból a szilvóriumból, amiből a múltkor ivott, mert ha már honoráriumot úgysem kap, legalább a szája ízét rendbe hozza.

- Ez igen! - nyelte el a pálinkát a doktor. - Most aztán muTássátok a beteget.

A beteg csak ült, távol a másik kettőtől, és nem nézett az emberekre, nem nézett sehova. Maga elé nézett, de ugyanakkor mintha végtelen messzeségbe nézett volna.

- Meghőmérőzhetném a madarat - mondta az állatorvos -, de ez is csak felesleges izgalommal járna. A bagoly beteg - ehhez nem kell doktornak lenni -, ti is látjátok. Agyonfázott szegény, és mi baja lehetne más, mint tüdőgyulladás? Én nem segíthetek. A természet pedig vagy segít, vagy nem... Három-négy nap alatt meglátjátok. Ennyi az egész tudomány...

- A fene egye meg a nádazót! - mondta a mérnök. - Kettőt el akartam adni, s akkor az enyém, az a sötétebb tollú, ingyen maradt volna. Délután már egyiket el is viszik.

Ezzel a három ember kiment a kertből, a baglyok még csak utánuk sem néztek. A két egészséges elfordult a betegtől, az pedig csak nézett a messzeségbe, majd vissza önmagába, és szeme azt mondta:

- A Rossz van bennem... - De nem a másik kettőnek, önmagának mondta. - Ég valami bennem. Ég a szemem is, és néha látom a barlangot, ahol a fészek volt, és látom a hűvös, nagy folyót...

Amikor Ferkó délben verebeket hozott, a beteg már nem evett, bár nézte, mikor a másik kettő evett. De pupillája tágra nyílt, pedig nem akarta.

És délután elvitték a másik nőstényt. Egy erdészforma ember vitte el, bár erősen gondolkodott, hogy elvigye-e.

- Hátha beteg ez is?

- Nem beteg. Ha két héten belül elpusztul, visszaadom az árát.
- Mert száznyolcvan pengő, ugye...
- Megmondtam.

Az erdész látta, hogy további beszéd felesleges, mert a mérnök egyébként sincs jókedvében. Az éjszakai jég kárt tett a répában, s a baglyok háttérbe szorultak.

Estefelé megint Ferkó látogatta meg a két madarat.

A beteg mereven ült a rönkön, és még a tolla is fakó lett a jégveréstől s a belső láztól.

- Na, te szegény - dörögött Ferkó -, mi lesz veled?

A bagoly meg se moccant, és sem az emberi hang, sem egy fényes döglégy okvetetlenkedése már nem érdekelte. A fényes, nagy légy tudta, amit tudott, de még véletlenül sem szállt az egészségesekre. S a beteg moccanás nélkül tűrte, hogy a légy a fején mászkáljon.

- Hát csak aludjatok - búcsúzott Ferkó -, ámbár neked, madár, alighanem rossz éjszakád lesz. Majd hajnalban idenéznek...

És valóban, Ferkó oda is nézett másnap, de a beteget úgy találta, mintha az az este óta meg se moccant volna. Csak ült. Szárnyai fázósan összezárván, és nézett a semmibe.

És úgy találta harmadnap is. De negyednap már a földön feküdt a madár, mert azon az éjszakán meghalt csendesen, mint a madarak általában.

- Temesd el, Ferkó - mondta a mérnök -, aztán ennek a másiknak majd feltesszük a béklyót a lábára.

- Mind a két lábára?

- Nem, csak a jobb lábára. Szóltam már a szíjgyártónak, aztán itt leszek én is. Pomozit hívd még ide, aztán kesztyű legyen a kezeteken.

- Mikor?

- Holnap reggel...

Újra éjszaka lett, s a sötét hím egyedül maradt. Egyedül a kunyhóban, és egyedül az éjszakában. Szeme villogva nézte a sötétséget, aztán a felszálló holdat, és nem lehet tudni, hogy mit látott, vagy mit érzett, mert egyszer csak panaszos vágyakozással kiáltott meg valamit az éjszakának és mindenkinek, akit illet.

- Bu-hu-hu-huúúú...

Csak ennyit, de ez messze hallatszott, és megborzongtak a fák, s a fészkekben ijedten pislogtak a sötétségbe a madarak. Utána Mackó vonítani kezdett, és egy macska, aki éppen a tormalevelek között leskelődött, úgy ugrott át a kerítésen, hogy majd fejtetőre érkezett a szomszéd kertben.

- Uff-uff! - vágatott. - Még egyszer ilyen hang, és megbolondulok a rémülettől!

De a bagoly nem szólt többet, mintha tudta volna, hogy a halott fölött is csak egyszer szól a búcsúztató ének. Ferkó azonban reggel szóvá tette a dolgot:

- Szólt az éjjel a bagoly... a hátam is borsódzott. Azt mondta, hogy huhuhuúú...

- Csak a nevét mondta. Van, aki buhunak mondja, és van, aki uhunak...

- Hát ennek mi lesz a neve? A mérnök gondolkodott.

- Tudod, Ferkó, a buhu is jó, az uhu is jó. Hát ennek a neve legyen Hú. Akkor aztán mindeniknek igaza van.

Ekkor érkezett a szíjgyártó, aki egy kis szorongással nézte a nagy madarat.

- Mester uram, maga ne féljen - fordult a mérnök a szíjgyártóhoz -, az egyik lábát én fogom... Semmi kapkodás! Ferkó, rádobod a kabátot, és hanyatt fekteted, de vigyázol, hogy meg ne fulladjon, és a tolla se törjön. Pomozi elkapja a bal lábát, én a jobbát, és a mester rá varrja a béklyót... Felhúzni a kesztyűket!

Hú gyanakodva nézte ezt a készülődést. Leugrott a szikláról, és hátát a saroknak fordítva várta a támadást, mert Hú nem kételkedett, hogy az nem történik hiába. Lehet, hogy meg akarják ölni?

Ferkó kabátja már ott lengett előtte, aztán elsötétült minden, s a bagoly már a hátán feküdt, ahogy az ember fordította. Két lába szabadon maradt, de már azt is fogták, és a rémült madár várta a halált.

- Tessék, mester úr.

S a szíjgyártó rátette a bőrbéklyót Hú lábára, a csüdre, ami körülbelül az ember csuklójának felel meg. Ráillesztette, és varrni kezdte, de keze a veszedelmes karmok közelségében enyhén reszketett.

- Ne féljen, mester úr, fogjuk - szólalt meg a mérnök, és arra gondolt: hogy reszketne a mester keze akkor, ha tudná, hogy ezek a karmok megölik a szarvasborjút is, de legveszedelmesebbek azért, mert a véres munkától a karmok állandóan hullaméreggel vannak tele.

A mester ügyesen és gyorsan dolgozott, s a karmantyú - amelyhez kis acélkarika is tartozott - hamarosan úgy körülfogta a csüdöt, mintha mindig ott lett volna.

Hú csendben feküdt, és várta a halált.

- Mester úr, kimehet - mondta a mérnök. - Eressze el a lábát, Pomozi. Úgy... te is Ferkó, a kabátot. Majd később bejöhetsz érte. Úgy. Kimehetünk.

Hú még mindig feküdt a sötétben a kabát alatt, de mivel nem történt semmi, és a szorítás is megszűnt, mocorogni kezdett, aztán lerúgta a kabátot, és a sarokba szaladt. Szeme villogott.

De erre sem történt semmi.

Lábán a kis béklyót nem is érezte.

Az emberek beszélgettek, aztán Ferkó kivitte a kabátot. Hú felborzolta a tollat, és csőrét csattogtatta a sarokból.

- Jó, jó! - legyintett Ferkó. - Látod, nem történt semmi bajod... Az ember hangja nyugodt és békés volt,

Aztán egyedül maradt, és az izgalom hullámai lassan megnyugodtak. Hú tollászkodni kezdett, hogy szétzilált tollait rendbe szedje, aztán vakaródzott, és ekkor meglátta a béklyót, amelyet már nem is érzett. A béklyó puha bőr volt, s egy kis acélkarika fityegett rajta. UTalat! - idegenkedett Hú, és a karikát keményen megcsípte... de a karika nem csinált semmit. Nem vonaglott, és nem sivalkodott, ami elvárható lett volna. De levenni sem lehetett... Hú erre elengedte a karikát, és acélkemény csőrét a béklyó bőrébe akasztotta, és tépni kezdte, de a béklyó sem csinált semmit. Ezen annyira elgondolkodott, hogy észre sem vette Mackót, aki ott állt már a drótfal előtt, és szeme azt kérdezte:

- Mit csinálsz, madár? Hallom, az ember Húnak szólított. A bagoly felfújta magát, és szeme harciasán villogott.

- Utállak!

Mackó a farkát csóválta.

- Itt nem törvény a te törvényed, madár, okosabb, ha ezt belátod. Itt az ember törvénye a törvény... meg lehet szokni, és néha jó is.

- Elvitték a testvérem - pislogott Hú -, de nem bánom.

- Nem is szokás - nézett rá Mackó -, nem kell az ételmen osztózni.

- A másik elpusztult, azt sem bánom. Aki gyenge, az pusztuljon...

- Persze - vakaródzott Mackó -, ez a te törvényed. De az ember néha elhajtja a Rosszat...

- Utálok! - pattogott a bagoly.

- Nem érdemes - lóbálta fejét Mackó -, mert az ember nem törődik vele. Az ember ellensége a Rossznak, és - akár hiszed, akár nem - én szeretem az embert.

- Hitvány rab vagy...

- Hát te mi vagy, Hú?

Erre hosszú csend következett. A bagoly mereven nézte a béklyót, és kemény szívét valami összeszorította.

- Majd elmegyek - intett bizonytalanul -, elmegyek a barlangba, ami a nagy víz felett van, ahol születtem... Majd egyszer elmegyek. Egyszer majd nem lesz fal... és éjszaka lesz, és kinyílik a fal... és én elmegyek. Tudom, merre kell menni, mert érzem, de azért utállak, Vahur.

Mackó erre nem válaszolt. Farkát reménytelenül csóválta, és elballagott az udvar felé, ahol a kakas valamiért nagy rikoltozást csapott.

- Mi baj van? - érkezett oda Mackó.

- Nem látod? - riadozott a kakas. - Csám kölykei kiszabadultak, és megeszik a kukoricát. A mi kukoricánkat.

Valóban, a tyúkok etetővályújánál három malac ette a baromfi eleségét, és ez Mackót a legnagyobb mértékben felbosszantotta, mert alapjában véve - dacára jó szívének - irigy természetű volt.

Odarohant tehát a malacok közé, egyiket fülön fogta, és magyarázni kezdte neki a házirendet.

A malac visított, mire az ólban az. anyakoca úgy pattant fel, mintha tüzes vassal piszkálták volna meg.

- Mi az, kisfiam, mi az?

- Vahur! - sivalkodott a malac. - Vahur, az átkozott, fogja a fülem!

Az anyakoca felágaskodott a kerítésre, és onnét ordított válogatott gorombaságokat Mackó felé, míg végre megjelent egy asszony a nagy ribillióra.

Bekergette a malacokat, és megfenyegette Mackót is.

- Vén számár! - kiabált. - Nem kell mindjárt harapni!

- Fegyelmezni kell a fiatalságot - csóválta a farkát Mackó, aki nagyjában megértette az embert -, addig kell nevelni, amíg nem késő. Most a tyúkok eleségét eszik meg, aztán az enyémet, végül az emberét, s akkor nem az ember parancsol majd, hanem a sok fiatal disznó...

- Kuss! - mondta az asszony, és Ferkóhoz fordult, aki ekkor érkezett az udvarba. - Ez a vén kutya megmarta az egyik malacot.

Ferkó szelíden belemarkolt a kutya bozontos üstökébe.

- Igaz ez, Mackó?

- A malacok ették a csibék kukoricáját - mondta az asszony -, a kakas lármát csapott, és Mackó mindjárt harapott.

- Hát mit kellett volna neki csinálni, Mariska? Az asszony meghökkent.
- Mit tudom én... De harapni nem, az biztos...
- Hogyan beszélje rá őket, hogy hagyják ott a csibék kukoricáját, ha nem értik? Ezt megértik... mert ez fáj. .
- Csodálom, Mariska, hogy a disznókat pártolod, és nem a baromfit, amikor a disznókat én etetem, a baromfit meg te.

- Kibeszéd, az van! - tette csípőjére kezét Mariska. - Mért nem lettél te pap, Ferkó?
- Megmondhatom - mosolygott Ferkó. - Akkor még téged akartalak elvenni, de aztán meggondoltam...
- Megbántad legalább? - Ferkó szimatolni kezdett.
- Égett szagot érzek, Mari...
- Jézus, a hús! - és Mariska elloholt a konyha felé, Ferkó pedig megvakarta Mackó feje búbját.
- Okosan tetted, Mackó!

És Mackó érezte, hogy neki van igaza, és Ferkónak van igaza.

Ekkor már majdnem delelőn járt a nap. Az árnyékok rövidre húzták magukat, s a szomszédból odahallatszott a galambok bugása.

- Gyere, Mackó, nézzük meg a baglyot.

És Mackó nem mondta, hogy onnét jött éppen, hanem csendesen ballagott a kocsis után. Mackó szívesen volt ezzel az emberrel, mert világosan érezte, hogy ez az ember szereti... És az a másik ember is szereti. És Mackónak meleg lett a szíve, amikor hangjukat hallotta. Mackó az életét adta volna ezekért az emberekért, bár nem tudta, mi a kutyahúség. Talán éppen ezért? Mackó nem gondolkozott ezeken a dolgokon. Mackó a reális, tisztességes jelennek élt, és törvényként tartotta, hogy a nappal, az nem éjszaka, és ami fehér, az fehér, és ami fekete, az fekete.

Szívesen ballagott Ferkó után, mert a közelsége mindig puha jó szót, esetleg kemény - de nem hústalan -, nagy csontot jelentett.

De ekkor az udvar felől kiáltás hallatszott:

- Várj, Ferkó!

István úr jött, vállán egy nagy ládával.

- Ez a szállítókosár - adta át a ládát -, ha ráérsz, kipróbálhatjuk.

- Ráérek - mondta Ferkó, már csak azért is, mert kíváncsi volt a láda használatára, amelynek három oldala és a teteje zsákvászon volt, lécvázra szerelve, egyik oldala s az alja fa. A tetőn gyermekarasnyi négyszögletes nyílás, s a feneke kihúzható volt, mint egy fiók. A ládát két hevederrel a vállra lehetett akasztani, mint a hátizsákot, s a láda faoldala ilyenkor az ember hátára került.

- Próbáld fel.

- Mint a pille - mondta Ferkó, megemelve a ládát -, egy hatéves gyerek is elviheti, de hogy tesszük bele a baglyot?

- Azt akarom megmutatni. Majd meglátod, egy ujjal sem nyúlunk hozzá.

Hú szokás szerint felborzolt tollal és fújva fogadta a két embert, bár nem volt egészen az az érzése, hogy el akarják pusztítani.

István úr kihúzta a láda alját, és lassú mozdulattal a ládával leborította a baglyot.

Ferkó mosolygott.

- És most?

- És most helyére dugom a láda fenekét. A bagoly rálép, mert a fenék széle a lábát nyomja. Látod?

- Nagyszerű! - mondta Ferkó. - Egy ujjal sem nyúltunk hozzá, és a madár fogva van. Csak azt nem értem, hogy akasztjuk a karabinert a béklyó karikájába, ha vadászni megyünk.

- Egyszerűen. Ide nézz! - És kihúzta a láda fenekét, hogy a bagoly már a földön állt, aztán kicsit megdöntötte a ládát, hogy a bagly lábát és a béklyót jól lehetett látni. - Érted? Most beakaszthatom a karabinert...

- Érttem. A karabiner szíját meg oda kötjük, ahova akarjuk.

- Na látod! De most eresszük ki a baglyot, a láda meg maradjon itt. Majd megszokja...

Mackó egész idő alatt a kunyhó előtt ült, és farkával a földet verte, amikor gazdája beszélt, de akkor is a földet verte, amikor Ferkó beszélt. Az emberek beszédét Mackó csak helyeselni tudta.

Hú ekkor már a rönkön ült a kunyhó sarkában, és megnyugodva nézte az emberek távozását. Nem, úgy látszik, megölni nem akarják, de hát akkor miért f o g d o s s á k ?

Aztán tollázkodni kezdett, mert megzilált tollait helyre kellett igazítania... és már majdnem megnyugodott - sőt bóbiskolni is kezdett -, amikor újra megjelent Ferkó, mintha a nap izgalmainak soha nem akarna vége szakadni.

Hú ingerülten fújt, csőrét csattogtatva, de gyanúját még az ember nyugodt hangja és mozgása sem oszlatta el.

- Nem nyúlok hozzád, ne félj - mondta a kocsis, és egy hegyes végű, T alakú fát kezdett a kunyhó közepén a földbe verni. - Ez az igazi ülőke, nem ám a kő - csábította Ferkó Hút, aki azonban inkább az ember távozását áhította, hiszen egyáltalán nem értette Ferkót, és fogalma sem lehetett arról, hogy mi az ülőke, és mi a kő. De amikor az ember elment, szeme megpihent a T-fán, és azonnal érezte, hogy a földbe vert fa csábítóan jó ülőke.

Egyelőre azonban csak nézte.

Az ember hozta, s ez már magában gyanús... bár a fa nem mozdul, és a fáról messzebb lehetne látni. És a felső része olyan, mint egy ág az erdőn, és éppen marokra való... Egy ugrás, egy szárnycsapás, és már ott is ülhetne.

Hú nézegette a távolságot, de ekkor a másik ember jött, szép csendesesen, lassan, de már messziről lehetett a hangját hallani.

- Na látod, már ülőkéd is van... én meg megint ennivalót hoztam...

Lassan kinyitotta az ajtót, és olyan csendesesen tett két verebet a bagoly elé, hogy az csak úgy tessék-lássék, rövid ideig fújt, mert éhes volt, és figyelmét a madarak kötötték le.

- Ennivaló - villant meg a madár szeme, és amíg a verebeket nézte, az ember már el is ment, s ez jó volt...

De azért várt egy kis ideig, amíg a madarakat munkába vette. Jól is lakott, s a telt gyomor határozottan szunyókálást igényelt. Aludni persze a kövön is lehet. A rönkön, sőt a földön is lehet, de egy ilyen marokra való T-fán a legjobban lehet.

A táj üres.

Lépett egyet, szétcsapva szárnyait ugrott egyet... aztán szépen megült a fán, ami olyan volt, mint egy ág az erdőn.

Szunyókálni kezdett.

A mérnök ekkor már a jegyzői irodában ült, szemben a főjegyzővel, aki azért volt főjegyző, mert a jegyzőségen egyáltalán nem volt aljegyző.

Jó barátok voltak, és most aggódva néztek egymásra. A mérnöknek komor volt a hangja:

- Biztos vagy benne?

- Ezt nem mondtam, de a jelek aggasztóak voltak tegnap a sorozáson. Csak éppen a féllábúakat nem vették be... Az az ütődött doktor szinte kéjelgett, ha olyanra mondhatta, hogy alkalmas, akit egyáltalán nem lett volna szabad bevenni. Tehát valószínűleg felhatalmazása volt erre... esetleg parancsa...

- Megbolondultak?

- A sorozást vezető őrnagynak sem tetszett a dolog, de csak a vállát vonogatta. Legrosszabb jel azonban az, hogy a következő korosztályt is rövidesen sorozzák...

- Úristen!

És csak hallgattak.

A főjegyző aktív százados volt az elmúlt háborúban, hát tudta, mi a háború... s a mérnök főhadnagy - három év frontszolgálat - is tudta, mi a háború... Felállt.

- Nem akarok rágondolni, mert szinte egészen biztos, hogy tévedünk. Lehet ez felesleges óvatosság is...

- Lehet...

A mérnök úgy ment hazafelé, mint az alvajáró. A falu csendes és békés, a hársfa virágzott, de ő karból- és hullaszagot érzett, és nehéz dübörgést hallott, mint valamikor a löszeres kocsik dübörgését a sziklás hegyi utakon.

"Megbolondultam? - állt meg, mert valóban mintha nagyon távoli ágyúdörgést hallott volna. - Persze - gondolta -, valahol a tüzerek gyakorlatoznak." Az istállóudvarban Ferkó fogadta:

- Hallotta, mérnök úr? - Mit?

- A kisbögöst is besorozták... Hát ha ezekkel akarnak csatázni...

- Bolond vagy, Ferkó! Világraszóló átok lenne a háború!

- Lehet. De hát mit tehet a szegény ember? Majdnem elfelejtettem mondani: a bagoly szépen felült az ülőkéjére...

A mérnök tele volt aggodalommal, s Ferkónak az a nagy újság, hogy a bagoly felült az ülőkéjére. Talán igaza van... Talán úgyis mindegy... Lassan bebotorkált a másik udvarba, és átnézett a kertbe. Még meg is állt, mert Hú kényelmesen és látszólag jóllakottan ült a T-fán, és szemét csak akkor nyitotta ki, amikor a gazda ránézett.

Múltak a napok és hetek. A kalászerdők világában, a rétek zsongásában, erdők zengésében, a kukoricák suttozásában ekkor már a dús keblű anya uralkodott, a nyár. Így érezte ezt idősebb és fiatalabb Kis-Magyar is, a Jancsi gyerek, aki sokat gondolt az eladott baglyokra.

Házuk szemben volt a nagy kőfállal, a barlanggal, de az öregeket nem látta, ezért elkérte a patikus messzelátóját, hogy hajnalban jól megnézhesse, nem hagyták-e ott az öreg uhuk a fészkelőhelyüket.

Hát nem hagyták ott. A gukker közel hozta a barlang nagy száját, és látta a baglyokat, amikor beszálltak, bár homályos hajnal volt még, és ilyenkor Jancsi arra gondolt, hogy a három kisbagolyból egyet azért megtarthatott volna.

Okos madár az uhu, aztán megtanította volna erre-arra, de meg a patikárus is vadászhatott volna vele. Most már azonban vége, mert apja megesküdtött, hogy többé nem ereszti fiát a nyaktörő útra. Bizony, a háromból egyet itt kellett volna fogni...

Azt mondta a patikus, hogy a háromból egy megdöglött, egyet eladtak, és István úr csak a szép tollú sötét himet tartotta meg, de azzal már vadásznak... ami nem volt egészen igaz, de az igaz volt, hogy az első vadászathoz minden előkészület megtörtént, bár ezt Hú nem tudta. Ő megszokta már a kunyhót, és le sem szállt ülőkéjéről, ha Ferkó hozta a verebeket; de néha varjút is, és néha birkahúst, mert az erdőgazdasághoz földbirtok is tartozott, tehenekkel, lovakkal és birkákkal, ahogy ez már szokás. S a birka halandó lény, tehát döglött birka is előfordul, amelynek húsa részben a kutyáké lesz, részben Hú konyhájára kerül. S ez ellen Húnak nincs is kifogása.

A bagoly már szépen kifejlődött, és repülne is már, ha lenne hova, és nem lenne drót és nád a világon. Mert Hú világát ezek az anyagok határolják.

Repül azért persze, de csak a kunyhóban, ami elég nagy, de távolabbi repülésre alkalmatlan, így csak leszáll a földre, fel a szikladarabra vagy fel az ülőkére. Aztán csak ül, és pislog nagy szemeivel, és alszik, ha éppen Mackó nem látogatja meg farkcsóválva egy kis beszélgetésre, ha éppen nem alszik ő is, és nincs a malacokkal vagy a kéményseprővel elfoglalva.

De azt Mackó sem tudja, hogy vadászat készül, pedig Mackó sokat tud.

Tegnap például a mérnök és Ferkó sokáig elmaradtak, mert a mérnök több "vándorkunyhót" épített, ahonnet majd az uhuval vadászni fog. Az ilyen "vándorkunyhó-építés" nagyon egyszerű. Erdőszélen vagy legelőn - általában olyan helyen, ahova messziről odalátni - kinéz az ember egy-egy nagy bokrot, amelyet befutott az iszalag liánja, és kis bejárónyílást vág egyik oldalon, és lőrést a másik oldalon, mert az uhuval való vadászat tulajdonképpen leskunyhóvadászat.

A T-fára szoktatott uhut kiköti a lőrés elé húsz-huszonöt lépésre, és várja a jó szerencsét, ami nem is várat soká magára.

Köztudomású, hogy a nappalra kinn rekedt baglyot minden madár üldözi, még a fecskék is, bár a baglyok és a többi madarak örök titka marad, hogy miért. Talán csúnyának és ijesztőnek találják őket, talán szokatlanak, mert a baglyok nappal nem mutatkoznak általában, és idegenségük ingerli őket? Igaz, hogy a fecskék a macskára is csapkodnak, és ragadozó madarat is körülvisonganak, de nem olyan általános ez a támadás, mint a baglyokkal szemben.

Hát ezen alapul a leskunyhóvadászat, csak itt nem fecskék a támadók, hanem ragadozó madarak is, amelyek a nappal megjelenő uhut éppen úgy támadják, mint a fecskék a macskát. Elvakultan és kitartóan, még akkor is, ha már szólt a puska. És nincs kivétel! A kotnyeles szürkevarjútól a vércséken és sólymokon át fel a sasokig minden támadja az uhut, és őszi-tavaszi vándorlaskor a legritkább ragadozók se sajnálnak lejönni a fellegek magasságából, hogy a szegény uhun egyet vágjanak vagy csípjenek.

Ilyenkor aztán résen kell lenni a vadásznak, mert nem ritkaság, hogy a támadó és az uhu összekapaszkodnak, s ilyenkor a bagoly halálosan is megsérülhet.

Vannak földbe ástott, komfortos uhukunyhók is, különféle kényelmi eszközökkel, de a vándorkunyhó jobb, mert ha az egyikben nem sikerül a vadászat, át lehet menni a másikba, ahol talán jobban támadnak a ragadozók.

Hogy mi a célja?

Elsősorban - természetesen - maga a vadászat, de hasznos célja az esetleg elszaporodott kártékony ragadozók - szürkevarjak, szarkák, héják - ritkítása.

És István úr területén nagyon elszaporodtak a valóban kártékony ragadozó madarak, mert például a vércsék és ölyvek híres egérpusztítók, és vadászataikra gondolni sem lehet.

De a szürkevarjakéra és szarkákéra igenis lehet, sőt a héjákéra is, mert egyre kevesebb a nyúl meg a fogoly, és egyre több a kártékony ragadozó madár.

De Hú ezt nem tudja, és éppen ezért erélyesen tiltakozik, amikor hajnalok hajnalán megjelenik a két ember, mégpedig a szállítókosárral.

Hú éppen nappali szundikálásra készülődött, ezért tiltakozott a reggeli háborgatás ellen. Persze hiába. A láda rövidesen a kocsira került, Ferkó mellé. A kocsi meglódult, s Hú ijedten lapult a ládában, bár a kocsizörgéssel kapcsolatban homályos emlékei voltak, amelyekből nem lett semmi rossz.

A mérnök hátul ült. Nyakába akasztva a puska, és mellette éppen olyan T-fa, mint amilyent az uhu már a kunyhóban megszokott.

A falu kövesútja alkalmatlan volt a beszélgetésre, ezért Ferkó csak akkor szólalt meg, amikor a halk földútra értek:

- Hát nagyon kíváncsi vagyok...
- Majd meglátod! Nem kell egy darabig verebet fogdosni, lesz elég ennivalója a bagolynak...
- Egészen odagyűnnek a bagolyhoz?
- Van olyan, hogy meg is csapja... és ha sasok lennének errefelé, hát esetleg meg is ölik. Egy barátom kitömött bagollyal uhuzott, s egy rétisas a kitömött madár fejét leszakította...
- És ez igaz? - hüledezett Ferkó, még hátra is nézett, hogy gazdája nem tréfál-e.
- Elhiheted...

Ferkó meghúzta a gyeplőket, hogy hamarabb érjenek a tethelyre. Az egyik majorban otthagyták a kocsit, aztán Ferkó hátára vette a szállítóládát, a mérnök pedig a hóna alá csapta a T-fát és egy baltát.

A nap még alig emelkedett a szemhatár fölé, már leverték a T-fát, a zsineg egyik végét a T-fa oldalán levő karikába, a másikat Hú béklyójába akasztották, és sietve eltűntek a nagy bokorban, amely talán száz méterre állt az erdőtől, a legelőn.

Nagy pillanat volt ez az embereknek is, de Húnak is, aki nem tudta mire vélni a dolgot. Csak ült a fűvön tanácstalanul és láthatóan - szabadon. És ott a megszokott ülőke.

Hú felkacsintott rá, aztán a bokorra nézett, ahol eltűnt a két ember.

- Mi ez?

Nincs nádfal, nincs drótfal. A szegény bagoly szíve nagyot dobbant, de a megszokás mégis győzött, mert először szép nyugodtan felszállt a megszokott T-fára.

Nincs nádfal, nincs drótfal, de nem messze nagy fák vannak, mint otthon a nagy folyó mellett.

Feldobta magát a levegőbe, és a szabad szél már alácsapott, amikor a zsineg fájdalmas rándulással a földre húzta.

- Kár-kaár-kár - recsegett egy szürkevarjú, aztán egy másik, és szegény Hú azt sem tudta, mire figyeljen. Azt sem tudta, mi történt tulajdonképpen. Az ülőkére lehet repülni, az erdőbe nem?

- Tessék már löni - suttogott Ferkó a bokorban, de a mérnök csak mosolygott embere vadászlázán.

- Nem kell izgulni, Ferkó. Hadd károgtanak, idecsalják a többi

A bagoly újra repülni akart, s a zsineg újra lerántotta a földre.

- Káár, gyertek, gyertek - lármáztak a szürkék -, itt a gyilkos, itt az útonálló, az éjszakai hóhér... Káár...

Hú visszarepült az ülőkére, de egy varjú olyan közel vágott hozzá, hogy Hú megbillent.

- Ne tessék már hagyni - méltatlankodott Ferkó -, még megtépik!

De ezt már nem is kellett mondani.

A puska csendesen emelkedett, és megszólalt egymás után kétszer, és két varjú szárnyát-lábát széthányva zuhant a földre. Ferkó a térdét csapkodta a kunyhóban.

- A baglyot tessék nézni, hogy megijedt!

Szegény Hú ilyen csattanást még nem hallott, és úgy megijedt, hogy leugrott ülőkéjéről, és hátát a T-fának támasztva várt egy újabb támadást, aminek ilyen hangja van.

De a varjak nem tágtítottak.

Ott az ellenség, ott a Rém, kettőjüket már megölte. Hajrá!

- Kár! Káár! Csípjétek, vágjátok ki a szemét!

- Durr! - És ismét egy varjú kalimpált lefelé, ami lelőhasztotta a támadók dühös kedvét, mire Hú visszaült a T-fára.

A varjak az erdőszéli nagy fákra ültek, és onnét szidták a baglyot, aztán elhallgattak, mintha azon tűnődtek volna, hogy mindez hogyan lehetséges. Három testvér már ott fekszik a földön, de a nagy bagoly nem nyúl hozzájuk... és a puskadurrogásban mintha az ember szólt volna...

De hol az ember?

Gyanús ez mindenképpen, de a gyilkos harag megint elvakította őket, ámbár nem annyira, hogy előre jelezték volna a támadást. Egy-egy varjú rácsapott a bagolyra, még mielőtt a mérnök löhetett volna, s az örökös résenállásban Hú is szinte elfelejtette rabságát. Ült mozdulatlanul, mint a varjak a fatetőkön, és csend volt egyegy kis időre, mintha az erdőszélen nem is ülne a hatalmas bagoly, mindenki ellensége.

- Csett-csett! - szólalt meg ekkor egy kis gébics. - Hát ez a rémség honnan vetődött ide? A varjakkal, úgy látom, már elbánt, pedig azt mondják, nappal nem lát. Nem a fenét! Rá népéből már ott fekszik három... meg kell néznem. Ha addig élek is: meg kell néznem!

És a gébics odaröpült Hú fölé, sőt, mivel a bagoly nem sokat törődött vele, le is szállt, hogy legalább fejbe koppintsa.

- Piszok! - csattogott Hú elnézően. - Megfogom a nyakadat, és véged van...

- Csett-csett! Láttam, láttam, nem tudsz elrepülni... - És újra rávágott a bagolyra, aki szárnyával csapott vissza, mire a gébics ijedten szárnyalt a bokorra, amelyben a két ember ült.

- Rázd meg a bokrot, Ferkó, mert ez a szentelen gébics nem hagyja nyugton a baglyot.

A gébicset ekkor érte a másik furcsa meglepetés. Szél se mozgott, levél se lebbent, s a bokor úgy megrázkódott, hogy a gébics rémülten szárnyalt az erdő felé.

A varjak gyanakodva figyeltek, s csak akkor károgtak fel panaszosan, ha a bagoly megmozdult.

A nap már majdnem az erdő fölé emelkedett, s a fák közt visszhangja kezdett lenni a reggeli madárdalnak, amikor kutyaugatás hallatszott, s a varjak elrepültek a fákról.

- Valaki gyün - mondta Ferkó, aki kilesekedett hátra a bejárónyilason. - Kutyaival - tette még hozzá, de ezt nem is kellett mondani, mert egy kis puli félig támadva, félig vinnyogva szaladt nagy körben a bagoly körül.

- Fene egye meg - mérgelődött a mérnök -, ki az?

- Idegen, úgy látom.

A kutya, úgy látszik, meghallotta a halk beszédet, mert nagy ugatással rohant a bokor felé, az embertől követve.

- Fél órára elhajszolt mindent a környékről - mondta a mérnök. De az ember látszólag nem törődött ezzel, szétnyitotta a bokrot, és úgy nézett Ferkóékra, mint a csősz, ha kukoricatolvajt fog.

- Aha - mondta -, aha! Szóval ide bújtak?

- Ide - dühöngött a mérnök -, hát maga mit mászkál itt?!

- Én?

- Éppen maga! Nem idevaló, úgy látom...

Az ember idősebb, olyan juhászforma ember volt - egyszerre óvatos lett és megfontolt, mert a mérnök hangja nem volt barátságos.

- A lányomhoz mögyök Kujtorgóba, ott juhászkodik a vejem.

- Hát csak menjen, bácsi, aztán vigye a kutyáját is, mert én itt összevissza lődözök, aztán hátha eltalálok a kutyáját...

- Ezt a kutyát? - És kutyájára nézett, aki már ott állt mellette, és ragyogó szemmel figyelte a beszélgetést.

- Ezt hát!

- Hát ujjant már csak nem tönne velem?

- Tudja, nem készakarva... de megeshetik...

- Hát akkor istennek ajánlom, már mögyünk is. Gyere, Bagó, mer möglűnek.

Ferkó mosolygott, s ez ráragadt gazdájára is.

- Vedd elő a tarisznyát, Ferkó, eszünk valamit. Egy időre aligha jön ide valami.

Ettek, de a szemük a baglyon volt, aki mintha tudomásul vette volna, hogy elröpülni nem lehet, békésen, de figyelve ült a T-fán.

- Ez a szalonna jobb, mint a tavalyi - mondta Ferkó -, mondom én, hogy csak a mangalica az igazi. Persze, a füstöléshez is érteni kell. Vót nekem egy nagynéném... tessék vigyázni!

- Ssssss! - suhogott odakint valami, de a mérnök már készen volt, igaz, a kés, szalonna és kenyér a földön, aztán elfordult a töréstől.

- Ölyv - mondta -, rázd meg a bokrot, hogy menjen a fenébe. Meg nem löhetem...

- Mér'?

- Azért, Ferkó, mert ha feleannyi egeret fognál évenként, mint ez a szép madár, dupla konvenciót érdemelnél...

Az ölyv vijjogott odakünn, és újra a bagolyra vágott, de olyan közel, hogy majdnem összeakaszkodtak. Hú ezután leugrott a földre.

- Mondtam már, hogy rázd meg a bokrot - mérgelődött a mérnök -, idecsalja még a párját is, aztán nem hagyják békén a baglyot.

A megrázkódó bokortól aztán elrepült az ölyv, és egy kis nyugalom maradt utána, de csak annyi, hogy a szalonnázást befejezhették.

Rövid vijjogás hallatszott, aztán egy vörös vércse vágott a bagolyra, aki nem félt ugyan, de idegesen kapkodta a fejét.

- Jijijiji... - visongott a vércse, aztán a bokorra szállt a két ember feje fölé.

Ferkó szélesen mosolygott.

- A lábát is megfoghatnám - suttogta, de a vércse meghallotta a suttogást, és idejében elrepült.

- Hazafelé Őrmezőnek megyünk - mondta a mérnök -, hogy Móric állítson ide egy beszállófát.

- Mit?

- Beszállófát. Majd megjelöljük, hogy hova. Egy öt-hat méter magas száraz fát beásnak a földbe, és minden madár, ami a bagolyra jön, szívesen megül rajta. Onnan szidja a baglyot. Most az erdőszéli nagy fákon ülnek biztosan...

Ferkó hátraleskelődött.

- Csakugyan vannak ott, de nem látom, hogy mik...

- Káár-káár... - Mintha csak válasz jött volna Ferkónak, jelezve, hogy varjak figyelik a baglyot az erdőszélről, de az előbbi bokormozgás őket is elriasztotta. Aztán távoli károgás hallatszott, jelezve, hogy olyan varjak is felfedezték a baglyot, amelyek még nem voltak itt.

A zenebona egyre közeledett, nyolc-tíz szürkevarjú támadta Hút, aki csapkodott egy darabig feléjük, aztán leugrott a földre.

- Ráá-rááá - biztatták egymást a szürkék, de megszólalt a puska, és két szürke ismét a fűbe harapott, ahogy mondani szokás. Erre tört ki aztán a vad károgás! A varjak társaik elhunytát is a bagolynak tulajdonították, és nem tágitottak, amíg újabb két társuk is le nem hanyatlott.

- Mondtam, hogy lesz ennivalója Húnak, ugye - mosolygott a mérnök -, és több fiányúl marad jövőre...

Ekkor már az erdő fölé szállt a nap, s a varjak csak messziről károgtak. Hú ismét felszállt ülőkéjére, hunyorogni kezdett, aztán hátat fordított a napnak.

- Itt hagyhatjuk ezt a helyet - mondta a mérnök -, ne szokják meg, hogy ez a hely veszedelmes. Legközelebb a másik kunyhóba megyünk... Mi az?

Valami távoli morgás kezdődött.

Ferkó is fülelt, aztán elkomorult.

- Repülőgépek...

Hallgattak, egymásra néztek, aztán újra hallgattak.

- Emlékszik, István úr?

- Emlékszem, Ferkó - pedig ezek a mieink. De mi lenne, ha nem a mieink lennének?...

Ferkó felállt, nadrágjáról leverte a kenyérmorzsát, és nem válaszolt. Csak sóhajtott.

- Pakoljunk össze, Ferkó.

Kibújtak a bokorból, és Hú felfújta magát.

- Egyedül voltam - pattogott -, és Rá népe majd a szemem szedte ki, de valami nagy csattanások leütötték őket...

Ferkó hozta a szállítókiosarat.

- Gyere, Hú, te okos madár vagy.

Hú azonban még egyszer megpróbált elrepülni, de a zsineg újra lerántotta a földre.

- Szamár vagy! - mondta Ferkó, és csendesen ráborította a szállítóládát. Talpa alá csúsztotta a fenékdeshát, lekapcsolta lábáról a zsineget. - De azért hasznos madár vagy. Hét szürkevarjú, amit mind te ehetsz meg...

A mérnök közben kijelölte a beszállófa helyét, aztán elindultak a major felé, ahol a kocsit hagyták.

Ragyogva sütött a nap, s a rövid fűvű legelő mellett hallgatva állt az öreg erdő, mintha a sokhangú madárfüttyöt most nem is lehetett volna hallani.

A lépések nyomán szöcskék pattogtak jobbra-balra, s a kék ég alatt szelíd kis felhők utaztak dél felé.

- A Piave mellett nem volt ilyen rét - mondta Ferkó -, emlékszik, István úr?

A mérnök nem válaszolt.

- Csak kő meg kő. A kavernák... aztán ha oda becsapott a gránát...

A mérnök nem válaszolt.

A legelő szinte végtelennek látszott, s az erdő mélyén is süket csend hallgatódzott. És a hátuk mögött mintha sóhajtott volna a lázas nyár.

Mackó ebéd után aludni szokott. Természetesen Mackó máskor is aludt napközben - hiszen éjszaka nemigen pihent -, de rendszertelenül. Ebéd után azonban mindig aludt - ha ugyan meg nem zavarták -, s ilyenkor véres szemekkel, dühösen ébredt. Az egész udvar tudta, hogy ilyenkor Mackót nem jó háborgatni, mert Mackó nemcsak harapós kedvében van, de Mackó harap is.

De ezen a délutánon nem háborgatta Mackót senki. A tyúkok is szunyókáltak az istálló eresze alatt a porban, a malacok is aludtak az ólban, és még a verebek is csendben voltak az udvar bokrai között, mert Nerr, a karvaly az előbb vitte el az idej fiókát.

- Bokorba! Bokorba! - csiripeltek az anyák, de a fiú megrémült, felfelé repült, egyenesen a karvaly gyilkos karmaiba. Szinte úgy látszott, hogy oda is akart repülni... Aztán csak leejtette szárnyait, mert a tühegyes karmok egész testét ájták.

- Nem is szenvedett - gondolták volna az emberek, ha látták volna, de ezt nem lehet tudni, a fióka pedig már nem nyilatkozhatott.

Mackó persze fel sem ébredt a tragédiára, s amikor felébredt, meglehetősen értelmetlenül nézte véreres szemével a buta délutánt. Ez volt az az idő, amikor Mackó bárkibe belekötött volna, ha lett volna, kibe, de mivel nem volt, csak felkelt, és mogorván kirázta a port a nyárra teljesen alkalmatlan bundából. Aztán ásított és nyújtózkodott, és Hú jutott az eszébe, akinek kunyhóját a délelőtti üresen találta.

Mackót ez meglepte, és egy darabig tanácstalanul csóválta farkát, aztán kiballagott az udvarba, ahol ismét a malacok között kellett rendet csinálni.

Mackó, miután ezt is elvégezte, még dühös volt egy darabig, bár nem tudta, hogy a malacok ingerelték-e fel, vagy az, hogy Hú eltűnt. Újabban ugyanis többször meglátogatta a baglyot, aki ugyan biztosította, hogy még változatlanul utálja, de aztán mégiscsak elbeszélgettek azon a rövid nyelven, ami két ilyen nagyon különböző életű és felfogású lény között elképzelhető.

Mackó tehát kedvetlenül kiballagott a bagoly kunyhójáig, ahol Hú bóbiskolva találta.

- Hát itt vagy? - csóválta farkát, mire Hú kinyitotta a szemét, és újra becsukta, jelezve, hogy nincs itt, és ő nappal aludni szokott.

- Mert nem voltál itt... - nyújtózkodott Mackó, mire Hú mérgesen felborzolta tollat. - Jó, jó - húzta el a száját a kutya -, tudom, hogy utálsz, de kerestelek, és nem voltál itt, ami furcsa. Mért jöttél vissza?

- Vadásztunk! - rázta meg magát a bagoly.

- És nem vertek meg? Mert... - szimatolt a kutya a kunyhóban fekvő szürkevarjak felé - mert én csak egyszer mentem el vadászni, a szomszéd kutya csábított el -, és akkor, egyetlenegyszer, az igaz, de nagyon megverték.

- Mért vertek volna meg? Én szabadon is csak vadásztam volna. De most úgy vadásztunk, hogy a madarak engem utálnak - mint én téged -, és odajönnek verekedni. Akkor aztán, nem tudom, hogyan is kérdezd -, az ember leüti Rá népét. Csattanik valami, és Rának vége. Láthatod... - És a bagoly lenézett a földön fekvő szürkevarjakra, amelyek fölött egy nagy, fényes dögbogár röpködött. Időnként azonban leszállt, és petéket tojt a varjú véres mellére.

- Látom - bólintott Mackó -, látom, hogy Zu már helyezi el gyermekeit. Akkor aztán már a kutyának sem kell, csak ha nagyon éhes.

- Nem érdekel - rázta meg magát Hú -, ha szabad lennék, én sem ennék dögöt, de itt nincs választás... és Rá még egészen friss, majd később előveszem, akár rajta lesznek Zu gyermekei, akár nem. Bár Zut is utálok. Mindenáron a fejemre akar szállni...

Zu megvillant a levegőben.

- Zuuu - kanyarított egyet -, lehetőleg a legmagasabb helyre szállunk. A jó szimatok is magasra szállnak, és elvezetnek oda, ahol a zsákmány fekszik. Másnak zsákmány, de gyermekeimnek bölcső... Na - zümmögött a nagy légy -, itt vagy te is?

A dróthálón át egy fehér lepke tévedt a bagoly kunyhójába, és ide-oda szállva kereste a kijárást.

- Olyan könnyen bejöttem - suttogetta -, és most minden nyílás kicsinek látszik... nem is értem.

- Csukd össze a szárnyad - zümmögött a légy -, akkor kiférsz...

- Ha összecsukom a szárnyam, akkor leesek, és Hú azonnal bekap - hintázott a lepke.

- Ilyen ostoba is csak egy Pille tud lenni -, rázta meg magát Hú. - Itt fekszik előttem Rá, és nem nyúlok hozzá, akkor majd egy semmi Pille után kapkodok.

Mackó hevesen vakaródzott a drótfal előtt. - Hát szállj a nyílásba, bújj ki, aztán repülj.

- Félek...

Ekkor egy kis szél suhant át a kert felett, és megszólalt az almafa, aki amennyire utálja a szelet, ha megvadul, annyira szereti, ha szelíden érkezik. A szél a fák nyelve.

- Csak maradj ott, ahol vagy - suttogetta az almafa a Pillének -, rakd a petéidet a nádlevelekre, azoknak nem árt... de ha ott döglesz meg a kunyhóban, az is jó, mert millió kölyked nem rágja leveleimet, és nem bújik gyermekeimbe. Fele már úgylis kukacos.

- Én nem rakom rád gyermekeimet, én a tormára rakom.

A szél továbblendült, s a Pillének csak a tormalevelek suttogtak:

- Ránk ugyan rakhatod. Akár vannak, akár nincsenek, úgylis elmászkálnak, akár a ribizlire, akár az egresre, de nekünk nem ártanak.

- Keserűek vagytok és önzők - vidámkodott a lepke, mert végre kibújt a dróthálón, és vidáman hintázott a szomszéd kert felé, ahonnét valamilyen virágpor szállt a levegőben.

- Most boldog - nézett utána Mackó, de aztán látta, hogy a szomszéd szilvafájáról egy gébics szállt a levegőbe, és elkapta a lepkét. - Most már nem boldog - állapította meg -, mert Csett elkapta és megette.

- Itt is maradhatott volna - zümmögött a döglégy -, de már jó szüleim megmondták, hogy nem jó a nagy tér, és nem jó a nagy nyilvánosság... előbb-utóbb elkapj a a legyet vagy lepkét valami...

- Csett szemtelen, erőszakos és tolakodó - rázta meg magát Hú -, amikor vadásztunk, ott is csapkodott egy felém, de az ember nem bántotta, csak elijesztette. Lehet, hogy Csett kicsi volt neki. Mi sem vadásztunk Csuri népére, mert kicsi, és alszik, amikor mi vadásztunk. Bár meg kell hagyni, Csurinak emlékezetes jó húsa van. Ámbár Rának sincs rossz húsa.

Ezzel Hú leugrott T-fájáról, és munkába vette a szürkevarjút.

- A gyermekeim! A gyermekeim! - siránkozott a döglégy, és villámgyors kanyarulatokkal repkedett egy darabig a kunyhóban, de mivel Hú szárnyát is kibontotta Rá szétszabdalásához, Zu kikanyarodott a kunyhóból a napsugaras délutánba.

Mackó csak ült, és kedélyesen nézte Hú falatozását, bár ezt Hú nem szerette.

- Vahur - nézett a kutyára -, te szereted, ha a szádba bámulnak, amikor eszel?

- Ha nem akarnak velem enni, én bizony nem bánom.

- Pedig Rá húsa jó...

- Nem kívánom - ásitott Mackó -, nemrégien ettem, és a kutyák népe kicsit elszokott már a nyers hústól. Mi nem vadásztunk - hiszen már mondtam -, és mindenképpen az emberhez tartozunk...

- Gyalázat - szuszogott Hú tele szájjal.

- Te hova tartozol, Hú? - Hú megállt az evésben.

- Buta vagy, Vahur, mert az ember fejével gondolkozol... Nyisd ki a nádfalat vagy a drótfalat, majd megmutatom, hova tartozom...

- Azt hiszem, Hú, ha tudnám, se nyitnám ki, mert én mindent őrzök, ami az emberé. Régi szövetség ez nagyon...

- Akkor eredj az emberhez, és ne ácsorogj itt azzal a málé, buta pofáddal... Utállak! - pattogott a bagoly, és hátat fordított Mackónak, aki belátta, hogy a barátkozásnak mára vége, hát elballagott az udvar felé, Hú pedig tovább tépte a szürkevarjút, amelyből már alig volt valami. A lábak, a szárnyak és a fej és a széthányt tollak, amelyekről Hú most tisztogatta magát. Aztán hosszas tűnődés után odament a kis vizesmedencéhez, és fürödni kezdett, ami elég hangossággal járt, de nem csalt oda senkit, mert az elhagyott kertben csak az árnyékok óramutatója ballagott, s a nyárfák suttogtak, amelyek a kertet az udvartól elválasztották.

Hút ez nem érdekelte.

- Szép, csendes alkony lesz - suttogtak a nyárfák, mert nagyok voltak, és messze láttak, s ezt a suttogást átvették az udvar fái is, a hársak, a vadgesztenyék, sőt egy tölgy is, amely pedig kevésbé volt hajlamos a suttozásra.

- Szép, csendes alkony lesz - ismételték a hársfák, s alattuk a jázminbokrok is, amelyek közt egy feketeterigő fészkel, s erre a bokrok kicsit büszkéek voltak. És takarták a rigó fészket, ahogy csak lehetett, és összehúzták magukat, ha Nyau settenkedett alattuk, mondván, hogy egerészik, holott mindenki tudta, hogy Nyau inkább madarászott.

Sőt néha előfordult az is, hogy Nyau madárnak nézte a kiscsirkét is, s ez ellen Kata, az öreg kotlós nem tehetett semmit. Telekiabálta ugyan az udvart, de a szoknyás ember nem értette meg bánatát, és csak este vette észre, hogy egy kiscsibe hiányzik.

- Vén számár! - kiabált Katára, aki pedig nem volt bűnös, de nem tudta megmagyarázni, hogy Nyau volt a tettes.

Mackót azonban nem lehetett félrevezetni, mert Mackó mindent látott, s Nyaut a hátsó udvarból egyszer s mindenkorra kitiltotta. Végérvényesen. S ez ellen Mariska sem tehetett semmit, akinek pedig Nyau a kedvence volt. De Nyau mérhetetlenül szemtelen is volt, mert Mariska védőszárnyai alatt azért mégis kisompolygott a külső udvarba, s Mariska lábához dörgölődzködött, amíg a tyúkokat etette.

Mackó - az emberre való tekintettel - ilyenkor türtőztette magát, de morogva állapította meg, hogy némelyik ember vak is és buta is.

- Csak morogj, vén dög, erre a szegény macskára, majd hozzád vágok valamit! - mondta Mariska, és Nyau kíséretében a belső udvarba távozott.

Mackó ilyenkor el volt keseredve, mert Mackónak hűséges, nagy kutyaszíve mindennek dacára még Mariskát is szerette...

- Szép, csendes alkony lesz - suttogtak újra a nyárfák, bár ezt már mindenki tudta, és talán nem is ők mondták, hanem a csendes alkonyi szellő suttogtat a fák leveleivel.

A torna leveleivel már nem lehetett volna így beszélgetni, már csak azért sem, mert a földön voltak, ahol a szél csak ritkán járt, s akkor sem mond sokat, mert a tormalevelek hallgatag természetűek. Vastagok, húsosak, és csak állnak, némán, mérgezőlően és börszerűen, és nem törődnek vele, ha valami varangy hűsöl alattuk,

vagy kígyó csúszik közöttük, amitől pedig minden kis madár hideglelést kap azonnal. De azzal se törődnek, ha patkány téved a kertbe, pedig ez nem mindennapi dolog.

A szomszéd azonban felszedte a tavalyi szénakazal alját, és a patkány távozni kényszerült. Olyan ügyesen surrant ki a szénatörmelék alól, hogy az ember észre sem vette. Átcsúszott a kerítés lécei között, s elnyelték a tormalevelek.

- Megpihenek - pislogott a patkány, de a vastag levelek nem válaszoltak.

"Pihenj - gondolták -, itt úgysem lehet állandó lakásod. Itt az ember jár meg Vahur, de ez is a te dolgod" - de szólni nem szóltak egy szót sem a tormalevelek, és a patkány ott hűsölt már egy órája, amikor kellemes vérszagot hozott a levegő, ami ide-oda ténfergett a föld fölött a kertben.

"Valaki vadászik a kertben - szimatolt a patkány, és gonosz szürke arcára keserű irigység ült. - Valaki vadászik, érzem a vérszagot" - gondolta, és csodálatos orrát pontosan arra fordította, ahol Hú végzett a szürkevarjúval.

A patkány nem sietett, mert később mintha víz csobogott volna, de aztán ez is elhallgatott, és csak a nyárfák suttogták unalmukban:

- Szép, csendes alkony van... megmondtuk...

"Éppen ez kell nekem!" - gondolta a patkány, és kisurrant a tormás széléig, ahonnét már csak pár lépés volt a kunyhó.

A patkány nem sietett. A kunyhón nem látszott, hogy régi vagy új - párszor már az eső is megverte -, de azért az ilyen épülettel vigyázni kell... Az előbb a víz locsogása is mintha onnét hallatszott volna... de ez már régen volt, és a friss hús és vér szaga onnét jön.

Gyors surranás a falig. "Ott a nád alatt meg lehet húzódni, amíg kiderül, hogy mi van belül. Az előbb Vahur járt erre, érzem a szagát, de a szimat kihűlt már, így a kutya is elment. Talán húst evett itt?"

A patkány várakozott, szimatolt és leselkedett azzal a végtelen türelemmel és kitartással, ami életük, alapja. De mivel nem történt semmi, villámgyorsan a nádfal alá szaladt, és benézett a kunyhóba, ahol semmiféle élőlény nem látszott, csak a szürkevarjú maradványai.

- Szép, csendes alkony van - suttogták odakünn a nyárfák, és a patkány arra gondolt, hogy Vahur esetleg visszajöhet, tehát jobb lesz sietni, amíg nincs itt senki.

A patkány persze tévedett, de ez még a patkányoknál is előfordul.

Hú már arra a szinte hallhatatlan neszre is felfigyelt, amikor a patkány a kunyhóhoz szaladt, és most nézi szimatoló orrát, mert a nád közül csak ennyi látszik.

Nézi, és buksi fejében azt forgatja, hogy a kunyhóban szabad-e a vadászat. Hú tudja, hogy a patkány felfelé nem néz, és pontosan tudja, mikor és hol lehet elkapni.

Csend van. Nyugodalmos csend, s a patkány elindul

"Kiz ostoba - pislog Hú -, álam jön..."

Kiz - a patkány - nem tudhatta Hú gondolatait, de alá kellett menni, mert a T-fa alatt voltak Rá maradványai is. A patkány azonban még mindig óvatos volt, és Rá darabjait előbb körülszaglásztta, aztán két első lábával magához húzta a szürkevarjú fejét, és... És ekkor már Hú rettenetes karmaiban vonaglott.

"Ez az igazi! - gondolta Hú, és egy kis szabad vidámság szállt rab szívébe. - Ez az igazi! Élő legyen a zsákmány! Legyen meleg... nyekeregjen, visítson, verekedjen - ha tud!"

De meg is rettent ebben a pillanatban, mert az egyik ember állt meg az ajtóban, és csodálkozó örömmel látta a nagy patkány végső nyúj tőzkodását.

- Hú! - kiáltotta Ferkó. - Megfogtad?!

Hú megrémült a kiáltástól, de dühös is lett, és szeme villogott.

- Az enyém! - fűjt. - Kiz az enyém... - És felreppent vele az ülőkére, de még onnét is csattogtatta csőrét Ferkó felé.

- A fenének kell a bűdös patkányod! - értette meg végre Ferkó, és nevetve ment a ház felé, hogy az esetet elújságolja.

"Úgy látszik, az embernek nem kell Kiz" - gondolta Hú, és borotvaéles csőrét összecsukta a patkány tarkójában, amitől aztán a patkány végleg kinyújtózkodott. Aztán a nagy bagoly nyugodtan enni kezdett. Mintha semmi sem történt volna.

- Esteledik - suttogták a nyárfák -, szép csendesen esteledik...

A mérnök ebben az időben a jegyzői irodában ült, és akkor sem örült volna Hú vitézi cselekedetének, ha tudott volna róla. A mérnök ebben a pillanatban dühöngött.

- Tévedés - mondta a főjegyző -, a ti korosztályotok még nem került sorra, és Ferkó még nálad is idősebb egy évvel... Tévedés lesz a dolog, és a behívót holnap visszaviszem. Te - mint nélkülözhetetlen - úgyis fel vagy mentve. Azt hiszem, senki sem akar háborút, de minden korosztályt ki akarnak képezni, aztán leszerelik.

- Nem lehetne Ferkó is nélkülözhetetlen?

- Talán ha traktoros lenne...

- Hát az lesz!

- Nem volt Ferkónak valami különleges kiképzése?

- Géppuskás volt velem együtt. Aknavetőknél is szolgált...

- Lehet, hogy ezért hívták be. Eredj haza nyugodtan, a dolog el van intézve. A kiegészítőparancsnok régi barátom...

- Köszönöm, Károly, és mindjárt oda is írathatod Ferkó neve mellé, hogy nélkülözhetetlen traktoros.

Ferkó már a lovaknál volt, amikor gazdája kereste. Az istálló sötét, csak a lovak dobbantak néha.

- Itt vagy, Ferkó?

- Itt vagyok - szólt ki a kocsis. - A Szeles lábát fásliztam be. Délután mintha sajnálta volna...

A mérnök nem válaszolt, de Ferkó megérezte, hogy van valami a levegőben, mert kijött a lovak közül.

- Meggyújtom a lámpát - mondta, s amíg a petróleumlámpával babrált, nem szóltak egy szót sem. Aztán megtörölte kezét a kötényében, és gazdájára nézett.

- Az az újság - válaszolt a mérnök a ki nem mondott kérdésre -, hogy holnaptól kezdve traktoros vagy, amíg ki nem tanulod...

Ferkó újra megtörölte kezét kötényében.

- Muszáj?

Ez úgy hallatszott, mint egy sóhajtas.

- Vagy bevonulsz katonának...

- Akkor muszáj - keseredett el Ferkó. - És a lovak?

- Minden marad a régiben. A lovak a te lovaidd. Pomozira gondoltam... amíg te levizsgázol.

- Pomozi?

- Tudsz jobbat?

- Igaza van, mérnök úr. Hajtani nem tud, de rendes gyerek...

- A behívódat a főjegyző úr maga viszi vissza, hogy - mint traktoros - nélkülözhetetlen vagy... És erről nem beszélsz senkinek, még a feleségednek sem.

- Annak éppen nem. De majd kérdi...

- Én akartam, hogy valami ipar legyen a kezedben...

Hallgattak, és Ferkó egyet lépett a mérnök felé.

-... aztán köszönöm is...

- Nincs mit, Ferkó. Mi már kicsatáztuk magunkat, azt gondolom. Bár nem hinném, hogy háború lenne. Van még itthon elég legény, neked meg gyermekeid vannak, hát nélkülözhetetlen vagy. Családodnak is, meg nekem is. Ennyi az egész. Jóccakát!

A mérnök már félig elfordult, amikor Ferkó utána szólt.

- Ja! Majdnem elfelejtettem mondani: Hú patkányt fogott...

- Afenét!

- Ippen oda mentem, amikor felszállt az ülőkéjére. Markában a patkány még élt, ámbár az utolsókat rúgta...

- Ha nem te mondd, nem is hiszem el... nálunk nincs patkány, legalábbis eddig semmi jelét nem láttuk.

- Nincs is. Valahol a szomszédban lehetett, ahol mostanában megbolygatták az öreg szénakazlak fenekit...

Nem is adtam oda a második varjat.

- Okosan! Csak bűdösödni ott, aztán a szag odahoz mindenféle férget. És hajnalra legyen itt Pomozi.

- Itt lesz. Nyugodalmas jó éjszakát kívánok!

A mérnök ment befelé, és gondolataiban, talán a szívében is megelégedettség volt. A sötétségben a csend szárnyalt, és csak a nyárfák suttogtak.

- Szép, csendes este van... szép, békés este van...

A mérnök nem értette a fákat, de mintha azt mondták volna:

-... és Ferkó itthon marad...

Az est aztán elfeküdt valahol a faluvégen, mert az idő meghozta a nagy virrasztót, az éjszakát.

- Lefekhetsz - mondta az estnek -, én úgysem tudok aludni.

A faluvégen már rétek kezdődtek, s a réteken petrencékben a széna, hát ide ballagott ki az est, és lefeküdt valahol, nem tudni, hol, mert puha, sötét kendőjével letakarta a nagy anya, az éjszaka.

Csak a csend suttogott a réten, és csak a nyárfák levelei reszkettek a sötétségben.

A toronyóra időnként álmosan ütött hol sokat, hol keveset, de ezt nem számolta senki, még Mackó sem, aki bekísérte gazdáját, aztán lehasalt a belső udvar kiskapujánál, ahonnét mindent lehetett látni és hallani. Mackó ugyan nem látott úgy a sötétben, mint a bagoly, de sokkal jobban látott, mint az ember, s ez Mackónak elég is volt.

Az éjszaka hangjait már megszokta, és azokat füle még aknában is osztályozta.

Az istállóban a lovak dobogtak néha, az ólban Csám horkolt, a disznó, és a baromfiólban néha a tyúkok riadoztak, mert a menyéTásszonyról álmodtak.

Éjfél előtt megmozdult a hűvös levegő, és a rétek rálehelték a falura a lekaszált virágok szomorú, tiszta, halott illatát. A falu elhasznált meleg istállószága pedig felemelkedett a levegőbe, és hűvösre tisztult a csillagok alatt.

Éjfél után megszólalt a kakas, és miután hangjára a falubeli kakasok is válaszoltak, nyugodtan s vaksin pislogott a sötétségbe, mint aki figyelmeztette az éjszakát a múló időre.

Mackó erre éberre ébredt, és kicsit álmosan nézte a homályos udvart, aztán vakaródzott, majd fölkel és nyújtózkodott. Mackónak megvolt az éjszakai útja, amelyet pontosan betartott, s amelybe újabban Hú meglátogatását is belevette.

Hú ilyenkor nagyon éber volt, és barátságosabb is, mint nappal. Szeme zölden villogott, de ez nem a harag villogása volt, hanem a sötétségé. És ilyenkor egyszer sem mondta, hogy utálja Mackót...

Hú ilyenkor emlékezett, és mintha elfelejtette volna az embert és lábán a béklyót. Hú ilyenkor nem akarta tudni, hogy nádfal és drótfal is van a világon, mert a sötétségnek nincs határa, és Hú a sötétség gyermeke volt. Hú nappal aludt és álmodott, s ez az álom a múlt és a sötétség szabadsága volt.

Mackó, amikor a konyhához érkezett, ingerülten szimatolt.

- Kiz szagát érzem, és utálkozom, mert Kiz undorító...

Hú jókedvűen pattintott.

- Már nem az. Idejött az ostoba, és mondhatom, jobb helybe nem is mehetett volna.

- Megfogtad? - csóválta a farkát Mackó.

- A fejét meghagytam, ha akarod...

Mackó utálkozva elhúzta a száját.

- Pláne a fejét! Volt itt régebben egy nagy kandúr - mondhatom, bátor legény volt -, az megette a patkány fejét, és beledöglött...

- Nyaunak gyenge a gyomra. Amit én lenyelek, az tűzbe kerül, s ami felesleges, azt kiköpöm. Kiz fejét csak azért nem ettem meg, mert már nem fért el a begyemben... és úgyis ki kellett volna öklendezni.

Mackó elgondolkodott, és kicsit oldalt hajtotta a fejét.

- Ilyenkor talán nem is utálsz?...

- Dehogynem - pattintott szinte vidáman Hú -, én mindig utállak, mert a Vahur népe ellenség, akárcsak Nyau. Talán elfelejtetted?

- Nem gondolunk rá - emelte fel fejét a kutya. - Hú népéből itt csak kicsinyek vannak, és verebésznek, vagy Cin népére leselkednek. Nincs velük semmi dolgunk, csak azt nem szeretjük, ha jajonganak, mert akkor a Rossz jár a sötétségben. Ti ezt meglátjátok?

- Ti is meglátnátok, ha olyan szemetek lenne, mint nekünk. Amikor a testvérünk elpusztult, mi már tudtuk, hogy vége, mert markába fogta a forró levegő, s ebben ült a Rossz. A Rossz forrósága járt ki-be a száján, és emésztette. És Hú népe meglátja az emberben is a Rosszat, ami ellen nem lehet tenni semmit. Ilyenkor jajgat a Hú népe, mert utálja a Rosszat, és mégis nézi... úgy van vele, mint némelyik madár Szivel, a kígyóval. Nem akarja nézni, és mégis nézi..., s a Rossz olyan, mint Szi. Akit egyszer szájába vett, nem engedi el, mert nem is tudja.

Mackó leült.

- Sokat tudsz, Hú - lógatta bozontos, nagy fejét -, és talán nem is utálsz... csak úgy mondd.

- Mit mondhatnék, Vahur? Ha szabad lennék, megtámadnál... és én menekülnék, vagy kiszedném a szemed, de te azért megölnél...

Mackó talpra állt.

- Szó sincs róla! Én nem támadok meg senkit, csak aki az ember ellensége. És az ember: barátom... - Mackó bizonyos büszkeséggel csóválta farkát. - Igen, a barátom...

Hú nem válaszolt, mert újra kukorikolt a kakas, és nemsokára megszólalt a hajnali harangszó.

- Utálom ezt az izét is... olyan hangja van, hogy a fülem tépi, de most már elmehetsz, Vahur, mert aludni akarok.

A faluban ekkor kezdtek füstölni a kémények, és Mackó elgondolkozva ballagott az udvar felé.

"Sok esze van ennek a Húnak - gondolta -, de az embernek még több van, és én az emberhez tartozom."

Az éjszaka meglazult, mert napkeletről valami derengés ömlött a világra, de az a derengés felért az égig, és eloltotta a csillagokat.

Ferkó már az istállóban várta Pomozit, aki meg is érkezett rendesen, hogy a magasabb kocsisudomány oktatásában részesüljön.

- Mert azt ne felejtse el, Jóska: az igásló és a parádés ló, az kettő. Hidd el, az igásló közelebb áll a bivalyhoz, mint a parádés lóhoz. Ha aztán azt is hozzáteszem, hogy ezek egyúttal szolgálati lovak is, hát... - És Ferkó csak legyintett, jelezve a szolgálati parádés lovak minőségi utolérhetetlenségét. - Az első az, hogy ne félj tőlük! Te azt nem is gondolod, hogy az ilyen büdös ló rögtön megérzi, ha valaki fél, és...

- És? - kérdezte Pomozi, mert Ferkó megállt az oktatásban.

- Rúg!

- Hát én nem félek, Ferkó bácsi. Ha nemcsak rúg, de harap is! Meglovagoltam én a csődört is...

- Nem azt mondtam, hogy te félsz, mert ha olyannak ismernélek, egy szóval se ajánlottalak volna a mérnök úrnak.

- Aztán most mi lesz? - kérdezte Pomozi, aki nem volt biztos, hogy ez az ajánlás valóban elhangzott-e, és milyen formában. Pomozi valóban jóindulatú gyerek volt, de nem ostoba, aki ne tudta volna, hogy a valóság sokszor a dolgok mögött rejlik... mert Ferkó tegnap este csak annyit mondott neki:

"Gyere majd hajnalban az istállóhoz... alighanem átveszed a lovakat egy időre..."

"Ott leszek" - mondta Pomozi, és egy szóval sem kérdezte, hogy miért vagy hogyan. Ez majd kiderül, mint ahogy az is, hogy Ferkó ajánlotta-e őt vagy sem.

- A rudasra vigyázz - mondta most Ferkó, amikor már befogták a lovakat -, mert jó ló, jó ló, de ha nem tartod kordában: vagy lusta, mint a dög, vagy összetöri a világot. Jó reggelt kívánok! - fordult most a kisajtó felé, mert a mérnök is megérkezett.

Ferkó már készülődött, hogy a bakra ül, amikor megszólalt a mérnök:

- Add át a gyeplőt Pomozinak, Ferkó, hadd látom, mit szólnak a lovak!

A lovak persze nem szóltak semmit, de egészen pontosan tudták, hogy a gyeplőt más kéz tartja. Szeles - a rudas - mindjárt hozzá is fogott az új kocsis kipróbálásához.

Amikor a falut elhagyták, egy vasúti átjárón kellett átmenni, amelyen Szeles mindennap átment, de most mégis "megijedt", és a kocsi majdnem megállt a síneken.

- Kezdi már - mosolygott Ferkó, de Pomozival nem lehetett ilyen egyszerűen elbánni, és dühös is lett, hogy Szeles ilyen ócska fogással próbálkozik.

Pomozi szinte abban a pillanatban hasa alá vágott a lónak - ahol érzékeny -, de utána azonnal a fülei közé, és rántott egyet a zabián, de a gyeplőt kiengedte.

És újra az ostor.

"Fene egye meg - gondolta talán Szeles -, ezzel sem lehet eljátszogatni!" - És szépen belefeküdt a hámba.

- Jól van - mondta Ferkó -, csak el ne felejtse, hogy ezt még párszor megpróbálja. A József-majori keresztnél kell még vigyázni meg a Vörös-domb aljában... visszafelé már nincs vele semmi baj.

- Komisz dög - mondta a mérnök -, vigyázni kell vele.

- De a legjobb ló a gazdaságban - védte Ferkó a lovát.

- Körmenetre nem mennék el vele - mondta Pomozi, és a mérnök mosolygott, mert elképzelte Szelest egy ájtatos lassúsággal mozgó körmenetben...

A József-majori keresztnél azonban Szeles nem csinált semmi galibát, de a Vörös-domb aljában Ferkónak át kellett venni a gyeplőt, mert Szeles megállította a kocsit, és tolta visszafelé.

- Ide nézz! - mondta Ferkó, és megfordította a kocsit, ami ellen Szelesnek nem volt semmi kifogása, s amúgy is megérezte, hogy a gyeplő a régi kézben van. De amikor a kocsi újra a dombnak fordult, Szelesnek nem volt ideje gondolkodni, mert olyan verést kapott, hogy pár napig egészen biztosan nem áll meg a domb aljában.

- Na látod - adta át a gyeplőt újra Pomozinak -, itt legjobb, ha megvered, akár kell, akár nem kell, mert nem lehet tudni, mikor jön rá a bolondja. De Csillagot sose bánts. Csillag húz, mint a sróf... de ha menni kell - és jókedve van -, Szeles viszi a kocsit is meg Csillagot is.

Ekkor értek fel a dombtetőre, amelynek lapos hátán egykedvű berregéssel mászott a traktor az út felé.

- Maradjatok itt - mondta a mérnök, és leszállt a kocsiról -, aztán, Ferkó, ha intek, majd gyere oda.

A mérnök jó messze elébe ment a traktornak, aztán megállította. A traktor állva is tovább dohogott, hogy egymás szavát sem értették. A traktoros meglengette a sapkáját, és lemászott a nyeregből.

- Állítsa el ezt a büdös masinát, nem akarok ordítani.

- Negyedóra, amíg újra elindítom.

- Nem baj...

A traktoros - öreg ember volt már - elgondolkodva nézett a mérnökre, de aztán elfojtotta a gépet.

- Csak nincs valami baj? Jó reggelt kívánok!

- Miért lenne? De fontos, amit mondani akarok.

Az öreg traktoros a kocsi felé nézett, és vizenyős kék szeme ijedt és komor lett.

- Tessék!

- Inast hoztam.

Az öregember újra a kocsi felé nézett, aztán a földre.

- Bírom még a munkát.

- Tudom. Azért állíttattam le a gépet, hogy megértsük egymást. Biczó bácsi, maga volt katona, ugye?

- Harminchat hónap frontszolgálatom van.

- Tudom. Nem azért mondtam... hanem azért, mert Ferkónak is huszonhat hónap frontszolgálat van, és most mégis behívták...

- A Ferkót?

- Azt. Ha traktoros lenne, nem hívták volna be, és én nem akarom, hogy behívják, ha valami örülség történné.

Az öregember várta, hogy mi fog ebből kiderülni.

- Hát Ferkó traktoros lesz!

- És én?...

- Ferkó traktoros lesz egy hónapig, akkor levizsgázik, beírják a neve mellé, hogy nélkülözhetetlen, és utána visszaül a bakra. A maga állása - amíg én itt vagyok - biztos, mint a kőszikla... de...

Az öregember arca megnyugodott, és várt.

-... de ha akárhogyan kiderül, amit én itt magának mondtam...

- Mérnök úr ismer engem...

- Ismerem, Biczó bácsi. Ismerjük egymást, ugye?

És nézte egymást a két ember, aztán elmosolyodtak, és a mérnök intett Ferkónak...

Pomozi ezután átvette Ferkó hivatalát, s benne természetesen Hút is. Pomozi kocsis lett, Ferkó pedig traktoros. Pomozinak lószaga lett, Ferkónak pedig olajszaga, egyébként nem változott semmi. Hajnalonként néha kivitték Ferkót a traktorhoz, és estefelé néha behozták, de nem mindig. Az emberek szemében Ferkó kegyvesztett lett, de ezt nem mutatták, mert sose lehet tudni... és Pomozinak felment az ázsiója a lányok között, mert néha felvette Ferkó zsinóros dolmányát, és alig lehetett észrevenni, hogy nem rá szabták...

- Vigyázz a dolmányomra, Jóska - mondta ilyenkor kicsit irigyen Ferkó, meghatározva egyúttal a tulajdonjogot -, mert csak ez az egy van...

- A mérnök úr parancsolta...

- Tudom, nem azért mondom...

De ezenfelül Ferkó - hovatova - örömét lelte a traktorban. Micsoda erő! Húsz ökör munkáját végzi... és hiába, a gép, az gép...

Ferkó bizonyos büszkeséggel dobálódzott a szavakkal, hogy mágnes meg akkumulátor meg gyertyák meg düzni, de azért amikor a mérnök kocsija elporzott az úton, és Pomozi úgy ült a bakon - igazán úgy ült a bakon -, ahogy kellett, Ferkó szíve kicsit elszorult.

Mert Pomozi valóban jó kocsis lett, hamarabb, mint a mérnök vagy Ferkó gondolta. Jó kocsis lett, mert nem félt a lótól, szerette az állatot, ami azonban nem zárta ki, hogy Szelest a Vörös-domb aljában - akár kellett, akár nem - el ne nadrágozza.

- Most már talán nem is kellene bántani - elégelte meg a mérnök, és Pomozi azt mondta, hogy: megpróbálhatjuk...

És a következő napon Pomozi nem nyúlt az ostorhoz. És Szeles nem bolondozott.

Két napig azután se, hanem a negyedik napon új rá megcövekelt magát a domb aljában, hogy meg kellett verni.

- Tudod mit, Jóska? - mondta a mérnök. - Ezután minden negyedik napon verd meg...

Ennél aztán meg is maradtak, és erről kiderült, hogy Szeles memóriája körülbelül négynapos.

Egyébként nem lett vele semmi baj, mert Pomozi valóban nem félt tőle. Első alkalommal ugyan belecsípett az új kocsis karjába, hogy próbára tegye, amikor éppen a zabot vitte, hogy a jászolba öntse, de akkor olyan mértéktelen verést kapott, amit nem lehet elfelejteni. Zabot azonban nem kapott... És ezt Szeles megjegyezte, mert másnap röhögve fogadta Pomozit a zabos ládával, sőt udvariasan félreállt...

- Na látod - mondta Pomozi, és megveregette Szeles nyakát -, így is lehet!

De megszokta az új embert Hú is, aki különbséget tett ember és ember között, bár ezt nem nagyon mutatta. Egyedül Mackó tett kivételt a régi és az új kocsis között, aki Pomozit még napok múlva is bizonyos fenntartással fogadta, míg az esténként megjelenő Ferkót mindig széles és kitartó lelkenézéssel üdvözölte.

- Van itt egy másik ember is - magyarázta egy alkalommal Húnak -, de az én igazi emberem az a másik.

Hú mogorván pislogott.

- Egyik olyan, mint a másik... ez is hoz enni, az is hoz enni, de egyik sem olyant, mint amit magunk fogunk...

- Ennivaló: ennivaló - csóválta farkát Mackó -, csak hús legyen. Azt mondják az öregek, valamikor nem ettünk mást, csak húst, de ez nagyon régen lehetett. Én bizony néha megeszem Csám daráját is...

- Furcsa - vakaródzott Hú -, én inkább megdöglénék. Már az is sok, hogy olyan zsákmányt megeszünk, amit nem magunk fogunk... Mostanában azonban eléggé békén hagynak...

- Igen - pislogott Mackó -, az emberek ilyenkor kint mászkálnak a mezőkön, és mindent behordanak. Ha aztán jön a hideg, mindenük itthon van... Okos az ember nagyon...

- Furcsa - bólintott Hú -, most már én se irtózom annyira tőle. Hozzám nem nyúlnak, és maga a vadászat is elviselhető lenne, ha nem lennék megkötve.

- Akkor elrepülnél.

- Hát persze!

- De akkor kivel vadászna az ember?

- Nem tudom...

- Na látod! Azért vagy itt, mert csak veled lehet vadászni...

- Lehet - pattogott a bagoly -, lehet, hogy igazad van, és ez rossz! Elmehetsz, Vahur, ilyenkor különösen utállak...

- Csak az igazat mondtam, de elmehetek, úgyis nagyon idesüt a Nagy Fény, ami ilyenkor már több mint világosság.

És Mackó elballagott az udvar felé, mert a nagy meleg elálmosította.

De az is igaz volt, hogy a mérnök mostanában keveset uhuzott.

Arattak, később felbúgtak a cséplőgépek, kenyérszagú, szalmaszagú port lehelve a szérűk akácfáira. De amikor a magtárak megteltek, és az új szalmakazlak lomha hátán már idei verebek csiripeltek, a mérnök berendelte Ferkót.

- Készen vagy?

- Készen.

- Ma szombat van, hétfőn levizsgázol.

- Lehet - mondta Ferkó nagy önbizalommal.

- Az öreg Biczónak vigyél majd egy kis áldomást. Szóltam már a vincellérnek...

- Köszönöm, István úr.

- És holnap hajnalban elmegyünk uhuzni. Holnap még Jóska a kocsis... valamit meg akarok vele beszélni.

- Igenis.

Erősen alkonyodott már, amikor Ferkó átment az udvaron, ahol Mackó nagy örömmel kísérte.

- Hát itt vagy - ágaskodott fel Ferkóra -, hát mégiscsak itt vagy...

- Jól van, öreg kutya - hárította el Ferkó a nagy mancsokat -, minden marad a régiben...

Az ajtó becsukódott Ferkó után, s ezzel este lett.

Mackó még csóválta farkát az ember után, akit szeretett, de amikor léptei elmentek a homályba és a csendbe, Mackó farka lekonyult, és hasra feküdt az ajtóban, mintha ezzel egyúttal megkezdené a hivatalos őrszolgálatot.

Aztán - a fáradt, nyugodt augusztusi éjszaka után - hajnal lett.

Nehezen lett hajnal, mert a sok nyári fáradtság után elesetten mély és álomtalan volt az éjszaka. Még a nyárfák levele sem sutogott, mert szellő sem mozdult, csak az éjszaka illatai cserélődtek, ahogy a meleg kiáramlott a falu füst- és szalmaszagával a rét felé, és a rétség hűvös mocsár- és tarlószaaga bekúszott a kertek alá. De ehhez idő kellett, s ez az idő megtöltötte az éjszakát, melyet a csillagok is mértek, mint az óramutató a napot.

A hold a nyugati ég felé ballagott, és a Göncöl rúdja is csáléra kezdett állni, jelezve, hogy közeledik a hajnal és benne a nap, amely nem tűr semmi más világosságot.

Mackó ilyenkor aludt legmélyebben, mert az örökös a hajnalra nem vonatkozik. A tolvajok órája éjfél után nem mutatja már az időt, hazafelé vadásznak az éjszakai ragadozók, és a kakaskukorékolás egyre bátrabban szólongatja, sőt követeli a virradatot.

Mackó ettől csak jobban alszik, mert álmait csak simogatja a bátor kakasszó.

Mert Mackó néha álmodik, bár azt csak sejteni lehet, hogy mit. Néha sóhajt, mintha valami bánata lenne, néha nyuszt, amikor talán kölyöknék álmodja magát, és néha morog, amikor az álom kellemetlen emberekkel vagy állatokkal hozza össze. És néha csahol is Mackó, furcsa, fojtott vidámsággal, s ilyenkor lábai is mozognak, mintha szaladna, és nem kétséges, hogy Mackó ilyenkor - vadászik! Mackó egyszer vadászott életében - amint azt Húnak elmesélte -, akkor is megverték, tehát valószínű, hogy a régmúlt ősök szabad vadászatát álmodja vissza, amikor még szabadon csaholt a falka a menekülő vad után.

- Csau-vau! - ugat halkan álmában Mackó, és a mérnök mosolyogva nézi kutyáját a hajnali mély álom önfeledtségében. A mérnöknek gumitalpú a cipője, és amikor a gazda lehajol hozzá, hogy kedves kutyáját megsimogassa, Mackó már csóválja a farkát, mintha nem is aludt volna, mert már az érintés gondolatától szelíd és boldog öntudatra ébred.

Fektében csóválja a farkát.

- Tudom, hogy te vagy - jelzi gondolatait -, érzem, hogy jó vagy, és akár fel sem kelek, mert te nem is akarod, hogy felkeljek.

- Aludjon az öreg kutya - simogatja a mérnök Mackó fejét -, aludjon a csúnya, rossz, öreg kutya, hiszen hajnal van még, és nincs semmi dolga az öreg Mackónak.

Mackó boldog, és elhúzza a száját, mintha nevetne, de azért amikor gazdája kimegy az udvarból, a kapuig álmosan elkíséri.

- Szervusz, Mackóka, eredj aludni, mindjárt virrad - mondja a mérnök, és halkan teszi be az udvar ajtaját, mintha a derengő csendet sem akarná felébreszteni.

Pedig ez a csend nemrég aludt el, mert Pomozi és Ferkó már egy órája befogták a baglyot, és vasárnapi várakozással néznek a mérnökre, aki előveszi óráját.

- Jó reggelt - válaszol embereinek -, nem késtem el, de ti siettetek.

- Hamar felébred az ember - mondja halkan Ferkó -, ha ünnepre kell ébredni...

- A Bányába megyünk - mondja a mérnök, s a két ember várakozó öröme derül, mert tudják, hogy a gabona a magtárban van, a kukoricák szépek, otthon semmi baj, és vidám, izgalmas ünnep lesz ez, mert a mérnök ilyenkor sem nem gazda, sem nem mérnök, hanem ünnepi társ, azaz egyszerűen: ember. A vadászat izgalma elmos most minden korlátot, s amikor meglódul a kocsi, még a lovak is mintha szabadságos ünnepi úton raknák lábaikat.

A virradat még alig dereng, s az utca vályújában szétfolyik és elenyészik a kocsi robogása. Pomozi hajt, és a vasúti átjárónál Ferkó mosolyog, mert Pomozi előveszi az ostort, megemeli, aztán visszadugja a tartójába. Semmi mást nem tesz, de Szeles fél szemmel látja ezt, és szélesebben csattognak át a síneken.

Ferkó bólint és mosolyog.

A mérnök majdnem nevet.

Pomozi belepirul a büszkeségbe, mert ha szó sem esett, tulajdonképpen mindent megbeszéltek. Még Szelessel is.

Pomozi dicséretet kapott Ferkótól, elismerést a mérnöktől, engedelmisséget Szelestől, egyszóval jeles osztályzatot lóismeretből és a hajtás magasabb rendű művészetéből.

Robog a kocsi fel a dombra, mintha szél sodorná a nyár végi hajnalban, mert hajnal van már, és mintha nem a világosság érkezne keletről, hanem a könnyű kocsi rohanna a világosság felé. A József-major keresztjét a bogaras ló észre sem veszi, és a Vörös-domb emelkedésének úgy rohan neki, mintha ostor sem lenne a világon...

Ferkó nevet, Pomozi pirul. A lovak játékosan viszik a kocsit a meredeken felfelé.

Ferkó megemeli a kalapját, mintha igazítaná, aztán hátrafordul a mérnök felé:

- Jóska levizsgázott.

- Még nem - mondja komolyan a mérnök, és amikor felérnek a dombtetőre, megállítja a kocsit. - Ide hallgassatok! Ferkó holnap levizsgázik, és átveszi a lovakat. Te meg, Jóska (a mérnök Pomozit is tegezi, mióta belső szolgálatra került), kijössz az öreg Biczóhoz, és kitanulod a traktorosságot.

Csend. Csak a zabla zörrenik néha, aztán Pomozi megfordul.

- Kérni is akartam a mérnök urat...

A mérnök arca nagyon elkomolyodott, és szeme keményen fürkészve nézett a legény arcába.

- Miért? Nincs jó helyed a szereseknél? Rábeszélt valaki?

- Nem... csak...

- Hallottál valamit? De őszintén!

A mérnök hangja komoly volt, szinte fenyegető, és Pomozi arca is komoly lett.

- Igazat mondok. Édesanyám járt Csollányosban, ahol a béresgazda a nagybátyám...

- Aztán?

- Aztán azt mondta, hogy az odavaló traktorost felmentették a katonaságtól...
- Aztán?
- Aztán azt mondja az édesanyám, hogy apám is odaveszett a múlt háborúban, hát neki elég volt a sírásból, bajból... hogy én szóljak a mérnök úrnak, így volt.
Állt a kocsi a dombtetőn, s a gondolatok a láthatárt verték, visszaszálltak és megpihentek.
- A szecskavágó motort is én kezelem, értem is, szeretem is...
A mérnök arca elsimult, cigarettára gyújtott, és Ferkót is megkínálta.
Aztán kifújta a füstöt, és azt mondta:
- Amíg nem beszéltek róla: minden rendben van...
- Mérnök úr! - Szinte kiáltott a két ember.
- Ha beszéltek róla: semmi sincs rendben. Megértettétek?
- Meg!
- Akkor mehetünk.
A kocsi újra nekilódult az útnak, a hajnalnak, s a hosszú árnyék laposan szaladt utánuk.

Mire a Bányába érnek, már a hegyháton úszik a hajnal, bár a nap még nem kelt föl.
A kocsit a majorban hagyták, a Bányától nem messze, mert a mérnök mindkét emberét el akarta vinni az uhuzásra. Ferkó hátán a bagolyszállító láda van, Pomozi a hátizsákot hozza és a T-fát. A mérnöknél puska, s a vállán tarisznya.

A Bánya pedig nem bánya, bár azt mondják, az volt valamikor... Hogy a neve mikor ragadt rá, ki tudná megmondani?

Most - erdő.

Egy ötszáz méter széles kráter, mint egy óriás tál, amelynek belső oldala fenyves, a feneke pedig száz méter széles szittyós legelő, egykét öreg fával és pár óriás galagonyabokorral. Az erdő a szürkevarjak fészkelőhelye, a fenéken tavasszal néha megáll a víz, de ilyenkor már száraz, s a sík fenéken csak rövid, savanyú füvek tengenek, ami még a birkának sem kell.

Itt csinált a mérnök az egyik sűrű galagonyabokorban egy kiváló vándorkunyhót, amelyben öt ember is elférne, és most hárman akár táncolhatnának benne... bár ez nem volt szándékukban.

A kunyhótól balra egy félig száraz öreg vadkörtefa nézte az időt talán már száz éve, de ide nem jött le a fejsze fáért, mert a kiszállítás szinte lehetetlen volt.

- Gyorsan - mondta a mérnök, s eltűnt a kunyhóban, míg a két ember pillanatok alatt felállította a T-fát, és összekapkodva fejszét, ládát, utánaszaladtak a mérnöknek, s egy perc múlva már úgy látszott, hogy tulajdonképpen nem történt semmi a Bányában, csak egy nagy bagoly ül a fűvön, és látszólag azon gondolkodik, felrepüljön-e ülőkéjére.

Az emberek már eltűntek, és most lehetségesnek látszott, hogy talán el is lehet repülni. De ott volt a T-fa, s ez szinte parancsolóan kívánta, hogy Hú rászálljon. A nagy bagoly tűnődött, mert a zsineg ott feküdt a fűvön, és különben is sok mindent látott, amit az emberek nem láthattak. Mert a Bánya fenekén még csak derengett a világosság, és amíg a nagy tölcsér fenekén még homály borongott, addig a tetőn már égis villant a kelő nap vörös lángolása.

Hú megvakarta csőre tövét, mint aki még nem határozta el magát, aztán megeresztette tollait, és megrázkódott. Ez a mozdulat a reggeli tollázkodáshoz tartozott, de Hú szeme már éberen nyitva volt, és ellenségesen figyelte a környezetet, amit igazán csak ő látott.

Valamikor volt egy gyermekversike, ami azt mondta, hogy:

*Szegény bagoly nappal vak.
Dőlt falak közt fészket rak...*

Hát ez bizony buta versike, mert elsősorban a bagoly nem szegény. Nem szegény, és nem gazdag. Nem gyűjt, és nem pazarol, csak egyszerűen: bagoly. Madár, amelynek mindene megvan, amíg egészséges és szabad, semmije nincs, ha beteg, és csak szomorú, zárt élete van meg, ha rab, bár a rabságot is meg lehet szokni bizonyos mértékig.

És hogy "nappal vak": egyszerűen nevetséges. Az ember szeme lehet jó, és lehet rossz, de akármilyen jó: éjszaka nem lát. A bagoly lát, mert pupillája kitágul, és olyan fényerős lesz, amilyen sem élőben, sem üvegben nincs is a világon. Ilyenkor egész szeme egyetlen pupilla, míg nappal megfelelően összehúzódik, és déli napsütésben csak gombostűfej nagyságú. De mindig lát, és mindig kiválóan lát. A bagoly jelzi az ellenséget, és

látja, amikor az ember még messzelátóval sem tudja felfedezni... és várja a támadást, amikor az uhuzó ember azt hiszi, hogy a bagoly téved...

Az, hogy "dőlt falak közt fészket rak" - egy kicsit igaz. De hol vannak ma dőlt falak? Hol vannak ma kísértetjárta várromok, elhagyott és összedőlt templomok, amelyeknek romtornyában baglyok tanyázhathának?...

Nincsenek, és a baglyok fészket rakhatnak mindenütt, ahol máskor is fészket raktak. Zavartalan templompadlásokon, tornyokban, magtár- és istállópadlásokon, sziklaüregekben, faodvakban, fákon, sőt a földön is, és ha mégis találnának elhagyott várromot, hát persze hogy ott is, amíg csak eszpresszót nem csinálnak belőle vagy turisztázzállót, amiben minden van, csak csend nincs, és magány nincs, márpedig a baglyok nem embert, de még másik baglyot sem tűnnek fészkek közelében.

Az emberek tehát eltűntek a nagy galagonyabokorban, és Hú határozottan ellenségesen figyelte a környéket, mert sok mindent látott, amit a derengő hajnali világításban az emberek még nem láthattak. A Bánya nyugatra néző fala még sötét volt, de a keletre néző már megvilágodosott, és Hú látta a fészkeket, látta a varjakat, látta az ölyveket, egy rókát látott surranni a távoli bokrok között... és Hú topogott a földön, nézte a T-fát, amelynek kényelmes ülőkéje nemcsak tágabb kilátást, de nagyobb biztonságot is ígért. Hú tehát egy kissé leguggolt, aztán feldobta magát a T-fára. Ott újra felfújta magát, és ellenségesen pattintott csőrével.

- Kaaar... kaaar... - károgott egy mély hangú szürkevarjú, és csend lett utána, mert a hajnalnak ez a szakasza még egy kicsit az éjszakához tartozott, amelyben a varjak még nincsenek egészen odahaza...

- Ráérünk - mondta a mérnök a kunyhóban -, még ha támadnának is, hagyjuk őket egy darabig. Együnk! Ferkó, vedd elő a hátizsákot, aztán bicskára, magyarok!

Ferkó megterített, a mérnök nagy karéj kenyereket vágott, kitette a szárazkolbászt, szalonnát, pálinkásüveget és három pohárkát.

- Itt most minden közös - mondta -, legyen magatokhoz való eszetek. Vágjatok, ami kell, egyetek, igyatok...

- Mink is hoztunk - szerénykedett Pomozi.

- Nem kérdeztelek! Nézd Ferkót, ő már tudja, mi a rend...

- Mégis, ugye, az ember...

- Egyél, számár, látod, hogy jó szívvel adják!

- Persze, de...

Ferkó legyintett, a mérnök mosolygott.

- Szemérmes kódisnak nemcsak a tarisznyája üres, de a hasa is...

- Kááár... kar-kar-kar - és egy szürkevarjú úgy vágott a bagolyra, hogy az majdnem elérte kiterjesztett, védekező szárnyával.

Ekkor ért fel a nap a dombok fölé, és szétszórva a hajnal ködös árnyékait, aranyos világossággal öntötte tele a Bánya nagy tányérját.

- Felült a vadkörtefára - leskelődött Pomozi.

- Egyél, Jóska, mert éhen maradsz, és ha nem eszel, nem adok pálinkát sem. Ráérünk. Ne félj, a vadkörtefa száraz ágára odaül majd több is... azért hoztam browningot. Tölts, Ferkó!

Kívül egyre nagyobb lett a zenebona, de a kunyhó sötét mélyén éppen ivott a három ember, bár Pomozi keze az izgalomtól reszketett.

- Nem mennek el?

- Ne félj, Jóska! Iszol még?

- Köszönöm - háritotta el Pomozi -, tessék már löni!

- Majd ha többen lesznek. Csomagolj össze, Ferkó - mondta a mérnök, és kézbe vette az automata puskát. - Ott ül kettő a vadkörtén, de látjátok, mi van a levegőben? Azt hiszem, itt az ideje.

A mérnök kicsit előrehajolt, a puska kilobbant egyszer, kétszer, háromszor... utána csend, s aztán újra károgó zűrzavar.

A bagoly felett alacsonyan, magasan száz varjú kavargott, és amikor Hú is megpróbált elszárnyalni, úgy vágta le hozzá, mintha sem a lövöldözéssel, sem a lehanyatlott társakkal nem törődtek volna.

- Káár! Kááár! Vágjátok! Vágjátok!... Gyilkos... Gyilkos...

- Durr!... Durr!... Durr!... - csattogott újra a puska, de a varjak szinte megőrültek Hú látásától, aki idegen volt, éjszakai fészkekrabló, ellenség és megrontó sátán...

- Durr... durrr!

Pomozi szeme majd kiugrott az üregéből, száját rágta, és úgy odahajolt a mérnök mellé, hogy az rászólt:

- Jóska, ha rám fekszel, nem tudok löni.

Pomozi észhez tért.

- Bocsánat - mosolygott -, ilyet még nem láttam.

- Én se! - mondta a mérnök. - Legalább két-háromszáz fészkel itt a fenyvesben, körül a Bánya oldalán. Hát ezért nincs nyúl... ezért nincs fogoly, és fácán is kevés.

Hú az előbb ijedten ült le a földre, mert úgy látszott, hogy a varjak valóban megtépik, de most, hogy egy kicsit megriadtak, és magasabban köröztek, újra felszállt a T-fára, felfújta magát, és méltatlankodva pattogott.

- Mit akartok?! Ez nem az én időm, de ha nem tudok elrepülni...

A magasságban talán száz varjú kerengett vészes károgással, de veszély volt a levegőben, s csak egy-egy lovag csapott a bagolyra. A puska most nem szólt.

- Hadd feledjenek egy kicsit - mondta a mérnök, és elhúzódott a nyílástól, ahova azért a nagyon közel repülő varjúk jó szeme beláthatott.

- Be kellene hozni, ami le van lúve - mondta Pomozi -, hátha félnek a döglöttektől.

- Még nem! Különb is a döglöttet is a bagoly rovására írják...

A károgás most egyre magasabbról hallatszott, aztán el is hallgatott, mert a varjak visszaszálltak a fenyvesbe, s egy-egy fa csúcsára vagy kihajtó ágra ülve csak néha károgtak.

Hú is mintha megnyugodott volna, bár később nyugtalankodni kezdett, de nem felfelé nézett, hanem az erdő felé.

- Valami vagy valaki a földön jön - mondta a mérnök -, nézz ki, Jóska, hátrafelé, s ha ember, el kell innét integetni.

Jóska elhajtotta a leveleket, leskelődött jobbra is, balra is.

- Látom már, egy kutya...

- Fene egye meg! Valamelyik juhászé lehet. Nem akarom meglőni, pedig megérdemelné...

- Csak gyűn - suttogta Pomozi -, lógatja a fejét, mintha valami baja lenne. Alighanem ismerem - mondta később -, ez a nadalosi juhász kutyája. Rühes. Csupa seb... Majdnem egészen kopasz. Ebből már nem lesz kutya. Tessék idejönni, már nincs messze.

A mérnök felkelt és kileskelődött.

- Igazad van, Jóska, ebből már nem lesz kutya - és felemelte puskáját.

A lövés szinte elseperte a kutyát.

- Na - nézett ki újra a bagoly felé -, Hú is megnyugodott. A bagoly nem szereti a kutyát...

Hát az igaz, hogy Hú könnyen belenyugodott a beteg kutya elpusztulásába, de a lövés újra felkavarta a varjakat, akik most újra majdnem olyan vehemensen támadták a baglyot, mint először. A mérnök pedig megint kívárt, hogy a vadkörtefa száraz ágára minél több varjú telepedjen, amelyek kényelmes páholyból szidhatták az éjszakai lovag minden nemzetségét.

- Kár... káár... mutogatni magad... kivájjuk a szemed, kivájjuk ocsmány szemed... - És egy-egy különösen dühös varjú le is lebbent a száraz ágról, hogy fenyegetését beváltsa.

Hú kapkodta a fejét, és kiterjesztett szárnyal védekezett, bár a varjak az arasznyi távolságot mindig betartották.

- Még megtépik - aggályoskodott Ferkó, de a mérnök megvárta, amíg a száraz ágon ismét négy varjú ült, úgyhogy a lövés egyszerre levágta őket, aztán a kavarodásból ismét kilőtt kettőt.

Ferkó a combját csapkodta.

- E' szép vót! Hány lehet már?

- Tíz-tizenkettő, bár nem számoltam...

- Ne szedjük össze?

- Nem bánom, de gyorsan!

A két ember sietve kibújt a hátsó nyíláson, és pislogtak a nagy fényességben, mert a kunyhóban a külső világhoz képest egész homály volt.

A varjak ijedten szárnyaltak szanaszét.

- A kutyát is bevigyük?

- Hozzátok a fenét! Hozzá se nyúljatok! A fene tudja, milyen ragályos... Iparkodjatok!

A két ember hamar visszabújt a nyíláson, és ragyogott az arcuk.

- Hány van nálad, Jóska? - Hat!

- Nálam hét! Tizenhárom...

- Szerencsés szám - mondta a mérnök -, tizenharmadikán volt az esküvőm...

Ferkó csendesen nevetett.

- Mit nevetsz? A tied hányadikán volt?

- Elsején... és nem is mondom, de néha már eszembe jutott, hogy talán siettem egy kicsit...

Pomozi vigyorgott.

Aztán mind a hárman nevettek.

- Pomozi, te ne mulass - mondta a mérnök -, te még nem tudod, hogy nem mindig nevet a házasember.

- Vigyázok is, mérnök úr...

- Megette a fene! - legyintett Ferkó. - Akkor vásárolsz be legjobban, ha vigyázol. Legjobb, ha becsukja az ember a szemet, aztán beleugrik. Lutri az egész.

- Jó, jó, de most legjobban, ha kinyitjuk a szemünket, mert Hú jelez valamit. Nafene!

A bagoly felett egy gólya kerengett, és láthatóan kíváncsi volt a ritka jövevényre, mert egyre alacsonyabbra fogta a köröket, aztán - a bagolytól talán húsz lépésre - szépen leereszkedett a földre.

- Hát ez mit akar? - kérdezte Pomozi.

- Kíváncsi...

A gólya még fél lábát is felemelte a nagy érdeklődésben, s egy varjú már annyira elvesztette a fejét, hogy először rácsapott a bagolyra, aztán - ha már benne volt - rácsapott a gólyára is.

- Mocskos békaevő - káromta a varjú -, te is hozzá tartozol...

A gólya erre elszállt, de a varjú még röptiben is támadta, aztán visszafordult, újra a bagolyra vágott.

- Egy varjúra ugyan nem akartam lőni, de ez nagyon szemtelen... S mint ez ilyenkor szokás, a mérnök szépen elhibázta a varjút, aki ijedten vitorlázott békésebb tájakra. Most már jól benne voltak a délelőttben. A felmelegedett levegő reszketve táncolt a Bánya feneke felett, s valahonnét - mint a szúnyogdöngés - odahallatszott a harangszó. Pomozi ásított.

- Ne ásis, Jóska - mondta Ferkó. - Egy valóságos traktorosinas sose álmos.

- Olyan jó meleg van - védekezett Pomozi -, meg homály is itt a gunyhóban...

A mérnök nevetett.

- Ásítani szabad, de nem jó, mert azt jelenti, hogy unatkozunk. A szürkék óvatosak lettek... de a bagoly jelez...

Ebben a pillanatban, mint a szürke villám, vágott egy karvaly a bagolyra. Megperdült körülötte, toronymagásra felemelkedett, s újra levágott, hogy lőni nem lehetett, de aztán rászállt a vadkörtefára. A puska kilobbant.

- Totty - esett le a karvaly, és a lövésre újra megjelent az előbbi szürkevarjú.

- Kár-kááár, most majd adok neki!...

A puska újra szólt, s a varjú forogva esett lefelé, mire megjelent még kettő, s az egyiket a mérnök lelőtte, a másikat elhibázta. Utána nagy csend lett.

A környező fenyőfákon talán száz pár varjúszem figyelte a baglyot, de a veszély és az óvatosság már éber lett idegeikben. Valami nincs rendben a bagoly körül, akinek a nyelvén az ember szól...

- Ne menjetek oda - intett a szülők szeme, de azért egy-egy tapasztalatlan idei fiókat csak elkapott valami ősi gyűlölet.

Ilyenkor szólt a puska, és a kisvarjú vagy visszatért, vagy nem, sőt lehullásával még a szülőket is harcba csábította.

- Szedjétek össze, ami van - mondta a mérnök, s emberei is kíváncsiak voltak a karvalyra, amit eddig csak a kertek felett láttak elsuhanni, esetleg verébbel a markában vagy cinkével.

És újra behoztak kilenc varjút és a karvalyt, amely alig volt nagyobb, mint egy rigó, mégis megfogja a rigót is és a harkályt is. Karmai, mint a görbe tű, és csüdje most is véres...

- Nagyon kártékony madár - mondta a mérnök -, mert ha csak verebet fogdosna, a kutya sem törődne vele, de pacsirtát, rigót, cinegét, sármányt pusztít a veréb után legtöbbet, de az erős nőtények bíbicet, galambot, foglyot és a baromfit is elkapják. Ez him... Tulajdonképpen szép madár... Tegyétek a többihez.

Ferkó elrendezte a madarakat.

- Huszonkét szürke meg egy karvaly - mondta Ferkó -, most már valami nagyobb szeretnék...

- Hát - tűnődött a mérnök -, aligha, olyvet nem lövök, kánya alig van ezen a vidéken. Talán héja, de az ritkán jön bagolyra. Tölts, Ferkó! Mindjárt jobban esik a cigaretta.

De a szemük közben is a nyíláson volt, s a kis pálinka után valóban jobban esett a cigaretta.

A környék azonban elcsendesedett. A nap is jobban belesütött a nagy kráterba, az árnyékok is meredekebbek lettek, és már majdnem elbóbiskoltak, amikor valami éles, sístergő hang hallatszott, amit talán csak a rosszul tartott kés köszörüléséhez lehetett hasonlítani.

Összenézett a három ember, mert ilyen hangot még nem hallottak.

A mérnök kissé kihajolt, és csodálkozva elmosolyodott.

- Rigó! Sárgarigó... Ezt a hangját még nem is ismertem...

- Rigó? Talán más - kétkedett Ferkó.

A mérnök elhúzódott a lőréstől.

- Nézd meg! A csőrén látom, hogy ő köszörül. Csodálkozik, vagy mi a fene... szidja a baglyot.

Ferkó kinézett.

- Az ám! - És csak bámult, hogy a fuvolahangú, aransárga dalnoknak ilyen hangja is van.

A rigó aztán - miután megmondta véleményét - elrepült.

És ismét csend lett.

Álmos csend.

Kívül a ragyogó világ, az ülőkén az álmos bagoly, és a kunyhóban a három elálmosodott ember. A homályban csak egy-egy szúnyog dongott, emberszagot szimatolva, és már majdnem elaludtak mind a hárman, amikor Pomozi megszólalt:

- A bagoly leugrott a földre!... Hanyatt feküdt...

Egyszerre éberek lettek, mert Hú ijedt viselkedésével mintha valami sistergő suhogás is hallatszott volna, mind erősebben, mind erősebben, aztán zúgva vágott a bagolyra egy óriási nagy madár.

A mérnök kapkodott, első lövésre elhibázta, de a madár újra támadott, rekedt vijjogással vágott a bagolyra, s a második lövés eltörte a levegőben.

- Mi volt ez?

És rohantak kifelé.

A bagoly már talpra állt a nagy ijedelemről, sőt fel is szállt ülőkéjére, és felfújta magát, csőrét csattogtatva, mintha azt mondta volna:

- Megöltem volna magam is...

De a mérnök csak legyintett.

- Be voltál gyulladva, Hú, ez az igazság, de lássuk a madarat! A madár hanyatt feküdt a fűvön, fejét oldalt hajtotta, szárnyait elengedte. A repülés, a harc, az élet véget ért.

- Kár - mondta a mérnök -, ha tudtam volna...

- Jó volt ezt lelőni, azt gondolom - mondta Ferkó -, kitömetjük.

- Igazad van, Ferkó, szép lesz, de mégiscsak kár. Kígyászsas...

- Van ez másfél méter, ha kiterjeszti a szárnyát - mondta Pomozi.

- Talán nagyobb is... de nem lett volna szabad meglőni. Igaz, ha összeakaszkozik a bagollyal...

- Hasznos? - kérdezte Ferkó.

- Nagyon! Erre mifelénk nincs, csak ahol sok a kígyó, a vipera...

- Ennek nem árt a kígyómarás?

- Nagyon ügyes. A tarkójánál kapja el, és a fejét vágja szét. Azon kezdi. A kígyómarás ennek is úgy árt, mint másnak, de a kígyó már elkésett, amikor marhatna. Egérjárásos esztendőben meg az egeret pusztítja. Nincs is sok belőlük... kár.

És állt a három ember a sas fölött, de csak a mérnök sajnálta.

- Hát azért mégiscsak sas - vélekedett Pomozi -, ezen a vidéken ilyent még nem lőtt senki.

- Hozd ki a hátizsákot, Pomozi. Letesszük a jégverembe, Ferkó, de előbb papírba becsomagolom, hogy a tolla ne törjön.

Déltájt járt már ekkor az idő. Amikor a csomagolással végeztek, befogták Hüt is, és elindultak a kocsi felé.

- Huszonkét szürke, egy karvaly és egy sas - adta össze az eredményt Ferkó.

- Meg egy kutya - mondta Pomózi.

- El kellett volna ásni - mondta a mérnök.

- Majd elássák a kukacok.

- Szamár vagy, Jóska! Ráesnek a varjak, és csőrükön, lábukon széthordják a határban a fertőzést. Más kutya is megkaphatja, birka is... Majd a majorból kiküldünk valakit, hogy ássa el. Baltával úgysem lehetne rendesen.

Amikor kiértek az erdőből, a tarlókon ájult melegben fürdött augusztus, s a lovak alig várták már, hogy indulhassanak, mert az üres istállóban majd megették őket a legyek.

- Varga bácsi - mondta a mérnök a majorgazdának -, a Bánya fenekén, a nagy galagonyabokor mellett van egy kutya...

- Megdőglött?

- Meg, mert agyonlőttem. Csupa rüh. A szerszámot majd jól meg kell tisztogatni utána.

- Alighanem a nadalosi juhász kutyája volt.

- Mondta Pomózi is, de akárki kutyája, az ilyet el kell pusztítani, ha már nem gyógyították idejében. Készen vagytok?

- Mehetünk.

A kocsi kifordult az udvarból, és a lovak - megszabadulva millió szúró léggyől - játékos könnyedséggel szaladtak a lágy dűlőúton.

Felettük a magasságban két ölyv körözött messze vijjogással, a kocsi után por lengett a tarlók felett, a távoli határra mintha kék pára szállt volna, és a három ember ünnepi hangulatát lusta jó érzéssel töltötte el a gondolat, hogy ebéd után milyen jól fog esni egy kis telt hasú alvás.

És másnap Ferkó levizsgázott. Ez alkalomra Ferkó "civilbe" öltözött, azaz pantallót húzott, és elkérte Biczó bácsi bőrsapkáját, hogy a vizsgáztató személyek még álmukban se gondolhassák, hogy itt egy közönséges parádés kocsisról van szó. A mérnök mosolygott, míg Pomozi elámult ekkora előkelőség láttán.

- Mint egy főgépész - mondta Pomozi vidáman. - Ha én vizsgázom, elkérem majd Ferkó bácsitól ezt az ancúgot...

Pomozit azonban hamarosan elhagyta jókedve, mert egy hátulról jövő, hirtelen felberregő autótól Szeles megvadult, és csak a legnagyobb szerencséivel úsztak meg az árokba fordulást.

- Na - mondta Ferkó -, te már levizsgáztál! Ezerszer mondtam, hogy Szelest szárban kell tartani...

- Dudálni kellett volna annak a disznónak!

- Mind a kettőtöknek igaza van - zárta le a vitát a mérnök -, de most, Ferkó, arra legyen gondod, hogy mi a furat meg a löket, mekkora és hány ütemű... és a többi. Ez a szomszéd "állati" orvos volt, majd megmondom neki a véleményem.

Lényeg azonban az, hogy Ferkó dicséretesen levizsgázott, s erről írást is kapott, és másnap hajnalban már Szeles érezhette, hogy a régi kezekben van a gyeplő.

Az öreg Biczó már mosolygott, amikor a mérnök előállította Jóskát.

- Itt az új inas, Biczó bácsi!

- Több nem lesz?

- Nem, ezt megígérhetem...

De ugyanezt kérdezte a főjegyző is az irodában, amikor a mérnök az új traktorost bejelentette.

- De több nem lesz, ugye? A mérnök felfortyant:

- Talán csak nem írod elő, hogy...

A főjegyző mosolygott.

- Én nem, de ma már névtelen feljelentés jött, hogy a mérnök úgy menti az embereit a katonáskodás alól, hogy traktorost csinál belőlük...

A mérnök elsárgult.

- Ne dühöngj - csillapította barátja -, amíg engem látsz, az ilyesmi nem megy tovább, de ekkora gazdaságnak három traktorosnál több valóban nem lehet.

- Tudod jól, hogy Ferkó már megtette a magáét, velünk együtt, és Jóskának az apja veszett oda az első háborúban.

- Tudom, de most már elég.

- Nem is gondoltam többre.

- Jól van. Ezekre majd vigyázunk.

- Köszönöm, Károly. Mi újság egyébként, mert én már ki sem nyitom a rádiót.

A főjegyző arca elsötétült.

- Nem tudom, de úgy érzem, ha bele nem löknek bennünket, mi nem megyünk háborúba.

- Ámen! - mondta a mérnök.

Aztán csak a földet nézte a két ember, míg az iroda faláról Kossuth Lajos öreg, táskás szeme figyelte őket, és mintha azt mondta volna:

- Bizony, fiaim, ez így van, de én megmondtam előre...

Ferkó egy üveg bort kapott az ebédhez, úgy is, mint vizsgázott traktoros, s egy szabad napot. Ferkó tehát ebéd után aludt egy nagyot, aztán kiballagott a kertbe Hút meglátogatni. Előzőleg azonban a kocsisudvaron kellett végigmennie, hát nem mulaszthatta el, hogy saját két kis süldőjét is meg ne látogassa.

Ferkónak ünnep volt a mai nap, mint ahogy a cselédembernek minden nap ünnep volt, amikor saját dolgaival foglalkozhatott.

A két kis süldőt egy hete "állította be", azaz fogta hízóba, és most már minden vasárnap meglátogatja őket, mert Ferkó máskor nem ér rá. A hízó jelölteket egyébként Juliska, Ferkó felesége eteti, és tisztogat utánuk. Ennek ez a rendje, de vasárnaponként Ferkó is ott van az etetésnél, és nem múlik el, hogy pár szóval meg ne dicsérné Juliska anyai gondoskodását.

Könyököl a korlátan, és mosolyog, és Juliska áll a süldők mögött, és mosolyog.

- Szépek - mondja Ferkó -, tiszták, és mintha fűjnék őket... Nem is hiszed, hogy egy hét is meglátszik rajtuk...

Ez elég.

Juliska megtette a kötelességét, és Ferkó jó ember, aki elismeri ezt.

És ez így megy egészen addig a vasárnapig, amíg - majd egyszer télen - véresen kel fel a nap a két kis hízonak... és Ferkó nem megy többet meglátogatni őket, mert nem is mehet, hiszen részint füstölőn vannak, részint pácban...

Nézi a két kis hízót, amelyek előjöttek, mert Ferkó megrúgta a kerítés ajtaját, s a zörgés - disznófelfogás szerint - kizárólag az élelmet és az evést jelenti. S ebben nem is csalódnak, mert Ferkó egy fej kukoricát morzsol közéjük, aztán csak nézi őket, tiszta fehér szőrüket, a tiszta almot az ólban, általában a gondozottságot, és enyhe büszkeséggel gondol feleségére:

“Rendes asszony, meg kell hagyni. Ez az igazság!”

Aztán bemegy a belső udvarba, ahol Mackó fogadja azzal az elapadhatatlan kutyaszeretettel, ami Mackó minden ivadékának fokozott, kedves tulajdonsága.

- Gyere, öreg, viszünk valamit a bagolynak.

Mackó helyeslően csóválja farkát, és kíséri Ferkót az öreg istállóba, amely a hátsó udvarban van, egyébként üres. Itt tartja Ferkó a kerti szerszámokat és mindent, aminek máshol nincs helye. De ide dobta be az uhu mellett lőtt varjakat is, amelyek egyrészt a bagoly élelmét képviselik, másrészt Ferkó mellékkeresetét is jelentik. A gazdaság a kártékony ragadozókért lődíjat fizet. A varjakat ugyan nem Ferkó lőtte, de az uhuval Ferkó foglalkozik, ezért gazdája a lődíjról lemondott Ferkó javára, ami varjúként ötven fillért jelent. Nem sok, de pénz, és Juliska sem zsörtölődik, hogy ura “már megint” arra a bűdös bagóra kér pénzt. Mert Ferkó ugyan úr a háznál, de a pénztár Juliska alsószoknyái között van, és akármilyen rendes ember Ferkó, Juliska szerint: jobb, ha a pénzt az asszony kezeli.

Ferkó tehát levagdossa a varjak lábait - ezekre fizetik az ötven filléreket -, és két fiatal kiválaszt a bagolynak élelemnek, míg a többieket majd holnap elégeti a major kazánjában.

- Gyere, Mackó!

Hú már régen hallja az ember járkálását az udvarban, és hangját is, amint Mackóhoz szól, de azért úgy tesz, mintha Ferkóék megérkezésére ébredt volna fel, és a háborgatás nincs kedvére. Felfújja magát, és csőrével csattog.

- Mikor hagytok már egyszer aludni?

- Jó, jó... - dobja be Ferkó a madarakat - egy napja nem ettél már, és gondolom, jólesik a varjúhús. Kiválogattam a fiatalokat.

Mackó a drótfalon kívül csóválja a farkát.

- Az ember gondol rád, Hú - mondja ez a farkcsóválás.

- Engedjen el - pattog Hú -, fogok én magamnak!

- Hozok vizet is - mondja Ferkó, mert látja, hogy Hú a kis cementteknőből kifürödt a vizet -, várj, Mackó!

Mackó tehát vár, mert tudja, hogy ha az ember ezt mondja, nem szabad utána menni... Áll a drótfal mellett, később vakaródzik.

- Rá népéből egész csomó van az istállóban.

Hú felfújja magát.

- Vadásztunk. Ez ugyan másféle vadászat mint a mienk, de Rá népe lehullott, mert engem támadtak, s az ember a bokorból rájuk csattogott.

- Az ember messziről is tud vadászni - vakaródzott Mackó -, egyszer egy barátom megveszett, s az ember csak rámutatott, dördült egyet az az izé, és vége volt.

- Elhiszem - pislogott Hú -, elhiszem, mert láttam... Azt a botot kidugta a nyíláson, és Rá népe csak lehullott, és vége lett. De így járt Nerr is, sőt Harat is, aki pedig kétszer akkora, mint én vagyok...

Ekkor jött vissza Ferkó a vízzel, és megtöltötte a kis teknőt.

- Így! - mondta. - Fürödhetsz is, meg ihatsz is. Kell még valami?

Ferkó körülnézett, s mivel úgy látta, hogy Húnak mindene megvan, elballagott hazafelé. Természetesen Mackó kíséretében, aki kötelességének tartotta, hogy Ferkót az ajtóig elkísérje. Az ajtóig, de egy lépéssel sem tovább. Búcsúzásképpen meglengette farkát, mire Ferkó megvakarta Mackó feje búbját.

- Jól van, öreg, vigyázz az udvarra!

Ezt persze felesleges volt mondania, de az emberi hang Mackónak mégis jólesett, mert tudta, hogy neki szól, és érezte, hogy szeretet van benne.

Ezen egy kicsit elgondolkodott, és le is ült, mert egyrészt vakaródnia kellett, másrészt Kata, az öreg kotlós vezette éppen arra csibéit.

- Kotty-kotty - mondta Kata Mackónak -, ugye, nőnek?

Mackó megbillentette a farkát.

- Szépek... Nyaura pedig vigyázok, de te is vigyázhatnál csibéidre, hogy ne menjenek át a kerítésen, mert én oda nem mehetek.

- Lehet is rájuk vigyázni! Az ilyen apróság csak átgurul a lécz között, s ott van Nyau. Az embernek meg hiába beszélek. Nem érti...

- Sajnos, ez igaz - ásított Mackó -, az ember sok mindent nem ért, de mért nem csapsz nagyobb lármát? Mindig, amikor Nyau megjelenik, akkor az ember is megérthetné, hogy neked valami bajod van Nyauval...

- Kotty - hajtotta félre fejét az öreg kotlós, mint mindig, ha erősen gondolkodott -, azt hiszem, igazad van. Múltkor Nerr is elvitt egyet, hiába ugráltam és jajgattam. Te sem jöttél oda...

Mackó nyújtózkodott.

- Hiába! Nerr ellen nincs orvosság, hacsak az ember nem a villámló botjával. Egy most is fekszik ott az istállóban Rá népe között...

- Megnézem! Félek, de megnézem...

- Hát ha éppen ijedezni akarsz... - És Mackó lefeküdt, mert unta már az öreg tyúkot, és valami olyan érzése is volt, mintha ki kellene menni a kertbe...

Mackó nem tudott magának számot adni ennek az érzésnek az eredetéről - nem is gondolt rá -, de határozottan érezte, és csak arra várt, hogy Kata elvigye gyermekeit halottnézőbe. Amint eltűntek az istálló ajtajában, Mackó azonnal felkelt, és elindult a kert felé, ahova valami sürgető, különös érzés vonzotta.

A torna között megállt, és most már hallotta egy kis poszáta kétségbeesett siránkozását:

- Jaj... jaj!... Szii-szii...

Mackó felmordult, mert utálta Szit, a kígyót, és annyira undorodott tőle, hogy ez már majdnem félelem volt. De most elöntötte a harag, bár a madárkához semmi köze nem volt.

A kis kerti poszáta egy nagy ribizlibokorban fészkel - Mackó tudta, hol -, és most onnét hallatszott a reszkető jajongás:

- Jaj... jaj, kúszik... kúszik... Szi, a gyűlöletes...

Mackó most már vágatott a kerti úton.

- Hol? - vicsorgott. - Hol? - És ekkor meglátta a bokor egyik vastagabb ágán lapuló kígyót, amelynek habozás nélkül nekiugrott. A kígyó olyan gyorsan perdült meg, hogy azt szemmel követni nem is lehetett, s mint lecsapódó sudarú ostor, tűnt el a csalán között, amely azonban mutatta menekülése útját.

Mackó utána, morogva és harciasán.

- Megöllek, megöllek, te uTalat!

Hú felfigyelt a lárma, s a hangokból egyébként is tudta, miről van szó. Hú kinézett az udvarba, ember sehol... csak Mackó morgása közeledik, és előtte Szi zizegő sűrűlódása a földön és fűvön, ami azonban olyan halk volt, hogy azt csak Hú hallotta meg.

Ember sehol, és ez vadászat!

A kígyó egyenest Hú kunyhója felé siklott - talán a nádfalban akart megbújni -, de Mackó a nyomában volt, és csak a nádfal előtt torpant meg.

- Hú! - kiáltott mérgesen -, Hú, Hú!

Csend.

- Hú - kiáltott újra -, Szi bújt a házadba!

Csend.

Elbújt - gondolta Mackó lemondóan, és a drótfal felé került, hogy Húnak elmondja a történeteket, de majd leült bámulatában, amikor benézett bagoly barátjához.

Hú karmában ott vonaglott a kígyó, és Hú ette.

Mackó izgatottan csapkodott farkával.

- Te ezt megeszed, Hú?

- Nagyon jó a húsa - pislogott a bagoly -, és él... Látod, még mozog! Azért kezdtem el a farkánál...

- UTalat!

- Kényes lettél, Vahur, az ember mellett - rázta meg magát a bagoly, és egy darabot megint leszakított a kígyóból, aki újra tekeregni kezdett a szörnyű karmok között. - Színek nagyon jó húsa van - nyelt Hú -, és ha a fejénél kezdtem volna, már nem mozogna. Nem is hiszed, milyen jó a karmok között a mozgást érezni...

Mackó megrázta fejét, mintha legyet akarna elhajtani, aztán kiballagott a kertből, mert nem tudta nézni a nagy bagoly gyilkos falatozását.

Nagy csend maradt utána, s a kis poszáták szívében is elsüllyedt a borzongás reszketése. Hamar felejt az ilyen kis madár, mert amikor alkonyodni kezdett, már dalt költöttek Mackóról, a hősről, aki megmentette a fészket Szítől, a fojtogató haláltól.

Csak vissza ne jöjjön...

Hú elnézően vakaródzott.

“Ez már aligha megy vissza...” - gondolta, és fitymálva nézett a két szürkevarjúra, amelyeknek húsa - Hú megítélése szerint - meg sem közelítette a kígyó élő, puha húsát.

De ekkor már az alkony árnyékai lopakodtak a bokrok alatt, s a nyári avar tűnődő lehelete folyt végig az utakon. Egy-egy korán elsárgult levél pattant le az ágról, és halk zörgéssel esett a csendbe, amely az alkonnal együtt érkezett.

Az utcán még zörgött egy-egy szekér, de a zörgés fáradt volt már, és elmosódott a kerítések erőtlen visszhangjában.

A bokrok alatt megfeketedtek már az árnyékok, de a kerti út tenyerén még a szürkület lappangott, a szürkületben egy sötétszürke gombóc settenkedett, amelytől nem is lehetett várni azt a surranó gyorsaságot, amellyel néha meglódult.

Szú vadászgatott ott, a sündisznó, amelyről nehéz eldönteni, hogy káros-e vagy hasznos tulajdonképpen. Mert igaz, hogy megöli a mérges kígyót is, sok kártékony rovarot pusztít, és egerészik is, ha sok az egér, de elpusztítja a földön fészkelő madarak tojásait és fiait is, ha már kikeltek a tojások, és a kiscsirkének sem kegyelmez.

Itt a kertben azonban hasznos, mert itt földön fészkelő madár nincs, és Szú a fára nem mászik.

A kis kerti poszták persze kellő aggodalommal szemlélik Szú portyázását, de különösebben nem félnek tőle, mert a poszátaemlékezet kalendáriumában nem fordul elő, hogy Szú posztátát fogott volna. Amikor ezek a kis madarak nyugovóra térnek, Szú akkor indul vadászatra, s amikor felébrednek, a sündisznó már vackán van, amelyet tüneményes hozzáértéssel választ ki és rejt el.

Szúnak kiváló a hallása és szaglása, ami az éjszakai vadászatnál fontosabb, mint a szem, kivéve a baglyokat, amelyeknek csodálatos hallása mellett a szemük is kiváló, de szaglásuk egyáltalán nincs.

Hú például egy ökördögöt sem találna meg, amelynek szagát kilométerre is elviszi a szél, de a tetemben mozgó nyüveket meglátná, ha a bomló hulla a baglyokat egyáltalán érdekelné. A szabad baglyok csak élőt fognak, s azt legtöbbször azonnal meg is eszik. A fiaknak persze megölt zsákmányt visznek, amelyek azonban egy-két nap alatt elfogynak, míg a tehetetlen fiókákat a szülők begyből etetik.

Szú eltűnt már a krumplibokrok között, a kis poszták is alszanak. A sötétség már olyan magas, mint a házak, amelyeknek kéménye látszik csak az ég hamvaskék lepedőjén.

Este van, és Hú szeme most egyetlen pupilla, amelyben az éberség villog. Ez az ő ideje. Nincs ember, nincs senki, csak az áldott sötétség és az emlékek, amelyek a vérében vannak. Ilyenkor azonban még súlyosabb a rabság, és még közelebb jön a sziklabarlang és a nagy folyó, amelynek hullámaiban ott reszketett a hold, és táncoltak a csillagok.

Hú ilyenkor becsukja szemét, mert szívét összeszorítja a vágy a szabadság után, és megkiáltja a sötétségnek halálosan nagy bánatát:

- Hu-huu-huuúúú!

Mire Mackó loholva érkezik, mert a panasza úgy leng a sötétben, mint egy fojtogató háló, amelyet csak az idő és a világosság tud megemészteni.

Mackó izgatottan verdes farkával.

- Mi baj van, Hú?

A bagoly rá sem néz a kutyára, és nem válaszol.

- Tudom, hogy utálsz, de azért én segítenék...

Hú csak ül, mintha sem kutya, sem drótfal nem is lenne a világon.

Mackó ezek után körüljárja a kunyhót, de nem talál semmit, csak egy varangyot, amelyet Mackó férfiásán levizel.

Más nem történik, mert Mackó zsenge és szeleburdi fiatalságában egyszer felkapott egy varangyot, amelynek mirigyváladékát soha nem felejtí el. Azt a rettenetes ízt, szagot, keserűséget, amely száját marta, és torkát öklendezésre kényszerítette, hogy ebédjét azonnal kihányja... Mackó azóta utalattal fordul el minden békától, de megvetése jeléül - mert valamit tenni mégiscsak kell - alaposan levizeli őket.

Most is ez történt, és a béka még örült is, hogy ha nem is szárazon, de megúsza a találkozást, Mackó pedig újra odaült a drótfal elé, és farkával a földet verdeste.

- Nem találtam semmit, csak Unka volt itt a másik oldalon. Unka, a бүдös.

Hú megmozdult.

- Néha mi is ettünk békát, de nem volt rossz. Igaz, mi egyben lenyeltük. De mi ott sosem voltunk, ahonnan a szülők a békát hozták, mert a hegyen túlról hozták, ahova a barlangból látni nem lehetett. Aztán jött az ember.

Mackó erősen figyelt. De Hú egy ideig nem jelzett semmit, ami beszédnek számított volna. De később kissé megrázta szárnyait.

- Vahur, az ember tud repülni?

Mackó hosszan vakaródzott, ami erős gondolkodást jelzett.

- Nem tudom, de én még embert repülni nem láttam, igaz, kutyát sem... csak Kelét, a gólyát, Csurit, a verebet, és Nerret, a karvalyt. Még Kata sem tud repülni, csak a kerítésre, de ez nem repülés.

- Tud! - bólintott a bagoly. - De talán csak sötétben. Mert másként hogy jött volna a barlangba, ahol a fészek volt?

Mackó a földet nézte.

- Nem tudom...

- Elmehetsz, Vahur, most gondolkoznom kell, mert ha még egyszer visszakérek, én olyan helyre rakom a fészkeket, ahova az ember nem tud repülni.

Mackó nem mozdult, és Hú tudta, hogy a kutya hallgatódzik.

- Te is hallod?

A sötét ég alatt valahonnét repülőgép mormolása hallatszott, de gyorsan közeledett, s a mormolásból dörgés lett.

Hú összehúzta magát, és Mackó a földre lapult. A dörgés már a házak falát verte, aztán halkult, és távolodó morgásban ismét elveszett.

- Az ember! - állt fel Mackó.

- Az ember! - mozdult meg Hú, és összehúzta magát. - Vahur, félelem van a szívemben: az ember is tud repülni!

Ekkor kelt fel a hold. Hogy világítson az est bujdosó asszonyának, és világítson az érkező éjszaka öreglegénye, a szeptember elé. A kertben valami derengés emelkedett a bokrok fölé, mintha a leheletnyi világosságot a föld szülte volna, amely pedig sötét volt. Az öreg almafa levelei suttogni kezdtek és reszkettek.

- Ne féljete! - mocorgóit az öreg fa -, ez még nem az ősz, bár gyermekeimet már elvitték. Vajon lesz-e fa belőlük? Sok gyermekem volt már, de itt nincs belőlük egy sem. Idegen törpék jöttek, amelyekre nem száll dalolni az aranymálkó... Talán kívágnak engem is?...

- Ne félj, amíg minket látsz - suttogtak a nádlevelek a kunyhó falában -, nem azért építettek minket ide, hogy téged kívágyanak.

- Remélem - integetett leveleivel az öreg fa -, remélem... - Aztán elhallgatott, mert a szomszéd szálmakazal felett parázslani kezdett a telihold gödrös, fényes arca. Ekkor elhallgatott minden, mert éles árnyékok születtek, melyek élni látszóttak, pedig egy sem volt más, mint az idő óramutatója.

A föld párologni kezdett, s a páráknak őszi illata volt, amely ráfeküdt még Csám szagos óljára is.

Hűvösödött. Elhallgattak már a kutyák is a faluban, csak egy dűnyögő hang dúdolt az utcán:

- "Kilencet ütött az óra, este van..."

- Nem kilencet, hanem tizenegyet - mondta az éjjeliőr a templom előtt a padon -, most már hazamehetsz, Jancsi.

- Megyek is, Sándor bátyám. Nincs egy cigarettája?

- Tudod, hogy pipálok...

- Hát az igaz. Tudtam, de... - mondom - hátha mégis van egy cigarettája... Hát akkor jóccakát, Sándor bátyám!

De a léptek csak a következő sarokig kopogtak magányosan, mert Jancsi közben úgy érezte, hogy még csak: "Kilencet ütött az óra, este van..."

- Fene a jó dolgod - szuszogott az éjjeliőr -, egészen kivered az álmot a szememből azzal a jó kis nótával! Csak azt tudnám, hol ivott ez a betyár... - És szimatolva elindult arrafelé, ahonnét Jancsi jött.

Közben kivirágzottak a csillagok, s a tejút selyme is megmutatkozott, ámbár csak nagyon lazán és átlátszón, mert még nincs itt az ideje.

A torony bádoggja tompán csillog, és gerendáin a harangok alszanak.

De nem mindenki alszik a toronyban, mert az egyik gerenda végén két kis kuvik ül látszólag gondterhelten.

- Láttad? - pislog a feleség. - Biztosan láttad?

- Ott repültem el a háza előtt. Rettenetes nagy...

- Nem tud kijönni?

A kuvikférj felhúzza szárnyait, ami a tanácsstalanság jele.

- Ha az ember kertjében van, akkor rabságban van.

- És megölhet bennünket? - Ő a király!

- Megnézem... Ha ki is tudna jönni, ide nem jön utánam...

A férj újra felhúzta a vállát, jelezve, hogy az asszony tegyen, amit akar, s a kis bagolyfeleség ki is repült a toronyból, egyenesen a kert felé, amelynek kunyhóját jól ismerték, de akkor még nem volt benne semmi.

Először nagy kört írt le a kunyhó körül, aztán egy szilvafa alacsony karójára szállt.

- Kuu-vikk!... - kiáltott. - Kuu-vikk! Látlak, király!

Hú csak a fejét fordította arra, és szemében elűtásítás volt.

- Rab vagy, király?

Hú szeme elsötétedett.

- Takarodj! - És hatalmas szárnyait megsuhogtatta a levegőben, a kis kuvikasszony pedig ész nélkül iramodott a torony felé, és majd úgy esett be a gerendára.

- Láttam! Beszéltem vele... Megfenyegetett, és azt mondta: "Takarodj!" Igazi király... és milyen nagy! De szerencsére rab...

A toronyban ezután minden mozgás elaludt, mert a kis baglyok jól voltak lakva, és nem volt már messze a virradat.

A hold időközben jókora utat tett meg az égen, az árnyékok keletre mutattak, az udvar aljában Mackó aludt, s az ólban Csám horkolt, de a csillagok álmosan hunyorogtak már, s a hűs éjszakai szellő a virradat előtt futott nyugat felé.

Pomozi Jóska hajnalban nyakába kanyarította apja öreg tarisznyáját.

- Hát én mennék, édesanyám...

Az asszony végignézett fián.

- Vigyázz magadra... aztán Biczónak mondd meg, hogy tiszteltetem.

A faluban még csendes volt a hajnali szürkület, s a legény kopogása magányosan járt a kerítések mellett. Aztán jött a vasúti átjáró, a téglaház, amiben régen nem gyártottak már téglát - aztán a mezők.

Az út szürkén kanyargóit fel a dombnak egyre, s a répa között egy nyúl baktatott hazafelé. Nem volt messze Jóskától, de még a fülét sem billentette arra, pedig a legény bakancsa hangosan kopogott a köves úton.

"Ez aztán bátor nyúl! - állapította meg Jóska magában, de aztán arra gondolt, hogy Biczó talán nem is fogadja szívesen. - Bánom is én, ámbár mért ne fogadna szívesen?... Azt mondják, házsártos öregember... Ha mindaz igaz lenne, amit mondanak. Teszem a dolgomat, aztán a mérnök parancsol Biczónak is."

Balról a legelő aljban egy kis köd úszott, s amikor felért a dombra - ahol Szelest meg kellett verni -, akkor kelt fel a nap.

A dombon túl egy kis szakadékos erdő, melynek szélső fáján egy ölyv üldögélt.

"A mérnök nem bántotta az ölyvet - gondolta -, azt mondta, nagyon hasznos madár... "

Túl az erdőn ott állt a traktor, és egy ember hajladozott mellette.

"Fene egye meg! Azzal kezdem, hogy elkésem..." - És odaballagott a traktorhoz.

- Jó reggelt, Biczó bácsi! Elkéstem?

Biczó kezét nyújtott.

- Dehogy! Csak engem hamar kivet az ágy. Rossz alvó vagyok, aztán ha már felébredek, hát fel is kelek. Rosszabb ruhát is hozhattál volna.

- Mondtam is édesanyámnak, de aszongya, úgy illik, hogy először azért csak öltözzék rendesen az ember. Különben - majd elfelejtettem - tiszteltet! Biczó bácsit.

- Köszönöm - mondta az öreg masiniszta, aztán elgondolkozva hozzátette: - Hej, micsoda szép lány volt a te anyád! Ezek a maiak... - És csak legyintett. - Akkor most föltöltjük a traktort. Ne felejtse el, hogy ez gázolajtraktor. Van petróleumtraktor is meg benzin is. Legjobb a benzinhajítású, de azok kényesek. Ámbár az sem volt utolsó dolog, amikor harminc fogat címeres magyar ökör húzta a barázdát. Tudod, gépész vagyok, de ami igaz, az igaz. Apád volt az elsőbéres... de az már régen volt. Akkor gyűtt a háború, és elmúlt minden...

- Azt mondják, most nem lesz háború...

- Az a jó, mert a háborúból nincs haszna senkinek, elhiheted. Az üres kannát vidd a kocsni mellé, aztán indulunk, de előbb bemelegítjük a motort.

Az erdő sarkánál állt a kerekeken járó traktorosbódé. Jóska betette a kannát, és mindjárt megállapította, hogy a bódében meglepő tisztaság és rend van. El is határozta azonnal, hogy ehhez tartja magát, ehhez kell tartania magát, vagy elmegy katonának.

Nem. Arról szó sincs, mintha Jóska félt volna a katonaságtól vagy - ne adj' isten - a harctértől.

"Ott is emberek vannak" - gondolta, de ha elesett apjára gondol, özvegy anyjára, aki véres verejtékkel nevelte fel lányát, aki már férjnél van, és őt, aki most már egyetlen támasza az öregedő asszonynak, okosnak és igazságosnak tartotta, ha ő nem megy katonának, hanem traktoros lesz.

Betette a bódé ajtaját, megállt egy pillanatra, mert a traktor csattogni kezdett.

“Várhatott volna az öreg - gondolta -, hogy lássam az indítást.”

- Szállj fel ide mellém - kiabált Biczó a motorzajban -, aztán csak nézd, délfelé már magad is tudod; aztán a motorról majd ebédnél beszélünk. Fogózkodj!

A motor elindult. Biczó hátranyúlt, meghúzott egy fogantyút, s az ekék belezuhantak a barázdába, aztán hasogatni és fordítani kezdték a földet.

- Ez mélyszántás - kiabálta -, mélyebb is lehetne, de nem lehet, mert köves a talaj.

A traktor most már egyenletesen ment, s az ekék után egy kis por szállt. Jóska észre sem vette, hogy reggel lett. Olajszagú világosság. A traktor lomha erővel vitte a nehéz, négyvasú ekét, s amikor hátrafordult, arra gondolt, hogy szép lehetett ugyan az a harminc fogat fehér címeres ökör, de talán a harmincban sem volt annyi erő, mint ebben a szürke, zömök masinában. Azt mondják, hogy az uraság autójában meg hatvan lóerő van. Mire jó az? Hatvan lóerővel mennyit lehetne szántani, amikor ez a traktor csak negyven lóerős.

A hajnali felhő és köd alól végre kisütött a nap, s egyszerre barátságosabb és értelmesebb lett a világ. A dombhátról le lehetett látni a faluba, amelynek kéményei füstpántlikákat lengettek dél felé.

“Északi szél van - gondolta Jóska -, idefent nem érezni.”

Az erdőszéli fán még ott ült az ölyv, és láthatólag nem törődött a gép lármájával. A juhász most hajtott ki József-majorban itatni, és a falka - mint nagy, szürke göröngyök - tolakodott a vályú felé.

Innét mindent lehetett látni.

- Most megállok! - kiabálta Biczó. - Nézd, mit csinálok a kezemmel meg a lábammal! Láttad? - mondta, amikor megálltak.

- Láttam.

- Most nézd, hogyan indulok. Ez a kapcsoló... a dűlőnél az ekéket mindig ki kell emelni. Ha az ekék fogantyúját meghúzod, kiemelkedik. Ha megint meghúzod, az ekék visszaesnek a barázdába.

- Értem.

- Aztán majd ebédnél megmutatom a motort belülről. Most arra nincs idő. A szántással megállni nem lehet, amíg csak a fagy engedi.

- Messzi van az még!

És valóban úgy látszott, hogy hosszú, szelíd ős lesz, mert ekkor már melegen sütött a nap. Az ölyv szitáivá egerészett a tarló felett, a birkák már a domboldalon legeltek, és a szelíden lengő szélben ökörnál úszott dél felé.

Később a mérnök kocsija állt meg az úton, és megvárta, amíg a traktor az út mellé érkezik. Mosolygott a négy ember, s ebben a mosolygásban valami komoly cinkosság volt.

- Nem “szabadította” még fel az új inast, Biczó bácsi?

- Hát ha rosszat tesz, bizony felszabadítom, de a nagy franciakulccsal...

- Úgy is kell! Nem lehetne kicsit mélyebbre eresztetni az ekéket?

- Félek, mérnök úr. Igaz, hogy néhol csak kövecses a talaj, de van, ahol szálaban van a kő, és leszakítaná valamelyik ekét.

- Akkor csak hagyjuk. Nem kell valami?

Az öreg Biczó mosolygott, de a mérnök megelőzte:

- Jó, jó, tudom, hogy bor kellene. Meg lányok. De a traktornak?

- Semmi, mérnök úr.

- Hát akkor csak hajrá! - A mérnök megérintette Ferkó vállát, és a kocsi robogva vágott neki az útnak.

- Ha én ilyen fiatal lennék - nézett utána a masiniszta -, meg ilyen jó lovaik lennének, én is többet nevetnék...

- Rendes ember a mérnök, Biczó bácsi!

- Szamár vagy! Ki mondta, hogy nem rendez ember? De fiatal, és jó lovai vannak, én meg öreg vagyok, és csak egy tehenem van. Azért van neki jókedve, és azért nincs nekem jókedvem... Na, indíts!

Pedig a mérnöknek nem volt jókedve ezen a reggelen. A reggeli postával ugyanis egy levél érkezett, amely sokkal nehezebb volt, mint az a húsz gramm, amely a közönséges levélnek elő van írva.

Nagybátyja írt, a patikus, abból a faluból, ahonnan a baglyok származtak, s a levelet Jancsi vitte a postára, aki - ha nem is tudott repülni - kiszedte az anyányi kisbaglyokat annak idején a barlangi fészekből.

“... meghívásod köszönöm, fiam - mondta többek között a levél -, és mennék is, mert rám férne egy kis pihenés, de nem mehetek, mert nagyon sok dolog van a patikában. A falun túl most egész sátorábor van, jó pár száz katonával, akik föld alatti bunkerokat építenek óriás petróleumtartályok számára a hegyoldalba. Most ezeknek a gyógyszerellátása is rám tartozik. De nem ez a baj, hiszen helyettest csak szerezhetnék. Az a baj, hogy alig alszom, és nem érzek semmi örömet Pali soronkívüli alezredesi előléptetése miatt. De semmiképpen

nem akarok defetista lenni, és nem is leszek. Ha egy kicsit felszabadulok - majd a télen -, magam is jelentkezem..."

A levelet Jancsi a szomszéd faluban adta postára, és nem kérdezte, hogy miért, mert úgyis tudta. Jancsi értelmes gyerek volt, és tudta, mi a cenzúra, de egyébként nem volt semmi kifogása a katonai sátoertábor ellen, bár a katonák rövidesen a föld alá költöznek, s a sátoertábornak nyoma sem marad.

A katonák elég vidám legények voltak, mert az a hír járta, hogy ha ki is törne a háború, a sátoertáborból nem visznek senkit a frontra. A fronton ugyanis fogságba eshetik a katonák, és nem jó, ha az tudja az óriás petróleum- és benzintartályok helyét...

Jancsi ezt is hallotta, de nem törődött vele, mert a katonaság apjának állandó fuvarát jelentett, ami határozottan meglátzott Kis-Magyar János háza táján, sőt önértékes magatartásán is. Kis-Magyar Jánosnak ugyanis új lovai voltak, sőt új kocsija is, amelyen nemcsak cementeszsákokat és rúdvasat fuvarozott, de vasárnaponként vidám tiszteket is, akik Kis-Magyar Jánost Jancsi bácsinak szólították, és a fuvaron felül még borraivalót is adtak.

Jancsiéknek nem ártott a háború, legalábbis egyelőre nem. Jancsi szépen keresett, a patikában vagy a laboratóriumban dolgozva, s ilyenkor ott is ebédelt. Jancsi hálás volt ezért, és a patikust határozottan szerette. Volt azonban Jancsinak egy titkos vágya, mégpedig az, hogy a patikus messzelátóját pár napra megkaphassa. Jancsit ugyanis izgatta a kérdés, hogy az uhuszülők megmaradtak-e a régi barlangban, és ezt csak messzelátóval lehetett volna eldönteni valamelyik korai hajnalon, esetleg alkonyattal.

És Jancsinak ez a vágya is teljesült, mert amikor kérésével bátoertalanul előhozakodott, a patikus szó nélkül leakasztotta a gukkert.

- Itt van, csak nagyon vigyázz rá!

- Nagyon vigyázok - ígérte Jancsi, és valamelyik kevésbé ködös hajnalon meg is látta a barlang szájában üldögélő nagy nőtényt.

- Itt vannak - suttogetta, és boldog volt, mert arra gondolt, hogy valamikor majd talán mégis rávehetne apját erre a nagy kalandra, s akkor egy baglyot magának tartana meg. Szépen fölnevelné, tanítaná, és a patikussal együtt járnának vadászni, mert Jancsi mindenáron erdész, azaz vadász akart lenni. Nem ám fuvaros...

Erről azonban egyelőre nem szólt senkinek, és nagyokat hallgatott, amikor apja arról álmodozott - különösen ha a katonák borral jóltartották -, hogy az lesz csak nagy dolog, ha még egy pár lovat szerezhetnek, és két fuvaros hajt ki reggelenként az udvarból.

- Még egy kis földet is veszünk! - mondta Kis-Magyar, Jancsi pedig ásított.

- Nem fekszünk még le, édesapám?

De a messzelátót csak akkor vitte vissza, amikor egyik hajnalon újra megjelent a nagy nőtény uhu a messzelátó ókulájában, sőt éppen akkor érkezett vissza párja is.

- Láttam mind a kettőt - mondta a patikusnak -, és egyszer még szeretnék oda menni. Persze majd ha a katonák elmennek...

- Jól van, Jancsi, akaszd a gukkert a helyére, aztán menj el a postáért...

Így ballagott el lassan az ősz a nagy folyó mellett, ahol a katonák parancsoltak, de Kis-Magyar János gazdagodott, és nem törődött a parancsokkal, akár téglát fuvarozott, akár embereket, csak jól megfizessék, és ebben nem is volt hiba. Fizettek a katonák, mintha a pénzt úgy nyomták volna, mint az újságpapírt, ámbár lassan oda eszmélt fel az ember, hogy nem is ér sokkal többet.

- Hej, ezelőtt tíz évvel de gazdag ember lettem volna ennyi pénzzel! - sóhajtott Kis-Magyar János, de azért nem panaszkodott, mert megvolt mindene. Újabban már jó katonaköpenyben járt, bár fekete kucsmájától egyelőre nem vált meg, és ha tiszttel találkozott, komolyan szalutált.

De az ősz mintha mindezen változásokat nem vette volna észre. A folyó felett ködpárában utazott november, a hegy csúcsát néha nem lehetett látni, és a barlang szája úgy ásított a túlsó oldalon, mintha furcsa álmokat látott volna, amelyek helyett jobb lenne aludni.

Az erdők a mérnöknél is összehúzták magukat, és figyeltek, mert ilyenkor szoktak elindulni a fejszék, de ezen az őszön nem jött senki, csak a traktor mászott a túlsó domboldalon, mint egy sáros, fáradt bogár, amely szeretne már téli álmra menni, de a barázdák nem engedik.

De nem volt mindig köd, és ha felsütött a nap, harsogva mászott a nagy gépbogár, és kidüllesztett mellel forgatta a földet, amelynek sötét barázdáit másnapra ezüstsóval hintette be a dér.

Délben pihent a gép, s ilyenkor hallani lehetett a cinkék kereső kis szólongatásait a bokrok között, s a varjak telt hasú káromgását, mert a traktor kiforgatta az álmos egereket a földből, sőt egyszer egy ürgét is, amelyet a varjak megcsodáltak ugyan, de nem mertek bántani. Óbégatásukra azonban ott termett egy ölyv, s a bohém ürgét olyan finoman emelte ki a barázdából, hogy annak csak egészen rövid ideje volt megjedni...

Pomozi József most már képzett traktoros, és egyedül szánt, mert az öreg Biczó nem mindig egészséges, és a felső majorban ő látja el a gépeket. A mérnök csak most látja, hogy Pomozi felmentésével valóban és elsősorban a gazdaság érdekeit szolgálta, ámbár még mindig itt van Ferkó, akit - szükség esetén - szintén a traktorra lehetne ültetni.

Hú pedig valósággal pocakot eresztett, mert hetenként azért kimentek vadászni, és a lelőtt ragadozók egy kis része is elég volt, hogy éhségre ne is gondolhasson.

Ferkó közben könyvelő is lett, mert Ferkó nem épít az emlékezetre, hanem egy irkába feljegyzi pontosan, mikor és mit lőttek. Ez nemcsak vadásznapló, hanem pénztárnapló is egyúttal, mert a lődíj a madarak számához igazodik. Ezek szerint 253 szürkevarjú, 27 szarka, 4 karvaly, 2 héja, 1 kánya, 5 kóbor kutya és 8 kóbor macska az eredmény, bár a kutyákból csak egy akarta megtámadni a baglyot, a többi a macskákkal együtt kocsiról lőtte a mérnök. Tekintve, hogy a kutyák lődíja két pengő, a macskáké meg egy pengő, Juliskának csak nagyon ritkán kell benyúlni az alsószoknyák közé, hogy Ferkó cigarettát vásárolhasson. Juliska ezért a vadászatot határozottan kedveli, és ha a mérnök megfedkez az uhuzásról, és a cigaretta fogy, Juliska figyelmezteti Ferkót erre az idegesítő körülményre.

Természetesen Ferkó nem mondhatja a mérnöknek, hogy "gyerünk uhuzni", mert ez egyszerűen lehetetlen, de ennek nem is ez a módja. Amíg a mérnök a számadóval az akolban a birkák dolgát beszél meg, Ferkó a bojtárral ereszkedik beszélgetésbe, amit a gyerek határozottan kitüntetésnek érez. Ilyenkor persze nem lehet ajtóstul rohanni a házba, tehát a téma becserkészése a családtagokon kezdődik.

- Hogy van édesanyád, Laci?
- Köszönöm, Ferkó bátyám, jobban.
- Na, hál' istennek!
- Hát Ferkó bátyámék?
- Megvagyunk. Merre legeltettek mostanában?
- Hát... hun erre, hun arra. Többnyire a Dábóban, de a Sasréten meg az Óhalomnál is, ámbár ott kevesebbet, mert felgyűtt a víz.
- Vadrécék vannak-e?
- Nem sok, ámbár - mondom - sok a víz a réten, oda ritkán megyünk.
- Hát varjú meg ilyesmi?
- Az van elég!
- Az Óhalomnál?
- Nem, hanem a Dábóban. Mondtam is Péter bácsinak, hogy oda kellene a mérnök úrnak kimenni a bagóval...

Ferkónak több nem is kell, mert Ferkó nem költő, csak arról beszél, amit hallott.

Hazafelé csak úgy mellesleg megjegyzi, hogy a Laci gyerek kérdezte: mikor mennek Dábóba uhuzni, mert ott rengeteg a szürkevarjú.

A mérnök persze nem gondol csalafintaságra, ahogy nincs is csalafintaság. Laci valóban ilyesmit mondott, s a mérnökben lángolni kezd a mindig pislákoló vadásszenvedély.

- Fordulj arra... körülnézünk. Van a kocsin balta?

Végeredményben egy óra múlva Dábóban kész egy vándorkunyhó, és másnap hajnalban a mérnök 9 szürkevarjút, 6 szarkát és 1 vándorsólymot lőtt.

A mérnök elégedett, és Ferkó is elégedett, mert közben kiszámította, hogy a varjak és a szarkák fejenként ötven fillér, a vándorsólyom egy pengő, az összesen nyolc pengő és ötven fillér, azaz Ferkónak majdnem egyhónapi cigarettael látása...

"Szegény ember vízzel főz, de azért esze is van" - gondolja Ferkó, de ez hűségéből nem von le egy grammot sem. Nem vezette félre gazdáját, csak egy kicsit irányította.

Ferkó tehát elégedett, s ami még fontosabb, Juliska is elégedett... ámbár Ferkó aggodással gondol a télre, amikor a lődíj alighanem elapad, s akkor újra a családi kasszához kell fordulnia.

"Valahogy majd csak lesz" - gondolja, s átmegy Mackó ólját a télre előkészíteni. Mackónak ugyanis rendes kis faháza van, amit nyáron nem használ, részint mert pokolmeleg, részint pedig, mert tele van bolhával. Hogy ezek a bolhák nyáron miből élnek, nem lehet tudni, ámbár lehetséges, hogy időnként átugrálnak a szomszédos disznóólba, és Csámon meg gyermekein élősöködnék. A kismalacok vakaródnak is szorgalmasan, de Csám nem törődik velük. Néha pedig a bolhák Ferkó csizmájára ugranak hosszabb vándorlásra, vagy a mérnök nadrágjára.

Ilyenkor a mérnök gyerekei is vakaródnak, és Ferkó gyerekei is vakaródnak... különösebb baj nem történik.

Ferkó tehát azzal kezdi, hogy Mackó ólját forró lúggal kilúgozza, s amikor megszáradt, rovarirtó porral alaposan beszórja. Aztán öreg birkabőrt dob fekhelynek, s végül a kutyaólat nádkévékkel ház formára körülállogatja.

Mackó közben ül az ól előtt, és nézi Ferkó munkálkodását.

- Olyan házad lesz, mint egy püspöknek!

Mackó a földet sepri farkával, ami lehet köszönet is, lehet csak a szeretet megnyilvánulása, mert Mackó tudja, hogy amit Ferkó megcsinál, az okos dolog, ha a kutya nem is érti mindjárt, és tudja, hogy amit Ferkó megcsinál, az jól van megcsinálva.

- Nem próbálsz ki? - mutat Ferkó az ólra, de Mackó nem mozdul, jelezve, hogy korai lenne még az ólba mennie. - Hát én nem bánom, de akkor gyere, meglátogatjuk Hút.

Mackó a farkát csóválja, mert a Hú szó jelentőségével teljesen tisztában van.

- Na gyere!

Ferkó oda is seprűt visz s egy kanna vizet. Mackó kényelmesen ballag előtte.

- Mozogj egy kicsit, Mackó, mert a sarkadra lépek! Mackónak ez tetszik, mert a farkát csóválja, és még lassabban megy. Ferkó pedig csak magában morog, mert tudja, ha még egyszer szól, Mackó meg is áll egy kis beszélgetésre. Így azonban szép lassan Hú palotájához érnek, aki jól van lakva, és aludna, ha hagynák. De nem hagyják. Ferkóra időnként rájön a takarítás ördöge, s ilyenkor Hú a pokolba kívánná, ha tudná, hogy mi a pokol, így azonban csak felborzolja magát, fúj, és csattog a csőrével. Szeme pedig Mackóra villog.

- Mért hozod ide az embert - csattog -, tudhatod, hogy ilyenkor alszom.

- Inni hozott... meg amit nem eszel meg, elviszi, mert megbűdösödik - csóválja farkát Mackó.

- Mondtam már, hogy nekem semmi sem bűdös - villogott Hú szeme, aztán leszállt a földre, és a sarokba húzódt, mert Ferkó először friss vizet öntött a kis medencébe, aztán kisöpört.

- Így - mondta -, és most alhatsz tovább! Igazán megszokhattál volna már...

- Az ember jó - vakaródzott Mackó -, most elkísérem, aztán visszajövök...

- Gyere, Mackó - mondta Ferkó -, hagyjuk itt, ha már mindig eszi a fene. Pedig igazán csak jót teszek vele.

Mackó nem értette Ferkót, de hangját szerette, s azért amit mondott is, csak helyeselte. Mackó fenntartás nélkül szerette Ferkót, és ebben az érzésében Mackót senki és semmi meg nem ingathatta. És Mackó tudta azt is, hogy Ferkó hamarosan átmegy a túlsó udvarba, mert Ferkó hízői - dacára mázsás kövérségüknek - éktelen lármát csaptak, követelve a kosztot, ami végül is halálukat jelenti. De a kis hízők lármázása egyúttal a késő őszi délutánt is jelentette.

Levegő alig mozgott, de hűvös kezdett lenni. A nyárfákon még billegett egy-két sárga levél, de ezek csak hírnöknek maradtak fenn, hogy híreket mondhassanak a nagy fáknak, akik ilyenkor már unatkoztak vagy bóbiskoltak, általában téli álomra készülődtek.

Az öreg almafán is volt még pár levél, s azt suttogták, hogy anyjuk reméli, nem vágják ki, amíg alszik.

- Vágják a fenét - zizegett mérgesen a nádfal -, hiszen a vén fa tart bennünket!

- Nem vén, csak öreg - suttogtak az almalevelek -, és jöhet még olyan nyár, hogy roskadásig tele lesz almával.

- Álom! - sziszegték mérgesen a zöld tormalevelek. - Szép álom! Miféle szörszálhasogatás ez? Öreg vagy vén... nem mindegy?

- Ostobák! - libegtek ingerülten az almafalevelei. - Ostobák és savanyúak, akár a föld, amit minden tavaszon elönt a víz!

- Savanyúak? - tapsikolt egy-egy különálló nagy nyárfalevél, mert ahogy lengett, mindig nekiütődött az ágnak. - Savanyúak? Csípősek és gonoszok, mint a sötétség, amibe testüket eldugják... És ostobák is, mert nem tudnak különbséget tenni az öreg és a vén között. Az én anyám például szintén öreg, de nem vén, és ötven tavasz is jöhet még, amire vén lesz... Vén fa már alig virágzik. Az almafa tele volt virággal... S az én anyám is tele volt virággal...

- Ez a helyzet - zizegett a nádfal. - Jöhet akármilyen idő, nem félünk, mert jól építettek bennünket, s mi is összefogunk.

- Haha - suttogott egy földön fekvő nagy tormalevél -, hahaha! Jöhet akármilyen idő? Szél úr csak éppen hozzátok nyúlt, s a tető majdnem elrepült!

- Mert elfelejtették a tetőt lekötni. De azóta már lekötötték... És most csend legyen, mert ez már Hú úr ideje, aki király a maga országában, és ilyenkor már éber, bár tűnődni szokott.

- Ha király, menjen haza tűnődni! - suhant meg végszóval az öreg tormalevél, aztán csend lett, mert a hűvös alkonyban megállt a szél, és csak a ködös árnyékok figyeltek, hogy érkezik-e már az őszi szigorú-szomorú özegegye, a november végi est.

Hú pedig nagyra nyitotta szemét, mert ilyenkor álmodozni szokott. Összehúzza magát, és nézi a sötétséget, amelyet csak ő lát és ő hall igazán. De az itteni sötétség nem mond és nem mutat semmit. A nádfalon átlátni nem lehet, és amit hall, az majdnem mindig ugyanaz. Mackó mászkál az udvarban, Csám horkol az ólban, lovak dobognak az istállóban, és hajnal felé majd Kurri, a kakas kiabál rimánkodva a virradatért. Az utcán zörög még egy-két elkésett szekér, harangoznak estére, aztán csend, csak az éjjeliőr kopog néha az utcán, és - esetleg - a dél felé költöző vándormadárnép szárnyzuhogása hallatszik.

Ilyenkor Hú néha fájdalmasan huhog, mert a messzeség és az elvesztett szabadság reszket a szívében, s a vágy szinte fáj szárnyaiban. Aztán lehunyja szemét, mert gondolataiban szabadság van, a barlang, a szülők, a nagy folyó és a ködön túl a túlsó part erdei, melyek a végtelenségbe nyúlnak.

Néha a szülőkre gondol, akik eddig már szétszórták volna fiaikat, de akkor ennek még nem jött el az ideje, s most úgy jelennek meg, mint amikor még táplálták őket, és megjelenésük maga volt a Jó. De aztán jött az ember, aki repülni tud.

Hú néha nemcsak álmodozik, de álmodik is, és nem szereti ezeket az álmokat, mert a barlang ugyan biztonságos, de a túlsó parton nyüzsgő a sok szürke ruhás ember, és néha dörgés hallatszik. Ilyenkor fehér füstfelleg száll az ég felé, és reng a föld.

Hú erre majdnem felébred, de a kíváncsiság még álomban tartja, mert szürke csónakok repülnek a vízen, pedig a csónakokat nem hajtja senki.

De ezek másfajta emberek, mint akiket Hú gyermekkorában megfigyelt. Ezek mind egyformán vannak öltözve, nem húznak hálót a vízen, nem raknak tüzet, amelynek kondérja felett dal és békesség felhozott. Ezek szürkék, és csónakjuk hörögve szalad a vízen egyik partról a másikra, bár nem tudni, miért.

Hú látja az öregeket, akik szorongva leskelődnek, s az öregek szemével látja a nagy szekereket, amelyeket nem húz semmi, nem tol senki, mégis mennek érthetetlenül és félelmesen.

- Jaj, az ember, az ember!...

Hú megreszket álmában, és szeretné azt mondani az öregeknek, hogy költözzenek más vidékre, de gondolatai bénák lesznek, és nem mondanak semmit, hiszen a barlangot, a fészek örökös helyét elhagyni csak holtan lehet, de akkor is jönne új bagolypár, amely elfoglalná, és nemzedékeken át őrizné.

Hú álmodik, de álmát megzavarja valami, mert a szilvafa karójára a kis kuvikasszony érkezik, aki nem bír kíváncsiságával, és leskelődni akar.

Hú kinyitja nagy szemét, és most félelmetes. A két lángoló szem csupa megvetés és elutasítás, de a kis kuvik tudja, hogy a király rab.

Hú - amit nem szokott - most furcsán, és hátborzongatóan kiabál, mire futva érkezik Mackó, s érkezésére a kuviknő eltűnik a sötétben.

- Mi az, mi az? - lehel Mackó.

- Nem szeretem, ha bámulnak - topog a T-fán Hú. - A nőstény kuvik volt itt, és csak néz. Ha ki tudnék menni...

- Csak nem akarsz egy ilyen kis bagollyal verekedni? - Verekedni? - pattog Hú. - Verekedni? A húsa jó...

Mackó leült, és felborzolódtott hátán a szőr.

- Ti megeszitek a rokonságot?

- Hús: hús - rántotta meg vállát Hú. - Akkor már csak hús, és nem rokon... A barlangba, ahol születünk, sokszor hoztak az öregek ilyen rokont. Kisebbet-nagyobbat... mindegy. Még meleg volt és hús. Sajnos, nem sok hús, mert a baglyok népének csak a tolla sok, ámbár az is kell az emésztéshez...

Mackó elgondolkodva csóválta farkát.

- Vahur népe csak akkor nyúlna egymás húsához, ha másként éhen kellene döglenni.

- Elrontott benneteket az ember... A húsevő szabadok talán nem vadásznak mind egymásra, de ha megfélekednek magukról, bizony csak zsákmányul esnek... És a préda: préda... Az öregek mesélték, hogy valamikor az emberek is ették egymást...

Mackó megdöbbsent, és még a szája is tátva maradt,

- Megrémülök, Hú...

- A barlang porában embercsontok voltak, és a szülők mondták - ők is úgy hallották az ősöktől -, hogy akkor az emberek még barlangban laktak, és egymást ették...

Mackó maga elé bámult.

- Eleget mondtál, Hú, és ezen gondolkodnom kell.

- Bújj a házadba, megváltozik az idő. Nem érzed?

- Dehogynem! Tóró népe, Rá rokona megérkezett. Az ember azt mondja, varjú...

- Ismerem. A nagy folyó mellett fészkeltek sokan. Jó húsa van...

- Neked mindegy, Hú, hogy szürke vagy fekete, de itt csak a szürkék fészkelnek. A feketék ilyenkor érkeznek, s akkor nemsokára fehér lesz a határ. Fehér lesz minden. Az emberek azt mondják: hó.

- Mi?

- Hó. Hideg és fehér és megmarad.

- Elmehetsz, Vahur, nem tudom, mi az.

- Majd megtudod, Hú, de elmegyek, mert álmos vagyok, és a házam ilyenkor jó.

Mackó elment, Hú tovább álmodozott, s nemsokára hús széllel megérkezett a virradat.

Hú most már nem álmodott, csak aludt, de alva is hallotta, hogy a nádfalat simogatja az északi szél és még valami, ami puhán érkezett, s lehullt a fal mellé.

A fák ágai megzendültek a szélben, a ribizlibokrok suhogva hajoltak dél felé, s a tormaleveleket halk suttogással verte a hó.

Így aztán reggel Hú meglátta, mi a hó, amely fehér volt, tiszta, és hideg lehelete besugárzott a kunyhóba.

- Ez az ízé - pislogott Hú - nem lehet jó ennivaló.

- Ez kell a vetéseknek - mondta a mérnök.

- Ez kell a szántásoknak - mondta Biczó, és hazaküldte Jóskát kegyelemben, hogy vágja tovább a szecsát a belső motorral, miután Jóska is levizsgázott.

Valami csendes békesség, valami karácsonyváro csend omlott szét a határban. A szél már elállt, csak a hó esett. Az erdőben millió érkező hópehely motoszkált, a fenyvesben s a fiatal csererdőben, ahol a levelek még fenn maradtak.

Ferkó a szerszámokat tisztogatta, és a kis hízókra gondolt, amikor a mérnök nyitott rá az istállóban.

- A tízes gyorsan megyünk ki, Ferkó. A nagybátyám érkezik.

- A patikárus?

- Az.

- A vastag takarót tegyem a kocsira?

- Nem kell erre a rövid útra. Arra gondoltam, hogy egyszer-kétszer ki visszük a baglyot is.

- Nem fázik meg? A mérnök nevetett.

- Azt hiszed, az erdőben meleg alsónadrágot húznak a baglyok? Harminc fok hidegben is éppen úgy vadászik, mint máskor, de a bagoly kunyhó drótfalát is vastagon rakd be majd nádkévékkel. Csak az ajtót hagyd szabadon. Szóval hogy a szél ne fújjon át rajta, mert azt egy madár sem szereti.

- Meglesz, mérnök úr. Jóskával majd megcsináljuk.

- Ja. Jó, hogy mondod. Laci bácsi patronhordozója most is Pomozi lesz. Majd mondd meg neki. Háromnegyedre légy az irodánál.

A mérnök elment, Ferkó végzett a szerszámokkal, és csendesen füttyörészett, mert örült a vendégnek. A patikárus nem fukarkodott a borralalóval, de ezenfelül olyan pálinkát hordott a tarisznyájában, amilyen csak a mesékben és öreg klastromok konyháján terem.

A vonat meg is érkezett pontosan, és Pomozi ragyogó szorgalommal szedte le a jelentős csomagokat. A vonat aztán szokatlan mély dohogással nekivágott a havas, csendes mezőnek. De ez a csend mintha beszívárgott volna a faluba is. A ködös ég alatt mintha minden éles zajra ráfeküdt volna a hó, még a kerekek is halkabban pattogtak, mint máskor, amikor a kövesút nyers bazaltján robogott a kocsi.

- Hogy vagytok? - kérdezte a patikus, és a mérnök csak a kezével jelezte, hogy jól, már amennyire jól lehet az ember az ilyen aggodalmas, bolond időkben. Aztán eszébe jutott, hogy éppen erről nem szabad beszélni, és gondolatai között csendesen és dühösen leszamarazta magát.

- Most már jól, hogy Laci bácsi itt van - mondta.

- Hát, tudod, szívesen is jöttem, mert otthon csak rágom magam, és sokszor gondolok rá, hogy talán jobb, hogy szegény nénéd nem érte meg ezeket a napokat...

A kocsi csendesen brummogott alattuk, s a bakon Ferkó - aki minden szót hallott - megállapította magában, hogy a mérnök jó tanácsokat ugyan tud adni, de ennél rosszabbul már nem is kezdhette volna a beszélgetést. Hogy az ilyen okos ember is...

- Az irodánál megállunk, Ferkó. Jóska, majd ugorj be a patronokért...

- Az uhu hogy viseli magát? - kérdezte a patikus, és a mérnök örült, hogy végre vadászatra terelődött a szó.

- Kitűnően! Intelligens, mint minden uhu - és most már elég szelíd is. Majd kivisszük egyszer-kétszer. Pomozi is tud vele bánni, Ferkó is, és már úgy-ahogy Mackóval is megbarátkozott.

- Nem szeretik a kutyákat.

- Ez igaz, de Mackó olyan kedvesen lomha és békés, hogy talán megérezte...

Igen, valahogy így állt a dolog, bár sem Hú, sem Mackó nem latolgatta ezeket az érzéseket. Hú - ha eszébe jutott - ismételten értésére adta Mackónak, hogy utálja, amire Mackó helyeslőleg csóválta a farkát, aztán beszélgettek tovább azon a nyelven, amelyet csak ők értettek. Ez a beszéd csak ritkán volt hang, de erre nem is volt szükség, mert egy-egy mozdulattal, a szemek villanó vagy elboruló játékával, vakaródzással vagy ásítással mindent ki lehetett fejezni. Tulajdonképpen magányosak voltak mind a ketten, de azért soha nem unatkoztak, mert minden pillanatban tudtak aludni. Ha nem aludtak, lestek vagy vártak. Vakarództak vagy tollászkodtak, bár néha Mackó úgy érezte, hogy Hút meg kell látogatni, és Hú - a kezdeti berzenkedés után - szívesen látta Mackót, akiből csak úgy ömlött a jóindulat és a béke.

Ezen a délelőttön Mackó később ballagott ki a kertbe, hogy Húval szót váltson, mert Mackó nem szerette a havat, de ilyenkor jobb alvás is esett a kényelmes és aránylag meleg kutyaólbán. Mackó sokáig nézte a havat, amit határozottan jó volt nézni a barátságos barlangból. De Mackó nem volt már mai gyerek, és azt is tudta, hogy a hó, amilyen fehér és csendes, éppen olyan hideg, bár meg lehet szokni. Mackó tehát szuszogott és várt, mert az udvar is csendes volt, a kocsis már megérkezett, és az emberi hangokban lágy békesség szállt el az udvar fölött. Csám - szokás szerint - horkolt, és süldő fia is szuszogva aludtak a másik ólbán, bár néha álmukban vakarództak, mert az ólbán sok volt a bolha. Mackónál nem volt bolha, bár nem gondolt rá, hogy miért. Ferkó ugyan holmi fehér port szórt néha Mackó óljába, és Mackó ezt csak helyeselte, mert amit Ferkó tett, azt csak helyeselni lehetett.

Mackónak végül is eszébe jutott a bagoly, hát felkelt, és megrázta magát. Ebben benne volt a tisztálkodás minden szertartása, aztán óvatosan kilépett az araszos hóba, amelynek lágy, hűvös érintése emlékeket ébresztett benne, ami majdnem az idő, a múltó fogalma volt.

Megszagolta a havat, s mivel egy kis hó bement az orrába, prüszkölt.

Az egyik nyárfán egy varjú károgott, amit a kutya nem értett meg, de azonnal elindult Hú meglátogatására.

Az utakat Ferkó már hajnalban leseperge egész a bagolykunyhóig, így Mackó úgy érezte, hogy máshova, mint Húhoz nem is lehet menni.

Hú lehunyta szemmel ült a T-fán, de Mackó tudta, hogy nem alszik. Kedélyesen csóválta a farkát, sőt újból prüszkölt, mire Hú úgy tett, mintha ásítana.

- Hát most tudod már, mi a hó - nézett Mackó a havas kertre -, néha még meg is hempergek benne, mert jót tesz a szőrnek...

- Elálmosodom tőle - vakaródzott Hú -, és álmodni jó, mert olyankor otthon vagyok, bár az öregek nem vesznek észre. Ott én soha nem láttam ilyent...

- Fiatal vagy, Hú, majd látsz még, és minél többször látsz, annál öregebb leszel. Először virágzanak a fák, és mindenféle csiklandós szag úszik a levegőben még éjjel is, aztán jön a meleg s vele Zu népe, akiket nem szeretek; aztán kék lesz és piros, amit a fák teremnek, és utána jön a hó. Aztán újra virágzanak a fák, amire az emberek tavaszt mondanak és örülnek. Én a tavaszra emlékszem először. Nini, Cítér!

Az ajtó melletti ágra egy kiscinke repült, és már majdnem bebújt a dróton, mert kíváncsi volt, amikor Hút meglátta.

- Juj! - cippantott a kiscinke. - Juj, de csúnya!

- Gyere beljebb, Cítér - pislogott Hú -, itt nem fűj a szél...

A kiscinke a rémülettől szinte meg volt dermedve, de amikor Hú megmozdult, ez a rémület feloldódott, s a kiscinke lélekszakadva vágódott a levegőbe, aztán szívdobogva szállt az egyik nyárfára.

- Cin-cin-cincere. Mi az? Mi az?

A kiscinke szemében rémület volt.

- Olyan nagy izé, olyan csúnya...

- Megnézem - mondta anyja, aki ugyan már nem tartotta a rokonságot gyermekeivel -, megnézem... - És odarepült a kunyhó ajtajához, de el is vágódott abban a pillanatban.

- Csere-csere-cincere! Ez Hú, a rémületes! Hallottam már róla, de nem kell félni, mert rab...

- Rab, nem rab, jobb tőle távol lenni-mondta egy másik cinke -, tudok egy jó kertet - és felvágódva a levegőbe, a többiekkel is maga után rántotta.

És repültek a falu felett azzal a könnyed íveléssel, ami a cinkéknek sajátsága, s ami azt mutatja, hogy a cinkék nem valami híres repülők. De erre nincs is szükségük. A surranás csak rövid távolságokra szól, egyik fától a másikig, egy bokorból a másikba, ami egyúttal védekezés a karvaly ellen, aki a szűk helyen nem tud vadászni. De a karvalynak is megvan a taktikája. Mint a rakéta, suhan a föld felett, s ha egy cinke vagy sármány vagy stiglic ijedtében kivágódik a bokrok közül: elveszett.

De most nem jár karvaly ezen a tájon, s a kis csapat cinke minden baj nélkül érkezett a falu alá, egy öreg kertbe, ahol öreg szilvafák, odvas almafák aludtak a téli csendben, és azt csak a cinkék tudták, hogy az elhanyagolt, vén fák tele vannak mindenféle féreggel.

- Ez az a hely! - cserregett a vezető. - Öreg kert, öreg emberek, vén kutya, és ha Nerr jönne, a gyilkos, csak be a bokorba! Értitek? - cserregett a fiataloknak. - Be a bokorba, és nem fel a levegőbe!

- Be a bokorba - pislogtak az idei kiscinkék, ámbár ha a karvaly jött, úgylát elvesztették a fejüket.

Ez az öreg ház a faluvégen volt, s úgy lehetett érezni, hogy egy kicsit már a nagy mezőkhöz tartozott. Ha szél volt, itt jobban fűjt, és ha csend volt, az a mezők csendje volt. A kert lába már a rétségbe ért, és összefolyt vele, mert a kerítést képező líciumbokrok ide is tartoztak, és oda is.

A bokrokon túl a rét, s a rét ölében a patak. Nem nagy patak, csak éppen akkora, ami a felesleges vizet útjára engedte, a parti nádat elringatta, a fűzfabokroknak távoli meséket locsogott, és apró halakat termelt a jégmadárnak, aki a legszebb madár volt ezen a vidéken, bár ezt nem tudta. Éppen ezért nem volt sem kevély, sem rátarti, repülni pedig úgy tudott, mint kevesen ezen a vidéken. Némelyik fiatal héja vagy karvaly ugyan megpróbálkozott vele, de a zölden ragyogó jégmadár villámként ívelt a víz felett, amelyet soha nem hagyott el, és ha mégis szorult a kapca, hát egy-két pillanatra lement a víz alá, s a héja vagy karvaly bamba csalódottsággal távozott. A jégmadarat nem lehetett kihajszolni sem a rét fölé, sem fel a levegőbe, hogy alávágva megzavarodjék, mint a verebek vagy a cinkék, mert a jégmadár a patakot tartotta a hazának, s onnét soha nem távozott. Ott született a part valamelyik sötét odújában, halszálkából rakott fészekben, s ott is pusztult el, bár hogy mikor és hogyan, ezt nem lehetett tudni. Nyáron persze más madarak is vannak a patakparti füzesekben és keskeny nádszegélyben, de télen csak a jégmadár az állandó lakó, ideszámítva még egy-két vándorló vadkacsát, bokrárszó cinkecsapatokat, esetleg surranó ökörszemet. Rajtuk kívül csak a szél jár erre, varjak és gatyásölyvek, no és pár fácán, amelyek akkor is találnak valamit a nádtorzsák között, amikor nincs is ott semmi.

De most halottnak látszik a határ, némának és üresnek, mert ahajnali hó még a nyomokat is eltemette. A borús ég alatt mintha enyhe köd is lenne, de ea csak pára, ami nem is nagyon messze már beboltozza a fehér világot.

A hó most az úr ezen a vidéken és a csend, amibe belefut a patak locsogása, a távoli varjúkárogás és a falu füstölgő mormolása, ami ezerféle lármából áll össze, de mire ide kiér, már csak szelíd mormolás, amiben nincs se öröm, se bánat, se gond, se lakodalom, csak a mindennapok lélegzése.

Több hó egyelőre nem esett, és Hú bóbiskolt egész nap, mert Mackó is hamarosan otthagya.

- Ilyenkor legjobb aludni - vakaródzott Mackó, csak hogy mondjon valamit, és visszaballagott óljába, amelynek hasznos enyhése ilyenkor lett valóság.

Hú meg sem moccan, csak egy rövid ásítással adott igazat a kutyának, aztán lehuntya a szemét, s szinte azonnal elaludt, ami azonos volt a szabadsággal. Hú nem tudta, mi a boldogság, pedig az álom már majdnem boldogság volt, mert eltűnt a nádfal, eltűnt az ajtó, s a rab madár szárnyalhatott, ahová akart, az álom és a szabadság határtalanságában. Hogy a nagy bagoly mit érzett ilyenkor, nem lehet tudni. De álmai nem mindig az ő életéből valók voltak, mert az álomban kitárult az ősök végtelen élete a maga határtalan messzeségében s a szabad szárnyalás korlátlan térségében.

És az álom mindig a barlanggal kezdődött. Ott a magas bazaltfalban, ahol hárman voltak testvérek, s a szülők csak hozták az élelmet, egyre hozták, és ők ettek, ettek, de mindig tudtak enni.

Aztán egyszer csak egyedül lett. Felnőtt és nagy, és nem fióka. Kinn ült a párkányon, várta a sötétedést, mert a nap csak most merült el a nagy folyó távoli kanyarulatában. Várta a sötétséget, amelyben ő az úr, az egyedüli úr, mert - ezt világosan érzi - a sötétségben nem lát és nem hall úgy, mint ő - senki.

Nem tudja, mi a tér és mi az idő, mert mindkettő benne van, egy velük, s ez maga a létezés. Nem tudja, mi a szabadság, mert szabad, és nem tudja, mi az élet, mert él, s a dolgok önmagukra nem gondolhatnak. De a lét ott a sziklapárkányon jó és elégedett, amely engedhet a vágyaknak, hogy a nagy erdőre megy vadászni, a nádas szigetre, a mészkősziklák közé vagy a varjakhoz, akik a nagy fákon alszanak, mint fekete gombócok, és válogatni lehet köztük, hiszen a sötétben vakok és ártalmatlanok. De a húsuk jó.

Hú most egészen mélyen alszik, és egészen világosan él álmában. Hú nagyon éber alvó, de most egész testében érzi azt a másik világot, az ősök világát, és válogat a vadászat lehetőségei között. Aztán csak kilendül a folyó fölé, és a varjak felé kanyarodik, de nem siet, mert ez már vadászat. Az éjszaka már megmozdult, és vadászat, zsákmány másutt is adódhatik.

Szemben a falu alszik már, de az utolsó ház ablakszeme vörös hunyorgással nézi a sötétséget, és Hú oda kanyarodik, mert Hú kíváncsi természetű, és ennél az ablaknál Húnak nem ez az első leselkedése. Nem tudja, miért vonzza az ablak, a világosság, de a nagy bagoly úgy érzi, oda kell mennie, mert az ember titokzatos és félelmetes, de a sötétben ő sem lát...

Hú repülését semmi más madárhoz nem lehet hasonlítani, mert hangtalan, akár a füst szállongása. A ház udvarán nagy hasáb farakás van, ahonnét éppen be lehet látni a szobába, ahol az ember jön-megy, beszél, és hangjában és mozdulataiban félelmes erő van.

Hú nézi, és összehúzza magát, mert az egész szoba csodálatos. Képek és eszközök vannak, amelyekről Hú nem tudja, hogy képek és eszközök, de valamik, amelyekről talán majd kiderül, hogy micsodák. Az emberek hol eltűnnek, hol előjönnek az ablakban, esznek, isznak, csendesek vagy hangosak, de miért?

Hú végül is valami kényszert érez, hogy elrepüljön, hogy vadásszon, mert most hirtelen úgy érzi, hogy párja van a barlangban és fiókák. Ez az érzése olyan sürgető, hogy azonnal a levegőbe dobja magát.

Az álom: álom. S Hú nem latolgatja azt, hogy hiszen eddig nem volt felesége, és nem voltak gyermekei. Az álomban elsüllyed az idő és minden valóság.

Lágyan szárnyal a folyó felett, és már a varjúkolónia felé fordulna, amikor meglátja, hogy az egyik zsombékos kiöntésen a sekély vízen vadkacsák alszanak, ha ugyan alszanak. Mindegy. Ereszkedik némán, mint egy kis sötét felhő, aztán egy csobbanás és a vadréce vergődése.

Itt alig tenyérnyi a víz. S Hú ezt tudja. A réce már nem vergődik, s a bagoly nehézkesen kiemelve a nagy madarat, már szárnyal hazafelé. Ez jó érzés. A fiak még maguktól nem esznek, de párja majd szétszedi Tást, és megeteti őket.

- Tásnak jó húsa van - leteszi a fészek mellé a madarat -, csak egyetek, én még lemegyek, és megnézem Tóró népét.

És megnézi Tóró népét, a varjakat, akik vagy fészken ülnek, vagy valamelyik ágon bóbiskolnak. A nagy fák a folyó egy kis szigetén állnak, s ez az ősrégi fészekkolónia, ahol több ezer fészek van egy rakáson, ősrégi zsákmányolóhelye az uhuknak. Hú nem tud innét annyi varját elhordani, hogy az a varjak sokaságán meglátszana, pedig szemben a másik szikla üregében egy pár vándorsólyom is fészkel, s azok is varjúhúson élnek. Ha az uhuk és sólymok nem lennének, no a varjak már nem férnének itt el, és talán más kolóniát kellene alakítaniuk, vagy valami betegség esne beléjük, ami minden túlszaporodó zsúfoltságnak a vége. A természetben egyensúly van, és Hú egyáltalán nem tudja azt, hogy ő és családja ennek az egyensúlynak az eszköze...

Hú nem gondolhat ilyesmire, és nem is válogat. A legközelebbi gombócot leemeli, kiszáll vele a partra, s ott megeszi, mert már éhes volt.

(Az alvó Hú nagyokat nyel álmában.)

Aztán vissza a varjútelep fölé, leemel még egyet a fekete madarak közül, s azt ismét hazaviszi... Hú ezek után kiül a barlang sziklapárkányára, és nézi az éjszakát, amelyben jól és biztonságban érzi magát. Nézi az éjszakát, amelyet szeret, bár nem tudja, mi a szeretet, de ez a világ az ő világa, amelyben kiélheti magát, amelyet ismer, amely végtelen, és érintetlenül szabad.

Ül a párkányon, érzi maga mögött a családot, amely vele egy, és nem gondol arra, hogy mi lenne, ha nem lenne. Van! S ez minden... s ebben a mindenben egyszerre hiányosság kezdett lenni, majdnem fájdalom.

Hú felébredt.

Körülötte nádfalak, drótajtó, s az ajtó előtt két ember.

- Te Pista - mondta az öregebbik -, nem beteg ez a bagoly?

- Nem hinném...

- Nézd a szemét! A beteg madárnak ilyen a szeme...

- Nem hinném. Jó étvágya van. Talán csak aludt...

- Holnap megyünk ki vele?

- Nem, Laci bátyám. Holnap egy-két szakadékos erdőrészt hajtunk meg. Sok a róka... talán disznó is lesz benne...

Később Ferkó jött ki - pár verebet hozott -, vele Mackó, de Hú rájuk sem nézett, mert kívánta vissza azt a másik világot, amely most nem jött vissza, mert nem lehetett neki parancsolni.

Lenyelt hát két verebet úgy, ahogy voltak, és nem gondolt semmire, arra sem, hogy Ferkó hol szerezte a verebeket. Pedig ez Ferkó szabadalma volt, amihez nem kellett egyéb, mint a tyúkház, egy ajtó, húsz méter zsineg és - Ferkó.

A tyúkház ajtaja állandóan nyitva volt. S a tyúkok vályúja ocsúval tele, hogy a tyúkok akkor egyenek, amikor akarnak. De nem azért, hogy a verebek is akkor egyenek, amikor akarnak... A verebeket azonban nem lehetett állandóan hajszozni, hiszen ahhoz egy külön ember kellett volna, hát maradt minden a régiiben, hogy a környék összes verebei odaszoktak.

A mérnök néha meglőtt egy-két verebet az uhunak, de aztán megunt a veréblest, s a kis puskát odaadta Ferkónak, hogy szórakozzék, ha ráér.

De Ferkó nemigen ért rá. Uhuzni most már ritkán mentek, és Hú néha már majdnem koplalt.

Ezt Ferkó nem nézhette, s addig vakarta a tarkóját, amíg megszületett az ötlet, amely Hú kosztolását végleg megoldotta.

Az ajtót jól megolajozta, a zsineget a kilincsre kötötte, és csak arra várt a kerítés mellett, hogy verébbel legyen tele a tyúkok etetővályúja. Akkor berántotta az ajtót, s a verebek fogva voltak a tyúkházban.

Ferkó azonban mértékletes és előrelátó ember volt. Zsíros és súlyos kucsmájával négyet-ötöt leütött a kétségbeesett, összevissza röpködő verebek közül, de a többi kiengedte, mert több nap van, mint kolbász.

És a verebek nem tanultak.

Ferkó üzeme már két hete működik, a verebek nem tanulnak, és nem fogynak, és Hú verébpecsenyét eszik mindennap. Ennél jobbat nem is kívánhat, bár Húnak az álombéli varjúhús jobban esett.

Ferkó és vele Mackó már elmentek, de Hú már nem tudott aludni, mert alkonyodott, bár a hó fehérsége a sötétség érkezését erősen kitolta, és már az új hold kis világossága is elég volt ahhoz, hogy ne lehessen talpig gyászban az éjszaka gyászos asszonya.

A levegő azonban ködös volt. Csillagok alig látszóttak, és hajnaltájon még vastagabb lett a köd.

Hú természetesen hallotta, amikor Ferkó hajnalban az istállóba ment, és tudta, hogy a nappal a csendes szunyókálás, esetleg az álmodozás, annak a másik valóságnak ideje is megérkezik.

Csendesen reggeledett, amit csak Csám és gyermekeinek siránkozása élénkített meg, akik rimánkodva könyörögtek a reggeliért, sőt Csám az étvágytól feltűzelve, még a kerítés ajtaján is zörgetett, és csak akkor hallgattak el, amikor Ferkó a langyos darás moslékot elibük öntötte. De akkor aztán csend lett. A köd megfeneklett az udvarban s a házak között, és egy-egy pillanatra úgy lehetett érezni, hogy tulajdonképpen a köd maga a csend.

Ezt aztán megzavarta a reggeli harangszó, ami bizonytalan magasságból jött, majd hirtelen elhallgatott, de kongása mintha még egy kis ideig a levegőben maradt volna.

A ködnek aztán füstszaga lett. Egy-egy ajtó csapódott be valahol, egy szekér tapogatódzó, bizonytalan zörgéssel ment végig az utcán, aztán megérkezett Pomozi.

- Jó reggelt, Ferkó bátyám! Mit szól ehhez a ködhöz?

- Mi a fenét szóljak... majd felszakad.

- Fel hát... lehet, hogy a hegyen nincs is.

- Lehet - mondta Ferkó -, de ha nem szakadna fel, hát majd későbben indulunk. Nézz be, Jóska, a Marihoz, hátha ki lehet hordani a cókmókot.

Pomozit az udvarban Mackó fogadta, aki szintén nem tudott mit kezdeni a köddel.

- Szerbusz, Mackó! Hogy vág a bajusz?

Mackó erre nem tudott válaszolni, de bekísérte Pomozit a belső udvar ajtajáig, ott várakozott, amíg a legény vissza nem jött.

Amikor Pomozi - jól felpakolva - visszajött, mintha valamelyest világosodott volna, és látni lehetett a köd tétova kavargását, amely azonban mintha lassan húzódtott volna dél felé, s az idő is mintha csípősebb lett volna.

Ferkó szimatolt.

- Mama alig olvad... Főszél van, ha nem is nagy. Milyen szagod van, te Jóska?

- A patikáros úr adott egy kupicával.

Ferkó gondolkodott.

- A vendégpokrócokat nem hoztad ki? Jóska vigyorgott.

- Az a kocsis dóga...

Ferkó is bement, és kihozta a takarókat, és hasonló illatot lehelt a ritkuló ködbe, mint Jóska.

- Te is a ződ üvegből kaptál?

- Abbul. Olyan hasas...

- Kömény - mondta Ferkó -, maga csinálja. Rakodj el, aztán befogunk. Telefonáltak a főlső pusztáról, ott nincs már köd.

Ekkor már erősen világosodott, s kelet felé nézve látni lehetett, hogy az enyhe szél dél felé hajszolja a ködöt. A falu kéményeit már látni lehetett, amikor a kocsi végigfobogott az utcán, de a vasúti átjárónál majdnem nekimentek a leeresztett sorompónak.

Ferkó restelkedett, pedig a mérnök csak annyit mondott:

- Nem sietünk, Ferkó...

- Alul még vastag a köd...

Aztán lassan, de állandóan emelkedni kezdett az út felfelé, és egyre tisztult az idő. A kocsin nem beszélgettek, mintha az éjszaka és a köd hallgatását hordták volna magukban.

De a köd lassan elmaradt, és József-majornál már tiszta és napsütéses volt az ég.

A mérnök visszafordult.

- Nézzen le, Laci bácsi!

A faluból nem lehetett semmit látni, mert a falu felett vastag ködpára lapult.

- Nem tudom én, mért vannak a faluk mindenütt a völgyekben...

- Lapos helyen könnyebben jár az ember, könnyebben épít, könnyebben ás kutat, a dombok árnyékában kevesebb a szél, és az ember, állat, megrakott szekér könnyebben megy hazafelé...

A Vörös-domb aljában Szeles megint taktikázni kezdett, de mivel Ferkó ezt egy vendég jelenlétében különösen illetlenségnek találta, ezért Szeles extra verésben részesült.

- Mostanában nem jártunk erre, és Szeles idegen hangot is hall a kocsiról, azt hiszi, csinálhat egy kis cirkuszt - magyarázta Ferkó a vendégnek, aki talán túlzottnak találhatta volna a verést.

- Pedig jó lónak látszik - mondta a patikus.

- A legjobb ló a gazdaságban, de ez a bogara, hát ilyenkor helyre kell igazítani.

Szeles láthatólag megszívlelte az útbaigazítást, mert a kocsi repült, s a felső majoron túl már látszottak a szakadékos völgyek daraberdői. A dombhátak mindenütt mezőgazdasági területek voltak, ahol szántani lehetett, de a meredek völgyekben az erdő volt otthon.

- Ott a saroknál megállunk, Ferkó.

- Igen, látom is már Rajci bácsit.

Amikor megálltak, a bokrok mellett egy alacsony, ősz, puskás ember állt, és megemelte a kalapját, de a szeme a patikuson volt, és a szeme mosolygott.

- Jó reggelt, Rajci bácsi! - nevetett a patikus. - Mindig örül a szívem, ha magát látom... - És valóban - gondolta a mérnök -, mióta Laci bácsi megérkezett, most nevet először igazán önfeledten.

S a két öreg szelíden megölelgette egymást.

Aztán csak nézték egymást az öregedő emberek bizakodó, meleg barátságával, amit csak a hosszú, elmúlt közös idők tudnak ilyen csendesen erőssé tenni.

- Rajci bácsi - kérdezte a mérnök -, mire van kilátás?

- Hát - zökkent vissza az öreg a hivatásba - nem akarom elkiabálni, de alighanem disznók is lesznek a hajtásban. Azért telefonáltam, hogy drillinget hozzanak.

- Hoztunk.

- Látom. Ebben a részben nem sok nyúl lesz. Egy-két fácán... talán szalonka, de róka lesz benne. Igaz: hárman csak a legjobb váltókat tudjuk elállni.

- És a disznók?

- Bejönni bejöttek, de hogy megfeküdtek-e, nem tudom. Az egész területet nem tudtam körülcsapázní. De ha ebben nem lesznek, benne lesznek a második vagy a harmadik hajtásban. Erre mérget lehet venni... Pomozi, vezesd László urat a nagy bükkfához. Mérnök úr, maradjon itt a saroknál, hogy Ferkó megtalálja, ha kifogott. Én meg leballagok a hajlásra, és amint leértem, kürtölök, hogy az emberek induljanak.

Ferkó kirakodott a kocsiból, és elrobogott, s a mérnök egyedül maradt. Amíg az emberek körülállják a katlant, beletelik jó negyedóra.

Csendes, szelíd telelő volt. A szél alig mozgott, csak a cser- és tölglevelek suttoztak, és egy mátyásmadár árukkodott a völgyben, talán a disznókra. De lehet az is, hogy csak a hajtókat látta meg... Ferkó rövid negyedóra múlva érkezett meg, kipirulva és verejtékesen.

- Mi a fenének lötsz-futsz, még összeszedsz valami nyavalyát...

- Kicsit siettem.

- Poharakat hoztál?

Ferkó előrelódította a tarisznyát, s egy kis pálinkás büttykőst vett elő, és egy poharat nyomott gazdájá markába.

- Magadnak is!

- Köszönöm! Most már biztosan nem fáznak meg - mondta Ferkó. Ittak, és mindketten zsebre vágták a kis poharat a későbbi esetleges használatra.

És ekkor hallatszott a jelzőkürt bűgása.

- Na! - mondta a mérnök, kézbe vette a puskát, és előrement egy cserbokor takarásába. Mögötte Ferkó.

Régi, összetanult szokásuk volt már ez, és mindenféle beszéd felesleges volt. A mérnöknek jó szeme volt, de Ferkónak sokkal jobb füle, és ha balról hallott valami zörgést, balról, s ha jobbról, a jobb vállát érintette meg a mérnöknek. Némán és csendben. Ferkó tehát bátran elmondhatta, hogy "vadásztunk", "lőttünk", mert ezek valóban közös vadászatok voltak.

Egyelőre azonban nem történt semmi.

A hajtókat még nem lehetett hallani, mégis feszülten figyelni kellett, mert róka van a hajtásban, az vagy megjelenik rögtön a hajtók elindulása után, vagy akkor ugrik át a puskás vonalon, amikor már a hajtóktól alig lehet löni.

De - nem történt semmi. A feszültség kissé engedett... és a mérnök nem gondolt most országos bajokra, nem gondolt háborúra, mert most lehetségesnek látszott, hogy a katonai felkészülés csak óvatosság, ami nagyon természetes is...

Ekkor a zengő kürtszó üdén és vidáman végigszállt a völgyön, s a mérnök arra gondolt, hogy a vadak vajon mit érezhetnek a szokatlan hang idegenségétől. Félnék, menekülésre gondolnak?

A fákon egy kis cinkecsapat tornászott, és lent a völgyben egy mátyás kiáltott éberen és árulkodóan.

- Talán róka - suttogetta Ferkó. - A mátyás látott valamit...

A mérnök csak a vállát húzta föl, mintha azt mondta volna: lehetséges. A mátyás, ha meglátja, szidja a rókát...

A kis erdő fölött ekkor egy hosszú csőrű madár szárnyalt végig, de a sörétlövés határán. A mérnök a rókára gondolt, aztán simán elhibázta a madarat, s a lövésre valami zörgött a bokrok között.

- Most ugrott el a róka - suttogetta Ferkó. - Messze is volt a szalonka...

A mérnök dühösen rántott a vállán, mert Ferkónak igaza volt. A mátyás biztosan a rókát jelezte, és a szalonka valóban messze volt... a fene egye meg!

Balról a felső sarokban ekkor nyugodtan, szinte kényelmesen pattant a puska.

- Ez megvan - mondta ki Ferkó a mérnök gondolatát, nemcsak azért, mert a patikus híres jó puskás volt, hanem azért is, mert nem kellett duplázni, és a puska hangjában valami nyugalom volt.

S lassan újra felépült a csend. A vad - ami van a hajtásban - megnyugszik, és óvatosan surran előre, mert hátuk mögött zörögnek a hajtók.

Egy nyúl baktatott feléjük meg-megállva és hátrafelé figyelve.

Ferkó a mérnökre nézett, az intett, hogy nem. Nem kell a nyúl. Ami kell, azt majd meglövik a határszélen, ahol úgymint meglőnék a szomszédok.

A nyúl leült, és billegette a fülét, mintha a különféle irányból érkező hangokat osztályozta volna.

- Spekulál - suttogetta Ferkó, és mosolygott -, mert a nyúl megszűnt vad lenni, amit meg kell löni.

A hajtókat még nem is lehetett hallani, mert a mérnök már régen kioktatta embereit, hogy lehetőleg hangtalanul hajtsanak, megkoppintva itt-ott a fák oldalát, így a vad nem riad meg, nem rohan, nem kap szárnyra, hanem a hajtók tempójában húzódik a megfelelő irányba. A fácánok majd az utolsó pillanatban rebbennek fel az erdőszélen, a rókák - ha van még a hajtásban - úgymint taktikáznak, és megpróbálnak oldalt kitörni, a nyulak csak úgy taláломra indulnak erre vagy arra, és a disznókat - ha ugyan itt vannak - úgymint meghallani.

Most csend volt egy darabig, csak itt-ott hallatszott egy-egy koppanás. A mérnök gondolatai szanaszét jártak, s arra gondolt, hogy milyen áldott békesség van a havas erdőn, s milyen szívszorogató lárma lehet a nyugat-európai harctereken... milyen jó- és verejtékszag a kötözőhelyeken, és milyen dermedt csendben nézik a halottak az eget, mert még nem érték rá eltemetni őket.

Az isten verje meg, aki kitalálta...

Hát az emberek, az okosak s a nép, akit úgysem kérdeznak meg, nem tudják, hogy mi a béke, és mi a háború? Érthetetlen! De mi nem akarunk háborút!

Most olyan csend volt az erdőn, mintha sem vad, sem ember nem lett volna benne. A fákról néha hangtalanul lepergett a hó, az ég szürke volt, de világos, a völgyekben mozdulatlanul feküdt a köd, s egy távoli varjúkárogás szinte nem is hallatszott, annyira nem zavarta a csendet.

Ekkor nagyon halkán elpattant egy ág a bokrok között, s a puska szinte magától fordult arra.

Ferkó állt, mint a kő, a bokrok alig észrevehetően megmozdultak, s a derékig érő fű közül kitolódott egy nagy disznó szürke feje.

A puska lassan odafordult, és erőszakos csattanással küobbant a golyólövés száraz döreje.

Aztán csend.

- Fekszik - suttogetta Ferkó, a mérnök pedig újrátöltötte a golyós csövet.

A völgyben egy mátyás zajongott, újra jöttek a cinkék, és később Rajci puskája dörrent mélyen és öregesen.

Aztán fácánok repültek fel nagy lármával éppen ott, ahol nem állt senki, és hat-hét ember is kiszállingózott. Kiertek a hajtók.

- Nézd meg, Ferkó - mondta a mérnök.

- Biztos - mondta Ferkó, és becsörtetett a bokrok közé. - Tessék idejönni!

A hajtók is odaértek.

- Van valami?

- Nézzük meg! - mondta a mérnök, s amikor beérkeztek a bokrok közé, az öregebbik hajtó megemelte a kucsmáját.

- Azannya! Van ez másfél mázsa...

- Itt tanyáztak az őszön a kukoricásban...

- Gyertek ide - kiáltott az öreg a most érkezőknek -, hárman ezt nem bírjuk el!

- Afenét!

Húzták a disznót, amely a füle mellé kapta a golyót, és nem is rúgott utána, mintha a villám vágta volna agyon,

- Jó kövér... - mondta egy legényke.

- Ha te ilyen kövér lennél, Pista...

- Talán nem is tetszene a Marinak - mondta valamelyik nevetve.

Jött a patikus is Jóskával, és megemelte a kalapját.

- Gratulálok! Mi egy rókát lőttünk, és egy szalonkát láttunk, de messze volt.

- Nekem is messze volt - mondta a mérnök -, el is hibáztam rendesen...

Ekkor érkezett Rajci. Szuszogott.

- Ez igen! - nézett a disznóra. - Szépen volt a hajtásban disznó, átmentek az Égett vágásba. Én egy kis süldőt lőttem. Pista - nézett a hajtólegénykére -, szaladj a majorba, Varga bácsi adjon egy kocsit. Idehajtjuk a következő részt is, és a második hajtás után feltesszük a disznókat. Van időnk - vette elő a vadásszéket -, a hajtóknak nagy kerülőt kell csinálniuk. Lajos - nézett az egyik hajtóra -, itt a kürt, majd fújd meg, ha indultok.

A hajtók elmentek, a vadászok csendben letelepedtek, és nagyon halkan beszélgettek.

- Pomozi - nézett Rajci Jóskára -, majd az öreg vadkörtefához vezetted a gyógyszerész urat. A hajtás éppen szembejön erre a helyre. A mérnök úr itt marad a helyén, és én is visszamegyek, ahol álltam. Nem így akartam, de a szél megfordult.

Ferkó megnyálazta a mutatóujját, és feltartotta a levegőbe.

- Északi... alighanem havat hoz.

- Lehet - mondta az öreg erdész -, lehetséges. A tyúkszemem nagyon érzeltett hajnalban... Nincs valami jó tyúkszemirtója, László úr?

- Van: fene! Ki kell vágatni. De jó fájdalomcsillapítóm, az van - mondta a patikus -, vedd elő, Jóska. Poharakat is. Magam főztem. Ferkónak is adj poharat, ne csak magadra gondolj!

- Ferkó bácsinak van pohara.

- Éppen azt nem akarom! Ferkó elővesz valami félliteres ibriket, hogy az az ő pohara... szó sincs róla!

Nevettek, és az italban a békesség s a rövid gondtalanság szele szállt végig az erdőn.

A bokrok néha zizegni kezdtek, ha a lassan feltámadt szél beléjük kapott.

- Tölts, Jóska, rövid az élet. Ámbár neked még elég hosszú...

- Ki tudja? - mondta Jóska, s erre megint keserű csend lett, mert mindenki arra gondolt, hogy ki tudja... A mai világban... Ámbár nálunk nincs háború, de ne is legyen.

- Nem kellene kibelezni a disznókat? - kérdezte Ferkó, és a mérnök hálásan nézett emberére.

- Nem, Ferkó. Elég hideg van, s a nagyot megveszi a mészáros uradalmi számlára úgy, ahogy van... Rajci bácsié milyen nehéz lehet?

- Olyan negyven kiló...

- Hát azt meg szétozzuk magunk között. A majorban van három család, azoknak is jut.

- Lassan el is ballaghatunk - állt fel Rajci, s a mérnök és Ferkó megint egyedül maradtak.

Nagyon ritkán ugyan, de szállongani kezdett a hó, és nemsokára jó messziről felzendült újra a kürt.

A mérnök körülnézett, mert most a másik oldalról jött a hajtás, és szembefújt a szél, amitől csendesen zizegni kezdett az erdő. Egy tölgybokor nagy levelei halkan verdestek, mint a lepkeszárnyak, s a szél hosszú hullámai néha úgy hallatszottak, mint a távoli sóhajtás.

- Lejjebb menjünk? Ferkó a vállát húzta.

- Mindegy. Hús lépéssel idebb vagy odább, de talán mégis lejjebb, ott vannak azok a borókabokrok... de ha megint nyúl jön, ne tessék elengedni. A postamester már kérdezte: mikor vadászunk... meg az állomásfőnök is.

- A bába nem?

Ferkó mosolygott.

- Ha valamelyikünk felesége várandós lenne...

A mérnök is mosolygott, mert mindketten túl voltak már a szülés és a bába körüli dolgok izgalmán.

- Ferkó, az első nyúl a bábáé, csak hogy ne lássam.

A hajtás jó hosszú volt, és még nem is számítottak semmire, amikor a borókabokrok mögött megvörösödött valami, aztán eltűnt.

A két ember megmerevedett.

Percekig semmi. Csak a szél szánkózott a domboldalon, és csak egy mátyás kiáltott:

- Máátyás! Máátyás!

A mérnök puskája lassan fordult, aztán odadobta a lövést, ahol az a vörösség újra megjelent.

- Jól van! - suttogta Ferkó. - A húsát odaadhatjuk a postamesternek.

- Láttad?

- Láttam a hasa fehérjét, amint felfordult. Nem kis róka... nagyot mutatott.

Aztán csend, csak a tölgybokrok zizegtek, mintegy elsimogatva a puska erőszakos csattanását, amikor kiugrott a bokrok közül egy nyúl, de szinte bukfencet vágott abban a pillanatban.

- Ez most a főnöké vagy a postamesteré? - vigyorgott Ferkó.

- A bábáé! Megmondtam!

Valahol egy fácán felszálló burrogása hallatszott.

- Tyúk - mondta Ferkó, s mindjárt utána tette: - Nyúl.

A nyúl keresztbe szaladt, s a lövés elseperte, miközben a tyúkocska ijedten vágódott át a két ember feje fölött, akik úgysem bántották volna.

- A nyúl kié?

- Az állatorvosé!

Ferkó derült.

- Ne tessék engem többet a postára küldeni...

Nevettek mind a ketten, s ahol nevetnek - ha némán is -, odakéretődik a szerencse is.

Egy szárnycsattanás, és a fák koronája közül szinte a lábaikhoz vágódott az avarra egy szalonka.

S a két ember csak nézte. Furcsa, fényes szemét, gyönyörű, barnán habos tollat.

S a madár is nézte a két embert.

A mérnök aztán leeresztette a puskáját, s csak a csővel intett.

- Eredj, madár...

És a szalonka el is ment.

- Ilyen közletről szétlöttem volna - magyarázkodott a mérnök, de nem nézett emberére...

- Persze - helyeselt Ferkó, s még a szél is elsimult egy pillanatra... Aztán Rajci felől hallatszott egy duplázás, majd később a patikus felől.

- Nyúl... - suttogta Ferkó, s amikor a lövésre a nyúl elfeküdt, szinte kérően mondta: - De ez a postamesteré, ugye?

- Nem bánom - mosolygott a mérnök -, de most már imádkozz, hogy az állomásfőnöknek is jusson!

- Hát csak lőnek a többiek is! - reménykedett Ferkó, de aztán megmerevedett, s alig lehelte: - Disznók... messze vannak még...

A feszült percek lassan felengedtek, a disznók - úgy látszikelfordultak. A patikus felől a golyólövés éles pattanása hallatszott.

- Jó helyre mentek...

Aztán robogás, avarzörgés, de lőni nem lehetett. Később megint hallani lehetett Rajci dupláját. Aztán megjelent egy hajtó.

- Mi van? - kérdezte.

- Három nyúl meg egy róka ott a bokrok között. Hát a többiek?

- Szétszéledtünk. Olyan sűrűségek vannak ebben a katlanban... Ekkor hallatszott a kocsizörgés, és később a hajtók beszélgetése, akik a patikussal jöttek, s egy jókora süldőt hoztak meg egy rókát. Rajci két nyulat hozott.

- Hála isten... - mondta Ferkó - mert úgy látom, nem sokáig vadászunk.

A patikus felnézett az égre.

- Majd elválik...

A mérnök gondolkodott, s a ritkán szállongó havat figyelte.

- Mit gondol, Rajci bácsi?

- Úgy gondolom: messze ne menjünk.

- Vegyük a vörös-dombi erdőt?

- Úgy gondoltam. Hazafelé vadászunk. Ott persze csak nyúl lesz meg fácán, de róka is lehet.

Felrakták a kocsira a vadat.

- Az úton álljon meg - mondta a kocsisnak a mérnök -, a felső saroknál mi átvágunk a szántáson.

A kocsi zörögve elindult, az emberek még ácsorogtak kicsit. A szél egyre beszédesebb lett, a ritka hó délnek repült, s az emberek felgyűrték a gallért.

- Lassan kezdi - mondta valaki -, aztán majd nem tudja abbahagyni...

- Kell a hó a vetéseknek.

- Persze, de nem sok...

Amikor kiértek a dülőúton, a mérnök elküldte Ferkót.

- Fogj be, Ferkó, aztán oda állj a másik kocs mellé. Rajci bácsi, a hajtók itt átvághatnak a völgy felé. Jobb, ha alulról nyomják. Maga álljon a József-majori sarokra, Laci bácsi középre, Jóska tudja, hova, én meg az innső oldalon maradok.

Rajci a kis kürtöt kivette a zsebéből, s az öreg hajtónak adta.

- Fújja meg, ha indulnak.

A hajtók lekanyarodtak a völgy felé, a puskások át a szántáson, neki az erdőnek.

- Ezt én szántottam - mondta Pomozi -, nem igazi mélyszántás, de sok a kő.

- Árpának jó lesz-mondta a mérnök - aztán felülvetjük lóherével.

- Nem is lesz rossz - mondta Rajci -, ha kap esőt...

- Műtrágyát kap, esőt nem tudok csinálni...

- Lutri ez az egész gazdálkodás - mondta a patikus.

- Hát bizony - bizonyos mértékig - az is marad. Pedig kétszer annyit dolgozunk, mint az alföldi ember, és háromszor annyit, mint ahol könnyű, laza talajok vannak.

- Kár volt innét az erdőt kiirtani - dörmögött az erdész, és a mérnök helyeselt:

- Igaza van, Rajci bácsi. Sok helyen kár volt, de a régiek csak magukra gondoltak. Az erdőirtások helyén egy-két évig döntötte a föld a búzát meg a kukoricát. Aztán az esők kimarták a humuszt a talajból, és kezdődött a nyikorgás meg a panasz. Föld volt, de trágya nem volt, és termés sem lett. Műtrágyával nem lehet pótolni az istállótrágyát... De annyi takarmányt se tudok termelni, hogy a marhaállományt szaporítani lehetne... Én itt elválok - mondta később a mérnök. - Rajci bácsi, Laci bátyámat állítsa középre a határkomphoz.

- Úgy gondoltam én is, aztán ha vége van a hajtásnak, én már nem jönnék vissza, hanem lemegyek az alsó útra, aztán hazafelé. Úgy látom, jó lesz iparkodni...

- Én is úgy látom. Ha lesz valami, majd üzenek. Viszontlátásra!

A mérnök elment balra, a patikus meg az erdész jobbra, de amikor a helyükre értek, már keményen sziszegett a szél az erdőn. Ekkor már nem tétova pelyhek úsztak a levegőben, de egyenletesen és nagyon aprón szitált a hó. És ez a hó kemény volt, mert apró darája peregve ugrált az avaron, és halkan verte a tölgyek barna leveleit.

"Itt most csak látni lehet - gondolta a mérnök -, ha lesz mit, mert hallani nem hallani semmit ebben a sustorgásban." De nem jött semmi, csak a kürt szólalt meg később alig hallhatóan.

"Ha jön még nyúl, meglövöm - gondolkodott -, odaadom Jóskának, hátha karácsonyra nem tudunk vadászni. Ferkónak is kell valamit adni, mert Ferkó nem eszi meg a nyulat. Azt mondja: rokona a patkánynak, és ő undorodik tőle. És a családja is... Jóska viszont szereti a nyulat. Sütve is, lében is. De inkább sütve. Sok tejföllel..."

Megrándult kezében a puska, de már elkésett. Egy róka észrevette a tűnődő vadászt, s megperdült, mint a villám.

"Szamár vagyok! - dühöngött. - Vagy figyelek, vagy vadászom, vagy minek vagyok itt! Na!"

Egy kis fácántyúk majd a lábára szállt, és ijedten pislogott.

- Eredj, tyúkocska, és élj száz évig! - De alig gondolta el ezt az áldást, egy kakas surrant a bokrok között. Aztán eltűnt. A hajtókat lehetett már hallani.

Egy lövés a patikus felől, s amikor odakapta a fejét, egy nagy szürke madár vágódott ki az erdőből. Ezt már nem engedte, s a lövésre a madár bukfencezve zuhant a havas szántásra.

"Héja! - gondolta vidáman. - Tíz fácánnal több marad jövőre."

Újabb lövések a patikus felől, s egyre sűrűbb a hó. Ekkor egy nyúl vágatott ki a szántásra örült iramban, neki a dombnak, s a lövésre hármat is bukfenceit.

"Jóska is el van intézve."

Aztán jöttek a hajtók.

A mérnöknél egy kis legényke bújt ki a bokrok közül.

- Kiáltsd meg, fiam, a többieknek, hogy aki kiér, mehet haza. Varga bácsi írja be a napszámot.

- Igenis!

A legényke eltűnt, és kiabálni kezdett a bokrok között, a mérnök pedig elindult az út felé. Felvette a héját, aztán a nyulat, és már hallatszott is a kocsik robogása.

Ekkor már süvöltött a szél, és hófelhőket hajszott a völgy felett.

A faluban nem lehetett annyira érezni a szelet, bár a délnek futó utcákon itt is végigseperte a havat a szél.

- Laci bácsi, én az irodánál leszállók. Megnézem, mi újság a majorban, aztán sietek haza. Jóska, egy nyúl a tied. A többi a Ferkó gondja. Ha az igáskocsi megérkezik a disznókkal, álljon meg az iroda előtt.

- Igenis, és köszönöm szépen...

Bement az irodába, ahol a takarítólány fogadta.

- Mi újság, Mariska?
- A Felsőmajor kereste a mérnök urat, meg a főjegyző úr.
- Sürgős?
- Nem mondták...
- Akkor hívja fel a majort.

A mérnök ezért a telefonért mindig áldotta elődjét, aki a gazdasági telefont megcsináltatta. Akármilyen előadhatja magát, s akkor vagy neki kell befogatni, vagy egy embernek bekutyagolni az irodába, így azonban három csengetés Felsőmajornak, s az öreg Varga már jelentkezik.

- Mi baj van, Varga bácsi?
- A gálickő kellene, ahogy jelentettem.
- Hát nem adta oda Ferkó?
- Nem.
- A mennykő csapja meg azt a gálicot, ott volt a kocsiban! Ez a Ferkó is olyan, hogy ha vadászatról van szó, mindent elfelejt. Majd az igáskocsival kiküldöm, amelyik a disznókat hozza.
- Úgy gondoltam én is.
- Más újság nincs?
- Nincs, hacsak az idő nem. Csúnya idő készül idefenn. Alighanem a birka is beszorul a pajtába.
- Hát mit tehetünk?
- Csak úgy mondtam, kérem.
- Hát isten vele!

Felakasztotta a kagylót, de még egy darabig nézett a telefonra, amely közel hozta a távoli majorokat a domboldalakban és a hegytetőn. Szinte látta a suhogó havat, amint ködbe húzza a messzeséget, és arra gondolt, milyen békésen pipálhatnának ott az emberek, ha... igen, ha jobb lenne a konvenció, több a fizetés, kevesebb a munka, olcsóbb a ruha, és nem kellene szívük antennájának örökké reszketni, hogy mi van a behívásokkal, és mi lesz a világgal, ha... újra háború lenne...

- Mit akart a főjegyző úr?
  - Nem mondta, csak hogy tessék felhívni.
- A mérnök átment a másik telefonhoz.
- Parancsolj.
- A főjegyző szuszogott.
- Úgy gondoltam, hogy átmegyek, de hiszen nem titok. Pomozi Jóska-t behívták.
  - Traktoros... fel van mentve...
  - Sajnos, éppen traktorosokra van szükségük a fiatalabb korosztályból. Minden kifogást felhoztam. Nem megy.
  - Vájon beléjük a tüzes mennykő!
  - Én is azt mondtam, de a kamerád megmagyarázta, hogy az ezredes jelölte ki mint legfiatalabbat.
  - Nem lehet valamit tenni?
  - Tudod, hogy megcsinálnám, ha lehetne.
- A mérnök nézett a telefonra, és valószínűleg a jegyző is így nézett a telefonra.
- Hát akkor szervusz!

És akkor két napig egyfolytában szakadt a hó. És elhalkult, meglassúdott minden élet a falu körül is. A varjak bejöttek a sivar hómezőkről, és a cinkék éppen csak hogy az ablakokon nem kopogtattak egy kis ennivalóért.

Ferkó csapdája kifogástalanul működött, így Húnak verébkosztra kellett szorulnia, ami egyike a legjobbaknak. A ház körül az utak tiszták voltak - Ferkó újra és újra ellapátolta a havat -, de a tyúkok csak belülről nézték a nyakig érő fehérséget, és inkább vállalták Ferkó vadászatát a tyúkházban, mint hogy a hóba süllyedjenek.

Pomozi bevonult, ahogy illik, és egyáltalán nem látszott, mintha különösebben búsult volna.

- Hát mit csináljunk? - legyintett. - Embereknek találták ki a katonaságot is. A többiek is ott vannak. Legalább nem jártatja a száját senki.
- Igazad van - mosolygott Ferkó -, csak hát közelebből nem így néz ki a dolog.
- Mindig írd meg, Jóska, hol vagy - mondta a mérnök a búcsúzásnál. - A főjegyző úr katonatiszt volt, hátha tudunk valamit tenni.
- Köszönöm, mérnök úr, majd írok.

Jóska hát elment egynek a sok ezer Jóska közé.

A hó megállt, de a tél feltámadt újra és újra, és hurcolta a havat ide-oda.

Mackónak fázott a talpa, amelyet már kimart a hó, de azért meglátogatta Hút, sőt egyszer kollégát is hozott, ami a baglyot mérhetetlenül felháborította.

A szomszéd kutya ugyanis átbújt a kerítésen, és Mackó - elég meggondolatlanul - elvitte bemutatni Húnak.

- A barátom - csóválta farkát Mackó -, néha átjön.

- Utálom - pattogott Hú -, és utállak téged is! Mostanában mindenfélét álmodok, hát vidd a barátod máshová!

- Mehetünk - intett Mackó a farkával, s a két kutya kivonult az udvarba.

- Ilyen nagyot még nem is láttam - pislogott a szomszéd kutya. - Mért barátkozol vele, ha utál?

- Azt csak úgy mondja - vakaródzott Mackó. - Sokat tud, és néha elbeszélgetünk.

- Morzsa! Morzsa, hol vagy? - kiáltott valaki a szomszédban, mire Mackó barátja loholva bújt át a kerítésen, Mackó pedig az óljába húzódott, mert újra szitálni kezdett a hó.

Az udvar egyszerre kihalt lett, és minden elcsendesedett. Aludt Mackó az ólban, aludt Csám is a vastag szalmán, és félig aludtak a tyúkok is, mert mást igazán nem lehetett tenni.

És - összehúзва magát - félálomban álmodozott Hú is, mert csendes volt a falu, s a nádfalat lágyan simogatta a hulló, millió hópehely. Hú folytatta álmát félig öntudatlanul, de félig mintha maga is akarta volna folytatni.

Ott hagyta abba, hogy ül a barlang szájában, jól van lakva, és hajnal van, amikor vékony ködlepedő alatt úszik a nagy folyó, és a túloldalon egy-egy házból fehér füst száll a levegőbe.

Hú meglegegedett volt, és várta a nagy fényt, amikor majd behúzódik ő is a barlang mélyére, ahol egy másik nagy bagoly ül a tojásain.

Mindez álomban természetesnek látszott. És Húnak akkor sem jutott eszébe, hogy ez nem valóság, amikor felébredt. Hú nem tudott különbséget tenni a kétféle lét között, és valóságnak tartotta Ferkót és Mackót is, de éppen ilyen valóságnak tartotta álmait, amelyeknek a barlang volt a kerete és a táj, amit a barlangból látni lehetett. Hú nem tudta, mi a fiatalság és öregség, nem tudta, mi a kor, és nem tudta, hogy még egyéves sincs, s ezt is megtörte Jancsi betolakodása a barlangba. Az ember, aki nyilván tud repülni, erősebb mindennél, és kitalálta a rabságot..

Hú mostanában, hogy a hó rátenyerelt minden lármára, szabadabbnak érezte magát, és jobban magáénak a kunyhót, amelynek nádfalán mintha lágy selymet húzogatót volna a szélhordta, sűrű hó.

Reggel meghozta Ferkó a verebeket, és Hú még csak nem is pattogott, ami annyit jelentett, hogy ez az ember veszélytelen, enni hoz, mint valamikor a szülők, tehát ez az ember jó, mert az ennivaló jó. Ez az ember csendesen mozog, és nem akar semmit. Megjelenik és eltűnik, s nyomában a csend és a magány és az álmok azonnal kinyitják annak a másik, időtlen világnak a kapuját.

A szél északkeletre fordult, és üde tisztaságától Hú éber lett, mert a verebek a földön majdnem élőknek látszottak. Leugrott az ülőkéjéről, és szigorúan nézett körül - mint minden étkezés előtt -, mintha lenne valaki, akitől az élelmet féltetni kell. Egy verebet gyorsan elnyelt, aztán - csekély tünődés után - még egyet, aztán mintha elgondolkodott volna, hogy tulajdonképpen a harmadik verebet megegye-e. Megvakarta a csőre tövét, ásított, és felnézett az ülőkére, ami annyit jelentett, hogy az étkezést befejezte, s ilyenkor - telt beggyel - az ülőke magasabbnak látszott.

A szél egy kis havat seprtet be az ajtón, ezért Hú elhatározta magát, s egy ugrással, szárnyának egyetlen lendületével fenn termett a T-fán, és pattintott csőrével, mert nem szerette ezt az ugrabugrárt.

Otthon a barlang alja puha, évezredes porból állt össze, és evés után csak pár lépést beljebb kellett totyogni, de itt a T-fa látszott a legalkalmasabb pihenőhelynek, hát mit lehet tenni? Az ajtó drótrácsán befűj a hó...

Közben nehéz hófelhőket hozott a szél, s a külső világ is mintha alkonyra hajlott volna, mert a kunyhóban egészen sötét lett. Hú összehúzta magát, és lehunyta a szemét, mert elcsendesedett minden. A nádfal ugyan suttogott valamit, de ez is inkább altató volt, és Hú úgy érezte, hogy az emberek, az egész külső világ elvesztek valami suttogó, havas, időtlen messzeségben.

Lába önkéntelenül markolta a T-fa ülőkéjét, öntudatlanul egyensúlyba helyezkedett, és egyszerre nyár lett a múlt kifejezhetetlen időtlenségében.

Nyár és kora hajnal, amikor a Nagy Fény érkezését még csak a világosodó derengés hirdeti a keleti égen; háta mögött egy nőstény eteti a fiakat, a folyón pedig hálót húznak az emberek.

Hú nem tudja, mi a háló, de tudja, mi a hal, mert áradások után a sekély vízbe szorult halakra ő is vadászott, és látja, hogy a hálóban, amikor a partra húzzák, halak ficánkolnak.

Aztán amikor partra húzzák a csónakokat is, sietve elnéptelenedik a túlsó oldal, alul lovasok jelennek meg, s a házakból emberek futnak az erdő felé. A lovasok nem sokat törődnek velük, de a faluban megállnak, s a házak rövid idő múlva füstölni kezdenek. De nem úgy, mint máskor. Nem a hajnali békesség nappalváró fehér

füstpántlikájával, hanem lassan terjedő, nehéz, fekete füsttel, amelyből kivillognak a lángnyelvek, és áthallatszik a vízen a gerendák pattogó ropogása.

Ég a falu!

Hú nem tudja, mi történt, de a levegőben szorongás van, a füstben nappali éjszaka, szokatlan és ijesztő csend, mert a házak - amik inkább nagy szalmakunyhók - délre elhamvadnak, s csak a kialvó tűz kékes füstje bujkál a fák között.

Hú ekkor már árnyékba húzódik - felesége is bóbiskol, és a fiókák is -, nem mintha félne, de melegen odatűz a nap. Hú becsukja ugyan néha szemét, de nem tud aludni, mert a folyón túl özönlik az ember, gyalogosan és lóháton, és fehér ökrök furcsa szekereket húznak, amelyeknek dübörgése átszáll a vízen.

Hú nem tudja, mi az ágyú, de azt érzi, hogy ezek a szekerek nem olyanok, mint amit eddig látott, bár az ökröket ismeri. Az ökrök, úgy látszik, nem félnek, mert nyugalmasan ballagnak, de Hú idegenséget és szokatlant érez ezekben a szekerekben, ezért még beljebb húzódik.

Az emberek estére elfogynak, de a falu zsarátnokai még világítanak, és Hú ezen az estén később repül ki, és nagy ívben elkerüli a falut, pedig a kíváncsiság arrafelé húzza. Az óvatosság azonban egyelőre nagyobb, mint a kíváncsiság, s a szülői kényszer először a vadászat felé tereli.

A zátonyon sok ezer varjú alszik a fákon, még válogatni is lehetne, de Hú nem válogat, mert hajtja a szülői kényszer, hajtja az éhség, és mindezek mögött hajtja a kíváncsiság is, hogy mi történt a túloldalon.

Az első az éhség, mert minden ezután következik, talán még a fiókák is. Az első varjúval kiszáll tehát a partra, és hamarosan csak a szétszórt lábak és tollak mutatják Hú étkezésének színhelyét, bár ezt sem nagyon látni, hiszen a negyed hold alig világít.

A homokos part azonban nem biztonságos, azért emésztetni egy kicsit felszáll a parti fűzfára, s csak akkor lebben újra a varjútelep fölé, amikor a zsákmány a begyben úgy-ahogy elhelyezkedett. Ezek után leakaszt még egy varjút, s a szegény áldozat nem is nagyon tiltakozik. A rettenetes karmok majdnem olyan gyorsan ölnek, mint a puskagolyó, tehát semmiféle tiltakozásra nincs idő.

Hú most már iparkodik hazafelé, mert a nőstény egy pillanatra sem hagyja egyedül fiait, tehát az ő élelmezéséről is Hú gondoskodik. Leteszi a varjút a barlangban a fészek mellé, mintha azt mondaná: "Egyetek! Tóro húsa tápláló, és mindjárt hozok még egyet."

És Hú tíz percen belül már ott van a másik varjúval, és kicsit később a harmadikkal.

Akkor megpihen. Nézi a párját, ahogy eszik, és ahogy eteti a fiakat.

Aztán kiül a barlang peremére, és hallgatja az éjszakát, megvakarja a csőre tövét, s hallgatja a víz locogását, amint játékosan ringatja a csillagokat.

A víz mélyen van a barlang alatt, de Hú csodálatos füle tudja, mikor ugrik játékosan vagy haltetűtől kínzottan a ponty, mikor szalad a vízen a szárcsa, és mikor vadászik Lutra, a vidra, aki minden hálnál gyorsabb, és minden görénynél vérszomjasabb. Hú ezeket a zajokat hallja, de nem törődik velük, mert nincs bennük megfogható élelem. Hú talán megfogná és megölné a kisebb vidrát, de érzi, hogy ez esetleg drága győzelem lenne... és Hú nem verekedni akar, hanem vadászni, enni s a családot etetni.

Hú a másik part felé figyel, mert onnét hall valamit, ami biztos vadászat, és kiadós is. A házak már alig füstölnek, s az egyik gerendán egy macska nyávog a leégett otthon romjain, a holdnak mondván el panaszát, bár a dermedt égitest érzéketlenül úszik az égen.

A macska könnyelmű, annyira el van foglalva saját bánatával, hogy nem veszi észre Hút, aki a legkényelmesebb és leghalálosabb szorításba fogja a cirmost, akinek panaszos nyávogása halálos hörgéssé és fűjássá változik, amivel Hú nem törődik. A macska lábai lógnak, karmolni nem tud, és nyaka szöges bilincsekben van, tehát harapni sem tud. Csak haldoklik.

Hú nehézkesen repül vele, és amikor végre felér a párkányra, még egy ideig halálos szorításban tartja.

- Nyau jó falat... - pislog az asszonyra, aki abbahagyja az etetést, és Nyaut kezelésbe veszi.

A macska még mozog, de a nőstény annál hevesebben tépi...

... És Hú ekkor felébredt. Bár egyelőre nem tudta, mitől ébredt fel. Kinyitotta szemét, és nem találta még meg magát a kunyhóban, hiszen az előbb még a barlang párkányán ült... alatta a nagy folyó... és most...

Ekkor újra vonítani kezdett a szél, s a vén almafáról újra egy csomó hó zuhant a kunyhó tetejére.

Hú most már egészen felébredt, úgy érezte, a kunyhóban nemcsak homály van, de szomorúság is. Hú nem tudta, mi a szomorúság, de fájdalmasan egyedül maradt, és nem tudta, mi az elvesztett szabadság, de még az embernél is jobban érezte.

Hú olyan egyedül volt, hogy ösztönösen befelé nézett, keresve az álmokat önmagában, keresve a szülőket, keresve a fiókákat, keresve a barlangot és a nagy folyót és a szárnyakat, amelyek előtt nincs határ; Hú lecsukta újra a szemét, de már elaludni nem tudott.

A szél vonítva cibálta a nádkévéket, és süvöltőit a vén almafa ágai között. Néha havat vágott a kunyhóba az ajtó dróthálóján át, és valahol nyitva lehetett valami bádogg padlásablak, amelyet időnként kinyitott, és időnként becsapott, miközben az ablak olyan keservesen nyekergett, mintha egy macskát nyúztak volna.

Hú hiába kereste az álmokat, de egyelőre hiába is kereste volna, mert Ferkó jött ki, és vastag zsineggel körülkötözte a kunyhónak támasztott nádkévéket.

- Ez a bolond szél még megbontaná a kunyhót - dörmögött, aztán kiséperte a kunyhóból a havat, és még az ajtót is betámasztotta nádkévékkel. - így! - mondta végül - Aludj, madár, mást úgyse tehetsz.

Hú szeme először nagyra nyílt, mert a nádkévék az ajtó világosságát is elfogták, aztán kényelmesen lazára eresztette tollait, mert most valóban egyedül és valóban jól érezte magát.

A T-fa ülőkéje simán lapult meg markában, a nádkévéken kívül hiába hordta a havat a szél, jól volt lakva, hát igazán aligha tehetett volna mást, mint hogy lehunyta a szemét, ásított, és szinte abban a pillanatban leszállt saját valóságának abba a másik világába, amelyet annyira kívánt és szeretett.

Hút nem hökkentette meg, hogy most a táj egészen más, mert ez a táj is valóság volt, csak máskor, mert elmúlt álmában már nagyok voltak a fiókák, most pedig párja még tojásain ült. Hú érzésvilágát ez nem zavarta, mert az is igaz volt, és ez is az.

Egyedül fontos a tér és az idő határtalansága, amelyet önmagában érez, és maga előtt lát.

Késő délután van, de ragyogó késő délután, amiből hirtelen lesz majd alkonyat, bár most is ki lehet ülni a barlang szájába, mert Hú néha szívesen elnézi a jövő-menő madárnépet.

Tavaszi van. A nagy fal hasadékaiban kis bokrok virágzanak, és a repedésekben olyan puhán kúszik a bársonyos, zöld moha, mintha simogatná az életre hasadt követ.

A falu most ép, és nem tűnik fel, hogy fél órával ezelőtti álmában a házak helyén csak füstölő zsarátnok és égő gerendák voltak. Hú álomemlékezetében ezek a dolgok sokkal távolabb vannak egymástól, semhogy a közbeeső időt fel lehetne fogni, tehát nem is tűnődik rajta.

Tavaszi van, a bokrok virágzanak, a moha zöldell, és a barlangban párja ül a tojásokon.

És megjöttek a vándorok is, akik elmenekülnek a hideg, havas világ elől, de ha újra megmelegszik a kő, és Zu népe táncolni kezd a virágok fölött, megjön Csi népe, akiket ezen a vidéken lábatlan fecskéknek neveznek, mert sose szállnak le, legföljebb itt-ott megkapaszkodnak a sziklarepedésekben, ahová fészkeiket is rakják. Megjött Csett is, a gébics, aki már elfoglalta régi helyét a bokorban, megjött egypár kis poszáta, akiket észre sem vettek a többiek, mert szerények voltak és illedelmesek.

De megjöttek a vércsék, akik azonnal televisongták a környéket, s csak akkor hallgattak el aggodalmasan, amikor Suó úr is megérkezett kedves feleségével, és szemlét tartottak a fészek felett, amelyet dehogyis mert volna valaki elfoglalni!

Suó úr, a vándorsólyom volt, a nappali madárvilág ura és parancsolója... és - valljuk be - pusztítója is. Szerencsére a vándorsólyom nemigen vadászott fészke környékén, hiszen akkor az uhuk kivételével nem maradt volna meg itt egyetlen madár sem. De hát Suó úrnak nem volt fontos, hogy fészke környékén vadásszon. Egy villanással átívelte a folyót, egy villanással már eltűnt a túloldali erdők fölött, és tisztult előle minden madár, mert Suó úr nem volt válogatós. A verébtől a vadlibáig levágott mindent...

Hú csendes meglepéssel nézte a madárvilág mozgását a levegőben, amelyek társai voltak a fészkekrakás tavaszi világában, de zsákmánnyá válhattak, ha Hú azt úgy akarta. És ebben még a vándorsólyom sem lett volna kivétel, ha Hú is nem tartotta volna be a szabályt, hogy a fészek környékén nincs vadászat, csak - esetleg - ínséges időkben.

De most nem voltak ínséges idők.

A zátony nyárfáin alig fért el a sok varjú, a kiöntésekben nyüzsögtek a vadrécék, a mezőkön menyét osont, és görény vadászott, az erdei fákon fécánok fekete gombócai mintha csak arra vártak volna, hogy valaki leakassza őket.

Hú mindezt tudta, magában érezte, és megelégedett volt, bár azt éppen nem tudta, hogy mi a megelégedettség. Hú jól érezte magát, de nem csinált terveket. Mindent a pillanat szül, és ebben a pillanatban még nincs itt a vadászat ideje.

De - alkonyodik.

A sarlós fecskék már abbahagyták lármázásukat, a Nagy Fény vörös arca önmagára ragyog a vízből és az égről, a kis poszáták már szerényen eldalolták alkonyi dalukat; a mezőkről nagy varjúcsapatok szálltak a zátony felé, és Hú betotyogott párja mellé az együttérzésnek valami halvány jelével, mintha azt mondta volna:

- Itt vagyok...

A nőtény nem vett róla tudomást, de ez Hút nem bántotta. A költés nem mulatság, és öt hét alatt - amíg a tojások megpattannak - bizony megkopik a szegény nőtény hasa alja.

- Itt vagyok - jelenik meg Hú napjában többször is, és nem lehetett tudni, hogy a nőstény egyáltalán tudomást vett volna a jövőendő apa együttérző szolgálatkészségéről.

Estefelé azonban a nőstény többször felállt, és működése fontosságának tudatában megforgatta a tojásokat, s ebben valami enyhe nagyképűség volt.

- Én most megforgatom a tojásokat - mondták a kanalazó mozdulatok, és Hú figyelt, mint a mintaférjek általában, hogy látja ezt a kényes műveletet, s nem kétséges, hogy tojásokat így nem forgat meg senki...

A nőstény ezek után elhelyezkedett a tojásokon, és úgy nézett párjára, mintha azt mondta volna:

- Te még itt vagy?

- Korán van még, te is tudod. Ki tudná jobban, mint te?...

- Éhes vagyok!

Hú kitotyogott a párkányra, nézte a lomhán úszó nagy vizet, nézte az alkonyba boruló messze erdőt, és hogy magában mit gondolt, vagy gondolt-e egyáltalán valamit, ezt nem lehet tudni... Talán csak az időt hagyta múlni, a folyót hagyta folyni, a sötétedést sötétedni, hogy párja begyében múlják az éhség, mint a völgyekben a világosság.

A barlangban már csak a kotló nőstény szeme világított lázas homályossággal, amikor Hú elrúgta magát a párkányról, és szárnya alá fogta a homályt és a levegőt.

De nem ment a varjak felé, pedig Hú talán nem tudta, mi az egyhangúság. Semmiképpen nem gondolhatott arra, mi kanyarítja szárnyait kelet helyett nyugat felé, de ez az érzés parancsoló volt, mint amikor a borjú a falat nyalja, bár nem kétséges, hogy a borjú nem tudja: mi a foszforszükséglet.

Hú mindenesetre nyugat felé fordult, ami kényelmes is volt egyúttal, mert nyugati szél lengedezett, és a pehelykönnyfi szárnyakat csak rá kellett fektetni az útra és az időre.

Hú nem tudta, mi az áradás és az apadás, de így tavasztájon érkezett egy idő, amikor élelem nőtt a tocsogókban, azaz a parti kiöntésekben szorult halak felett megapadt a víz. Az ilyen kiöntésekben nappal ott halásztak a rárók, a gémek, a gólyák, éjjel pedig Lutra, a vidra, és végül Hú, aki nem vetette meg a halpecsenyét, és mindenesetre előbb jóllakott, mielőtt a kotlásban elnyűtt, megsavanyodott párjára gondolt volna.

De akkor aztán markába fogott egy jókora harcsát, nehézkesen felterve magát a levegőbe, és elindult hazafelé. Nehezen repült, mert a szél is nyomta, begye is duzzadásig tele volt, s a harcsa is vonaglott, de végül mégiscsak bekanyarodott a barlangba, és letette a halat a szigorú nőstény elé.

Egyél!

A nőstény uhu csak ült, mintha ki akarta volna hangsúlyozni, hogy az ő állapotában semmiféle lelkendezésnek helye nincs.

Hú várt egy kicsit, aztán a lenyelt halak felét is odaöklendezte asszonya elé, ami már igazán áldozatos cselekedetnek számított.

A nőstény ezt értékelte is! Meggondoltan felszedte a kihányt halakat, újra megforgatta a tojásokat, és olyan mozdulattal ült le, mint aki élete párját kegyelemben elbocsátja egy kis legénykedésre...

Ez jólesett Húnak, s ezért nem repült mindjárt el újabb kalandokra, hanem kiült a párkányra, és nézte a sötétséget, ami neki többet mondott, mint bárkinek a világon.

Hú látta és hallotta a sötétséget, mint ahogy senki nem látta, és nem hallotta.

Hú hallotta a minden fülnek hallhatatlant, és látta a minden más szemnek láthatatlant. Hallotta a szél simogatását a nagy falon, a kavics görgését a folyó mélyén, az örvény falánk hörgését a nagy szikla alatt s a denevérek surranását, amelyeknek hártás szárnya csak simogatta a levegőt.

Hú látta a víz vonulását kelet felé, látta a csillagok aranyát, ezüstjét, zöld ragyogását, és látta a kis szürke pókot aludni a szürke falon, amelynek szürkesége elmúlt, ha megverte az eső, és újra szürke lett, ha megsütötte a nap. A kis szürke lisztet aztán elfújta a szél, de Hú ezt is látta, és nem gondolt arra, hogy a fal is kopik, s évmilliók majd távoli szürke porrá omlasztják az egész hegyet.

Hú ült a párkányon, érezte az idő és az anyag megfoghatatlanságát.

Érezte, és mivel nem tudott vele mit kezdeni, két cél kezdett kialakulni benne: a varjútelep vagy a sziklás erdő. De mindenképpen a falun át, mert a falu is érdekelte, azaz a félelmetes ember, aki ilyenkor nem lát, de - éppen ezért - lehet rá leselkedni.

(Hú olyan világosan érezte az ember jelenlétét, hogy majdnem felébredt, de aztán újra az álom hatása alá került.)

Már maga a világosság is furcsa, ami ilyenkor az ember körül van, amit felvillant és megsemmisít, ahogy akarja.

Minden félelmetes között a legfélelmetesebb az ember.

Hú minden cselekedete ösztönös volt, s a pillanatot szolgálta, de az embernél ez másként volt; Hú félt az embertől, nem tudta, hogy: hogyan, és nem tudta, hogy: miért.

De - vonzotta.

Lerúgta magát a párkányról, és elindult egyenesen át a folyón a falu felé.

Ekkor már vastag este volt.

Hú nem kanyargott, és nem keresett semmit, de egyenesen a falu vége felé repült, mintha máshova ebben az órában nem is lehetett volna. Mintha tudta volna, hogy a faluvégi ház udvarán ölfarakás van, felette nagy körtefa, ahonnét mindent látni, ami nagyon érdekes és nagyon érthetetlen. Hú már röptében gyűlölte ezt a helyet, amely vonzotta, ahol érthetetlen dolgok történnek, de talán világosság derül valamire, ami olyan megfoghatatlan, mint a nappal és az éjszaka, a sötétség és a világosság találkozása.

Hú leereszkedett a nagy körtefára, lágyan, mintha ködből és sötétségből lett volna, és lágy tollai olyan puhán fogták a levegőt, hogy egy szúnyog is nagyobb lármával érkezett volna. Igen, mert a szúnyog röptében hegedül, mintha áldozatát figyelmeztetné, hogy védekezzen, ha tud, míg Hú laza tollaiban elfulladt a levegő, s mire szólhatott volna, Hú már otthagya. Hú éjszakai vadász volt, ahol elsősorban a fülek védekeznek, és éjszaka nem lehetett úgy vadászni, mint nappal. Suó úr tolla sziszegve sistereg a levegőben, Ráró, a halászsas csattanva vágódott a vízbe, mint a puskalövés, Kiő, az ölyv tolla suhogva taposta a levegőt, de amikor az áldozat ezt meghallotta, már alig volt menekvés.

De Hú csendes volt, mint az éjszaka, tollai lágyak, mint a csend, s vadászatát csak akkor lehetett hallani, amikor már befejeződött.

Hú tehát leereszkedett a nagy körtefára, s onnét az ölfarakás tetejére, ahonnét már nemcsak a világosságot lehetett látni, de a szobát is, ami megdöbbenően ismerős volt. Hubán most újra összekeveredett az álom és a valóság, mert ez a szoba az a szoba volt, amelyet ő már látott...

Hú összehúzta magát, hogy szinte feleakkora lett, mint valóságban, és összeszorult a szíve is, mert a rabságot most mintha mindennél erősebb valóságnak érezte volna,

A szobában két ember. Az egyik ült és evett, a másik pedig kiszolgálta. Kenyeret és húst tett az asztalra, egy üvegben bort, és Hú úgy érezte, hogy ezeket a cselekedeteket már látta valamikor, bár akkor sem tudta, hogy mi történik és miért, csak annyit gondolt, hogy az ember valószínűleg eszik. A lábával eszik, mert Hú szemével a kéz is valami lábféle lehetett.

Hú úgy érezte, mintha most maga is a szobában lenne a testvéreivel, de mivel körülötte sötétség volt és csend, és tolla között a szabadság levegője bujkált - megnyugodott.

A fészek jutott eszébe, a barlang, az asszony, és valami boldogságféle csordogált a szívében és elmosódó vágyai között. Elfordult az ablaktól, mert az emlékek ijesztőek lettek. Elrúgta magát az ölfarakás tetejéről, és szárnyai alá fogta a sötétséget.

De repülése egyelőre céltalan volt. Nem kíváncszott haza, és vadászni sem, mert jól volt lakva, és nem látszott sürgősnek az sem, hogy az asszonynak ételmet vigyen. Hú egyre feljebb emelkedett, és most körülötte szabad, titokzatos és végtelen lett az éjszaka.

A negyed hold világossága Húnak már szinte sok volt, hát a hegynek fordult, ahol sötétben hallgattak az erdők, és a sziklák között hol némán, hol susterogva igyekezett a völgynek egy kis patak. Hú szeretett itt üldögegni az oszlopos, nagy köveken, mert egy lett mindennel, ami körülötte volt és élt, és világosan érezte, hogy ő most ura ennek a világnak, amelyet csak ő lát, hall és érez igazán. Hú szerette ezt a helyet, ahol nyugalmasan emésztett, s az emészthetetlen szőrt, tollat, csontot kis gombócok alakjában minden erőlködés nélkül kiköpködté a földre. Jó érzés volt ez, amitől megkönnyebbült, és mindjárt a vadászatra gondolt. De nem sietett. Az éjszaka még nagy. A varjak ott vannak, ahol mindig vannak, a folyó kiöntése tele van még hallal, a falu körül is akadhat még valami... Csak ült, s a lét, a tér s az élet valami megfoghatatlan érzése lett úrrá szívében és eszméletében. Csak ült, és most szinte megsemmisülve érezte az életet és a végtelenséget.

És ekkor - távol valahol - ugatni kezdett egy kutya, és Húnak Mackó jutott az eszébe, a kunyhó, Ferkó és a vadászatok. A béklyót érezte a lábán, talpa alatt a T-fát és a szél sivalkodását, ami szinte furcsa volt ebben a nagy, langyos tavaszi éjszakában, ami azonban egyre hidegedett. Valahol zörgött valami, sikoltott valami, s a szél úgy megrázta a tájat, hogy Hú felébredt.

Keserű, hideg, havas téli délután volt, és percek teltek el, amíg Hú megtalálta önmagát. Kinyitotta szemét, éber lett egyszerre, és elfeledte azt a vágyat, hogy ételmet kellene vinni a barlangba, mert várja a szigorú nőtény, és nemsokára kikelnek a fiókák.

Aztán emberek jöttek, új nádkévéket hoztak, amelyeket Ferkó újra körülkötözött. Aztán elment, és Hú újra egyedül maradt, de már nem tudott aludni és álmodni, mert alkonyodott, amikor a baglyok egyre éberebbek, hiszen ez a vadászat ideje.

A szabadoknak! - gondolta Hú, és lehunyta újra a szemét, de hiába, mert a nagy folyó és a barlang messze volt, és soha nem lehet tudni, mikor lesz belőle újra szabad valóság.

Odakünt suhogott a szél, s a délután ködös árnyékaiból nehezen lett alkonyat. A gyalogutakat újra behavazta a szél, de mivel Ferkó nem jött ki újra elseperni, Mackó is meggondolta magát, és nem ment ki Hút meglátogatni. Néptelen volt az egész udvar s az egész világ.

A faluban ugyan lehetett látni egy-egy igyekvő embert, de ezen kívül semmit, csak a lámpákat az ablak mögött, s a bolt kirakatán belül egy-két mozgó árnyékot.

Csak a szél hordta a havat az utcákon, a kertek alatt és a távoli utakon is, amelyek elvesztek a hó alatt, és újra előbukkantak a hó alól, ahonnét elhordta a havat a szél.

Még - aránylag - az erdő volt a legbarátságosabb. Zengett ugyan a fák koronája, s a fenyők felett orgonált a szél, de lent a sűrűben csak ténfergett a levegő, mert a bokrok és a fenyves belseje a nyári csendet őrizték, amit megbontani alig lehetett.

Az özek mind a fenyvesbe húzódtak, mert utálták a szelet, ami süketé tette őket, és nem lapulhattak a szántások vackaiban, mint a nyulak, akiknek tömött bundáján hiába korcsolyázott a szél.

De hol voltak a madarak?

Hát bizony a fácánok a bokrok alatt, a foglyok a gazban az erdőszélen, a varjak a majorudvar öreg nyárfáin, a cinkék a saját és vendégodvakban, a verebek pedig befűrták magukat a szalmakazalba, és egyáltalán nem törődtek a szél duhaj okvetetlenkedésével. Valljuk be: a verebek csinálták legokosabban, mert nem kellett nekik sem tornázni, mint a varjaknak, sem szorongani, mint a cinkéknek, akik öten-hatan is összebújtak egy-egy elhagyott, szűk odúban, amelybe még ráadásul belefűjhatott a szél is. De a verebekhez nem! A szalmakazal áll, mint a Gellérthegy, ezer bűvőhely is van benne, és meleg, mint a kályha, mintha a nyár aranyos melegét őrizné sárga és törékeny mivoltában.

Az ürge és a hörcsög ilyenkor legjobb álmukat alusszák föld alatti kastélyukban, abban a megnyugtató tudatban, hogy a szomszéd terem az éléskamra; a mókusok odvakban és hatalmas fészkekben várják a zegernye idő múlását, és talán csak valamely megátalkodott éhes róka jár préda után, amelyet - jó széllel - meg lehet szorítani a vackokban.

Álmosak a távoli majorok is, ahol egész nap istállóban kérődzik a jószág, s a birkák még inni sem mennének ki, ha nem lenne muszáj. Lám, a marhák az istállóban isznak, de a szegény birka csak tapossa a havat, ami úgyis felmarta már érzékeny talpát.

- Bee... bee... beezony, ez így van...

Persze a puli most is terelni akar, és csaholva nagyképűsködik, amíg a juhász le nem inti.

- Ne abajgasd ükét, mert oldalba rúglak - mondj a a juhász, és a puli eloldalog, mert pontosan tudja, mi az, hogy: rúglak.

Aztán egyszer csak este van.

Alkonyattal a szél mintha kicsit alább hagyott volna, de most újra megkergült, s olyan suhogással hordja a havat a kemény hómezőkön, mint acongyolt szélű felhőket az égen.

De legalább nem esik.

A felhők szétszakadoztak, a holdvilág kibukkant, s árnyék csak akkor szalad a havon, ha valami felhőt hajszol alatta a szél.

És az emberek?

Ez igazán a csendes, békés, karácsonyváro pipaszó ideje, és nem az embereken múlik, hogy csak bólogatnak a tűz mellett, amelynek melegét is alig érzik.

Odakünn vonít a szél, nem lehet hallani semmit, csak a csendet, ami a gondolatokban és a szívekben van.

Ezeket a cselédházakat régen építették, valamikor a jobbágyság idején, amikor még - más cselédházakhoz viszonyítva - palotáknak számítottak.

Középütt a konyha hatalmas tűzhellyel és kemencével, és jobbról-balról egy-egy lakással, azaz egy-egy elég nagy szobával. A konyhához két család tartozik, akik vagy megvannak egymással, vagy veszekednek... ámbár a végén csak összeköszörülődnek.

De ilyenkor tél idején vagy valami közös gond idején csak összeülnek halkan, elmorzsolni az időt és eseményeket.

A gyermekek már ágyban vannak, és négy-öt család is összeül ilyenkor, mert rövid a nappal, és hosszú az éjszaka.

Aztán csak ülnek, s egy-egy szó után a reménység vagy a fájdalom szárnyal a szobában, de van olyan is, aki már csak hallgat, mert nincs mit mondania. A fiúnak már szüretre le kellett volna szerelni, és még most sincs itthon, mert azt rebesgetik, hogy háború lesz...

- Talán...

- Pomozi Jóska is bevonult, hiába csinált belőle a mérnök traktorost...
- A mérnök se isten...
- Nem hát, de Jóskának az apja is így veszett oda, hogy az a szegény anyja nem bolondul meg...
Aztán csend. Valaki sóhajt, s mintha az egész konyha sóhajtott volna: nincs hát kiút ebből a sötétségből, ebből a dermedésből?

Csend van, csak a szél sepri a pitvart, a kútgém nyöszörög, s a kislámpa rebben, mert rossz a petróleum, s világosságától csak nagyobb lesz a sötétség a sarkokban.

Aztán elszélednek, a maga gondját elviszi mindenki haza.

De nagyokat hallgatnak a mérnöknél is, ahol a "pipázóban" ül a három ember, és várják az éjféli híreket. Dohos, öreg szoba ez, amelyről nem tudni, miért "pipázó", hiszen nem pipál benne soha senki. A pipák ideje lejárt, csak a dohos párák maradtak meg és a nedves falak, amelyeket homokkőből raktak majd százötven évvel ezelőtt. A homokkő úgy szívja fel a vizet, mint a szivacs, s ezért a vakolatot időnként le kell verni.

Ez azonban most nem jut eszébe senkinek. Lenge felhőkben áll a cigarettafüst, mert nem mozdul senki, csak a kitömött madarak üvegszeme villog, és néha valaki azt mondja:

- Hát... igen... - Aztán ülnek tovább, mert elmondtak már mindent, s nem is érdemes többet mondani.

A jegyző már háromszor felállt, de mind a háromszor leültették, hogy: "Hova sietsz, Károly?... " - És a jegyzőt nem is kellett nagyon marasztalni, mert ő is kíváncsi volt az éjféli hírekre, amelyek aztán mégsem mondtak semmit. A végén azonban valami új nehéz puskáról emlékezett meg a bemondó, amely minden páncélt átüt, tehát az ellenséget kellemetlen meglepetések érhetik...

- Ellenség? - mordult fel a mérnök. - Ki az ellenség? Nem állunk háborúban senkivel... micsoda maszlag ez?

- Igen - mondta a patikus -, Pali fiam is beszélt erről a csodafegyverről...

- Maszlag! - dühöngött a mérnök, és a patikus kicsit megsértődött.

- Pali mondta...

Nagy csend lett ekkor a szobában, mert a mérnök is tudta, a jegyző is tudta a patikus végtelen elfoglultságát mindennel szemben, amit Pali fia - rangelső a Ludovikán, és soron kívül alezredes - mondott vagy cselekedett.

A csend talán megülepedett volna, amiről más témára lehet váltani, ha a patikus nem folytatja:

-... és azt is mondta a gyerek, hogy: "Apám, én többet nem mondhatok, de van győzedelmes háború is..." "

A patikus úgy nézett a két emberre, mintha azt mondta volna:

- Nahát! Ugye, ezt nem tudtátok?!

A főjegyző elnyomta a cigarettáját, ivott egy korty bort, és rekedten megszólalt:

- Laci bácsi! Majdnem négy évig voltam első vonalban a világháborúban. Háromszor sebesültem. Harcoltam Szerbiában, a Kárpátokban, s az olasz fronton is. S amikor vége lett, leszereltem, saját kívánságomra, pedig aktív tiszt voltam. Tudod, miért? Mert láttam a háború rémületes gonoszságát, embertelenségét, elképzelhetetlen szenvedéseit és teljes esztelenségét! Kérdezd meg a francia anyákat, akik megnyerték a háborút, és kérdezd meg a német anyákat, akik elvesztették a háborút. Kérdezd meg az orosz rokkantakat, és kérdezd meg a magyar "Törzs"-eket, akik világtalanul, esetleg kéz és láb nélkül jöttek haza kosarakban, kérdezd meg: nyertek vagy veszítettek? Nem, Laci bácsi, nincs megnyert vagy elvesztett háború, csak "Háború" van! Pusztító, öldöklő, embertelen! A háborúk nem oldottak meg még semmiféle problémát, de mindig elvetették a magját a következőnek. A háborúkat alig néhány ember robbantja ki, de ők nem harcolnak, és nem is halnak meg. Az egyszerű emberek ölik egymást halomra, ők hullanak idegen föld meszesgödrébe, s az ő otthonaik pusztulnak el. Ők az eszközök, és ők az áldozatok.

A jegyző annyira belelovalta magát mondanivalójába, hogy egészen berekedt, s az arca elvértelenedett. Nagyon lélegzett, kiitta borát, és felállt.

- Ne haragudjatok... csak a véleményemet mondtam el. Kikísérsz? - fordult a mérnökhöz.

És amikor a mérnök becsukta a kaput a jegyző után, és visszament a szobába, a patikus csak annyit mondott:

- Defetista!

A mérnök pedig újra megtöltötte a poharakat.

- Isten éltesse, Laci bácsi! A szél elállt, de nagy a hó, azt hiszem, szánkóba kell fogni, ha uhuzni megyünk.

- Defetista ez a jegyző, én mondom... az uhu pedig megfázik...

- Fenét fázik, a kunyhót se futjuk, és nem is árt, ha egy kicsit mozog.

Éjfél már jól elmúlt, amikor elcsendesedett a ház, és dermedten megállt a szél. Az árnyékok meredeken mutattak a földre, amikor Mackó kiment, hogy Hút meglátogassa, de vissza is fordult azonnal, mert Hú ajtaja is be volt nádkévével támasztva, így barátjából semmit sem láthatott.

Később kettőt ütött a toronyóra, de a meleg zengés már a házak felett elhalt, hogy a réten már nem lehetett volna hallani, ha ugyan valaki kíváncsi lett volna rá. De a réten sem járt senki, mert embernek nincs kint semmi dolga, a nyulak pedig összehúzták magukat behavazott, aránylag meleg vackukban.

A pataknak csak a partjai voltak hártványok a jégtől, így a vadrécék nyugodtan ringatták magukat egy-egy zombék árnyékában, és várták az időt, és lesték az éjszakát.

Aztán hármát ütött az óra, aztán négyet.

Kicsit később már füstölni kezdett egy-két kémény, s az egyikből egy kis kuvik reppent ki, miután megvakarta csőre tövét, sőt prüsszentett is. A kis kuvik özvegy volt, és szerette a kémény melegét, de nem szerette a füstöt, ezért elszállt a falu vége felé, ahol az egyik pajtában is volt szállása. A pajta nyitott volt, mégis enyhébb, mint a külvilág, s az az előnye is volt, hogy egy kis szerencsével egerészni is lehetett benne. A kis kuvik jól, sőt pontosan hallotta, hol mocorog Cin népe, de ezen a hajnalon az egerek is fáztak, s a kuvik bizony éhesen maradt, mert az egérek nem jöttek elő a széna alól.

Közben egy szánkó csengett végig a falun, s megállt a doktor háza előtt.

A zörgetésre megnyílt az ablak.

- Mi van?

- Ide vinném a szomszéd faluba, doktor úr. A bába üzeni, hogy tessék szerszámot hozni, mert nem tud megszületni a gyerek.

- Jó!

Az ablak becsukódott, az ember megvakarta a füle tövét.

"Hát jónak nem jó, de ha már így vagyunk..." - És az ember visszament a szánhoz, és lepokrócolta a lovakat. Aztán topogott a hóban.

Később az éjjeliőr ment hazafelé, és megállt a járdán.

- Na lám csak: jó reggelt, Feri, csak nem a doktorért?

- Dehonnem, az asszonyhoz viszem.

- Persze megfázott.

- Mért fázott volna? A gyerekekkel vesződik...

- Baj persze, de ne félj semmit, jó keze van ennek a doktornak, ámbár néha mérges.

- Bánom is én, ha a csillagokat leszedi... csak segítsen!

- Segít ez, ne félj...

Ekkor jött ki a doktor, kezében táská és lábzsák, amit az éjjeliőr azonnal levett a karjáról.

- Tessék csak felülni. Mondom ennek a Ferinek - tetszik tudni, szegről-végről sógorságban vagyunk -, mondom neki...

- Ne mondjon semmit, Sándor bácsi, hanem adja ide azt a lábzsákot, mert sietünk, és nincs idő az ilyen ráérős baktort végighallgatni. Mehetünk!

Az éjjeliőr mosolyogva néz utánuk.

"Pedig jó doktor - a fene egye meg! De mindjárt mérges. Ámbár törkölyszaga volt..."

A csengők már messze járnak.

Az idegen szánkót Ferkó is hallja, mert éppen az istállóba megy, közben azonban meglátja Mackót, aki kibújt az ólból Ferkó üdvözlésére.

- Gyere, Mackó - nyitja ki az ajtót -, gyere, az istállóban kicsit megmelegszel.

- Az éjjel nem történt semmi újság - csóválja Mackó a farkát -, ámbár Hút nem tudtam meglátogatni...

- Ne menj közel Szeleshez, Mackó - mondja Ferkó -, tudod, hogy megbolondul néha. Megrúghat...

Később Mariska jön ki.

- A szánkóba fogj, Ferkó, egy óra múlva, a mérnök úr üzeni, meg hogy a bagót is vizitek...

- Hú a neve, Mariska.

- Hú vagy nem Hú, szóval úgy készülj.

- Parancsodra, Mariska!

- Bolond - nevet Mariska, és elriszálja magát a konyha felé, és vele megy Mackó is.

Ferkó nem siet, és Pomozira gondol, akinek ez a második napja a kaszárnnyában.

"Megígérte, hogy ír, hát akkor ír is, ámbár tudom, hogy az első napok keservesek a kaszárnnyában."

Pedig ez nem egészen így volt.

Elsősorban már a vonaton kialakult a hangulat, mert sok volt a bevonuló újonc, akik nem hagyták otthon a borosüveget, mintha lakodalomba mentek volna; másodsorban: a megérkezés után az állomáson egy vidám képű tizedes szedte össze a tolongó társaságot.

- Katonák, ide!

Olyan hangja volt, hogy a vonat menten elindult, mintha ez a bömbölő hang is segítette volna az indulásban.

- Gyülekező az állomás előtt!

Ott azután sorba szedte a társaságot, és elindultak a kaszárnya felé. A kocsíúton mentek, és Jóskának az volt az érzése, hogy most furán másnak látja az ismerős várost. Fogta a tömeg, és most valahogy mintha kívülről nézte volna a megszokott utcákat. Nem volt ez kellemetlen érzés, de kellemes se. Idegen volt. Jóska látott már bevonuló, éneklő katonákat, de most nem énekelt senki.

Aztán kitárult a kaszárnya kapuja - a kapuőr keményen tisztelgett a tizedes előtt -, s a csapat megállt a sivár, négyszögletes udvaron.

- Senki innen el ne mozduljon - kiáltott a tizedes -, de akinek van ládája, leülhet.

És elment az épület felé.

És elkezdődött a várakozás, ami - Jóska még nem tudta - a katona fele életét tölti ki. Ülve, állva, fekve, nappal és éjjel, csak vár valami parancsra, valamire, ami kicsit mindig feszültségben tartja, vár dicséretre, büntetésre, kihallgatásra, sorakozóra, oszolja, kimenőre és szolgálatra... de valamire mindig vár. Jóska még nem ismerte ezt az érzést, ami várakozó feszültségben tartotta, de mivel engedély volt rá, hát leült.

A kaszárnyaudvar nagy volt, de alig lézengett benne - a bevonulókon kívül - egy-két ember.

Hideg volt, de nem a hideget érezték, hanem a várakozást.

Varjak szálltak a levegőben, egy-két kémény füstölgött, és távolról, mint valami idegen, szabadságos érzés, beszállt az udvarba a város távoli zsongása.

Végül egy idős őrmester jött ki, a parancs és hatalom teljes látszatával, s mögötte egy szakaszvezető és három tizedes.

Az újoncok felálltak, s az őrmester úgy nézett a társaságra, mintha életre-halálra birtokba vette volna őket.

Várakozó csend.

- Akinek a nevét olvasom, fogja a betyárbútort, és odaáll a szakaszvezető úr mellé. Aki a nevét hallja, az értelmesen azt kiáltja, hogy: jelen! Szabados!

Egy legény fogta a ládját, és elindult a szakaszvezető felé.

- Állj!

A legény megállt.

- Süket vagy, te tinó? Ordítsd, hogy: jelen!

- Jelen.

- Ordítsd, azt mondtam!

- Jelen! - ordított a legény.

- Hallottátok? Akinek a nevét olvasom - még egyszer mondom -, ordítson, hogy: jelen, mert süketnéma nem lehet katona, azonfelül: megrúgom a nadrágját... Böröczky!

- Jelen! - ordított a legény.

- Így kell, fiam, állj a helyedre, a szakaszvezető úrhoz.

És folyt a legények szétosztása a századokhoz.

Végül csak egy kis csoport maradt az udvaron, köztük Jóska is. A többi elvitték a tisztések. Az őrmester maga köré intette a legényeket, és újra elővette a listát. Amikor meggyőződött, hogy mindenki ott van, összehajtogatta a papírt, és engedett a hivatalos merevségből.

- Nahát! - mondta. - Ti az én gyerekeim lesztek. Megkapjátok a legénységi kiképzést, mint a többi, aztán jöttök a gépkocsizókhoz. De elvárom, hogy a legrendesebbek legyetek valamennyi között. Most menjetek mind a tizedes úrral az első századhoz... Pomozi!

- Jelen! - kiáltotta Jóska.

- Te itt maradsz!

Amikor a többiek elmentek, az őrmester közelebb lépett Jóskához, és mustrálgatta.

- Pomozi József, ugye?

- Igenis, őrmester úr!

- Nahát! Én meg egy levelet kaptam Laczai kapitány úrtól... Ismered?

- Én csak a Laczai főjegyző urat ismerem.

- Nahát! Most már civil, de azért nekem csak kapitány. Érted?

- Igenis, őrmester úr!

- Nahát! Apád elmaradt a másik háborúban...

Jóska hallgatott.

- Szóval a szemem rajtad lesz, ha megérdemled. Ha valami bajod lesz, gyere a lakásomra, aztán segítünk, ha lehet.

- Igenis!

- Ott lakom a kantin mellett. Pálinkás őrmestert keresd. Aztán majd elbeszélgetünk. Hat hét a gyalogsági kiképzés, aztán motorra ülsz.

- Köszönöm, őrmester úr.

- Nincs mit. Most eredd te is az első századhoz.

Ferkó tehát tévedett, mert Jóskának az első napok nem voltak nagyon keservesek a kaszárnnyában, bár hideg volt a szoba az otthonhoz képest, és a "jobbra át" meg "balra át" és a "tagozott menet" szerfelett unalmas volt a mindig rideg kaszárnnyaudvaron.

"Majd ír, ha megígérte" - gondolta újra Ferkó, és ellapátolta a havat Hú kunyhójáig, természetesen Mackó kíséretében.

- Megfázik a talpad, Mackó - figyelmeztette Ferkó, de ezt Mackó vagy nem értette, vagy nem akarta érteni, mert ott topogott Ferkó mögött, amíg csak Hú kastélyához nem értek.

Ferkó elszedte a nádkévéket a dróthálós ajtó elől, és Hú kedvetlenül pislogott a gyér világosságba.

- Aludni akarok! - pattogta. - Aludni akarok...

- Reggel van! - mondta Ferkó, és behozta a szállítókосarat, amelybe Hú semmiképpen sem akart belebújni.

- Aludni akarok és álmodni! - pattogta, és még a szárnyaival is tiltakozott a leborítás ellen.

- Ez a parancs, Hú, ne egyen a fene! Én is szívesebben ülnék a kocsmában - dörögött Ferkó, és végül is betuszkolta a tiltakozó baglyot a szállítókосárba. - Így! Eredj az útból, Mackó, mert rálépek a lábadra!

Mackó azonban nem sietett, és Ferkó előtt ballagva csak később bújta be óljába.

- Aludj, Mackó, bár én is alhatnék! - dörögött Ferkó, és hátán a szállítókосárral kilépett a külső udvarba.

Ekkorra már egészen reggel lett.

A falunak megjött a hangja; a torony bádoggján már csillogott a nap, egy-egy szánkó didergő csilingelése eltáncolt a házak között, és a kémények füstje egyenesen szállva tűnt el a páras magasságban.

Az óra elmúlt, s a szánkó előállt.

Hideg volt, de kemény, kitűnő szánút.

A lovak idegesen topogtak, amíg a mérnök és a patikáros felkapaszkodtak és betakaróztak, de aztán nekiindultak az útnak, és játékosan vitték a szánkót, fel a hegynek, mintha szándékosan akartak volna kimelegedni.

A nap most már felkelt, s egy vakító ragyogás lett az egész határ. Hideg ragyogás, dermesztő, de szép ragyogás. Az út menti fák mereven álltak, mint a kő, a távoli erdők kék párában borzongtak, és a kis szánkócsengők csilingelése játékosan táncolt szét az út mellett, a hideg hómezőkön.

A szánkó meg sem állt, csak a felső majorban, ahol az öreg Varga már várta őket.

- A birkaakolnál, gondoltam. Előtte az a nagy trágyatelep, a környéki nagy fák millió varjú.

- Csak a szürkéket akarjuk apasztani.

- Márpedig meg akartam kérni a mérnök urat, hogy lűjenek nekem négy-öt feketét, mert igen szeretem a varjúlevest...

- Meglesz, Varga bácsi! Nem tart sokáig, de azért úgy gondolom, Ferkó kifoghatna.

- Az ököristálló meleg. Nem fogattam be, mondom, hadd pihenjenek egy kicsit. Egy embert meg elküldtem megnézni az erdei utakat, hátha nem is járhatók... Tűzifát hoznának.

- Okosan. Hát akkor fogj ki, Ferkó, aztán gyere te is az akolba.

- A kaput kinyitottam - mondta Varga -, nem árt, ha kicsit szellőzik. A gálicot megkaptam...

A birkaakol a majoron túl volt. Előtte hatalmas trágyatelep, és a vén nyárfák ha nem is millió, de sok száz varjú. Az akolban a birkák rágták a szénát, s a saroglyákon meg az ablakokban riadt verebek röpködtek.

Ferkó gyorsan hozta a baglyot, és a T-f át a trágyatelep közepébe szúrta, aztán Hút kiengedte.

A varjak pedig egyszerűen megőrültek. Itt az ősi ellenség! Hajrá!

- Kár... kááár... rárárá! Vágjátok! Vágjátok!

Ezer és ezer vetési varjú fekete forgószele kerengett Hú fölött, aki harciasán védekezett, mert egyelőre nem szólt a puska.

A mérnök és a patikus egyelőre csak élvezték a suhogó, károgó és ijedten lármázó gyülekezetet.

A vadászoknak nem kellett elbújni, mert a varjak mintha eszüket vesztették volna.

- A szürkéket először, Laci bácsi!

Aztán a kapuban megszólaltak a puskák. A birkák ijedten rohantak a sarkok felé az akolban, Ferkó a térdét csapkodta elismerésképpen, amint egy-egy szürkevarjú lekerengett a magasból, vagy tollfelhőt hagyva a levegőben, zuhant a trágyatelepre.

De a varjakat nem lehetett megijeszteni, legalábbis egyelőre nem. Hú már szorongva kapkodta a fejét, mert egy-két szárnycsapást is kapott, aztán leszállt a T-fárról, s a szalmás trágyán védekezett.

- Durr... durr, durr!...

- Káár... kááár... Vágjátok! Vágjátok!

Sziszegtek a szárnyak, szólt a puska, zuhantak a varjak - egy-egy fekete is Varga bácsinak levesbe -, de eltelt jó negyedóra, amikor a varjak kezdtek belátni, hogy itt tulajdonképpen nem is a bagoly a veszedelem... és visszaszálltak a nyárfákra.

Ferkó két bojtárgyerekekkel gyorsan felkapkodta a lehullott madarakat, és beszaladtak velük az akolba - lehetett talán harminc darab is -, aztán újra megszólaltak a puskák, mert Hú újra felreppent az ülőkére, s ez újra támadásra ingerelte a varjakat.

- Gyün az a fehér madár - mondta az egyik bojtár. - Mi?

- Ujan fehér madár, láttam, a foglyokat abajgatta... Ott gyün!

- Vigyázzon, Laci bácsi, kékes rétihéja!

A héja nem is támadott, inkább mintha kíváncsian meg akarta volna nézni a baglyot, amikor a patikus lelőtte.

- Jól van, ez már nem abajgatja a foglyokat. Hozd be, Jancsi! A bojtárgyerek kiszaladt, és behozta a héját.

- Szép madár. Kitömetjük? - kérdezte Ferkó.

A varjak most elhallgattak, mintha a rétihéja lehanyatlása óvatosságra figyelmeztette volna őket...

Álltak a vadászok a sötét háttérű kapuszájban, és mögöttük néha bégettek a birkák. A bégetésben kíváncsiság volt és félelem. A puskák erőszakos csattanásait már kicsit megszokták, de a mozgalmasság szokatlan volt, s a bégetésekben mintha valami kérdés lett volna. Ilyen havas, csendes délelőttökön megszokták a kérődzés őrlő egyhangúságát, az alomszalma álmos zizegését, s most az embernek furcsa zajongása mintha aggódó gondolatokat ébresztett volna szűk agyukban.

És a vezérürü sem mondott semmit, mert tanácstalan volt, mint a többi birka, s az öreg számadó sem mondott semmit, csak mosolygott, s ezzel részt vett az urak szórakozásában.

De aztán új csapatok érkeztek, akik még nem látták az uhut, és a friss gyűlölet felabajgatta azokat a varjakat is, akik már belátták, hogy itt valami baj van, s az uhu megjelenése egyáltalán nem jelenti azt, hogy annyira ellensége lenne az embernek, mint nekik.

Érthetetlen, hát: hajrá!

- Ne bántsuk most már a feketéket, Laci bácsi - mondta a mérnök. - Varga bácsinak elég már a levesbevaló, és szürkét aligha lőttünk talán húszat... ámbár ez is nagy szám, mert ha nem lenne uhu, egész évben sem lőttünk volna ennyit.

Valamelyest melegegett az idő.

Az eresz a kapu előtt az akolból kitóduló párából csepegni kezdett, az éjszakai hideg nyersesége meglágyult, itt-ott egy ajtó csapódott be a majorban, s a varjak is kezdtek szétszállni a havas mezőkön.

A mérnök már a számadóval beszélgetett, és lassan félig hivatalossá és szolgálattá vált a vadászati kirándulás.

- A gálicot megkaptam - mondta a számadó -, egy részüket már meg is kezeltem. Bűdös-sánta nincs, de amúgy elég lucskos volt az ősz, lesántult ennyihány... de azokat most nem hajtom ki.

- Okosan! Szalma van elég, az almot ne sajnálja.

- Nem is sajnálom, de az ürüknek egy kicsit meg kellene emelni az abrakot. Húsvétra - úgy gondolom - jó áruk lesz...

A mérnök nem válaszolt, csak úgy elgondolkodott, és a számadó a pásztorember csodálatos ösztönével követte ezeket a gondolatokat.

- Mi újság "amúgy", mérnök úr?

Az akol ajtajában szólt néha a puska, de mégis most magányos lett ez a két ember, és az aggódásban egyenrangú, - vágyú, - gondolatú. Aggódó ember mind a kettő.

- Ezt én is szeretném tudni, és sokan szeretnék tudni, de annyi bizonyos, hogy én nem várok semmi jót.

- Én se, mérnök úr!

- De erről nem beszélünk, ugye?

- Csak az asszonyok beszélnek fölöslegösen, mérnök úr...

És nézték egymást, s a maguk valóságában, az akol birkaszagú homályában csak két ember aggódó hallgatódzása reszketett a pókhálós gerendák alatt, de ezzel nem törődött senki.

A mérnök aztán elindult nagybátyja felé.

- Elfogytak?

- Szétszóródtak. Gyanakodtak egy darabig, aztán szétszálltak a határban.

- Olvasd meg, Ferkó!

- Huszonhárom szürke, tizenhét fekete. Meg a héja...

- Várjunk még, Laci bácsi?

- Nincs értelme. Jó szórakozás volt...

- Hát ennek örülök! Varga bácsi egy hétig varjúlevest ehetik. Fogd be a baglyot, Ferkó, aztán ha elkészültél - mehetünk.

Most már délelőtt kezdett lenni, s a hajnalhoz képest melegedett az idő, bár ez a "meleg" is jóval alatta volt a nullának.

A hegyhátról messze el lehetett látni a síkságon, amelynek távoli ködében a Somlyó borongott, és túl rajta csak, mint a rejtelem, a Ság rég kialudt vulkánja.

A majorudvar lassan megéledt. Asszonyok mentek a kútra, és a juhász is kiengedte inni a birkákat.

A kép mozgalmas volt és békés, de vonszolódott valami a levegőben állandóan és nyomasztóan.

- Ballagjunk, Laci bácsi, majd Ferkó utolér bennünket. Maradjon, Varga bácsi, aztán az ürök abrakját emelje meg negyed kilóval...

- Igenis - emelte meg kalapját Varga -, minden jót kívánok!

A két ember kifordult a majorból, és sétálva ballagtak hazafelé a szánkó frissen tört csapásán.

- Nézd, mekkora madár - mutatott a patikus egy nagy madárra, amely egy helyben taposta a levegőt.

- Gatyás ölyv. Egerészik... Szép madár, és néha talán megfog valami beteg foglyot is, de én nem bántom őket. Az öreg Varga azt mondja, látta, amikor a szalmakazal mellől elvitt egy jércét. Elhiszem, mert az öreg nem hazudik, de mégsem bántom, mert kártétele össze sem hasonlítható hasznosságával. Enyhébb télen kizárólag egerészik. Egyet lőttem kitömetni, azt is megbántam. A preparátor csak egeret talált a begyében... Csak az ember lődözi agyon jótevőit...

- És egymást.

- És egymást is... de álljunk féke, jön Ferkó.

A szán közük csúszott, s amíg felültek, Ferkó elmondta, hogy Pintérnének elérkezett az ideje. Varga bácsi kéri a bábát kiküldeni.

- Mindjárt kihozod, Ferkó. Remélem, doktor nem kell.

- Idegen szánon láttam hajnalban - mondta Ferkó.

- Pláne... de Pintérné erős, egészséges asszony. Ne is gondoljunk doktorra.

Közeledett a falu, aztán átcsúsztak a síneken, és megálltak az iroda előtt.

- Szólj be a bábához, hogy szedje össze magát, addig kieresztheted a baglyot a kunyhóba. Ha letetted a bábát, mondd meg az öreg Vargának, hogy küldje haza, ha végzett.

- Igenis!

- Hát menjünk be, Laci bácsi.

Ferkó beeresztette a baglyot a kunyhóba, s mindjárt utána dobott két varjút.

- Egyél! Neked van a legjobb dolgod.

Hú mérgesen topogott ide-oda a kunyhóban, és dühös pattogással fogadta Mackót.

- Mit akarsz? - pislogott haragosan.

- Már tegnap is itt voltam - csóválta Mackó a farkát -, de nem láthattalak...

- Persze hogy nem - rázta rendbe tollait Hú -, persze hogy nem, az ember betakarta az ajtót is, és nagyon okosan tette. Ronda szél volt az éjjel...

- Tudom - ült le Mackó az ajtó előtt, de fel is kelt abban a pillanatban, mert a fagyos hó szinte csípte a fenekét. - Tudom, alig aludtam valamit. Szinte süket vagyok a szélben, és ez rossz érzés.

- Vadásztunk - állította fel tollfüleit Hú -, és mondhatom, kivettük a vámot Tóró és Rá népéből...

- Látom...

- Ez semmi! Sokszor ennyi esett, de azokat az ember eldugta.

- Majd megkapod. Mióta itt vagy, még nem éheztl...

- Nem - vakaródzott a bagoly -, de most enni akarok.

Mackó megértően csóválta farkát.

- Igazad van. De keveset is aludtam az éjjel... - Ezzel meglengette farkát, és elballagott háza felé, amelynek meleg pokrócán jólesett a nappali szunyókálás.

Hú azonnal munkába vette a szürkevarjút, és rövidesen tollfelhőkből szaggatta ki a húst és kisebb csontokat. Közben persze tollat is nyelt, de ez Hút egyáltalán nem aggasztotta. Rövid idő múlva már csak a fej, lábak és szárnyak feküdtek a földön, és a nagy bagoly is csak úgy ímmel-ámmal evett, tehát tulajdonképpen jóllakott.

Megvakarta csőre tövét, megrázta buksi nagy fejét, odébbállt a tollhalomtól, és kényelmes ülőhelyére sandított. De még nem ült fel. Újra és újra megrázta magát, tollait rendezte, és ide-oda totyogott a kunyhóban, akár az ember, aki tesz-vesz lefekvés előtt. Hallgatódzott, s mivel a külső zajok megszokottak voltak, egyetlen lendülettel felszállt a T-fára, és olyan lassan zárta össze hatalmas szárnyait, mint ahogy az ember gondosan magára húzta a takarót. Aztán leereszkedett abba a nyugodt egyensúlyba, amely a szunyókálásnak alapja. De

nem ásított, csak szempillái zárultak le álmosan egyszer-kétszer, mind lassabban, míg egyszer csak lezárva maradtak.

De ez még csak olyan félálom volt.

Érezte maga alatt a szánkó súrlódását, egy-egy zökkenését, látta a majorudvart, a trágyatelepet, a támadó varjakat, hallotta a puskák elszórt csattanásait, amelyek lassan elhalkultak, és távoliak lettek, amelyeknek a dobbanásaival a környező domboldalak dobálódtak.

És Hú nem is csodálkozott, hogy ismét otthon van, a fiókák már nagyok, de idegesítették a távoli dobbanások, amelyek a túlsó domboldalról jöttek.

A barlang belsejéből a párja pislogott feléje aggódalmasan, mert Hú a barlang szájából leskelődött, és kíváncsisága elnyomta minden aggodását.

A túloldali fehér útpántlikán gyalogos embercsoportok rohantak vagy feküdtek le hirtelen a kövek és fák védelmében, ha felülről füst lobbant ki a furcsa szekerek torkán, s utána mintha vad jégeső sepert volna végig az úton. Utána a gyalogosok újra felugrottak - ámbár nem mind -, s a kanyarultnál rohantak a hegynek felfelé.

Ordítás és állandóan azok az apró pattanások.

Fent a szekerek között zűrzavar, lőtás-futás, újra több dördülés, de a domboldalon másztak az emberek, mint a hangyák, lehasaltak, ropogtak a puskák, és fent a dombtetőn már lovak kanyarodtak a kétkerekű szekerek elé, amelyek elhallgattak, és vadul kezdtek vágatni az erdő felé.

És helyettük felülről is ropogni kezdtek az apró fegyverek.

De a támadókat ez sem állította meg, s a csatazaj lassan elhúzódott a távoli erdő felé.

Elmennek - gondolta Hú, és megnyugodott, és most már bement a párja mellé és fiai mellé, mert ez az idő mindenképpen már az alvás ideje volt, és Hút eddig is csak a kíváncsiság tartotta ébren.

Nyár eleji csend úszott a folyó felett, amely lassan elhordta a távoli lármát, és bátrabbá tette az embereket, akik a túlsó part nádfedele kis házaiban húzódtak meg, amíg a domboldalon egymást ölték az emberek. Látni lehetett, hogy egyik háztól átszaladnak a másikba, integetnek, összeállnak, s a meredek domboldal felé mutogatnak, ahol a sereg nyomában járó gyülevész nép már fosztogatta, vetkőztette a halottakat. Ezekből pedig jobban féltek, mint a harcosoktól, és nemsokára látni lehetett, hogy a falut körülállják vasvillás, fejszés emberek. De a fosztogatás nem sokáig tartott. A sereg nyomában járó csőcselék elszivárgott az ágyúdörgés irányában, át az erdőn.

Amikor alkonyattal Hú kitotyogott a barlang párkányára, a falu már olyan volt, mint máskor, bár halkabb, s a faluvégeken most is ott álltak a fejszés és vasvillás emberek, míg a domboldalon pár suhanc keresgélt a csata nyomában. Találtak is törött kardot, ágyúgolyót, vérmocskos ruhákat, de használható holmit semmit.

- Csak keleti szél ne gyűjjön - mondta az egyik legény a halottakra mutatva -, mert akkor egy hétig bűdös lesz a falu.

- Hányat óvastál meg?

- Tizennyócat.

- Majd elhordják a farkasok meg a rókák...

- Az igaz. Meg a saskeselyűk.

A halottak meg csak feküdtek. Ki oldalt, ki hanyatt, és a közeli erdőből odahallatszott a kakukkszó.

De amikor alkonyattal Hú kiballagott a barlang párkányára, már élő nem járt a domboldalon, s a halottak is mintha megsüppedtek volna a földön.

A faluvégen már meggyújtották az őrtüzeket, egyébként más semmi nem mutatta volna, hogy a háború dögmadarának egyik szárnycsapása ide is elért. Hú felnézett az égre hosszan és figyelmesen, aztán hátranézett asszonyára és fiaira.

- Tala és népe látja már a prédát...

- Ne nézd Talát - hunyorgott az asszony -, rosszat jelent, ha meglát bennünket.

- Tala és népe a prédát veszi számba, és meglásd, ha újra feljön a Nagy Fény, itt lesz még a legtávolabbi rokonsága is. Lesz itt olyan láрма, hogy aludni sem tudunk.

- Tala nemigen kiabál, de itt lesz Rá népe, itt lesz Kroó, és itt lesz Tóró is egész seregével.

És Hú új rá felnézett az égre, amelynek látszólag üres, szürke végtelenségében porszemként úsztak a keselyűk. Ők már mindent láttak, mindent szemügyre vettek, és mivel már alkonyodott, a prédát másnapra halasztották. Volt ott barátkeselyű, fakókeselyű, saskeselyű, csak dögkeselyű nem volt, de nem kétséges, hogy holnapra itt lesz az is.

És láttak mindent, és felmértek mindent, előre irigykedve egymásra, még saját párjukra is. A prédában, az evésben nincs szerelem, nincs barátság, nincs semmi, csak tűzbélű begyűk megtömése. És a földön, úgy látszik, erre sor kerülhet, ha igyekeznek, mert pár nap alatt mindent széthordanak a farkasok.

Nehezen sötétedett, és Hú még tétovázott. Gondolatai térképén megjelent a varjútelep, a felső sziget, ahol Tás és nagyszámú rokonsága lakott, a vadrécék; az erdő, amelynek homályában csak ő látta meg a vaksi nyulat; a nagy kövek temetőkertje, ahol jól lehetett emésztetni; a falu, ahol az emberre lehetett leselkedni; a folyó kiöntései, ahol nyüzsgött a sok kint rekedt hal; mindez átfutott a nagy bagoly vágyainak félelhatározásán, de határozni csak akkor fog, ha kibontja szárnyait.

Hú újra felnézett az égre, és úgy gondolta, a keselyűk megritkultak... de majd visszajönnek holnap, ha ugyan Nyu népe, a farkasok hagynak valamit.

Az emberek ebben az időben nem haragudtak sem a keselyűkre, sem a farkasokra annyira, mint később, mert tudták, hogy ha ezek el nem takarítják a halottakat, jöhet a sokkal nagyobb ellenség, a kolera. Mert háború háború hátán, ki győzte volna eltemetni a halottakat?...

Hút azonban ezek a dolgok nem aggasztották. Hú a végtelen pillanatban élt, életében és álmában, s ebben a pillanatban csak a fiak érdekelték, a nőtény, aki a fiakat őrizte és etette, s a zsákmány, amely hol itt van, hol ott van, és vadászni jó az evésen és az etetésen túl is.

Most már látni lehetett egy csillagot. A látóhatár összefolyt az éggel, a messzeség elsüllyedt, az alkony elmélyült, s Hú egy lendülettel rádobta magát a levegőre, és nyugatnak fordult, mert a nyugati szélén kényelmesen lehetett vitorlázni.

Bár Tás még nem alszik - gondolta Hú -, azért csak lesz valami.

Hú nem tudta, mi az idő, de benne élt, és öntudatlanul számolt vele. Egyelőre azonban nem látott semmit, aminek hasznát vehette volna.

A folyó felső kanyarulatában egy kiszáradt óriás nyárfa áll, amelyen szívesen elüldögéltek a nappali ragadozó madarak is, mert messze lehetett róla látni, és szívesen megpihent rajta Hú is, mert kényelmes volt, és mindent látott, amit a nappaliak már nem láttak volna meg.

Látta Vukot, a rókát osonni a cserjés aljában, és látta leskelődni, mielőtt valami figyelmetlen egeret elkapott volna. De látta azt is, hogy Vük az egeret nem ette meg, hanem szépen letette a parton, ahol már néhány döglött egér feküdt.

Vuknak fiai vannak - gondolta Hú, és eszébe jutott, hogy most már neki is vadászni kellene. De nem mozdult, mert Tás népe még éberén lármázott a nádason túl...

Vuk aztán szájába vette az egereket, s eltűnt a bozótban, Hú pedig - látszólag - egyedül maradt, bár Hú - szabad madár korábansoha nem volt egyedül. Benne éltek az ősök, s azoknak minden tudása és emléke, benne éltek a párja és a fiókák, a nagy fal minden lakója, a néma kis néptől, a hangyáktól Suó úrig, a vadászsólyomig, benne élt a táj, annak minden mozdulása és színe változása, benne élt a nappal és az éjszaka, a vihar hörgése és a csend hallhatatlan valósága, benne élt a folyó, a távoli erdő, a közeli szikla, a szél és a felhők... benne élt minden, s Hú sokszor úgy érezte, hogy mindez nélküle nem is lehetne. Egy volt mindennel, amit érzékelt, és pedig jobban, mint bárki más. Jobban látott és hallott, mint bárki más, és mélyebben tudta a dolgokat a maga körén belül észlelni, mint a táj bármely lakója, még ha nem is volt véletlenül préda az illető.

Hú megleste a koronás szarvasbikát, amint az földre tett fejével aludt, megleste a szoptatós farkasszukát, egyszer egy anyamedvét is, amint kölykeivel játszott; megleste Nyaut, a vadmacskát, amikor az őzgidát megölte, sőt megleste az embereket is, akik sírtak vagy nevettek, ettek vagy éheztek, ölelték vagy verték egymást, de soha nem lehetett rajtuk úgy eligazodni, mint az állatokon.

Vuk tehát eltűnt, de Hú nem maradt egyedül, és érzékeinek népes társaságában majdnem megfeledkezett a családról, amíg egyszer csak megmozdult alatta a folyó, és Lutra dugta ki fejét az apró hullámokból.

Hú érzékei megfeszültek, hatalmas karmai belevágtak a száraz ágba, amelyen ült, de el is ernyedtek, mert az egyenlőtlenség és óvatosság parancsa így rendelkezett.

Hú olyan mozdulatlanul ült, mint egy nagy ágcsonk - a földi ragadozók amúgy sem néznek felfelé -, és most nem volt már vadász, csak kíváncsi leskelődő. A vidra szokatlanul nagy volt, bár nem látszott rajta, hogy kövér lett volna. Úgy úszott a vízen, mint Hú a levegőben, és szájában valami halat tartott, amely időnként csapott még egy-két búcsúzó a farkával.

A vidra a partra ért és megdermedt. Ez a figyelés pillanata volt, amelyet gyorsan felváltott a szakszerű táplálkozás. Kissé felült, átharapta a hal tarkóját, s ezzel véget vetett a felesleges csapkodásnak.

Igen, ezt így kell - gondolta talán Hú, aki sok zsákmánynak a tarkójában csukta össze kampós csőrét, és már elment volna talán a vadrécék felé, de a szabadok ösztöne nem engedte, hogy megtörje a leskelődés magányát és Lutra táplálkozását.

Közben nőtt a homály, s az égen sűrűsödtek a csillagok.

Lutra már végzett a hallal, de még mindig ott kuporgott a maradék felett, és Hú megunt a várakozást. Hatalmas szárnyai lágyan kinyíltak, s ez elég volt ahhoz, hogy Lutra egyetlen csobbanással eltűnjék a folyóban.

Hú már nem törődött vele, hanem a nádas fölé kanyarodott, mert a víz felől érkezve a vadrécek könnyebben észrevehettek volna, így azonban akár válogathatott.

- Táás! - kiáltott egy réce rémulten, de másodikat már nem kiáltott, a csapat pedig ijedt, vad robajlással vágódott a sötétségbe. Hú fogta áldozatát, amelynek vergődése lassan elcsendesedett; Hú mégis nehezen emelkedett a levegőbe. A réce egyik szárnya lógott, s Hú talán azon gondolkodott, hogy okosabb lett volna enni valamelyest a récéből, mert így a réce lógó szárnya terhesen kalimpált a levegőben.

A barlang szája elég magasan volt, és Hú kifulladásra érkezett a párkányra, és nem is nézett oda, amikor a nőstény és a gyerekek a récé munkába vették.

Csend volt, csak a réce tépése hallatszott, de Hú gondolatai már a túlsó parton jártak. Talán unta is kicsit a családot, de ezt nem lehet tudni. Mindenesetre ellökte magát a párkányról, és egyenesen a falu felé tartott.

A falu minden emberi fülnek néma volt, és minden emberi szemnek feneketlen sötét. Örtüzek nem égtek a faluvégén, a nyitott tűzhelyre hamut kotortak, és nem gyújtották meg a kis libegő olaj mécseket sem. Háború volt a vidéken, és jobb ilyenkor a szegény embernek meglapulni.

Hú azonban mindent látott.

Látta a baltás és vasvillás embereket mindkét faluvégén. Látta a néma kutyákat a házak előtt, és az asszonyokat gubbasztani a tűzhelyek mellett. Látta a kikötözött jószágot a kertekben, hogy ha baj lenne, csak a köteleket kell eloldani, s a lovak és a marhák maguktól is szétszóródnak az erdőben, amely ott volt a házak mögött. Mást nem látott a nagy bagoly, és nem szállt le egyetlen kéményre se, mert ebben az időben csak tűzhelyek voltak a házakban, és nem is akadt egyetlen kémény sem a faluban.

Virrasztó, gondterhelt, feszült volt a csend, amely egyszer csak megborzongott, mert távoli farkasvonítás szállt végig a folyó felett.

- Gyűnnek már a férgek - mondta valaki.

- A gázlónál vannak.

- Ketten menjetek a kertek mögé - szólt egy hang, aki, úgy látszik, parancsolt. - Csak mozogjatok ide-oda. Ide nem gyűnnek.

- Mögérezték a vérszagot...

- Déli szél fúj, mögérezhették.

- Legalább nem köll temetni.

- A többi majd elintézik a madarak...

Aztán újra vonított a farkas, de már közelebből.

- Átgyűttek a vízen...

- Ott vágja meg a mennykő őket, ahun vannak!

- A váradi pasával együtt.

- Gondolja kend, hogy az ő emberei voltak?

- Kinek van másnak álgúja? A hajdúkkal vereködtek.

- Gondulja, Ambrus bátyám? - Ki más lőhetett volna? Ezök abajgatják egymást... Egykutya a szegény zsellérnek. Amit möghagy a török, viszi a hajdú...

Hú ekkor röpült át az emberek felett, akik nem látták a nagy madarat, és nem is hallották, mert Hú olyan csendesen repült, mint a pitypang szárnyas magja a levegőben.

A farkasvonítást természetesen Hú is hallotta, s mivel úgyis arra akart menni, egyenesen a vízvájta kőoszlopok felé tartott, amelyek mint óriási sírkövek álltak ki a rövid fűvű legelőből.

Egy helyen azonban a nagy bagoly megtorpant, mert Csirik, a menyét egy nagy egeret vonszolt alatta. Hú lágyan ereszkedett le, és a menyét egy pillanattal később vette észre a veszedelmet, mint kellett volna.

Valami csikorgó, rémuló hang hallatszott, azután Hú felemelte a menyétet egerestül, amelyet Csirik még mindig a szájában tartott.

Aztán repültek, de ezt Csirik már nem tudta, bár holtában is a szájában szorította az egeret.

Hú a legnagyobb koszaira telepedett, és rövidesen elfogyasztotta a menyétet egerestül. Jóllakott, ezért a további vadászatot nem tartotta sürgősnek. Az éjszaka még hosszú - most kel fel a hold -, és majd hazafelé visz még valamit az asszonynak és a gyerekeknek. Ezeket talán nem gondolta Hú, de a gondolatok cselekedeteiben benne voltak, mint valami kötelesség.

Ült tehát a hat méter magas oszlopon, és kényelmesen emésztett, de volt benne valami várakozás, ami azonban semmi izgalmat nem okozott.

Ebben a várakozásban benne voltak a halottak, és benne voltak a farkasok. Kicsit benne voltak a faluvégi baltás emberek is, de ezek csak úgy mellékesen. Hú nem tudta, mi az összefüggés, de valamilyen összefüggést érzett, ezért kinyitotta szemét, és élesre állította fülét is. Érezte, hogy valami történik az időben, de még nem tudta, hogy mi.

A hegy mögül ekkor kezdett felbukkanni a hold, és homályos, szórt fénye úgy reszketett végig a domboldalon, mint tapogatódzó kezdete valaminek. Ez az a világosság, amiben az emberi szem nem lát semmit, s amiben még a vadállatok szeme is csak tapogat.

De a hold egyre emelkedett, a világosság egyre erősödött, és elválasztotta a harmatos fű sötétségétől a holttesteket.

Ekkor látta meg Hú a farkasokat, amelyek hosszú sorban közeledtek. De még messze voltak. Elöl egy óriási kan, és mögötte majdnem libasorban még nyolc-tíz ordas.

Óvatosan jöttek, meg-megálltak.

"Nyu óvatos - gondolta Hú -, ámbár ez itt felesleges. Az emberek nem jönnek ide, és nincs más állat, amitől Nyunak félni kellene. De Nyu ilyen."

A farkasok azonban közeledtek, és rövid idő alatt már az oszlopok közé értek.

A vezérkan megtorpant, és idegesen borzolta szőrét. Szimatolt, körülnézett, alig hallhatóan morgott. Végül felemelte fejét, és meglátta Hút.

- Éreztem, hogy valaki néz - vinnyogott halkan -, éreztem, hogy valaki leskelődik... de ki állhatja utunkat?

Hú nem válaszolt.

- Széttépnénk, még ha ember lenne is!

- Ne félj, Nyu, ezek az emberek már nem bántanak.

A farkas morgott, és a csapat most a vezérkan köré csoportosult. Mind felnéztek a nagy bagolyra, és lehetett látni nagy tépőfogukat.

- Nem félünk - morgott a vezér -, de azt tudhatnád, hogy a szabadok törvénye az óvatosság.

- Tudom, ezért meg is mondom, hogy legyetek óvatosak, mert ahol az ember lakik, sokan vannak ébren. Várakoznak...

- Nem mernek azok ide jönni...

- Ezt nem tudom...

Hú látta, hogy a vezér tétovázik, de a csapat morogni kezdett:

- Éhesek vagyunk!

Ez döntött. A nagy farkas még egyszer meghúzta orrát a levegőben, aztán elindult, s a csapat szinte elfolyt mögötte a derengésben.

Hú nézett utánuk egy darabig, de aztán hasra ereszkedett, és szőrös, tollas gombócokat öklendezett a földre. Ettől megkönnyebbült, és már újra vadászatra gondolt, amikor meghallotta a farkasok halk marakodását.

A farkasok ettek. Vadul és telhetetlenül gyűrték magukba az emberhúst, ami talán Isztambulban, talán Debrecenben növekedett, erősödött, hogy itt a farkasok tápláléka legyen.

"A Kis Fény még nemrég kelt fel - vakaródzott Hú -, és Tala népének nem sok marad, ha ezek sokáig itt lehetnek."

De a hold már magasan járt, amikor Hú végre elszánta magát további vadászatra. Ő Csirikkel ugyan jóllakott, de a családnak egy Tás nem elég. A zátonyon ugyan sok ezer Tóró éjszakázik, de valahogy Húnak nem volt most kedve arra menni.

Végül is csak feldobta magát a levegőbe, és a folyónak fordult, de nem repült a folyás irányában, hanem átvágott a túlsó oldalra. Hazamenni még nem akart, a varjakat megtalálja később is...

Az ismerős part hosszú homoknyelveket dugott a vízbe, de a túlsó part - a nagy kőfáltól lefelé - inkább bokros és erdős volt, és Hú szeretett felette elkalandozni, bár jó vadászatot ritkán adott.

Átérve azonban megakadt valamin a szeme, s ez a valami félig a vízben volt. Egy nagy hal, amely - talán a tét vektől kínozva, talán üldözés közben - félig a homokra került, és most nem tud visszamenni.

Hú egy pillanatig sem tanakodott, lecsapott a halra, de abban a pillanatban már meg is bánta. A hal nagyobbik része a víz alatt volt, s ez a fark felőli nagyobbik rész úgy vágta pofon a nagy baglyot, hogy az alig tudta kihúzni a halból a markolásra görbült karmokat. Hú ijedten és csapzottan emelkedett a levegőbe, de még ez is olyan nehezen ment, hogy néha majdnem a sekély vízbe esett. A hal pedig jól járt, mert a fájdalom mozdulatával visszacsúszott a vízbe, míg Hú csapzottan és ijedten szárogatta magát egy fűzfa alacsony, száraz ágán.

"Ez nem volt jó vadászat" - gondolta, de ebben a gondolatban már benne volt a fogadalom is, visszatérni a pisztrángozáshoz és a kiöntések kisebb halaihoz.

Hú újra és újra megrázta magát, ami pedig éjszaka nem volt szokása, de a vizes toll bosszantotta és izgatta, mert vizes, nehéz tollal nehéz a repülés is. Mégis felszállt, mert ösztönösen érezte, hogy repülnie kell, mert a nedvesség így marad el mögötte.

Repült tehát a víz és a bokros part felett, tulajdonképpen cél nélkül, de szemét nyitva tartotta. Ezek a szemek egyébként is észlelésre és kutatásra voltak beállítva, és a nagy bagoly csak bóbiskolás közben nem leselkedett.

Repülés közben a nedves tollak hús párolgását érezte, de ez nem foglalta le annyira, hogy valami moccanást a parti kövek között észre ne vegyen. De ez a moccanás olyan elmosódó és gyors volt, hogy már Hú is kételkedni kezdett a valóságában, amikor a surranás megismétlődött, és Hú meglátta Kizt, a patkányt, aki a kövek között lakott, és réme volt a földön fészkelő madaraknak.

Hú fordult egyet, és a következő pillanatban már Kiz felett volt, aki portyázóútján, minden óvatossága dacára is, bizonyos biztonságban érezte magát.

Aztán Hú elkapta, bár a patkány - kissé elkésve - észrevette a veszedelmet. Hátralátta el a nagy bagoly a szokatlanul nagy patkányt, aki csikorgóit a rémülettől, de aztán visszafordult és - harapott.

Hú erre - fájdalma ellenére is - szakszerűen fogást változtatott, és Kiznek több szava nem lehetett. Hú aztán enni kezdte - bár lába vérzett -, és talán arra gondolt, hogy nem ért egyet azokkal, akik a patkány húsát élvezhetetlennek, sőt fejét mérgesnek tartják. A patkányból rövid idő alatt nem maradt semmi. Hú jóllakott, egy kicsit emésztett is ott a kövön, közben megnézte vérző csüdjeit, de a harapást nem tartotta veszélyesnek.

Előfordul - gondolta Hú, és felszárnnyalt újra a folyó fölé, azzal a szándékkal, hogy a varjútelepet is meglátogassa, mert valamit még kell vinni a családnak.

De aztán - előfordul ilyesmi az emberrel is - mégsem ment a gázló felé, ahol tízezer varjúban válogathatott, hanem a falu felé fordult, ahonnan farkasvontás és kicsit később halk beszéd hallatszott.

- Ha ezek itt vannak - mondta egy hang -, ember nincs közel, meg kell gyújtani a tüzeket. A csata, úgy látszik, elvonult.

Hú leszállt a faluvégi kis ház kontyára.

- Ha égnek a tüzek, ezek a dögök ide nem gyűnnek, és nem abajgatják a kertek fölött a jószágot.

- Hát ki mögy?

- Mondja meg Ambrus bácsi, hogy ki mönjön. Szóbul ért az embör...

- Na, jó! A kertők fölé te mönj, Jóska, a falu másik végére Pali, mink mög itt tüzelünk.

Hú kicsit idegenkedett az acél és kovakő csattogásától, de aztán ez is elhallgatott, és fényleni kezdett a tapló parazsa. Később pedig a kertek fölött s a másik faluvégen is derengeni kezdett a tűz, aztán a felcsapódó láng kiöltötte nyelvét a sötétségbe, amire - szinte válaszképpen - ijesztően felvonítottak a farkasok.

Hú összehúzta magát, de nem félt, mert az emberek őt nem láthatták.

- Tutulnak már a férgök - mondta valaki -, de idegyünni nem mernek.

- Van nekik elég önnivaló...

Csend lett, csak a tűz pattogott, és később megint hallatszott a farkasok marakodása.

Hú itt már eleget látott. Kicsit leszánkázott a zsúphéj túlsó oldalán, aztán láthatatlanul kiszárnnyalt a szilváskertek felé, de itt már elkerülte a tüzet, amelyet bőségesen megrakott két fejszés legény, akik aztán az árnyékban álltak. Ezek nem beszéltek, de a nagy bagoly jól látta szemükben a feszültséget, ami olyan volt, mint az elszánt félelem.

Hú ekkor szárnya alá kapta a levegőt, és jó magasra emelkedett, mert semmi kedve nem volt diskurálni Nyu népével, akik nem hozzá tartoznak, alapjában véve gyávák, és végeredményben piszkos dögevők. Ezeket a tulajdonságokat Hú nem tartotta megvetendőnek, mert ki ilyen, ki olyan, s ezek csak egyszerűen tulajdonságok, de annyira mások voltak, mint ő és népe, hogy idegennek, majdnem feleslegesnek ítélte őket.

De ha vannak, hát vannak, és meglesni őket mindenképpen érdekes.

Hú olyan lágyan szállt, mint ősszel az ökörnál, és kíváncsian körözött a farkasok felett jó magasan, hogy ne vegyék észre.

A hold most már egészen bizonytalan, ezüstös derengésbe vonta az egész tájat, és Hú a magasból is úgy látott, mintha nappal lett volna.

A farkasokhoz, úgy látszik, érkezett még pár elmaradt rokon, mert mintha többen lettek volna... de már nemigen ettek, inkább marakodtak.

Hú lassan, kényelmesen köröz felettük. Kíváncsi, hogy történhetik-e valami, de mivel nem történik semmi, elszáll a nádas felé, mert két varjút vinni nem tud, egy varjú pedig esetleg kevés lehetne. Tás népét ugyan ma már megzavarta egy kicsit, de azóta már megnyugodtak, és egy vadréce elég lenne a fiaknak és a folyton követelődző nőténynek is.

De a kiöntések üresek; Tás népe tehát vagy más helyet keresett, vagy behúzódott a zsombékosba, ahol láthatatlanok. A parton Karak vadászik, a róka, de Hú nem is gondol megtámadására, mert Karaknak kölykei vannak, és kész pusztulás lenne kikezdeni vele. Még ha valami kölyökróka lenne...

Szárnnyal tehát simán, mint a bársony, és már majdnem elindul a varjútelep felé, amikor meglát valamit... igen, azon a fán Kakat alszik, a fácán. Egy gömb, amelynek mintha hosszú nyele lenne a fácán lelógó farka.

Hú ereszkedik, mint a pókháló... aztán valami vergődés hallatszik. Hú egy darabig még szorításban tartja a testes madarat, amely lassan elnyúlik, s nincs már vele semmi baj... Hú megvárja, amíg a sötétség és a csend a halk zörgés nyomait megemésztí, aztán part felett viszi hazafelé a nagy madarat.

Nehezen repül, és nehezen tornássza fel magát a barlanghoz, de elégedett, bár Hú nem tudja, mi az elégedettség.

A fácánt a villogó szemű nőtény elé teszi, aki megelégedetten veszi munkába Kakat földi maradványait, de körülállják a már anyányi fiak is, és annyira részt vesznek a tépésben, hogy már szinte önállók.

- A fiak megnőttek - vakarószik Hú, s ebben az is benne van, hogy most már a nőtény is mehet vadászni, mert addig a család ellátását Hú egyedül intézte el, etetve a nőtényt is...

A nagy nőtény megáll a tépésben, és párjára pislog, mintha azt mondaná, hogy: "Ezt magamtól is kitaláltam volna."

- Akkor jó - tollászkodik Hú, és kitotyog a barlang párkányára, ami családfői szokása. Itt emészt Hú, és bóbiskol, de még nem alszik, mert szokása szerint megvárja a virradatot, s csak aztán vonul a barlang mélyére - ahol mindig homály van - aludni.

Hú szereti meglesni a virradatot, mert a barlang párkányáról látni az egész nagy falat, és látni az egész túlsó oldalt, ahol most Nyu népe fulladozik a jóllakottságtól.

A hold, a Kis Fény színtelenedik már, s a keleti ég mintha valamelyest világosodna, de ezt csak Hú látja. Az embernek még éjszaka van. A farkasokat azonban Hú sem látja ebből a messzeségből, de egy-egy marakodó csahintás már elárulja, hogy ott vannak.

A túlsó parti tüzek még égnék, de már több a füstjük, mint a tűzük, amelyek felvillannak még, amikor a hold lebukik a keleti égen.

Aztán rohamosan világosodik.

A tüzek elhamvadnak a túlsó part derengésében, és Hú most már látja Nyu népét lógó hassal a gázló felé vonulni.

A folyó homályosan csillogni kezd, s a messze hegyhátak púpos vonalai elválnak az égtől.

A derengés kiszélesül és felemelkedik.

Nap még nincs, de az ég magasságában látni már egy-két kis felhőt, s a túloldali erdő feketesége mintha most kezdene zöldülni. A falu nyitott tűzhelyei füstölni kezdenek, a keleti ég ragyogni kezd, a hajnal lágy vörössége leszalad a hegyekről, és messze valahol égő lángolással felbukkan a nap.

- Sziíí... sziííí! - kiált egy sarlós fecske, aki mintha csak ezt várta volna. - Sziíí... sziííí! - kiáltja egyhangúan, bár nem lehet tudni, hogy a kis madár szívében és kiáltásában talán öröm és hála van.

- Sziíí! - kiáltják most már többen is, mire recsegve megfújja trombitáját egy vén szürkevarjú, és káromva repül a túlsó part felé, mert tudja, hogy ott a préda, amit a farkasok meghagytak, s ilyenkor nem lehet eléggé sietni.

- Káár-káár - hallatszik egy másik szürke káromása -, kár ilyen lármát csapni a préda körül, úgyis többen leszünk a kelleténél!

Aztán szokatlan csend. Elhallgattak a szürkevarjak, de még elhallgattak az örökké sipítózó fecskék is, mert Suó úr - a vándorsólyom - kilibbent magas sziklavarából.

Az előbb már a poszáta is énekelni kezdett a vadrózsabokorban, de most ő is elhallgatott, mert nem lehetett tudni, Suó úr milyen kedvében van, és mi a szándéka.

A vándorsólymok ugyancsak egy kisebb barlangban laktak a nagy falban, Hú fészkenél magasabban, talán száz lépésre kelet felé, és talán Hú volt az egyetlen, aki nem félt tőle, de egymás útjait nem is zavarták.

Amikor a sólyom vadászatra indult, Hú már álmosan pislogott a barlang párkányán, s amikor Hú indult vadászatra, a sólymok már a fészken voltak, és várták az éjszakát. Hú persze legyilkolhatta volna - mondjuk, éhínség idején - a sólymokat, de ez keserves harc lett volna, s ezen a környéken a nagy baglyok sohasem éheztek.

De ismerték egymást, és talán tartottak is egymástól, de ezt pontosan nem lehet tudni. Hú mindenesetre jól látta a sólyom tüneményes kilebbenését a folyó fölé, és talán elismerés is volt érzékei mélyén, mert ehhez a repüléshez képest Hú repülése legfeljebb családi döcögéshez volt hasonlítható.

Suó úr kiröppenését mindenesetre halálos csend követte, ámbár nem sokáig, mert a sólyom egy villanással már túl volt a folyón, és eltűnt az erdő irányában.

- Sziíí... sziíí! - kiáltottak újra a sarlós fecskék, de ez már egy másik madárnak szólt, akitől nem kellett tartani. Ez a madár egy halászsas volt, aki semmiféle melegvérű állatnak nern ellensége. Még az is ritkaság, hogy békára vetemedik, de ennek is csak az éhség lehet az oka.

A halászsas felülről érkezett, s olyan szemlélődő csendben, mint a folyó folyása. Néha kanyarodott egyet, néha ereszkedett lefelé, mintha valamit látna, de aztán elfordult, újabb széles kört vágott, lebegett is egy-egy

hely felett, mintha megint látott volna valamit, de aztán újra csak elfordult. Egyszer aztán megtorpant, összekapta szárnyait, előrenyújtotta karmait, s a szédítő magasságból, mint a zuhanó kő, vágódott a vízbe.

A folyó hátán fehér tajtékot túrt fel a zuhanás, és Hú előrehajolt, mert - bár látott már ilyent - arra gondolt, hogy a sasnak vége van...

De a víz újra burjánozni kezdett, kibukkant a sas sárgásfehér feje, pár nehéz szárnycsapás, s a halászsas csöpögő szárnyakkal a magasba emelkedett. Aztán fordult, s elindult arrafelé, ahonnet jött, karmai között egy nagy hallal...

- Érti a dolgát, s úgy látszik, fiai vannak.

Ekkor már szemrontó ragyogás volt a folyó környéke. A nőtény és a fiak szunyókáltak, és Hú már majdnem megfordult, hogy bemenjen a barlang mélyére, de mielőtt bement volna, önkéntelenül felnézett az égre, és csak annyit hátrált, hogy a víz csillogása látását ne rontsa.

Hú szeretett leskelődni, s az árnyékból jobban lehetett látni az eget és a túlsó domboldalt, amely felett irdatlan magasságban megkezdődött már a keselyűk felvonulása.

Hú nem ismerte személyesen a keselyűket, amelyek csak dögöt esznek, és csak nappal járnak, de tudta, hogy vannak kisebbek, és vannak nagyon nagyok, s ahol megjelennek, ott pusztulás van, s a föld felett az enyészet szárnyal. Hú népében az volt az érzés, hogy Tala népének ártó szeme van, Hú mégsem bújt a barlangba, mert nagyobb volt benne a kíváncsiság, mint a félelem.

A keselyűk szárnya - mióta Hú nézi őket - egyszer sem mozdult, s valóban óriások voltak, de egyre ereszkedtek.

És lent a földön a szétszórt holtak mintha várták volna őket.

A faluban még alig mozgott valaki - azok is messze voltak -, így a keselyűk teljes biztonságban ereszkedtek, aztán a föld felett siklózni kezdtek, s a földre érve, egy-két esetben ugrás után összezsúrták hatalmas szárnyukat.

És ekkor lehetett látni, hogy amilyen ridegen fenségesek voltak a levegőben, olyan esetlenek, totyogók és ugrálok a földön. De a préda ott volt, a begyük üres volt, várni nem lehetett, mert lám, két barátkeselyű már táplálkozik.

És még érkeznek egyre, egyre...

A barátkeselyűk után egy fakókeselyű, két saskeselyű és pár kisebb dögkeselyű.

Sütött a nap, az erdőből odahallatszott a feketerigó fuvolázása, s a domboldalon a keselyűk - temettek. Ez volt a rendeltetésük, és ez volt a természet rendje: madárdal és enyészet, lakodalom és temetés.

De Hú nem gondolt erre. Ismerte már ezt a képet, és talán arra is gondolt, hogy holnap vagy holnapután végre kijönnek az emberek, máglyába hányják a maradék csontokat, és nagy tüzet raknak felette. A hamut aztán széthordja a lezúduló eső, s a tűz helyén majd vastagabb és zöldőbb lesz a fű, és nagyobbak a virágok, mint máshol.

De lehet, hogy Hú erre nem is gondolt, vagy másra gondolt, mert egy kis vakaródzás után megfordult, és bement a barlang mélyébe, ahol aludt már a család, és Hú egyre nagyobb kényelmetlenséget érzett. A lábát, a talpát nyomta valami. Igen, Húnak valahogy a talpa alá csúszott a béklyó karikája, és - akármilyen mély volt az álom - Hú erre felébredt.

Zavarosan nézett a kunyhó drótajtájára, ennek a megint másik világnak az ajtajára, ahonnet csak havas délutánt látni, amely nem mond semmit, csak annyit, hogy Hú átaludta a napot, zizegnek a nádkévék, és - alkonyodik...

Aztán eljött az est, és megjött újra a szél. Nem az a szél, amely megbontja a háztetőket, nem is az a szél, amely nyögve, bűgva hozza a hófelhőket, hanem az az alattomos, kegyetlen északi szél, amely nem siet, de kikeres minden rést, minden rosszul záródó ajtót és be nem gombolt kabátot.

Hú összehúzta magát, és a meleg barlangra gondolt, a szigorú nőtényre, anyányi fiakra. A túlsó domboldalra gondolt, és most szinte vágyott a farkasok után, mert Nyu népe a szabad életet jelentette.

Hú az álmokat is valóságnak érezte, mint ahogy - valamiképpen valamikor - azok is voltak, és most a bejárt térben, a drótajtó mögött csendesen, de végtelen szomorúan huhogott valamit a leskelődő, de közömbös téli estnek.

Mackó természetesen azonnal és futva érkezett.

- Mi a baj, Hú? Mi a baj, Hú - lelkendezett -, fázol talán?

Hú összehúzta magát, és nem válaszolt. Mackó egész jelenléte távoli volt és értelmetlen.

Mackó még csóválta egy darabig a farkát, de aztán fázni kezdett, hát megfordult, és bement az óljába, mert ennél okosabbat nem is tehetett.

"Hú furcsa néha" - gondolta, de aztán összegömbölyödött, és megpróbált szundítani, mert ez az idő másra nem is volt alkalmas.

Kihalt az udvar, kihalt a kert, csendes a falu, mintha a lassú, dermesztő szél kiséperte volna az egész világot.

Ferkó a zabosládán cigarettázott, és semmi kedve nem volt bemenni a családhoz, ahol beszélni kellett volna; a mérnök és a patikus csak ültek a pipázóban, és néha azt mondták:

- Hát ez így van!

De arra talán nem is gondoltak, hogy mi van így vagy úgy, hiszen semmi sem állandó, és csak a tétova, félbemaradt gondolatok ténferegnek a szobában.

- Bizony, itt nincs sok szórakozás - mondta a mérnök, csak hogy mondjon valamit -, egy-két hajtást még meg lehetne próbálni.

- Ne erőltesd, fiam. Igazán jól mulattam. Tudom, hogy nagy szeretettel láttál, örülök, hogy együtt lehettünk, de most már haza kell mennem. Úgy gondoltam, a reggeli gyorsal...

- Tartóztatnám Laci bácsit...

- Nem kell, fiam, úgyis tudod, hogy hiába. Udvarias szólamoknak köztünk nincs helye. Holnap estére otthon vagyok, és mégis nyugodtabban csinálom dolgaimat. Ha kitavasodik, gyere el szalonkázni. Talán Pali is kap szabadságot...

A mérnök nem válaszolt, bár maga sem tudta, hogy miért hallgatott, és csak később bosszankodott, hogy a meghívást még csak meg sem köszönte.

Később kiment Ferkóhoz, hogy a fogást és egyéb dolgokat megbeszéljen vele, de olyan fáradt, semmitmondó volt ez a nap, hogy a fele dolgot elfelejtette.

Ferkó még mindig a zabosládán szívta a cigarettáját, s mellette csokorba kötve a varjúlábak, amelyek készpénzt jelentettek, azaz további cigarettákat.

- A gyorshoz lesz fogás, Ferkó, holnap reggel.

- Már elmegy a patikus úr?

- Dolga van, Ferkó, és nyugtalan itt is meg otthon is.

- Meg lehet érteni - bólintott Ferkó -, ámbár mért nem tudja a patikus úr kicsinálni, hogy az alezredes úr odakerüljön ahhoz a benzinraktárhoz? Azt mondta, hogy onnan nem visznek senkit sehova, még ha netán háború is lenne...

- Nem lehet, Ferkó. Azok műszaki emberek, a legénység egy része meg motorvezető.

Ferkó elgondolkodott.

- Hát legalább a Jóskával meg lehetne csinálni...

A mérnök nem válaszolt, csak hosszan nézett maga elé.

„Laczai... - gondolta - ámbár Jóska még csak pár napos katona." De a gondolat nem aludt el, s amikor másnap találkozott a jegyzővel, megemlítette.

- Nem gondolnám, hogy ne tudnék tenni valamit. Pálinkás őrmester már írt is, hogy Jóskát a szárnyai alá vette, és hogy meg is érdemli, mert a legrendesebb gyerek a században. De ennél fontosabbat is írt, éspedig azt, hogy Horváth százados a századparancsnok... Aki régi kedves alanTásom volt valamikor. Ha rá tartozik a legénység kiválasztása, hogy hova kerüljenek, azt hiszem: sima ügy. Okos gondolat, Pista.

- Ferkó találta ki.

- Szeretem Ferkót, és nem is gondolná az ember, hogy a zabosládán milyen okosan gondolkodnak az emberek. Laci bácsi elment?

- A reggeli gyorsal. Nyugtalan szegény...

- Persze. Nyugtalan az egész ország, és sajnos, erre meg is van minden ok. Én is nyugtalan vagyok: fogy a tüzelő...

- Mondtam neked az ősszel, hogy küldök többet...

- Tudod, hogy nem fér el azon a kis udvaron.

- Tudom. És megmondhatod a kisbírónak is, hogy ne fűtsön úgy, mint a pokolban, csak azért, mert ingyen van. Olyan kánikula van a községházán, hogy ha kijön az ember: tiszta tüdőgyulladás.

- Igazad van, de végeredményben: ugye, meg nem verhetem?... Beszélni meg beszélhetsz neki, akár a beteg olasznak...

- Hát majd beszélek Rajcival, hogy egyáltalán járhatók-e az utak. Talán az öreg Varga is tudja. Tudod, ez a ronda szél összeviszsa hordja a havat, és reggelre sose tudja az ember, melyik út járható. Mindenesetre küldök fát. Csak a szél áiljon el, és az idő változzon meg...

Az idő azonban megátalkodottan hideg és szeles maradt. Az erdő suhogott, zizegett, és néha jajgatott. A szántásokon hol méteres nagy fúvások voltak, hol kilátszottak a kövé fagyott barázdák, hogy már a nyulak is otthagyták a simára kifeküdt vackokat, és behúzódtak a maradék erdő sűrű bokraiba. Csak a csülkös vad érezte

magát aránylag nyugalomban, mert ilyenkor vadászat nincs, s a kefesűrű feketefenyvesben elfértek az őzek, szarvasok és vaddisznók is. Ott ordíthatott a szél, és bukfencet hányhatott a felhőkben vagy a felhők alatt, a sűrű fenyvesnek csak a széle és külseje mozgott egy kicsit, suhogott a tetőkön, de belül a nyarat őrizte a lehullott tűlevelek párnája, állt a levegő, s benne álmosan szitált a csend.

De az idő nem állt meg, és egy hét múlva kisütött a nap. Nem melegen, azt nem lehetett mondani, de fényességében ígéret volt, még ha a sugarak hanyatt is estek a tavak jégtükrén. S a napsütés ragyogásában egyszerre megzendült az egész élő világ, a csepegő orrú, szánkázó gyerekektől a virgonc cinegékig s a trágyahordó szánkóktól az udvart seprő öregekig, akiket szintén egy kis mozgásra ingerelt a napsugár.

A trágyahordó szánok után persze megjelentek a varjak, az utakon siránkozva szaladgáltak a búbos pacsirták, egy-egy útszéli fán cserregve billegette farkát a szarka, s a falu felett Killi, a héja zavart egy nagy galambcsapatot, azon igyekezve, hogy valamelyik fiataalt kisodorja a falkából, ami azután biztos préda.

A galambok állandóan visszacsaptak a torony felé, s ilyenkor a fordulásban jól láthatóak lettek a felvillanó szárnyak, de a héja újra és újra kifordította őket a mezők fölé, ahol a prédát el is fogyaszthatta. Ennek a hajsának végét kívánni nem lehetett, de az bizonyos, hogy a héja - ez az ügyes vadász és kegyetlen ragadozó - nem ment el üres kézzel...

És fél óra múlva a galambok már békésen búgtak a toronytetőn, mintha természetesnek tartották volna, hogy Killi időnként belőlük táplálkozik.

A galambok búgtak - bár ez nem a szerelem felfokozott, illető bugása volt -, s ez a bugás megérintette az emberek szívében a tavaszvárását s a füstös torkú kéményeket.

A galambok búgtak, de a verebek hallgattak. Hiányzik ilyenkor a pállott szájú verébfiak csicsogó lármája, az öregek pedig inkább meghúzták magukat a kerti bokrok sűrűjében, s csak akkor zúdulnak az udvarra, amikor a baromfiak az udvarokban enni kapnak, vagy Ferkó kinyitja a tyúkházajtót, ahol a vályuban állandóan terítve van.

De Ferkó csak legyint a verebekre, mert nincs semmi vérszomjas szándéka. Az üres, öreg istállóban pár tucat varjú várja, hogy Hú konyhájára kerüljön, így a verebeket pusztítani felesleges. Nem hasznosak - szó sincs róla -, ámbar tavasz idején hernyó- és kártékonyrovar-irtásban alaposan kiveszik a részüket, de az érett búzát kiverik és megdézsmálják, bár ma már a nagy búzatóblákon alig van túlérrett búza, amelyet a verebek kiverhetnének és megdézsmálhatnának, így aztán legföljebb azt lehetne róluk mondani, hogy "haszontalanok", bár ezt némelyik gyerekekre is rámondja az ember, de ki gondolna arra, hogy el is pusztítsa?

Ferkó tehát csak legyint a verebek felé, mintha azt mondaná, hogy: "Hát csak egyetek, haszontalanok!" - de elpusztításukra nem is gondol, hiszen nincs rájuk szükség. De nem gondol erre sok gazdasszony sem, amikor kiszórja az ocsút a baromfinépnek, akik között ott serénykednek a verebek is.

"Van, hát van - gondolja a néni, a szakajtóba könyökölvén -, a fene essék belétök!..."

A verebek hát csendben vannak, ami jobb is nekik, mert a karvalyt úgysem kell hívni, jön az magától, és szabályosan elviszi a maga betevő verébét. Ha éhes, többször is megjelenik... És ez még nem is lenne baj, de a karvaly elviszi a cinkét, pintyet, sármányt, stiglicet - sőt az erősebb nőtény a feketerigót és fakopáncsot, bibicet és vadgalambot is -, a karvaly tehát igenis kártékony, de hát a faluban nem lehet lövöldözni, és így jó még, ha csak a verebeket pusztítja. Rendesen - a faluban - azokat is dézsmálja, mert abból van a legtöbb, és nem is valami híres repülő. Ezeknek a falusi karvalyoknak a kártevésük nem is olyan nagy, mint az erdőlakóké, mert legalább fele zsákmányuk veréb, de a karvaly inkább csak télen vadászik a faluban, míg nyáron az erdőn fészkel, s ott bizony csak kárt csinál. Pedig egerészhetne is - mint a vércse vagy az ölyv -, de nem egerészik, s egész, nagyon csekély haszna abból áll, hogy néha megfog egy-egy szöcskét. A karvaly szemtelen, vakmerő és nagyon kártékony. Télen az istállóba üldözi a fejvesztetten menekülő verébet, de előfordult már, hogy az ablakba állított kalickából kihalásztta a kanárit, miután előzőleg zúgó repülésével betörte az ablakot. Ez persze télen történt, amikor az éhség csodálatosan vakmerővé teszi.

De ide a tyúkházba nem jár a karvaly, s a verebeket csak Ferkó apasztja, ha arra szükség van. Persze ha a varjak elfogynak, ismét rájuk kerül a sor, de ez természetes, hiszen a csirkét is azért eteti az ember, hogy végül is levágja. Ebbe bele kell nyugodni, mert ez a csirke sorsa.

Most csend van a ház körül, s általában csendes a falu is. Az emberek otthon barkácsolnak, padlást takarítanak, vagy trágyát hordanak, mert a szánút jó és hasznos. Háromszor annyi terhet lehet rárakni, mint a szekérre, s a lovak vagy ökrök észre sem veszik.

Mackó óljába odasüt a nap, és Mackó csak fekve üdvözlí Ferkót, amit látni nem lehet, csak hallani, mert Mackó farka üdvözlés közben megveri az ólideszka falát.

Ez a helyzet. S közben mennek a napok. Itthon is meg a "nagyvilág"-ban is. Nagyvilág alatt itt kizárólag a kisváros értendő, ahol kaszánya is van, s benne valamit váró katonák. A közlegény katonákon kívül - persze -

tisztesek vannak, altisztek, sőt tisztek is. Mindebből az együttesből azonban Ferkót, a mérnököt, sőt a jegyzőt is kizárólag Pomozi Jóska érdekli, és - valljuk be - bennünket is.

Jóska egészséges, barna, mint az új bocskor, csak egy kicsit lefogyott, ami katonáéknál előfordul. Jóskát itt is szeretik, mert a csendes mosoly soha nem fog le arcáról, s amúgy is értelmes, kemény, szóval "beleváló gyerek".

Az őrmesterhez "bejáratos", s ezt tudják a tisztesek is... de azért még az őrmester is meghökken, amikor az irodára rendelték, s az alezredes így szólt hozzá:

- Van magánál valami Pomozi nevű ember...

- Van, jelentem alássan...

- Miféle?

- A legjobb emberem...

Az alezredes egy levelet forgatott a kezében.

- Nanana?

- Tessék megkérdezni a hadnagy urat.

- Hívja be!

A hadnagy, fiatal legényke, feszesen tisztelgett,

- Parancs!

- Ismered te ezt a Pomozi nevű embert?

- Jól ismerem, alezredes úr.

- Mi a véleményed róla?

- Kitűnő ember.

- Megbízható? Érted, mire gondolok?...

- Ezer százalékig! Béresből lett traktoros. Bár ilyen lenne az egész banda...

Az alezredes az őrmesterre nézett.

- Köszönöm, Pálinkás, elmehet.

Amikor a két tiszt egyedül maradt, az alezredes egy székre mutatott, s a hadnagy leült.

- Ismerted te Laczai Karcst?

- Nem ismertem, alezredes úr.

- Hát én is csak hallottam róla. Jó katona volt, nagyon szépen dekorálva. Kilépett a hadsereg kötelékéből, mint annyian mások, s most itt főjegyző egy kis faluban. Ez a Pomozi is odavaló. Beajánlja a gyereket, akinek az apja elesett Doberdón, hogy - mint műszakit - tegyük a dorombosi különítménybe. Tiszta életbiztosítás, mi?

- Az! És csak két embert kértek...

- Mi a véleményed? Tudod, hogy a Dorombosra küldött emberekért személyesen vállalom a felelősséget.

A hadnagy a padlót nézte, az alezredes komoran kérdezte:

- Gondolkodói?

- Nem, alezredes úr! Én vállalnám... de azért az emberért, akit a tábornok úr ajánlott...

- Azért vállalja a tábornok a felelősséget!

- Pomozit csak ajánlani tudom.

- Akkor ez a két ember megy. A másiktól talán tudsz valamit?

- Semmit; puha úrigyerek, de azt hiszem, korrekt.

- Ott egye a fene! A tábornoknak eleget teszünk, ott meg csináljanak vele, amit akarnak. Ott is tudják, hogy a tábornoké a felelősség.

A hadnagy felállt.

- Van még valami parancs?

- Köszönöm. Ez a két ember ezzel be is fejezte a gyalogsági kiképzést. Két hétre tedd át őket a motorosokhoz, aztán mehetnek külön menetlevéllel Dorombosra. Intézkedjetelek, hogy várják őket, mert szigorúan zárt körlet.

- Parancsára!

Az alezredes egyedül maradt, aztán nehézkesen írni kezdett.

Laczai Károly tartalékos százados, főjegyző úrnak.

Kedves Kamerád!

Utálom a protekciózást, és soha nem is éltem vele, kívánságod mégis örömmel teljesítettem, mert pártfogoltad a kivételezést meg is érdemli. Nemcsak apjára való tekintettel, de önmagáért is.

Bizalmas!

A főjegyzőnek jó napja volt, amikor a levelet megkapta, és sokáig törte a fejét, hogy a "Bizalmas" tilalom a mérnökre is vonatkozik-e, de végül is nem állt meg benne a jó hír.

Palotás is tiszt volt, és nyugodt lehet, hogy a jó hírt örömmel fogja magában őrizni.

Telefonált a gazdaság irodájába:

- A mérnök urat kérem.

- A főjegyző úr - mondta az irodalány a mérnöknek, akinek egyébként rossz napja volt, és mérgesen vette át a kagylót.

- Parancsolj! - morgott. - De ne gyere azzal, hogy valaminek eltörött a lába.

- Nem törött el, ne félj!

- Dehogynem! - dühöngött a mérnök. - Egy jó ökrömnek törött el a lába az erdőn. Nektek szállította a fát...

Egy kis csend lett a telefonban.

- A fene egye meg... - sziszegett a főjegyző - sajnálom. Átmehetnék hozzád?

- Ezért?

- Nem ezért. Én jobb hírekkel szolgálom a barátaimnak... De szeretném, ha egyedül lennél.

- Jó, hát csak gyere!

A mérnök egyedül maradt, kinézett a téli ködbe, és egy ceruzával dobolt az ablakon. Sajnálta azt a szegény ökröt, és bántotta a kár is, ami a gazdaságot érte, de hát mit tegyen? Az ökröknek az a sorsa, hogy végül is a vágóhídra kerül... persze nem így, negyedáron...

- Szervusz - mondta a főjegyzőnek -, leülsz?

A főjegyző nevetett.

- Ezt nevezik udvariasságnak... Van még abból a kiváló törkölyből?

- Nincs.

- Jó, akkor állva adok át egy levelet, és fogadok, hogy ha elolvasod, esetleg nemcsak szókkal, de még törkölyrel is megkínálsz.

A mérnök kinyújtotta a kezét.

- Ide a levelet.

És álltak, amíg kibetűzte Hétháti verébbetűit, és végül megértette, hogy itt csak Pomozi Jóskáról lehet szó. De akkor aztán széttárta karjait.

- Uram! Főjegyző uram... százados uram... barátom... és feljebbvalóm, a pamlagra kegyeskedjék helyet foglalni... és milyen pálinkát parancsol?

- Na, látod? Ez az a hang, amit öreg katonák joggal elvárnak...

- De hogy nem is szóltál?

- Nem akartam. Ezt a Héthátit csak hírből ismertem... De Pálinkás őrmester az emberem volt valamikor. Legfontosabb azonban, hogy Jóskának valóban nem kellett protekció.

A mérnök megtöltötte a poharakat, és koccintottak.

- Egészségedre, Károly! És Hétháti egészségére és Pálinkás őrmesterére...

- És Jóskaéra és Laci bácsiéra; aki belefenekel az orvosságosüvegek közé a meglepetéstől, ha Jóskát meglátja, mert Jóska sem tudja még, hogy Dorombosnak Laci bácsi a patikusa.

- Nagy öröm, Károlyom, ebben a kietlen örömtelenségben.

- Hát mentsük, ami menthető.

És hallgattak.

De az idő megenyhült. A jég megvarasodott, a hó mállani kezdett, és déltájban - galambbúgás közben - csepegni kezdtek az ereszek. Még a verebeknek is szerényen ugyan, de megjött a hangjuk, és elhallgatott a cinkék fázós kis csipogása, mert ha nem is laktak jól, de legalább nem fáztak, s a fák fagyos kérge is jobban megnyitotta a bábok és más férgek búvóhelyeit.

Mackó mostanában, hacsak nem kísérte Ferkót - ami hivatalos ténykedése volt -, nem sokszor látogatta meg Hűt, aki különben sem volt barátságos, mert nem jöttek vissza az álmai, és mivel az álombéli élet szebb volt, szabad és valóságos, inkább azt tekintette az igazi életnek, mint a kunyhó rabságát.

De Mackó nem is szeretett a locspocs hóban mászkálni, mert talpát majdnem rózsaszínre és érzékenyre marta a hó, és élő bocskorait olyan kényesen emelgette, mint falusi kislány az új cipőit a sárban. Ferkót

azonban - természetesen - mindig elkísérte, mert ezt kötelességének érezte, aminek elmaradását Ferkó esetleg szívére tette volna...

Persze nem gorombán, erről nincs szó, de ha Ferkó azt mondja például: "Lám, lám, az öreg kutya félti a topánkákat..." - ez Mackónak már nagyon rosszul esett volna. Persze Mackó szótárában nincs szó a "féltés"-re vagy a "topánkák"-ra, de a hangban világosan szemrehányás van, s ettől már Mackó buksi nagy feje elgondolkodó lett volna, amit a bozontos fark szomorú lengetése is jelez.

Nem, Mackó nem lehetett hűtlen Ferkóhoz, akinél nemrég volt disznóölés, ahol Mackó elronthatta a gyomrát, ha akarta, és Mackó el is rontotta. Ez azonban nem tartott sokáig, míg a disznóölés reggeltől estig tartott, bár Mackó már délután palotájába vonult - emésztetni. Egy darabig ugyan erős ingere volt, hogy a felfalt élelem egy részét "kiadja", de aztán mégis úgy határozott, hogy ami bent van, az maradjon is bent, és több nap van, mint kolbász.

Estefelé azonban mozgásra vágyott, ezért meglátogatta Hút, aki mostanában állandóan csípős hangulatban volt, mert Mackóval arról a másik világról nem lehetett beszélgetni.

Mackó ilyenkor a földet nézte, és a farkával helyeselt ugyan, de sok mindent nem értett, ezért csak annyit jelzett fülével és farkával, hogy: igen, mindez lehetséges, de hát Hú mégiscsak itt van... s az a másik világ csak olyan, mint amikor ő alvás közben kölyöknek érzi magát, és anyja szoptatja. De ez csak addig igaz, amíg fel nem ébred.

- Ostoba vagy, Vahur - berzenkedik a nagy bagoly -, itt nem arról van szó, hogy én alszom, hanem arról, hogy ott vagyok a párommal, a fiókákkal... viszem nekik Tást meg más élelmet, és látom, amikor Tala és népe leereszkedik a halottakra, akik már nem is emberek, mert előző éjjel szétcibálta őket Nyu népe, a farkasok.

Mackó ilyenkor a földet nézi, és farkát tanácstalanul csavargatja.

- Nyu népe már nincs is...

- Ostoba vagy, Vahur! Nem érted, hogy én láttam őket? A horda vezére észre is vett, mert ott ültem a nagy kövön... Csiriket emésztettem éppen...

Mackó ilyenkor csak a fejét lógatja, ami annyit jelent, hogy: "Igen... igen... csak hát, ugye, Hú, te mégiscsak itt vagy..."

A nagy bagoly ilyenkor szorosan magára zárja szárnyait, és lecsukja szemét, ami a szabadok nyelvén annyit jelent, hogy: "Elmehetsz, Vahur, nem vagyok itthon..."

Mackó értelmetlenül ül még egy kicsit, aztán sóhajt egy nagyot, mint akiben elhelyezkedtek már a disznóölés maradványai, és bebállag óljába, mert közben bealkonyodik, s az éjszakai őrésig még egy sort lehet aludni.

Az est már kiterjeszkedik, aztán sötétre összehúzza magát, mert hold még nincs, és a szúrósan rideg csillagok nem hoznak világosságot. Hú tollászkodik, mert ilyenkor igazán egyedül van, és jobban érzi magát. Szél nincs, és ilyenkor Hú csodálatos fülével majdnem szabadnak érzi magát, mert nagy szélességben nemcsak a kongó óraütést hallja a toronyból, de Csám mocorgását is az ólból, a szomszéd kutya loholását, a verebeket a szalmakazalban.

Hallja Ferkó jövését-menését, a lovak dobogását az istállóban, egy ember kopogó lépéseit az utcán, és Hú arra gondol, hogy abban a másik világban ilyenkor mit csinálnak a fiókák.

Milyen ostoba ez a Vahur - gondolja -, hogy nem érti meg az ő vadászatát abban a másik világban. Nem érti meg a fiókákat, és hogy Nyu népe milyen okosan és óvatosan érkezett a zsákmányra, pedig talán csak Tala népének kémlelő szárnyalását láthatta a messzeségből.

"Ami van, az van - gondolta Hú -, és Vahur buta, mert régen az ember szolgálja - és elfordult a drótrácsos ajtótól, ami mást jelentett. - Majd elmúlik" - gondolta, és valami bizakodó vágyakozással huhogni kezdett:

- Uhuhuhéééhuu...

A szilvafa karójára ekkor lelkendezve érkezett a kis kuvikfeleség, és szinte vidáman kiáltott kettőt:

- Kuu-vikk... kuu-vikk... itt vagyok, király! Nem tudsz kijönni a fészkedből?

Hú leszállt a földre, belül az ajtó elé, megrázta magát, és hármát pattintott csőrével.

- Azt mondod, hogy akkor mész el, amikor akarsz? Nem egészen értelek... Ne haragudj...

Hú szinte vidáman pattogott csőrével, s a kis kuvik borzongva, de erősen figyelt.

- Hogy otthon jártál? Szabadon? Akkor minket is megölhettél volna...

Hú erre rövid sziszegéssel válaszolt, amit csak a kuvik érthetett nevetésnek vagy vidámságnak.

- Egy nagy Tást vittem haza a fiókáknak, és később egy Csiriket ettem. Nemsokára Nyu népe jött... - pattogott Hú.

A kuvik hallgatott.

- Hiába mondom Vahurnak, nem érti... De te az én népemhez tartozol...

- Igen - vakaródzott a kis bagoly -, én értem, és most elmegyek, és elmondom a páromnak.

Amikor a kis bagoly felemelkedett a sötétségbe, Hú arra gondolt, hogy lám, a kuvikasszony megértette. Hiába, Vahur és a rokonsága ostobák... Nincs velük baj, de ostobák...

Fent a toronyban pedig a kis kuvikasszony a szárnyait is alig tudta összecsukni a nagy sietségtől.

- A király... - lihegte - a király azt mondja, hogy otthon járt... olyan furcsákat mondott... én azt hiszem, a király bolond...

A férj hallgatott, aztán kuvikolt egyet:

- Lehet! Mindenesetre szemmel kell tartani.

Hú egyedül maradt. Felreppent újra ülőfájára, s a kis bagolyra gondolt, akinek látogatása megélénkítette a kezdődő éjszakát.

Most már lassan csendbe sülyedt a falu, és lomhán ráereszkedett a ködös éjszaka.

A falu azonban még mocorgóit. Itt-ott süketen csattant egy-egy ajtó, az utcán is dobogott egy-egy ember, de a kertek alatt már az éjszaka hallgatott, s a rét fenekén suttogva beszélgetett a patak.

Szél nem volt, de a levegő nyugat felé vitte a kémények láthatatlan füstjét és a jól érezhető akácrózse szagát.

Ez a légáramlat aztán délre fordult, amitől egyszerre megenyhült és megereszkedett az egész világ. A fák hónaljából lecsúszott a hó, a patakba magától beszakadt a hópad, s a vakondtúrások kis kúpjai megroskadtak.

A légáramlat egyre erősödött, hogy suttogni kezdett a nádas.

- Déli szél! Déli szél - zsongott a nádas -, elmegy a tél?

- Sssrrrrss! - suttogott a patak. - Tél úrról jobb nem beszélni! Jobb semmit sem mondani, mert visszafordul, és kész a baj.

- Csak kérdeztük - zsongott ijedten a nádas -, s végeredményben Tél úr azt tesz, amit akar.

- Neki is parancsolnak - mocorgott egy öreg fűzfa -, ha például a déli szél megmarad, mit csinálhat Tél úr? Csizmájába befolyik a víz, nadrágját letépi a kökénybokrok, és híres bundáját úgy elfújja a déli szél, mint a pitypang virágját a kisfiúk, akik ugyan sípot csinálnak fiatal ágaimból, de azért kedvesek, mert amikor megjelennek, már itt a tavasz.

- Tavasz... - lehelték a nádbugák, és meghajtották selymes zászlójukat, mint a győztes hadvezér előtt a tépett és véres lobogókat.

- Tavasz? - prűszkölt az öreg róka az árokparton. - Tudjátok ti, mit jelent nyolc-tíz kölyket felnevelni?

- De tudjuk ám! - berregett fel egy rémült fácántyúk, aki idejében észrevette a veszedelmet. - De tudjuk ám!... Te fészekrabló, gyilkos bolhafészek! - És talán mondott még valamit a tyúkocska, de robajló repülését elkapta a szél, s a róka kedvetlenül vakaródzott az árokparton, később pedig prűszkölt, mert szétfoszlott nádbugát csapott orrába a szél.

Mert a szél közben erősen feltámadt, és kárörvendő suhogással nyalta a roskadozó havat. Az északi szél nyurga volt és éles fogú, mint az éhes csikasz, de ez a déli szél telt volt, mint egy megelégedett sóhajlás, és langyos, mint a dunyha, amely szellőzés közben is a nyugalom langyos páráját őrzi. És ez nem csapongott, mint elfajzott északi rokona, nem vágódott le és fel, nem csavargatta a fákat, és nem bontotta meg a zsindelet a háztetőkön. Nem sikongott, nem sziszegett, nem vagdalkozott oktanul és vaktában, mint északi rokona, hanem nehézkesen és komolyan hömpölygött, mint a békés birkafalka, amelynek nem kell juhász, mert tudja, merre van a legelő. Ámbár ennek a szélnek is lehetett valami láthatatlan pásztora, mert mozgása céltudatos volt, mint a vízé, amely mindig tudja, hova kell folynia.

Később már nem erősödött a langyos szél, sőt mintha lassúdott volna, de vastagodott, mint az alacsony nyári felhők, amelyek néha szinte a földig eresztik hasukat.

És ez a szél nem sietett, nem rohángált céltalanul, mégis elért mindenhova. Nem üvöltött, csak szelíden és egyenletesen bűgött, mint valami békés, lágy kürt, amely munkára vagy pihenésre hívja a rétek, mezők, erdők, nádasok országát.

- Hóóóó, hidacska! - bűgött a híd alatt, aki régi ismerős volt. - Hohohó, hidacska, mi újság? Régen jártam erre...

- Elég kár - locsogott a híd alatt a jégtörmelékkel zajló víz -, elég kár. Tőled ugyan meg is fulladhattunk volna!

- Hahahó - zengett a szél -, mindent az idejében, vizecske... ellenben nem téged kérdeztelek! Te jössz-mész, mint a katáng az őszi mezőkön, és soha sincs kedvedre semmi. Ha sok van belőled, az a baj, ha kevés, az a baj, szóval: kelekótya vagy, vizecske. Ismétlem tehát, hogy nem téged kérdeztelek, hanem öreg barátomat, a hidat, aki változatlan, és törvénybe szorít téged, mert nélküle összevissza mászkálnál a réten. Hohoho, hidacska, mi újság?

- Semmi baj, szél barátom, semmi baj! - bűgött a híd alja. - Lám, megjött az én igazi hangom is, mert a téli szél úgy nyertett alattam, mint egy megvadult csődör, vagy trombitált, mint vert csaták után a győztes ellenség.

Azt trombitálta, hogy most már övé a világ, amely csak télen tiszta, és télen szép, amikor holt madárcákat hengergetett a fagyos utakon. Akkor bezzeg csendes volt a vizecske, amely csak a jeget tiszteli, mert ostoba, és mindig elfelejti, hogy a jég - akárhogy vesszük - csak a mostohatestvére, ha gyilkos is néha.

- Tiszteli a fene! - burjánzott a víz, és recsegve törte a jeget, amely olvadozni kezdett dühében és bánatában, s amint folyni kezdett, már nem is emlékezett könyörtelen jégkorára.

- Megyek, megyek! - zengett a szél. - Hát csak örködjél, hidacska, és tartsd magad, mert kellesz az embereknek, kellesz az útnak, amely nélküled megszakadna, kellesz a tájnak, amelynek része vagy, és kellesz a barázdabillegetőnek, aki már úton van errefelé, hogy a hónod alatt újra kitatarozza fészket. Örködjél, hidacska, amíg visszajövök, de akkor már az északi szél sem a Tél urat szolgálja!

És folyt a déli szél végtelenül, hogy mire virradni kezdett, már feketén kanyarogtak az utak a havas mezők világában, barnán és csillogóan álltak a fák, és a szántások barázdáiban csillogni kezdett a hóié, amelyet végtelenül és telhetetlenül nyelt el a legjózanabb korhely: a föld.

- Kicsit ér... kicsit ér! - kiáltott egy kis cinke, mire egy öreg varjú károgni kezdett:

- Kár! Határozottan kár ilyen ostobasággal kezdeni a napot. Kicsit ér neked a déli szél és a meleg, amit hozott? Kicsit ér, hogy olvad a hó, és megnyílik az éléskamra? Ostobán kiabálsz, hogy Nerr, a karvaly megtaláljon?

A kis cinke mélységes büntudattal pislogott, de a karvaly említésére még mozdulni sem mert. Ült a bokor mélyén, mert a bokor nagy szoknyája alatt már nem volt hó, de nem is volt még itt a portyázás ideje, amit a zúgó szél amúgy is bizonytalanná tett.

Pedig világosodott, s ezt a világosságot is mintha a szél hozta volna, amely pedig délről és nem keletről érkezett. Mélyen bűgva zengett ez a szél, s az olvadás páráiban kicsit álmos és bágyadt lett az egész világ.

Mackó csak az orrát dugta ki óljából, szuszogva és elismerően, mert unta már a havat, és pontosan tudta, hányat ütött az óra. Fél szemmel látta, hogy az utakon, amelyekről Ferkó elsöpörte a havat, már csak kevés kis sár van, és nagyokat szippantott a szélből, amely lomhán megfordult az udvarban, aztán feltorlódott a torony magasságába, amelynek csendjét és homályát töredezett zsalugáterek őrizték.

A kuvikházaspár már aludt a szögletben, és láthatóan nem örültek a szélnek.

A szél megpihent egy kicsit, de a harangkötelet azért meglengette.

- Alusztok? Én egész éjjel úton voltam, mégsem alszom...

- Az a dolgod - pislogott mérgesen a kuviknő -, a mi dolgunk pedig az, hogy aludjunk.

- És mért nem ülsz a fészken? Látom, már tojásaid vannak...

- Csak ne okTáss bennünket, szél barátom! - vakaródzott a kuvikférj. - Feleségem még tojásokat vár. Ha majd együtt lesz mind, tudni fogja a kötelességét.

- Sok szerencsét! - lódult meg a szél, akinek szintén eszébe jutott a kötelessége, és kilendülve az ablakon, leereszkedett a kertbe, ahol Hú kunyhója állt. Persze, oda is bekukkantott, s a meglepetéstől meg is állt egy pillanatra.

- Nini, Hú... - suttogott mélyen, és lecsendesedve nekitámaszkodott a nádfalnak.

Hú nagyra nyitotta szemét, de még az ő híres szeme is csak ködös gomolygást látott.

- Látlak, Hú - lehelte a szél -, látlak és csodálkozom. Testvéreiddel messze keleten találkoztam.

- Az ember hozott ide... vadászik velem...

- Ehhez én nem értek, de ebből a kunyhóból alighanem csak én tudok kimenni...

- Igazad van: rab vagyok, és köszönöm, hogy ezt olyan szépen mondtad meg...

- Déli szél vagyok, és a mi nyomunkban - hacsak lehet - nem marad szomorúság... Mi nem vadulunk meg, nem akarjuk összetörni a világot, igaz, ehhez egy kicsit kövérek is vagyunk...

- Boldogan lusták, mint a nagy felhők - borzolta tollat Hú -, de sokat tudtok, s aki sokat tud: keveset beszél. Igaz?

A vastag szél a hasát fogta, és úgy nekidőlt a nádfalnak, hogy az ijedten ropogott.

- Mit akarsz tudni, Hú? Szemedben látom, hogy kerülgetve akarsz a kérdéshez jutni, hát mondd: mit akarsz tudni.

- Bölcs vagy, szél, hát mondd meg nekem, melyik az igazi világ: az, amiben most vagyok, vagy az, amelybe néha elmegyek, ha elaludtam?

A szél elcsendesedett és sóhajtott:

- Mind a kettő igaz, Hú. Mind a kettő valóság, amiben benne vagy, voltál vagy leszel...

- És lehetséges, hogy még látom a nagy sziklát, a barlangot, a folyót... mind a két világban?

- Lehet, hogy még ma is látod, de ha az időbe nézek, aki mindent tud, mintha ezt a kunyhót üresen látnám...

Hú lehunyta szemét, s amit érzett, arra az ember talán azt mondta volna: boldogság; de Hú nem tudta, mi ez a jó érzés, hosszan lecsukva tartotta szemét, s amikor kinyitotta, a szél már nem volt sehol... Csak a déli szél tud ilyen némán elosonni, amelynek nincs zaja, s amely után mégsem marad üresség.

Hú nem is érezte hiányát, mert tele volt azzal, amit a szél mondott: "Mintha ezt a kunyhót üresen látnám..."

De ekkor már ködös reggel volt, amikor elérkezett az éjszakai vadászok alvási ideje. Szerencsére Mackó sem aludt az éjjel, és mélyen szuszogott, majdnem horkolt óljában, s nem juthatott eszébe Hút meglátogatni.

Az öreg almafa ágai között szelíden bűgött a szél, a felhők a háztetők magasságában jártak, és Hú kunyhójában kényelmesen megbújt az éjszaka egy kis darabja, a sötétség.

Hú lehunyta szemét, azzal az elhatározással, hogy gondolkodik azokon a dolgokon, amit a szél mondott, és szinte abban a pillanatban elaludt, hiszen a nappal a baglyok éjszakája. De ki is nyitotta szemét az álomnak abban a másik világában, amelyet szeretett volna valóságnak tudni. És most itt volt!

A barlang párkányán ült, és nem gondolt még a vadászatra, mert még alig alkonyodott. Úgy érezte, hogy a fiak már kirepültek, és alig gondolt a nőstényre, aki a háta mögött bóbiskolt. Jó és csendes volt ez a táj, szabad és határtalan.

A sarlós fecskék már elhallgattak, Suó úr nemrég érkezett meg a vadászból, és a víz felett egy ezüstsirály repült a folyás irányában, azzal a súlytalan könnyedséggel, amivel csak a sirályok tudnak repülni. A nagy fehér sirály ritkaság volt ezen a tájon, ezért Hú hosszan nézett utána. Hú mestere volt a repülésnek, de érezte, hogy a fehér madár repülése sókkal könnyedebb, s ezzel a repüléssel nem is lehet kifáradni.

Aztán a falu felé fordult, amelynek házai most békésen füstölögtek, ámbár Hú valami nyugtalanságot érzett. Emberek jöttek-mentek, és a faluvégi nagyobb ház udvarában idegen lovak álltak. Hú nem tudta, hogy miért idegenek, de érezte, hogy a lovak nem idevalók, mert a lovak fel voltak nyergeive. Készül valami? Hú valami ilyesmit érzett, bár ennek az érzésnek nevet adni nem tudott, talán nem is akart. Kíváncsisága azonban felébredt, bár egyelőre nem gondolt arra, hogy oda kellene repülnie.

Talán megint verekednek az emberek?

Ennek semmi jele nem volt, és a múlt csata nyomait csak egy nagy sötét folt mutatta. Akkor ugyanis, pár nappal a farkasok és a keselyűk munkája után, végre kibátorkodtak az emberek. Vasvillákkal jöttek, ami harci eszköznek is jó, s összehordták a csontokat, és elégettek mindent, ami a csatából megmaradt. A hatalmas máglya helyén a fű is kiégett, de elporladt minden. A tűz helye aztán újra kizöldült, mert megverte az eső, s a csontok hamuja jó trágyának bizonyult. Hú úgy érezte, hogy ez a dolog már régen volt... mégis eszébe jutott a farkasok és a keselyűk népe is...

Ekkor kitotyogott melléje a nőstény.

- Megyek - pislogott, mire Hú elfordította a fejét, jelezve, hogy a nőstény menjen, ha akar. Soha nem indultak egyszerre, így aki később indult, tudta, hogy hol nem zavarják egymás vadászatát.

Hú egyedül maradt, és újra a faluvégi házat nézte, ahol szeme kezdett már lenni a tűznek, amelyet most raktak meg az emberek.

Sötétedett.

Hú elrúgta magát a párkányról, és jól érezte magát, bár ennek a jó érzésnek nem volt neve, mert Hú - szerencséjére vagy szerencsétlenségére - nem tudta, mi a tér, az idő és a szabadság. Igaz, néha az emberek sern tudják...

A nagy bagoly nyugatnak fordult - ahol kiöntésekben nyüzsgött az apró hal, és Tás népe is kiköltötte a fiatalságot -, bár ezzel a fordulattal elárulta a könnyű vadászat keresését, amely mögött felesleges idő van, s erre - nem tudni, miért - Húnak szüksége volt.

Végzett is hamarosan. Összefogdosott egy csomó kisebb halat, végül elkapott egy gyanútlan szárcsát, s ez már túlságosan elég volt. Nehézkesen felszállt egy kidőlt nyárfa vastag ágára, és kényelmesen emésztett. Alatta a víz ringatta a csillagokat, beljebb a gémtelen néha ijedten recsegett valami gémfőka, de távol a falu felett a tűz villanásai lobbantak néha fel a sötétségben. És a nagy baglyot ezek a villanások érdekelték. Azonban az emésztést is bizonyos részben el kellett intézni, és szárítkoznia is kellett, mert a sekély kiöntésekben halászgatva alaposan összevizezte magát. Kicsit igazgatta tollait, hallgatódzott, de a folyó nem mondott semmit, és a nádas sem mondott semmit. Csak az a tűz! Az a faluvégi tűz égre vert fénye izgatta egyre jobban, s miután két-három szőr- és tollgombócot kiöklendezett a folyóba, elrúgta magát a száraz ágról.

De nem ment mindjárt a tűz irányában. Átfordult az erdő felé, ahol már teljes volt a sötétség, és onnét ereszkedett a faluba, amelynek legszélső udvarán égett a máglya.

Hú természetesen most is vadászott volna - bár nem volt éhes -, de csak akkor, ha könnyű zsákmányról lett volna szó. Látott is egy süldő rókát, amelyet - talán - le tudott volna gyűrni, de nem vesződött vele, mert a fiak már kirepültek, a róka elég nagy volt ahhoz, hogy veszedelmes lehessen.

De azért lecsapott rá, mire a róka egyetlen hördüléssel beugrott egy bokorba. Húnak olyanféle érzése volt, hogy ezzel eleget is tett szülői kötelességének, és a falu felé fordult, amelynek utolsó háza a megszokottnál világosabb volt.

A nagy bagoly olyan lágyan szállt a sötétségben, hogy csak egy másik bagoly vehette volna észre, esetleg Csíz, a denevér, így teljesen láthatatlanul érkezett a nagy tölgyfára, amely még abból az időből maradt itt, amikor erdő volt a falu helyén.

Hú összezárt a szárnyait, és megmerevedett, ami minden érkezésnél fontos, mert ezzel a mozdulatlansággal egyesült a mozdulatlan környezettel.

A nagy fa koronájában csend volt, míg az udvaron jöttek-mentek az emberek. A kerítéshez lovak voltak kötve, fejükön a zabos tőrba, a ház ajtaja nyitva, s onnét csendes beszéd hallatszott.

A fától kicsit oldalt, nagy, élő parázshalom felett nyársat forgatott egy legényke, s időnként egy vizes ronggyal megtörülte az arcát.

- Na, Jancsi? - szólalt meg valaki.

- Szólhat, Ferkó bátyám, hogy gyűhetnek. A fatányérok az ablakban vannak.

A legényke ügyesen levette a nyársat az ágakról, és kenyeret szelt fel a hosszú kőpadon.

Az udvaron a sült hús illata lengett, és Hú teljes melegeledettséggel ült le a vastag ág sötét árnyékában, ahonnan mindent láthatott, és mindent hallhatott. Az emberi beszéd néha félelmet, néha izgalmat, néha haragot keltett benne, de mindig érdekelte, és érzelmei követték az emberi hangok és gondolatok feszültségét, tétovázását, felcsattanását vagy elernyedését.

De már jöttek is az emberek. Elöl egy szerényen, de jól öltözött kardos legény, és mellette Ambras csak ágy gatyában, bocskorban.

Ambrus a tűz felé intett:

- Fogadd el, uram, ami szegénységünkben telik. Jobb időkben talán jobbat is adhatnánk...

- Köszönöm, Ambrus bácsi, 'iszen azért jöttem, hogy jobban legyen...

- Tudom, Béla uram, ámbár ha a török megtudja, hát csak hamu marad a falu helyén. Ide ülj, uram - mutatott egy székforma, nagy kőre -, tik meg keressetek magatoknak helyet - szólt az embereknek. Aztán a vendéget maga szolgálta ki, míg Jancsi - Ambrus unokája - minden embernek fatálat adott, majd akkora húst, mint a tál, s akkora kenyeret is.

Talán tíz katonaszerű lovas jött a kardos legénnyel és ugyanannyi falusi ember Ambrus meghívására.

Ettek. Ettek hatalmasan és jó étvággal, s alig esett egy-egy szó.

- Akinek újra kell, szóljon - mondta Ambrus, aki a falu előljárója volt, doktora, tanácsadója és mindene. - Egyél, uram, jó étvággal.

Ettek, s kissé később körbejárt a csobolyó, amelyből először Béla úr ivott, s utána tenyerével megtörölte a csobolyó száját.

Kevés szó esett, amíg ettek, és Hú már majdnem unatkozni kezdett a fán, amikor a legények megtörölték szájukat kezük fejével, nagyokat böföntek, és már csak ittak.

Nézték a halom paraszt, amely már roskadozott, s amelyre most Jancsi egy vastag hasábot hengerített, ami akár reggelig is elég. Füstje kevés, kis lángja pedig arra jó, hogy az emberek lássák egymást, és megtalálják szájukat, ha inni akarnak.

Egy kis várakozó csend ereszkedett most az udvarra, csak a hasáb pattogott a tűzön, és a lovak dobbantak néha a kerítés mellett.

- Hát mondd el, uram, még egyszer, mert az én embereim még nem tudják, milyen híreket hoztál, aztán én is csak azt parancsolhatom nekik, amit a többség akar.

A kardos legény hallgatott. Leoldotta kardját, és a falhoz támasztotta, aztán két lába között összekulcsolta kezét. Arca merev lett, máj dnem ellenséges.

- Azon kezdem, hogy nem parancsolni jöttem ide, de könyörögni sem, mert amit elhatároztunk, magunk is megteesszük, ha belepusztulunk is. De nem akarunk belepusztulni!...

Csend. Az emberek a tüzet nézték, s a várakozás hullámai megérintették a leskelődő nagy baglyot a fán.

- Ezért kell a ti segítségetek.

Csend. A tűz pattanik néha, s egy kis láng lengeti az árnyékokat.

- Egy tutaj jön lefelé a Maroson - mondta tovább Béla úr -, mögötte kis hajó. A tutajon magyar rabok. A hajón magyar lányok és asszonyok.

Valaki sóhajtott.

- Köztük a testvérem...

A tűz lángja most felugrott, és megmutatta a haragosra kövült arcokat.

-... de akkor is itt lennék most, ha nem lenne köztük a lánytestvérem...

A legény elhallgatott.

- Mondd végig, uram - szólalt meg Ambrus.

- Azt akarom! A hajó még az éjjel ideér. Ismerem ezt a vidéket, és ha kisebb lenne a víz, nem tudna átmenni a zátony mellett... de így át tudna menni, ha...

- Fát kell bedönteni - mondta valaki.

- Arra nincs idő. Nem is jó, mer' a víz elviszi. A víz most szokatlanul erős - mondta másvalaki.

- Ha lenne elgendő kötél...

- Ne törjétek a fejeteket - mondta Ambrus -, Béla úr még nem mondta végig.

- Nem. A segítség már a tutajon van. Igaz, rab az is, lánc van a lábán, de tudja, mi a tennivaló, mert ismeri ezt a vizet, és tatár szolgám beszélt vele.

- Mit tud tenni? - kérdezte valaki.

- Mindent! Ez az ember kormányos volt a Tiszán, és kormányos most is. Ismeri ezt a vizet, és a zátonyra viszi a tutajt és a hajót is... De akkor már ott leszünk mi! Hát arra kértem Ambrus bácsi segítségét, hogy legyetek ott ti is...

A fejek felemelkedtek, csak egy legényke állt fel a falubeliek közül, és hosszú nyelű csákányára nehezedett, bár zavarban volt.

- Ül le, Pali - legyintett Ambrus -, te majd utoljára következel. Hát szóljatok! - fordult az idősebbekhez.

- Azt gondolom, hogy készüljünk - mondta egy ember -, mert azt gondolom, hogy Ambrus bácsi is így akarja...

- Eltaláltad, Lajos. Ez az emberség, ez a kötelesség...

A katonák vezetője újra felkötötte a kardját.

- Hogy a rabokon kívül mi van még a hajón, nem tudom. De azt is megmondhatom, hogy a rabokon kívül minden préda közös... A rabok hazamennek!

A tűz most már nagy lánggal égett, és Hú úgy érezte, a melegen kívül más is emeli. Az emberi elhatározás, harag és harckészség löködt fel a lángok szárnyán, s a nagy bagoly izgalmaiban ide-oda topogott a vastag ágon. Mi lesz most... mi lesz most? - kérdezte magától, mert a katonák nyergelni kezdtek, az emberek pedig futva oszlottak szét a faluban, csak a csákányos legényke maradt az udvarban, mert Ambrus és az idegen katona úgy parancsolták.

- Pali fiam, elvezeted Béla urat és a katonákat a zátonyhoz, és ott maradsz velük. Megmutatod a helyet, aztán minden másban Béla úr parancsol. Mink majd csónakon megyünk.

- Értöm...

Az udvar kiürült, és magányos lett volna, de ott volt Hú, és ott volt a tétován lobogó tűz. Tanácstalanok voltak. A nagy hasáb lángja ide-oda lengett, hogy lásson valamit az eltűnt emberi indulatokból, s ilyenkor Hú szeme is követte a fény lobogását, de már nem látott és nem érzett semmit, sem Hú, sem a lángok.

Hú alaposan bevacsorázott, ami nála a reggelit jelentette, és most sziesztázni akart, erre pedig nem volt alkalmasabb hely, mint a nagy kőszálak a hegyoldalban, ahol nemrég Nyu népe vacsorázott, s a keselyűk reggeliztek.

De még várt egy kicsit, mert a légkör nem nyugodott meg egészen. A házakban itt-ott fények lobbantak fel, acél is pendült valahol, és Hú csak akkor szállt ki a nagy tölgy sötét sátrából, amikor a csend és a csillagok újra magukhoz szorították a világot.

Először lekanyarodott a folyó fölé, mert a nagy víz minden pillanatban hozhatott valami újságot, aztán emelkedni kezdett a dombok felé, amelyeknek oldalából mint óriás sírkövek álltak ki az évezredek alatt kimosott fehér mészkösziklák.

A domboldalon egy öreg róka egerészett, és Hú - csak úgy megszokásból - feléje csapott, hiszen egy ilyen leszoptatott öreg szukát megtámadni kész öngyilkosság. Sovány és gyors, mint a villám, és féldöglötten is harap, mint a veszedelem. Nem, itt komoly támadásról szó sem lehet, de Húnak jólesett a róka megijesztése és hörgő félreugrása, amint megmutatta veszedelmes tépőfogait.

- Gyere le, Hú, te tetves! Gyere le, kis kölyökrókák pusztítója!...

- Most nem akarok, Vuk, mert nincs rajtad hús, csak szőr és bolhák...

- Ne törődj vele, megeszed te a dögöt is!

A róka tudta, hogy ez a legnagyobb sértés, amit Húnak a fejéhez lehet vágni, és Hú már meg is bánta, hogy kikezdett az éles fogú és éles nyelvű öreg szukával.

- Megijednél, ha lemennék...

- Lehet, de azért csak gyere; a kis hangyáknak a döglött király is élelem. A sötétség döglött királya... mert én nem ennék belőled, elhiheted...

- Elhiszem - mérgeződött Hú, hogy egyáltalán kikezdett ezzel a vén lotyóval -, elhiszem, hogy nem ennél, de nem is eszel, ám az lehetséges, hogy én még hozzád nyúlok, ha majd kövérebb leszel.

Hú ezután magasra lendült, hogy ne is hallja a választ, aztán siklózni kezdett le a nagy kövek felé, amelyek között a legnagyobb volt a nagy bagoly elmélkedő- és emésztőhelye. Kanyarodott még egyet, miközben szemügyre vette a környéket - azután olyan puhán érkezett az oszlop tetejére, mint egy fátyoldarab.

Elhelyezkedett. Hú mindig egyformán helyezkedett el. Feje a folyó felé, farka a hegy felé. De ezt nem is lehetett eltéveszteni, mert a földön a fej felől voltak a köpetek - toll-, csont-, szőr-, halpikkelygombócok -, a farka felé pedig "lemeselt" fű és kő, mert Hú úgy emésztett, mint a tűz, és emésztése tökéletesen rendben volt.

Hú tehát emésztett és gondolkozott, ami nem azonos az emberi gondolatokkal. Hú érzéseiben, emlékeiben, tapasztalataiban s a megszokásban, tehát cselekedeteiben gondolkozott, s ezeken túl volt még valami más is, amit talán megérzésnek és előrelátásnak lehet nevezni.

Hú talán nem adott nevet a tárgyaknak és jelenségeknek, de létükhöz igazodott, és élt velük vagy ellenük, ahogy jóléte azt megkívánta.

Hú - természetesen - nem tudta, mi a nyugalom, és mi a jó érzés, de kereste ezt az állapotot, és most - elől-hátul emésztve - kiválóan érezte magát. Egy-egy diónyi, sőt annál nagyobb köpet kiöklendezése ugyan nem volt kellemes, de utána a megkönnyebbülés határozott jó érzéssel töltötte el.

Közben felkelt a hold, ami sejtelmes világításba vonta a tájat, s Hú érezte, hogy ebben a csalóka világosságban csak ő lát igazán. Lám, az öreg róka is ott ballagott el a másik kő mellett, és nem vette észre, pedig ő tisztán látta kopott szőrét és lógó, aszott csecsbimbóit.

Hú talán mosolygott volna, ha ez a baglyoknak szokásuk lenne, de nem mosolygott, ám belül fölényt érzett, s a rókát alacsonyabb rendűnek érezte, mint saját magát. Mindezek azonban csak futó gondolatok voltak, más érzések mögött, amelyek újra és újra az ember felé fordították gondolatait.

Hú várt valamit, bár nem tudta, mi a várakozás, és mi az, amit vár... Valami volt a levegőben, valami mozgott a térben, valami közeledett a földön, talán a folyón?...

A nagy bagoly erre nem tudott volna válaszolni, de nem mozdult, mert még jól volt lakva, és egy köpet is feltörekedett a torkába. Várt tehát, mert a holdvilág is mintha erősödött volna. Az előbbi sejtelmes fény jobban kirajzolta a nagy kövek árnyékát, és lent a folyó is csillogni kezdett.

Húnak nem volt szüksége erre a nagyobb világosságra, hogy messze lásson, mert általában a távoli mozgás nem nagyon érdekelte, de most mégis felkapta a fejét, mert a folyó szelíd kanyarulatában valami tömeg jelent meg, ami az előbb még nem volt ott, s most a holdfény széles csillogásában valami széles sötétség közeledett, s mögötte egy bárka úszott.

Egy tutaj, s mögötte egy kis hajó. Hú várakozása megszűnt, mert - úgy látszik - ez az a valami, ami várakozását előidézte.

"Az ember" - gondolta Hú, és felállt az oszlopon, hogy többet lásson.

A folyó magas volt ebben az évben, s a víz sok, s a tutaj a kis hajóval elég gyorsan közeledett.

A nagy bagoly feszülten figyelt.

A tutaj hátulján valami kis tűz parázslott, s Hú a másik tűzre gondolt ott a faluvégi udvaron, s az emberekre, akik eltűntek akkor az éjszakában. Most ez a két tűz mintha összetartozott volna, mert minden tűz egy másiktól születik, s ennek a két tűznek mintha köze lett volna egymáshoz.

A hold elé ekkor egy felhő úszott, és alig derengő sötétség lett egyszerre.

Hú mintha csak erre várt volna, feldobta magát a levegőbe, magasra szállt, aztán puhán szárnyalt az úszó alkotmány felé, amelynek hátulján most alig derengett a parázs, s a tüzecke mögött két ember állt.

Az egyik a kormányos, akinek lábán bilincsek voltak, a másik egy børsisakos tatár.

Hú lejjebb ereszkedett, meglátta a tutajon fekvő pár katonát, a megszíjazott rabokat, egy børsátrat, amelynek csücsán egy lófarkas boncsok lengett... És jobban meglátta a fedett kis hajót is, amelynek teteje volt, mint a háznak, s két katona ült az elejében s a hátuljában is. A katonák láthatóan bóbiskoltak, s a kis hajót egy hosszú gerenda és kötél kötötte a tutajhoz. Hú kanyarodott egyet a két alkotmány felett, de már látta a zátony bokrait, mellette a megszorult, hánykolódó vizet, sőt látta már az embereket is, akik a bokrok mögött voltak.

A víz locsogott, a hold újra kibújt a felhő alól, és lehet, hogy nemcsak Hú érezte a levegőben a feszültséget, mert a børsisakos katona most a tutaj orrára ment, aztán sietve vissza a kormányoshoz.

- Nem jól megyünk...

- Jól megyünk! Egyenest nem lehet az örvénybe menni, mert összetöri az egész alkotmányt...

- Vigyázz a fejedre!

- Vigyázok! Eredj a tutaj orrára, és ha jó nyíllövésre leszünk a zátonytól, kiálts...

- Az aga felébred, s abból baj lesz.

- Jobb, ha itt ébred fel a sátorban, mint a vízben...

A bokrok között Ambrus mellett két íjász állt idegre tett nyílvesszőkkel.

- Nektek nincs más dolgotok, mint a kormányost figyelni. Ha valaki kardot emel rá, annak mög köll halni...

...A tutaj erősen közeledett, talán ötvenméternyire lehetett a zátonytól, amikor a katona kiáltott, aminek semmi hatása nem volt:

- Balra, te kutya!

A tutaj rohant a zátonynak, recsegés-ropogás. Vészes kiáltások és elfojtott sikoltozás.

A kis hajót letörte a gerendáról a víz, s a katona kivont karddal rohant a kormányos felé, aki egy csákyarúddal várta, de erre már nem is volt szükség, mert a tatár katona hátába két nyílvessző is érkezett, amiktől arcra borult.

Hú ekkor már a varjútelep egy óriás fűzfáján ült, és kíváncsian nézte az embereket; akik megrohanták a tutajt, és partra igazították a hajót.

Ordítás alig hallatszott.

- Add meg magad, mert megdöglesz!

- Allah...

- Nem mondtam?!

- Tedd le a kardod!

Ordítás.

- Mi van, Ambrus bátyám?

- Mindjárt!

- Katica, Katica!

- Vágjátok el a rabok kötelékeit!

Csobogás. Az asszonyok térdig érő vízben lábaltak ki a partra, és a megszabadított rabokkal Ambrus emberei véglegesen kitakarították a tutajt. Pár halott loccsant a vízbe...

A parton Béla úr ölelgetett egy lányt, aki a hold fényében még fehérebbnek látszott, mint amilyen volt. De nem beszélt, csak remegett.

- Miska! Az egész asszonynépet vezesd a faluba!

- Mehetünk. Csupa víz mind, majd rakok tüzet.

- A falusi asszonyok ellátják őket...

- Ambrus bácsi, mi van?

- Négy halott... egy a mienk. Az aga leszúrta Jóskát...

- Az aga?

- Azt mondják a rabok, hogy az volt. - Mi van vele?

- Úszik. Jóskát meg hazavisszük a kertjükbe... Négy tatár rab is van... nem tudom, mit csináljunk velük.

- Mennek Ecsedre. Onnét nem derül ki semmi... ami préda van, mind a maguké... Itt van a lánytestvérem!

- Hála isten! A tutajon szétvágjuk a gúzsokat, a gerendákat elviszi a víz, a hajót felgyújtjuk. Holnapra nem lesz nyoma semminek...

- Ambrus bácsi, amíg élek, nem felejttem el!

- Nincs semmi baj, Béla úr. Pusztuljon a férge!

- Annak a Jóskának dupla részt adjon, Ambrus bácsi.

- Majd az özvegye...

- Szegény...

- Hát az... de mit tehetünk?

A két ember beszéd közben már egészen Hú alá ért, s a nagy bagoly topogva idegeskedett, de a kíváncsiság nagyobb volt benne, mint a félelem. Az ember nem ette meg, akiket megölt, hanem a vízbe dobta. Furcsa...

A falu emberei és a megszabadult rabok a tutajt kopasztották, és kihordtak mindent a hajóból is.

- Béla uram - szólalt meg Ambrus -, a bőrsátor nekünk nem kell, vidd talán magaddal emlékébe. A vezetékek lovakon elfér...

- Elviszem, Ambrus bácsi...

A parti homokon már ott volt a zsákmány, s az emberek a tutaj gúzsait fejszézték. Egy-egy levált szálfát beleigazítottak a folyó sodrába, s a víz egyenként úgy elkapkodta a nehéz gerendákat, mint a pelyhet. Amikor elfogyott a tutaj, nagy tüzet raktak a hajóban.

- Ebben a korsóban mi van?

- Alighanem olaj...

- Ontsd a tűzre!

Az olaj egy pillanatra lankasztotta a tüzet, de aztán szétfolyva fellángolt a hajó belsejében.

- Toljátok a sodrásba!

Az emberek combig jártak a vízben, de tolták a kis hajót, amely lassan lábra állt, s elindult az örvénylő, összeszűkülő vízsodrás felé. De ekkor már harsogva égett a tető is, és a hajó elindult utolsó útjára.

- Jól van - mondta Ambrus -, most már kereshetik! Ami fölül van, az leég, a maradékról meg senki meg nem mondja, hogy mi volt. Ha ugyan az erdők között partra nem dobja a víz...

Most már minden ember a parton volt.

- Ide, emberek! - kiáltott halkán a kardos vitéz, és ezt már Hú nem bírta ki. Alája tolongott vagy huszonöt ember, és tüzet csiholtak, hogy osztozkodjanak a prédán, amikor Hú szétvágta szárnyait, és egyetlen lendülettel eltűnt a sötétségben.

- Mi volt az? - nézett fel valaki.

- A nagy bagoly - bólintott Ambrus -, szívesen leselkedik. Hát lássunk hozzá, az osztozkodáshoz.

Hú ekkor már a folyó felett szárnyalt, de mivel nagy volt, mint az éjszaka, újra a sziklák felé kanyarodott.

Hú szívesen leselkedett volna még, bár kíváncsisága tulajdonképpen ki volt elégítve. Az emberek közti feszültség elernyed, és a nagy bagoly úgy érezte: valami megoldódott, és most már nem történhetik semmi. A megmaradt emberek már nem ölik egymást, az úszó alkotmány már nem úszik többé, és nem hord maga körül fájdalmas, emésztő gondolatokat.

A hold már a nyugati égen járt, és most újra az a sejtelmes világítás vette körül, amiben ha történne is valami, azt úgyis csak ő látja. Lekanyarodott a nagy köre, és gondolatai azt mérlegelték, hogy az éjszakába belefér-e még egy vadászat a tocsogóknál, esetleg - már csak megszokásból is - vigyen-e haza valamit párjának? De ez a vágy nem nagyon izgatta, hát lehunyta szemét, és... és a toronyban - mintha a feje felett lett volna - meglódult és megzendült az esti harangszó.

Hú felébredt, és moccanás nélkül nézett az álmos, ködös, csepegő, alkonyodó világra.

Hú úgy érezte, hogy fázik, pedig a madarak általában nem fáznak. De ez valami belső didergés volt, az újra elvesztett szabad világ s a tények bizonytalansága. Melyik hát az igazi, vagy igaz mind a kettő?

A hó már elolvadt, de ez fel sem tűnt, hiszen abban a másik világban nyár volt és hold világos éjszaka. De ezek csak futó gondolatok voltak. A tények itt vannak körülötte. A kunyhó, amelyből kimenni nem lehet, a hó, ami még látszik a kerítés mellett, és Mackó, aki kedvetlenül érkezik a cuppogó sárban. Le se ül, mint máskor, mert sáros az egész világ, és Mackó nem akarja besározni fehér bundáját.

- Aludtam én is egész nap - csóválja farkát kedvetlenül -, de hát mit lehet ilyenkor tenni? Olyan gazdátlan a világ... Tél úr - úgy látszik - elpusztult erről a vidékről, és Tavasz kisasszony kéreti magát. Te is aludtál?

- Otthon voltam...

Mackó udvarias kutya, és farkával nem mond semmit, csak lógatja, mint amikor az ember nem akar ellenkezni valakivel, és azt mondja: - Persze... persze...

- De ezt te úgysem érted...

- Nem egészen.

- Először nagy tüzet raktak az emberek, tanácskoztak, később verekedtek, s egy-két embert a vízbe dobtak, de azok már nem éltek.

- Ilyet még nem is hallottam.

- Így volt pedig, elhiheted.

- Elhiszem, de nem értem.

- Látnod kellett volna, mint ahogy én láttam...

- Igen - csóválta farkát Mackó -, ha láttam volna... Itt csak néha verekednek az emberek, de nem lesz semmi bajuk.

- Az más vidék - rázta meg magát Hú -, egészen más vidék. Ott néha ölik egymást az emberek, de nem eszik meg. Aztán jön Nyu népe, s az megeszi az embereket, és jön Tala, a tűzbélű nagy madár, az megeszi a maradékot.

Mackó félrefordította fejét, annyira figyelt, de nem értette az egészet.

- De a télnek vége van - vakaródzott -, érzem a bőrömmön.

- Lehet, csak azt szeretném tudni, mikor lesz az én két világomból egy... és melyik az igazi.

- Nem tudom, Hú, igazán megmondanám, ha tudnám. Talán arra gondolsz, hogy mikor leszel szabad?

A nagy bagoly összehúzta magát.

- Abban a másik világban erre soha nem gondoltam, de itt bizony, Vahur, sokszor arra gondolok.

Mackó nem válaszolt, mert tudta, hogy az ember rab állatai már soha nem lesznek többé szabadok.

Még az emberek sem lesznek - tulajdonképpen - soha szabadok. Lám, Pomozi József honvéd azelőtt traktoros volt, előtte kiséres, és előtte kis árva béresgyerek, aki csak a szegénység, a szülői fegyelem korlátai

között mozoghatott, most pedig a katonai törvénykönyv paragrafusai korlátozzák életét. Büntetik és jutalmazzák, de csak a fegyelem és a katonaélet korlátaiban belül.

Jóska túlesett a gyalogsági kiképzésen, s megtanulta a motorok minden csínját-bínját, s a vizsgán összes bajtársai közül kimagaslóan elsőnek minősítették. Ezért Jóska egy-egy csillagot kapott parolijára, ami nagy kitüntetésnek számított. Ezek után tehát nem Pomozi József honvéd többé, hanem Pomozi József őrzetű úr! Ezt vegye minden honvéd tudomásul, és vágja magát vigyázzba, ha netán az őrzetű úr megszólításával kitüntetné.

De Jóska ezenkívül egy menetlevelet is kapott Dorombosra, nemkülönben három nap szabadságot.

Jóska csak mosolygott akkor is, és mosolyog most is, hogy a gazdasági irodában ül, ahol pedig Jóska azelőtt soha le nem ültették.

A mérnök pálinkával kínálja, amit Jóska köszönettel elhárít, mondván, hogy amúgy sem szereti, és a motoros katonának szigorúan tiltják is. Nem akar rászokni...

- Igazad van, Jóska - mondja a mérnök, és levelet ad Jóska-nak a patikushoz, aki örülni fog, ha Jóska láthatja.

- Talán még vadászhattok is együtt...

A nagy benzinraktárak Doromboshoz tartoznak, bár a falutól pár kilométerre vannak.

- Örülsz, hogy oda kerülsz?

- Nagyon örülök, mérnök úr. Megmondták az ezrednél, hogy aki Dorombosra kerül, az már onnét nem kerül sehova. Nagyon titkos hely az... Aztán én meg nem is szeretném édesanyám itt hagyni megint árvaságban.

- Igazad van. Apád elveszett, a család leadózott, ezenkívül fontosabb helyen vagy, mintha az ezrednél lennél.

- Így gondoltam én is, mérnök úr.

A mérnök elgondolkozva játszik ceruzájával, végül csak megmondja:

- Aztán menj át a főjegyző úrhoz is, mert neki is köszönheted - a magad szorgalmán kívül -, hogy oda kerültél.

- Talán gondoltam is, mérnök úr... hogy valaki a falumból segített, mert a hadnagy úr valami ilyesmire célozgatott. De - megmondom - én a mérnök úrra gondoltam.

- Nem, fiam, az ottani alezredes távolról ismerte a főjegyző urat, aki írt neki, de ez nem sokat ért volna, ha amúgy is nem lettél volna kiváló...

Jóska felállt.

- Átmegyek, mérnök úr, most mindjárt átmegyek, mert ez a böcsület.

- Eredj, Jóska... aztán elutazásod előtt még egyszer látni szeretnék.

És Jóska egyszer csak a vonaton találta magát, anyja könnyeitől elmaszatolt arccal.

- Vigyázz magadra, édes fiam!

- Mondtam már, hogy olyan helyre megyek, ahol csak fuvarozok, még ha háború lenne is, amit nem hiszek.

- Ezt csak úgy mondod.

- Hát esküszöm, hogy igazat mondok. De ezt nem szabad senkinek tudni. Érti?

- Nem hát! Tudok én hallgatni...

- Azt is megmondom, hogy a főjegyző úr csinálta ki... meg hát én is igyekeztem...

- Az isten áldja mög!

- Így van, édesanyám. Itt a vonat, maga csak maradjon. Minden héten írok, ne sírjon, hát nem mondom?!

És Jóska most utazik, szemében az ismeretlen tájjal való ismerkedéssel, zsebében a menetlevéllel. Átmegy majd Budapesten, ahol sohasem járt, átmegy az Alföldön, amiről csak a földrajzból tanult, és nem barátkozik senkivel, mert ezt szigorúan meghagyták. Mert az emberek kíváncsiak.

- Hova utazik, vitéz barátom?

Jóska már majdnem azt mondta, hogy: "Mi köze hozzá?" - de aztán eszébe jutott, hogy udvariasságot is tanácsoltak.

- Pestre.

- Pestre?

- Oda.

- Gye-henna - mondta egy asszony -, a gye-henna maga. Csak vigyázzon a rossz lányokra.

- Mér' vigyázzon - röhögött egy borotvált civil -, az is az élethez tartozik!

- Hányasokhoz? - firtatta tovább a civil.

- Várnak rám az állomáson, majd ott kapok beosztást.

Ezután Jóska kiment a folyosóra, és elszívott egy cigarettát. Szerencsére a civil kiszállt,- az asszonyok meg nem kíváncsiskodtak tovább. Jóska az ablaknál ült, és csak akkor állt fel összeszedelőzködni, amikor a nagy hídon csattogott át a vonat. A híd elugró traverzei alatt kéklett a nagy folyó.

Ez hát a Duna, akkor az ott a Gellérthegy.

Furcsa érzés volt ez, s Jóska kicsit maga körül kezdte érezni Magyarországot. Egy kicsit földrajz, egy kicsit történelem. Az ott talán a Margitsziget. De a vonat nem hagyott időt a tűnődésre, mert bátran bevágott a házak közé, és csattogva oldalazott át, új sínekre kanyarodva, valamilyen cél felé. Aztán kiszélesült a pálya, kormos fűtőházak jöttek, szénhegyek s egy ív alakú, nagy üvegtető. Oldalt felírás: Keleti pályaudvar.

Jóska felvette a hátizsákot, meghúzta derékszíját, s egy kis kellemes izgalommal várta, hogy megálljon a vonat.

Budapest - gondolta, és lelépett a lépcsőről.

“Eredj a váróterembe - mondta otthon az őrmester -, ott majd összeszednek benneteket.”

Jóska jól megnézve a különféle táblákat - hamarosan megtalálta a harmadosztályú várótermet, amely nem is volt kicsi. De ülőhely azért akadt, és éppen le akart ülni, amikor megszólalt valaki mögötte:

- Örvezető!

Egy őrmester állt előtte.

- Parancs, őrmester úr!

- Hönnét?

- Veszprémből.

- Egyedül?

- A másik megbetegedett...

- Én a vasútparancsnoksághoz tartozom. Mutassa a menetlevelét.

Mivel az őrmester kétségkívül szolgálatban volt, Jóska átadta a féltve őrzött okmányt.

- Jól van, fiam - adta vissza a menetlevelet. - Ül csak le, de innét el ne mozdulj. Még két kamerádot kell összevakarnom, fene tudja, hol csavarognak, ha ugyan nem a későbbi vonattal jönnek. Ismerős vagy Pesten?

- Most vagyok először Pesten, őrmester úr.

- Nem baj, csak várj.

Ezzel elment, és Jóska elővette a kenyeret és a szalonnát. A vonatban nem volt étvágya, de a szomszéd padon egy öreg magyar szalonnázott, és megjött Jóska étvágya is.

Evett. A nagy nyüzsgés nem zavarta, s arra gondolt, meginna utána egy pohár sört vagy fröccsöt. Igen, de kire hagyja a hátizsákot? Egy öregasszony meg egy lány telepedtek melléje a padra. Jóska befejezte a reggelizést, és pokoli szomjas volt, de az őrmester csak nem jelentkezett.

Fene a dolgát!

Ekkor egy katona jelentkezett, de olyan hanyagul, hogy Jóska legszívesebben nyakon vágta volna. Még csak nem is tisztelgett.

- Gyűjön az irodába!

- Köszönni nem tudsz?

A katona kényszeredetten tisztelgett.

- Hát ugye... sietek. Zavart az őrmester, mert a másik kettő már ott van.

- Vigyázz a hátizsákomra, amíg iszom valamit.

- Jó, csak siessen, mert az őrmester mindjárt murizik.

- Az őrmester, az: őrmester *úr*! Ha elfelejtetted volna...

Jóska fel volt háborodva, mert Jóskát úgy tanították, hogy a tiszteletet meg kell adni, de meg is kell kapni.

Megitta a sört, felvette a hátizsákot.

- Eredj előre!

A katona a vállát vonogatta, és elvezette az irodához.

- Várjon - mondta, és kissé nyitva hagyta az ajtót, hogy Jóska tisztán hallotta: - Meghoztam a “palit”...

Utána az őrmester bosszús hangja:

- Megmondtam már, hogy vagy rendesen beszélsz, vagy visszazavarlak az ezredhez, aztán mehetsz a frontra!

- Őrmester úr, alázatosan jelentem, meghoztam az örvezető urat.

- Jó lesz, ha vigyázol magadra. Hívd be!

A katona szélesre tárta az ajtót.

- Tessék, örvezető úr!

Az irodában még két katona volt. Hátizsákjuk a földön.

- A Nyugatiról mentek tovább - mondta az őrmester. - Ismeritek az utat?

- Ismerem - mondta az egyik.

- Hát akkor elmehettek. Látom, rendes emberek vagytok, és nem olyan, mint ez itt. Tudjátok a parancsot, és ahhoz tartásotok magatokat.

- Tudjuk, őrmester úr.

Tisztelegtek, és kimentek az irodából. Amikor becsukódott az ajtó, Pomozi megszólalt:

- Talán ismerkednénk.

A másik őrzető kezet nyújtott, aztán a közlegény is.

- Karsai Feri.

- Horváth Sándor. - De mire a Nyugatira értek, már keresztnéven szólították egymást.

- Ne cifrázzuk - mondta Pomozi -, egy a fizetés, egy a munka. Az bizonyos, Sándor, a közlegény tud legtöbbet közülünk, mert képzett szerelő, és ő a közlegény... És Feri is többet tud, mint én, mert vizsgázott sofőr, én meg csak traktoros voltam.

- Nem fontos - mondta Horváth Sándor, a szerelő -, gyérünk a restibe, és iszunk egyet közköltségen az igaz barátságra.

- Ámen - mondta Karsai Feri, míg Jóska csak mosolygott, és hazagondolt, hogy egy lapot kellene írni anyjának, hogy nem is olyan rossz élet a katonaélet.

- Mikor indul a vonat?

- Egy óra múlva.

- Na, akkor még írok egy lapot is édesanyámnak!

Megittak fél liter bort, Jóska bedobta a lapot, és nagyon összebarátkoztak. És jócskán ültek még a vonatban, amíg végre megmozdult, s a peronon álló oszlopok és emberek elindultak visszafelé.

Szegények - gondolta Jóska, akiben két pohár bor s valami kalandvárás, az ismeretlennel való ismerkedés érzése omlott szét, mialatt a vonat átvonaglott a váltók bonyolult vágányain. Hárman ültek a szakaszban, és a két kollégára is rászakadt a gondolatok belső csendje, mert nem szólt egyik sem, sőt a szerelő a szemét is lehunyta, mert egész éjjel utazott. Később a kalauz megnézte a vasúti jegyeket s a menetleveleket.

- Majdnem üres a vonat - mondta -, ha aludni akarnak, becsukhatom az ajtót.

- Jó lenne - mondta Feri -, nem aludtam egész éjjel egy szemhunyaszt sem...

- Feküdj végig a másik padon - ajánlotta Jóska -, mink majd ülve elbóbiskolunk, mert én jól aludtam az éjjel. Ideülök az ablakhoz, mert szeretem nézni a vidéket, s te is alhatsz, Sándor.

Elsendesedtek. A vonat ritmusa már megszokottá vált, és nemsokára aludt Sándor is, Jóska pedig nézte a szőlőskerteket, később pedig a távoli nagy mezőket. A vonat füstjét néha elkapta az ablak előtt száguldó szél, de ezen túl Jóska szemlélődésében benne volt az Alföld messzeségének ismeretlen lehelete.

Aztán elbóbiskolt Jóska is, és arra ébredt fel, hogy a kalauz beszél:

- Hé, katonák! Huszonöt perc múlva átszállás.

- Köszönjük - mondta Jóska, és felkeltette a kamerádokat, akik úgy aludtak, mintha háromnapos lagziból jöttek volna. Úgy is ébredtek, mert Feri azonnal újra elaludt.

- Ne aludj, hé! Átszállunk.

- Átszállunk? Ja, persze. Kimegyek a mosdóba, mert újra elalszom... a fene egye meg...

A huszonöt perc hamar elszállt a vonat mellett, s a másik vonat majdnem üres volt.

- Dorombos? - nézett az új kalauz a katonákra. - Hát az csak az állomás. Onnét a falu még tizenöt kilométer. S ahova maguk mennek, még több...

- Remélem - mondta Sándor kissé elkeseredetten -, remélem, autóval várnak, mint az ezredeseket...

- Tizenöt kilométer ezzel a nehéz felszereléssel...

- Lehet, hogy fehér ruhás kislányok is lesznek?

- Biztos! - vidámodott Sándor. - Két ilyen valóságos őrzetőt csak nem fogadnak lányok nélkül... - És felvették a cókókot, mert már lassított a vonat.

- Dorombos! - kiáltott a kalauz.

- Bemegyünk a restibe, ha van, és magunkhoz szólítunk egy kis szíverősítőt - mondta Feri, és már meg is célzott a kellemes intézményt, amikor az iroda ajtajában egy fiatal hadapród őrmester jelent meg és intett.

- Hova?

- Hadapród úr, alássan jelentem, csak ide a restibe, nagyon szomjasak vagyunk, meg ennénk is valamit.

- Ide a menetleveleket... - megnézte óráját - és tizenöt perc múlva itt jelentkeznek az irodában. Még az autó sem ért ide.

A három ember feszesen szalutált, a kadét pedig bement az irodába.

- Gyerekek - mondta Jóska -, ez viccelt azzal az autóval?

- Fene tudja - mondta Feri -, nem valami mufurc volt, az látszott rajta. Nézd meg az órát.

- Háromnegyed öt.

- Jó. Pontosak leszünk.

Gyorsan ettek-ittak egy keveset, és pontosak is voltak, de a kadét is megnézte az óráját.

- Rendben! Gyerünk!

Az állomás előtt egy kis teherkocsi berregett, s amint felmásztak, már indultak is.

Dombok között kanyargóit az út, aztán hegyek jöttek. Az út prima.

A kadét a sofőrülésben ült, Jóskaék hátul a teherhordó részben, ahol padok voltak.

- Úgy látom, az út egészen új... - mondta Jóska.

- Nemrég építették - bólintott Feri.

- Honnét tudod?

- Mindenki tudja! Az ezrednél összetörték magukat az emberek, hogy ide kerülhessenek, de az apám a mostani ezredes századában szolgált, meg amúgy is képzett sofőr vagyok. Úgy mondják, aki ide kerül, az itt öregszik meg.

- Mért? - kérdezte Sándor.

- Azért, te süsü, hogy el ne jártassa a száját, hogy a nagy benzinraktár hol van... Téged ki segített, hogy ide kerültél?

- Senki! Első osztályú szerelő vagyok, ennyi az egész...

Az autó zúgva nyargalt a serpentinén le-föl, de egyre magasabb hegyek közé, míg egyszer csak a mélyben széles kék-ezüst csíkjával ott volt a nagy folyó.

- Gyönyörű! - mondta Jóska.

- Lehet fürödni a nyáron - bólintott Sándor, s ettől kezdve egyre mélyebbre kanyargott az autó. Egy kis falu végét is érintették, aztán szűk szurdokban robogtak előre, s végül megálltak egy mély bevágásban, ahol nem volt semmi. Legalábbis az első pillanatra úgy látszott, de amikor leszálltak, a szurdok aljában kapukat pillantottak meg és kis ajtókat, amelyek a hegybe nyíltak.

- Szálljatok le, és itt várjatok.

A kis teherautót is elnyelte a hegy, s a völgyben már tavaszi meleg volt.

- Nem is kezdődik rosszul - mondta Sándor -, azért mondom én mindig, hogy csak különleges alakulathoz érdemes kerülni...

Akkor kinyílt egy ajtó - amiről nem is látszott, hogy ajtó.

- Karsai!

- Jelen!

- Menjen az ezredes úrhoz.

- Na - mondta Sándor -, mindig ezredesekkel komáztam - és bement a kis nyíláson.

- Ez olyan kihallgatásféle - mondta Feri -, azt hiszem, itt komolyan kell érteni a dolgokat. Lehet itt százezer köbméter benzin is. Hát gondolhatod...

- Gondolom, hogy ha ez felrobbanna, szétdülne a hegy... Közben a térségen alig mozgott valaki, az is jött, aztán valamelyik ajtón eltűnt.

- Horváth Ferenc!

- Jelen!

- Jöjjön!

Jóska egyedül maradt. És a csendben, ahogy ült, mintha távoli motorzúgást hallott volna, de nem a levegőből, hanem a földből. És nagyon-nagyon messze mintha dörgött is volna valami.

Robbantanak?

Jóska hallott már bányarobbantást, s ez olyanféle volt.

- Pomozi József!

Jóska felállt, de első gondolata az volt, hogy barátai eltűntek. Mindegy! Nem eszik meg itt sem a katonákat.

- Erre.

Keskeny alagút, s benne villanyvilágítás. Mentek talán öt percig, amíg egy ajtóhoz érkeztek.

- Itt kopogjon, és jelentkezzék az ezredes úrnál.

- Igenis!

Jóska kopogott, aztán benyitott. Az ajtóban összevágta bokáját.

- Ezredes úr, Pomozi József örvezető alázatosan jelentkezem. Az ezredes lassan felemelte a fejét, és Jóska azt gondolta, hogy ez az ember vagy beteg, vagy nagyon fáradt.

- Pomozi?

- Igenis, ezredes úr.

- A személyi lapodat már előre megküldték, és ez csupa jót mond. Ismersz valakit a környéken?

- A faluban ismerem a patikáros urat. Az ezredes megélné.

- Palotás patikáros urat?
- Igenis. Puskahordozója voltam.

Az ezredes egy kicsit mintha elmosolyodott volna.

- Az én gazdám Palotás mérnök úr, az öccse. Aztán - azt gondolom, jobb, ha megmondom - levelet is hoztam neki. Ne lássák úgy, mintha titkolnám.

Az ezredes egészen felélénkült. Felállt, és Jóska vállára tette a kezét.

- Okos és tisztességes ember vagy, fiam. Én tudom, hogy abban a levélben nincs titok, de nekem - vagy a cenzúrának - minden levelet látnom kell, ami innét kimegy, vagy ide érkezik.

Jóska előrelódította a kenyeres tarisznyáját, s átadta a levelet.

- Tessék!
- Majd én átadom a patikus úrnak.

Jóska nem szólt semmit. Ha átadja, hát átadja, biztos, hogy átadja, de az is biztos, hogy megnézi, mi van benne.

És meg is nézte, igaz, nem rohant ajtóstul a házba, hanem estefelé beautózott a faluba, s elment a patikushoz, akivel jó barátságban volt.

- Gyere, ezredes - mondta a patikus -, olyan köménypálinkám van, hogy a repülőgépet is elhajtaná.
- Szolgálatban vagyok - mondta az ezredes kimérten -, szeretnék veled négy szemközt maradni.
- Kérlek - mondta a patikus, és a belső szobába vezette az ezredest.

Leültek, és az ezredes elővette a levelet.

- Neked szól, de nekem kell felbontanom. Ugye, megérted?
- Nem értem.

- Egy katonám hozott neked levelet, de - amint tudod - itt a legszigorúbb cenzúra van.
- Tudom, de nem tudtam, hogy ezt te csinálod.
- Egy katonám hozta. Fiad rögtön megértené...
- Nyögd már ki, ezredes!

- Bocsáss meg. Felbontom a te leveled, és először én olvasom a te leveled.
- Csináld, ezredes, aztán add át a levelem, és felejsük el az egészet. Úgy látom, az öcsém írta...

Az ezredes átfutotta a levelet, s visszaadta a patikusnak.

- Parancsolj... és máskor a postán küldözze öcséd a leveleit, mert ha futár hozza, az az én dolgom. Sajnos.
- Látom: Pomozi Jóska hozta. De mi a fenének adta neked?

- Mert esze van! Pomozi Jóskák nélkül nem érne az egész hadsereg egy fityinget. Bölcsen tudta, hogy itt cenzúra van, és talán érezte, hogy a fejét veszem le, ha egy idegen levelet hoz ide a környékre bárkinek. Becsületesen átadta, mert úgy érezte, hogy más útja a levélnek nem is lehet. Miféle ember ez a Pomozi?

- Nagyon rendes gyerek. Az öcsémnek is kedvence. Ő csinált belőle traktorost. Nekem - ha ott vadászom - állandó patronhordozóm.

- Bár három ezred lenne belőle! Azt hiszem, magam mellé veszem, mert az öreg Jóskát le kell szerelni, annyira megromlott a szeme.

- Jól jársz vele. Ha megjönnek a szalonkák, biztos lehetsz, hogy idegen erdőben is a legjobb helyre vezet.
- Na és mi lesz a köménypálinkával?
- Hozom, hozom, és majd közben gondolkodom, hogy az ezredesnek hozom-e vagy a cenzornak.

Mackó a kertajtóig kísért a mérnököt, de nem vidám farklengetéssel, mert a gazda nem szólt hozzá. Amikor pedig egyedül maradt, még egy kicsit nézett utána.

"Valami baj van?"

Mackó körülnézett, mintha esetleg meglátná gazdája rosszkedvének okát, de a sötétedő alkonyatban nem látszott semmi. Valahol csöpögött az eres, mert az öreg istállónak nádteteje volt, néha a tyúkok halk neszezését hallotta, amint éjszakára elhelyezkedtek, s a lovak tompa dobbanásait a szomszéd istállóból.

Mindez megszokott volt, és nem mondott semmit. Szél nem volt, hát nem szóltak a nyárfák sem a kerítés mellett. A kert mélyén egy kis köd tévovázott, de szél nélkül! a köd sem tudott magával mit kezdeni. A szomszéd istállóban meggyújtották a lámpát, de a poros kis ablakon alig tudott átvergődni valami kis világosság.

Mackó mindezen jelenségeket számba vette, aztán elindult a háza felé, de nem ment be, hanem ráfordult a kerti útra.

"Hú talán tud valamit mondani..." - És ballagott a bagolykunyhó felé, amelyet Ferkó úgy körülállogatott nádkévékkel, hogy csak a dróthálós ajtó maradt szabadon.

Mackó lassan ment, óvatosan szedegetve lábait, mert az út még sáros volt. Amikor megállt a kunyhó ajtaja előtt, tétován megcsóválta a farkát, mert nem tudta, hogy Hú ébren van-e. A kunyhó sötét volt, és csak később látta meg a bagoly szemeinek opálos tükröződését.

- Azt hittem, még alszol...

- Keveset aludtam, nem tudom, miért.

- A hó elment, változnak a dolgok, s én is nyugtalan vagyok. Van valami körülöttem, amit nem szeretek. Csepeg az egész világ, nyirkos a bundám, és embereim is szótlanul mennek el mellettem, de még csak meg sem simogatnak...

- Kiszedném a szemét, ha engem az ember megsimogatna!

- Akkor megölné!

- Lehet, de engem nem is akar megsimogatni, mert fél tőlem. Látom a szemén, hogy fél tőlem.

- Kár! Nem is tudod, milyen jó érzés, amikor puha, meleg kezét a fejemen érzem, s a hangja is olyan, mint a simogatás. Egész testem megmelegedik tőle...

- Lehet, Vahur, de te már itt születted, és nem a barlangban, ahonét látszik az egész világ, és a szárnyunkban benne van minden messzeség. Ott a mi népünk oda megy, ahova akar, ott vadászik, ahol akar, és akkor eszik, amikor éhes.

- Én ritkán vagyok éhes, mert eleget adnak, bár - ha jó a falat, enni mindig tudok. Persze húst! A szoknyás ember azonban néha mást hoz, és olyankor csak nézem, de nem eszem. Ilyenkor kiabál, hogy: "Fene az úri hasadba, Mackó, mért nem mentél püspöknek?" - de bántani nem mer. Egyszer ugyan megpróbált a seprűnyéllel, de akkor kimutattam a fogam fehérít, s azóta csak kiabál, vagy kihozza Nyaut, a macskát, hogy bosszantson...

- Kár, hogy nem ide hozza ki - vakaródzott Hú.

- Nyau veszedelmes tud lenni. Ismerem egy szép szukát, egyik szeme hiányzott. Nyau vágta ki...

- Mert már nem tudtok vadászni! Egy fogás a fejen, egy fogás a gerincen...

- Aztán? - érdeklődött Mackó farkát lengetve.

- Aztán? - csodálkozott Hú. - Nincsen aztán. Harapni nem tud, karmolni nem tud. Mire a fészekhez érek vele, már alig mozog. A többi a párom dolga meg a fiaké. Ha kutyakölyök a zsákmány, azzal nincs semmi baj.

Mackó kicsit meghátrált, farka megmerevedett és morgott.

- Csak nem fogjátok meg Vahur kicsinyeit is?...

- Miért ne fognánk? Nagyon jó húsa van...

Mackó megfordult, hogy elmenjen, de még visszamorgott: - Utállak, Hú!

- Tudom, Vahur, de ez az igazság. Ha te találtnád egyik fiókámat a házad előtt, mit csinálnál vele?

Mackó elgondolkozott.

- Nem tudom...

- Belőled már az ember beszél, Vahur. Mert igenis tudod, hogy mit csinálnál. Széttépnéd!

- De nem enném meg!

Hú erre szaggatottan huhogott, ami úgy hallatszott, mint valami borzalmas nevetés, amitől a kutya hátán minden szőr az égnek állt.

- Milyen jószívű vagy, Vahur! Akár az ember. Nem ennéd meg! Hu-hu-huiii! Csak megölnéd...

Mackó leült, bozontos fejét lehajtotta, és hosszú csend szállt a kunyhó köré. Később Mackó vakaródzni kezdett.

- Alighanem szél lesz - mondta.

- Elveszett az orrod, és elveszett a füled is, Vahur. Én már régen hallom: Szél úr jön. Az eleje sziszeg, a közepe sivalkodik, s a vége olyan messze van, hogy nem is érzem, nem is hallom. Szél úr hideget hoz, és nyögni fognak az erdők, és tajtékzani a vizek... Ilyenkor jó a barlangban, mert Szél úr csak akkor okvetetlenkedik, ha szembefúj a túlsó partról. De akkor is alig érezni, mert bemegyünk a kisebb barlangba, ami oldalt van, s ahol a párom költeni szokott.

- Most már hallom én is - bólintott Mackó, mert a ritka köd elindult a ribizlibokrok közül, és integetni kezdtek a száraz tormalevelek.

Megmozdultak az almafa ágai, és a magasban suhogni kezdtek a nyárfák ágai.

- Szél, szééél - suhogtak a magas nyárfák -, hideg, jeges szél. Lám, a tél még visszajár...

- Szárad alattunk a föld - suttogták a ribizlibokrok -, nem olyan nagy baj...

- Ostobák! - jaj dúlt fel az almafa. - És ha havat hoz? És ha fagyot hoz? Rügyeim már pocakosodnak; ha megfagynak: oda a termés!

- Na, ami a termést illeti - vihogtak a ribizlibokrok -, az a pár szem alma...

Érre már nem válaszolt senki, mert a szél meglökött egy laza zsindehyt a mérnök házában; a zsindehy kerepelve korcsolyázott le a tetőn, és hangos csattanással mállott szét a földön.

- Körülnézek - intett Mackó a farkával, amire Hú már nem válaszolt, csak pislogott, s az emberre gondolt, aki ezt a barlangot, ezt a kunyhót megépítette, mert a kunyhóban a szélből nem lehetett érezni semmit. A vastag nádfalon és körülkötözött nádkévéken megbicsaklott a szél ereje, és kerülnie kellett.

- Úgyis feldöntöm, úgyis feldöntöm!... - sivalkodott a szél, de nem válaszolt senki, csak egy padlásablak nyikorgóit valahol, időnként hangos csattanással becsapódva. Mackó ilyenkor felemelte a fejét, és fülét a csattanás felé fordította, mert - valljuk be - Mackó az egész zenebonát már a házából hallgatta. Körülnézett, az igaz, de a szél süketé tette, és még a házából lehetett a hangokat úgyahogy megkülönböztetni.

A falu már elsötétedett, és a szél már a mezőkön sikoltva nyargalt az úttalan utakon.

Hajnal felé a szél vonítására ébredt fel a mérnök. Hallgatta egy darabig, gondolkodott, aztán a telefonhoz ment.

- Varga bácsi?

- Itt vagyok.

- Mi újság?

- Hát ez az idő! Nem sok hó van, de csupa jég minden. Tisztára megbolondult az idő. Várok a befogással, mert fáért mentünk volna az erdőre...

- Ne menjenek sehova! Lássák el az állatokat, almoljanak jól be, segítsenek a juhásznak, hordjanak be takarmányt elegendőt, aztán majd meglátom. Pihenjenek!

- Igenis! Ez úgyis már csak olyan kapcáskodása a télnek, nem árt, ha ember-állat pihen, aztán úgyis lesz dolog elég.

- Így gondoltam.

A mérnök ezután bundát dobott magára, csizmát rántott, és átment Ferkóhoz, aki a zabosládán cigarettázott. A lovak a zabot rágták, és csak a fogak őrlése hallatszott.

- Nincs fogás, Ferkó! Ha kivilágosodik, támaszd be a bagolykunyhó ajtaját is nádkévével.

- Már megcsináltam. Meg is kötöztem...

- Okosan. Ha el is állna a hó meg a szél, nem megyünk sehova. Bár nem gondolnám, hogy a hó maradós lenne.

- Egy-két napig eltarthat.

Az istállóajtót ekkor benyomta valami, és Mackó feje jelent meg a nyílásban, aztán bebújt egészen, farkát csóválta, s a szeme nevetett.

- Vén kutya, vén kutya - simogatta meg a mérnök Mackót -, lám, a rendetlen gazda nyitva hagyta az ajtót... Na gyere, mert megfázunk...

Ferkó elfújta a lámpát, a mérnök pedig Mackóval majdnem szaladt befelé, mert a bunda alatt csak pizsama volt.

Mackó nézett egy darabig utána, aztán bement az óljába, mert majdnem feldöntötte a szél.

Csúnya idő volt! A ritka havat ide-oda hordozta a szél. Felvágta a felhők alá, leseperte a földre, újra felvágta, de nem szaporodott a földön; szinte azt lehetett hinni, hogy nincs több hava már a télnek, s ugyanazt a havat forgatja, csak hogy sokat mutasson.

De - hideg volt.

Az utak csonttá fagytak, a patak szélén havas jégszegély képződött, a kis nádas suhogva panaszkodott, és a falu felett mintha téli füstszagot vonszolt volna a szél.

- Majd én megmutatom! - csikorgóit, és a hajnali harangszót úgy megkavarta, mintha dadogott volna a harang fagyos nyelve.

De a bagolykunyhóban mindebből a zenebonából nem sokat lehetett hallani, és nagyon keveset érezni. A háromszoros nádfalon szétomlottak a szél hullámai, az öreg almafa törzse állt, mint a kő, s a szél hujjogása távoli lett, amihez a kunyhó csendjének semmi köze.

Amikor Ferkó betámogatta nádkévékkel még a keskeny ajtót is, Hú pattintott egyet csőrével; nem lehet tudni, hogy ez nem a tetszés jele volt-e, mert utána csend lett a kunyhóban. Hú megrázta magát, összehúzta tollait, és egészen ráült a T-fára, és ásított.

Ma nem várta azt az álombéli másik világot, csak hallgatta a szél távoli sustorgását, ami mintha távolodott volna...

... S egyszer csak ott ült a régi barlangban. Ott is a kis oldalbarlangban a nőstény mellett, mert ott nappal volt még, és nagyon hideg.

De alkonyodott.

A falu házai mind füstölögtek - némelyiken már kémény is volt -, de ritka ködben voltak. A távoli erdő zúzmaratengernek látszott, a nagy folyót némára fojtotta a jég, amely egyetlen óriás táblával összekötötte a partokat. Dermedt, hideg és mozdulatlan volt minden.

A falu egyetlen utcáján néha mozdult valaki, de az is hamar eltűnt valamelyik szomszéd házában, és olyan néma volt minden, mint máskor éjszaka.

Hú megvakarta a csőre tövét, kitotyogott a párkányra, megrázta magát, és érezte, hogy a dermesztő hideg milyen gyorsan szivárog be tollai közé, a bőréhez. Hú érezte, hogy akár már most kimehetne vadászni, mert egyetlen hang nem hallatszott, és egyetlen mozdulás nem látszott sem a folyó körül, sem a távoli hómezőkön, csak a telihold tányérja sárgállott a keleti ég hajlatán, bár még nem világított semmit. Hú ösztönösen mérlegre tette a félig nappali vadászatot és a várakozást, jobb lesz ha majd árnyékát a földre veti a telihold, és még várakozott.

Ekkor a nőstény is kitotyogott melléje a párkányra, didergően összehúzta magát, és szeme komor lett, mintha azt mondta volna:

- Éhes vagyok!

Hú úgy érezte, ezt felesleges volt mondani, ezért egyetlen mozdulattal sem válaszolt, mire a nőstény ellökte magát a párkányról, és a zátonyon levő varjútelep felé kanyarodott.

Hú nézett utána, de ebben a nézésben nem volt sem reménykedés, sem biztatás. A varjútelepet csak szokásból látogatták meg minden éjszaka, de a varjútelep üres volt, csak a fészkek fekete árnyékait ringatta a fagyos szél. A varjak ilyen kemény télen elvándorolnak innét az utolsó darabig, s a véletlenségből megszálló idegen varjak nagyon bizonytalan zsákmányt jelentettek. Ez nem volt jó vadászat még akkor sem, ha sikerült, mert a varjakon ilyenkor csak toll van, bőr és csont. A semminél persze ez is többet jelentett, de az éhség száját egy-egy varjú csak rövid időre fogta be, és előfordult, hogy Hú és párja napokig nem ettek semmit. Ez ilyen nagy télben megesik, de nem jelent sokat, mert a nagy baglyok ilyen téli ínség idején nyolc-tíz napot is koplalhatnak minden következmény nélkül.

A táj sötétedett, a telihold egyre fényesedett, s a fagyos magasság párájában egyre sűrűbben villantak fel a didergő csillagok.

Hú ekkor - jól összezárva tollait - rádobta magát a fagyos levegőre, s ellenkező irányba fordult, mint párja; a tocsogók felé szállt, amelyek azonban - ilyenkor - éppen úgy zárva voltak, mint a folyó. Nem is halászni akart Hú, de ott volt a nádas, a bokros folyópart; ahol menyét és hermelin, mókus és görény is akadhatott, fácán is szívesen bújt meg a nádban, sőt nyúl is, ami ilyen ínséges időben főnyeremény lett volna.

A jégen erősen csillogott már a hold gyalogútja, de mozdulatlanul kihalt volt minden. Hú lekanyarodott egy ismerős fűzfa száraz ágára, leskelődésre fogva a dolgot, de a megfagyott tájék mozdulatlan volt, mint maga a jég. És néma! Hú csodálatos füle talán a hangyák mászkálását is meghallotta volna a fagyos ágon, de nem volt hangya sem, csak a fák pattantak néha a folyóparti erdőben, ami nem jelentett sem vadászatot, sem élelmet.

Később kutyaugatás hallatszott a falu felől, és Hú elkanyarodott arrafelé, bár tudta, hogy a faluban most kölyökkutya nincs, s ezekkel a fogas, veszedelmes szukákkal és kanokkal nem kezdhet semmit. De marta az éhség, és meg kellett próbálni mindent.

A falu ablakai még itt-ott világosak voltak, ha világosságnak lehet nevezni azt a kevés fényt, amit az olajmécsek kis lángja vetett az ablakokra.

Hú végigrepült a fél falun, aztán leszállt egy óriás tölgyfára, amely a régi erdőből maradt még itt, és Húnak régi leselkedőhelye volt.

A fa kinn állt a kert végén, de innét is jól lehetett hallani az állatok mocorgását az ólakban, a lovak dobbanásait az istállókban, azt is, ha nyílt az ajtó, vagy valaki végigment az utcán.

De ma nem mozdult semmi, csak egy hízó szuszogott hangosan valamelyik ólban.

Hú tanácstalanul vakaródzott, és kissé fázott.

Ekkor távoli farkasvonítás hallatszott, és Hú arrafelé fordította fejét.

"Nyu népe is éhes" - gondolta, és irigyen nézett az erdő felé, ahol a farkasok esetleg összeabajgatják az erdőt, s elbújik minden, ami talán neki is élelem lehetne.

S amikor már jóval közelebről hallatszott a farkasüvöltés, Hú irigyen és dühösen rúgta el magát az ágról, s az erdő felé kanyarodott, de nem szállt be az erdőbe, hanem ott is egy ilyen hatalmas hagyasfára ült a legelőn, és a vastag törzs mellé húzódva várta, hogy mi történhetik.

De egyelőre nem történt semmi, csak a másik ilyen nagy fa volt gyanús, amelytől nem messze valami volt a hóban, és fenn az ágak közt valami mintha mozdult volna.

Hú a vastag törzs mellé lapult, és nagyon figyelt, de sokáig nem történt semmi. Később újra vonított egy farkas, de ez már egészen közélről hallatszott, és Hú látta, hogy távolabb, a füves részen két farkas már kint van a legelőn, de állnak, és az erdő felé figyelnek.

A hold ekkor már teljes fénnel világított, és jól látszott, hogy a két farkas elindult, de meg-megáll, és a falu felé szimatol.

Hú arra a valamire nézett, ami most a nagyobb világosságban mintha döglött birka lett volna...

A vonítás újra hallatszott, de a két farkas inkább kifelé húzódott, erősen szimatoltak, és mintha tanakodtak volna. Végül - úgy látszik - az éhség győzött, mert az egyik minden lépést megfontolva, körülnézve és szaglálódva odament a döghez, de nem nyúlt hozzá, csak amikor a másik is közeledett. Akkor azonban morogva belemart, és magához rántotta, mire a másik farkas is odaugrott... s ekkor csodálatos dolog történt. A szomszéd nagy fáról láng és füst csapott ki kétszer egymás után, két erőszakos dörrenés, utána nagy csend. Az egyik farkas azonnal elfeküdt, de a másik még dobálta magát, Hú pedig ijedten szárnyalt a nagy sziklák felé.

"Az ember!" - gondolta, és emelkedett, mert a pihenő nagy kövek kicsit feljebb voltak.

Ekkor már magasan járt a hold. A dermedt nagy kövek árnyéka alig volt arasnyi, s a rövid fűvű legelőn a hideg ezüstsója ragyogott: a dér.

Hú moccanás nélkül figyelt, mint mindig, ha leskelődés közben új helyre érkezett, de most érezte, hogy erre semmi szükség nincs. A magány szinte megfogható volt, a csend egy lett a környékkel, és olyan halálosan mozdulatlan volt minden, mint a föld vagy a fehéren szikrázó nagy kő, amely jó időkben Hú emésztőhelye volt. De most nem volt mit emészténie, mert tegnap alig evett valamit, és ma semmit.

Hova menjen?

Gondolatai térképén újra megjelent a nádas, a varjúkolónia, az erdő ritkább része, végül mégiscsak a falu felé érzett legnagyobb lehetőséget, bár ez is majdnem semmi volt. Már indulni akart, amikor az erdő felől súrlódni kezdett a fagyos gyepek, bár ezt a súrlódást emberi fül aligha hallhatta volna meg.

Hú kissé megfordult, és meglátta az öt farkast, amint lassú ügetésben vágta át a legelőt, és talán meg sem álltak volna, ha a vezérkan fel nem emeli a fejét.

Akkor megtorpant valamennyi, és szemük zölden égett Hú felé.

- Látlak, Hú - húzta el száját az óriás farkas -, te is éhezel?

- Tél van, Nyu, és ez rossz vadászat...

- Hallottad?

- Láttam is. A fán volt az ember, és kétszer dörgött, és kétszer villámlott...

- A fán?

- Ott. És csapatodból ketten ott maradtak.

A hátsó farkasok a gyepet kaparták.

- Menjünk!

- Ott maradtak?

- Láttam. Az egyik még mozgott, de a másik már csak feküdt. Aztán idejöttem.

A vezérkan indult.

- Jó vadászatot, Hú!

A nagy bagoly udvariasan bólintott, bár ez nem volt szokása, de az ínség közelebb hozta egymáshoz a szabad vadon népét is, akár csak a baj az embereket.

A farkasokat elnyelte a távolság és a hold bizonytalan fénye, és Hú a falura gondolt, ahol ugyan inkább szabad tűzhelyek voltak, de pár házon már kemény volt, amelyek felett melegen reszketett a kialvó tűz párája. Hú valamelyik éjszaka megmelegedett egyik kéményen, s most erre gondolt, de nem indult mindjárt útnak, mert benne volt még a puska erőszakos dörrenése s az embertől való félelem.

De aztán még hidegebb lett, és Hú - felszárnyalva a levegőbe a falu felé fordult. Abban a pillanatban már meleg villanásokat látott a falu felett, körülbelül a nagy tölgyfa táján, tehát elkanyarodott az erdő felé, s onnét érkezett a nagy fára, ahonnan mindent láthatott.

Hú a törzs mellé húzódott, ahol árnyékban volt, mert az udvaron nagy tűz égett, amelynek villanásai néha beszárnyalták az egész környéket.

A két farkas a kerítésen lógott, de egyiknek bőrét már lehúzták - az is a kerítésre volt dobva -, míg a másikhoz most látott hozzá a késes ember. Hárman-négyen figyelték, köztük egy asszony.

- Hát ez nagy szerencse! - mondta valaki.

- Az - mondta az ember, aki a farkast nyúzta -, bár nyolcadik éjszakám lett volna, amit a fán töltöttem. Nem volt meleg, elhihetitek.

- Formája sem volt szegénynek, amikor hajnalonként hazakerült - mondta az asszony.

- Elhiszem. De mindjárt kettő!

- Közel voltak egymáshoz. Ez, amit nyúznak, nagyon éhes lehetett, mert amikor a másik közeledett, irigyen nekiugrott a dögnek... Akkor aztán lőttem, hogy majdnem egyszerre szólt a két cső. Ez mindjárt összerogyott, de a másikat fejbe segitettem még a balta fokával is, amikor lemásztam, mert még tátogatott...

- Kár, hogy kan mind a kettő - mondta az egyik ember.
- Ezeknek van szép bundájuk.
- De ezek nem kölkedznek... Ha mind a kettő szuka, hát azt is lehetne mondani, hogy tíz farkast löttél egyszerre.

- Hallgass! - kiáltott az árnyékos pítvar felé az asszony, és Hú csak most vette észre, hogy ott egy nagy kuvasz fekszik, és határtalan gyűlölettel nézte a farkasokat. A kutya újra morogni kezdett, és fogát kimutatta.

- Ne bánts a kutyát, Juli; az a dolga, hogy morogjon...

Az asszony is fogta a bőrt, hogy ura könnyebben nyúzhassa, és Hú egyre éhesebb lett a nyers hús látásától. Valami olyan érzése volt, hogy meg kellene várni, míg elmennek az emberek... de erre mindjárt egy másik érzés válaszolt, hogy úgysem menne oda, mert a húst bizonyára a nagy kutya őrzi... tehát a húsról Húnak semmi esélye nem lehetett.

Hú ezek után lágyan és elkeseredetten a sötétségbe dobta magát, mire a kutya újra morogni kezdett.

Erre az emberek is arra néztek, amerre a kutya, és a nyúzó ember is megállt munkájában.

- A kutya látott valamit...

- Látott a fenét - mondta az asszony, akinek a keze nagyon fázott -, a húsért eszi a fene.

- Nem értesz te ahhoz - mondta a nyúzó ember -, ha pedig fázik a kezed, eredj be, de ne piszkáld a kutyát. Gyere ide, Csikasz! - És nagy darab húst vágott ki a farkasból, de a kutya csak megszagolta a húst, és elfordult.

- Hát ha majd várispán leszel, libamájat kapsz, fene a kényes hasadba! Tegyetek még a tűzre, hogy jobban lássak.

Hú ekkor már a harmadik kéményen melegedett.

A kémény boltozatos volt, amely a boltozat két oldalán füstölth a füstöt -, de átmelegedett a kémény teteje is, s ezt Hú kellemesnek találta, mert most nem ülhetett le sehová, hogy talpa alatt ne hó, dér, zúzmara, vagy jég lett volna.

Az éhségen azonban ez sem változtatott, de a puhább légkörben jobban tűnődhetett, és vadászóösztönei nyugodtabban válogathattak a vadászati lehetőségek között.

Végül is újra az erdő felé fordult, s olyan sietve dobta magát a levegőbe, mintha valahol biztos, terített asztal, azaz nyugodt zsákmány várta volna.

De hát ez nem így volt. A legelő üres, mint egy holdbéli táj, az erdő, mint egy zúzmarás tenger, a kis patak néma, mintha víz soha nem sustorgott volna csörgedező meséket a jégmadárnak, s ahol kiugrottak a sziklák a hegyoldalból, mintha most jégből lettek volna, amelyek pedig a nyáron melegek voltak még éjszaka is.

Hú keservesen fordult a patak bokortalan folyása irányába, de itt sem mozdult semmi, hát leszállt egy nyurga kőrifára, ahonnét messze elláthatott. Később azonban úgy találta, hogy ez nem jó hely, hát leszállt egy alacsony fűzfára, amelynek ágáról könnyen rneglephetett bármit - ha éppen a zsákmány ezt a könnyű utat választotta volna.

Itt ült és leskelődött talán fél óráig, bár később már úgy érezte, hogy itt hidegebb van, mint a hegytetőn, s ekkor megfeszült benne minden ideg, mert árnyék mozdult a cserjék között, és kitolta szürke pofáját a patakpartra egy öreg róka; aztán megállt, s szinte kővé válva hallgatódzott.

Hú - ha ember lett volna - talán káromkodik, mert ismerte ezt a rókát, amely csak a farkasok szemében - és szájában - lett volna élelem, de még ott is verekedett volna utolsó mozdulásáig.

A róka már elindult a nagy bagoly irányába, de meg sem rezzent, amikor Hú kissé megmozdult.

A róka ekkor nyugodtan leült.

- Látlak, Hú - csapta félre a havon bozontos farkát -, látlak, és azt hiszem, régen ettél...

- Ez igaz, Karak - húzta még jobban össze szárnyait a nagy bagoly -, de arra azért nem gondoltam, hogy te - esetleg - zsákmány lehetnél...

- Ennek örülök, Hú - vakaródzott a nagy róka -, mert még ha megleptél volna, sem lettem volna számodra élelem.

- Tudom, Karak... ezért mozdultam meg, hogy gondolj erre.

- Köszönöm - húzta el keskeny pofáját a róka, megmutatva hatalmas tépőfogait -, köszönöm. De én láttam már, amikor ide leszálltál... Ott fent voltam - intett a róka a legelő felé -, és Nyu népe után csapáztam, de nem találtam semmit.

- Pedig van ott valami... az egyik nagy fa alatt.

- Csak volt. Az ember elvitte...

- Azt nem láttam, de azt láttam, amikor csattant valami, villámlott valami, egyik a másik után, s egy Nyu összeesett, hogy nem is rúgott, s utána másik Nyu rúgkapálódzott. És később láttam a csapatot, beszéltem is velük, mert ott mentek át a legelőn, a nagy kő mellett a folyó felé, ami most nem folyó.

A róka láthatólag törte a fejét valamin, aztán pár lépést közelebb ment a fához.

- Bee népéből volt a dög - nézett fel Húhoz -, s az ember mindig hazavitte, aztán újra kihozta...

- Egyik kezében is Nyu, másikban is Nyu - okoskodott Hú, s a róka egészen virgonc lett.

-... és a dögöt nem vihette haza - Jó vadászatot, Hú! - És a róka minden elővigyázat nélkül nekilódult a domboldalnak.

Hú keserűen és éhesen nézett utána, aztán kilebbent az ágak közül, végigrepült a patak kanyarulatáig, aztán emelkedni kezdett fölfelé, amíg csak meg nem látta a nagy sziklákat és túl rajtuk a folyó jéggel fedett kanyarulatát.

A köveken már vastagon virágzott a dér. Húnak semmi kedve nem volt leszállni, és csak vaktában repült, tele csikorgó éhséggel és szemrehányással, hogy Karakot a birkadöghöz irányította, hiszen... végeredményben... ilyenkor... - És Hú arra gondolt, hogy volt már olyan álma is, amikor jóízűen ette a verebet-varjút, amelyeket pedig nem ő fogott -, sőt birkahúst is...

Ez azonban olyan régi és távoli álomnak látszott, hogy nemigen lehetett hinni benne.

A nagy folyó környéke olyan élettelen volt és olyan dermesztő, hogy talán még az erdőnél is hidegebb volt. A túloldal fűzfái és bokrai dermedten álltak, mintha gyökereik is jégből lett volna, és túl rajtuk mezőség következett szántásokkal és kis darab levágatlan kukoricaszárral, ahol jó időkben Kalán lakott, a nyúl, akire most Hú emésztő vágyakozással gondolt. Hú egy kicsit magasabbra emelkedett, hogy messzebb lásson, sőt megállt egy helyben, és taposta a levegőt, mint az ölyv vagy Kiri, a vércse. De a táj olyan volt, mint egy kinyalt tányér, amiben nem is lehet semmi.

Visszafordult hát a folyó felé, és most már a túlsó partot böngészte végig, aztán a falu felé repült, és leszállt arra a házra, ahol a farkasokat nyúzta az ember. A farkasok húsa még majdnem frissnek mondható... és talán Vahurt, a nagy fehér kuvaszt is bevitték a házba...

Hú sokáig figyelt, és már majdnem rászállt a kerítésen lógó lenyúzott farkashúsra, amikor Vahur kiballagott a pitvar homályából, megszaglásztta a két tetemet, de nem nyúlt hozzájuk. Aztán megfordult, észrevette a nagy baglyot, és morogni kezdett.

Hú tudta, hogy itt nincs mit kezdenie, hát átlibbent a másik ház kéményére, amelyen melegedett már ma este. A kémény kihűlt azóta, de lehelete mégis meleg volt, bár ez nem volt füst, csak a hamu alatt élő parázs langyos üzenete.

Hú teljesen tanácstalan volt és nagyon éhes. Mert már nemcsak a begyében érezte az éhséget, de az egész testében, s azt is lehetett volna mondani, hogy a kémény boltozatán nem egy nagy uhu ül, hanem maga az éhség. És még a vágy is megbicsaklott, hogy ezen a tájon valaha újra meleg lesz, ahol válogatni lehet a zsákmányban.

Ekkor már nagyon világos volt. A hold delelőn járt, szikrázóan fehér volt minden, bár hó nem esett, de még a házak nádtetejét is belepte a megfagyott párák hava, a dér. Hajnal előtt járt az idő, amikor legmagányosabb az éjszaka. Legnémbább a táj és legkisebb a mozgás mindenütt.

Hú végül is ismét az erdő felé indult el, jó magasra szárnyalva, és nem lehet tudni, nem gondolt-e arra, hogy Karak a birkadögből talán hagyott valamit. Leereszkedett az előbbi nagy fára, csak hogy megint összehúzta magát, mert azt már messziről látta, hogy a dögön három kutya is marakodik. Egyik-másik félrevonult egy-egy kiszakított nagyobb darab hússal, ilyenkor a másik két kutya is abbahagyta az evést, látszólag azon gondolkozva, hogy a félrevonult rokontól nem lehetne-e a zsákmányt elvenni.

Hú felnézett a másik öreg fára, hogy nincs-e ott megint egy ember, de nem volt ott senki, pedig Hú most szívesen látta volna a láng kicsapódását és valamelyik Vahur halálos hempergését.

De - nem történt semmi, csak a csillagok szeme lett még szúrósabb s a hold gödre mélyültek el az egyre szikrázóbb hidegben.

Hú a barlangra gondolt, sőt később egy nádkunyhóra, ahol soha ilyen hideg nem volt, és mindig volt élelem. A nagy bagoly nem tudta, hogy álmodta-e valamikor ezt a nádkunyhót, de most visszaemlékezett rá, és majdnem kívánta...

Ez a kívánság azonban olyan kétségbeesett volt, hogy kiszállt a nagy fa törzse mellől, és újra a nádas felé vitorlázott, magasan a falu felett, s onnét lassan ereszkedett át a folyón egy megdőlt, öreg kőrisfa száraz ágára, amelyről már máskor is eredményesen leselkedett.

Az alig hallható kis zaj, amit Hú érkezése okozott, pillanatok alatt elült, s a táj visszasüllyedt kietlen némaságába, amelynél nagyobb csend a holdon sem lehetett.

A faluban megszólaltak a kakasok, könyörögve a virradatért, és Hú egyszerre haszontalannak és céltalannak, de mindenkifelett éhesnek érezte ezt az éjszakát, amely még fenyegető is volt, mert ha párja is ilyen szerencsétlenül vadászott, s az éhségnek nem tud ellenállni, hát legyűri Hút is, és megeszi, amire elég sok példa akad az uhuk történetében.

Ekkor mintha zizegni kezdett volna a nád, a táj meglódult, a hold eltűnt az égről, és sötétség lett. Csak a szél zúgott, és elszakította a zsineget, ami a kunyhó ajtajának támasztott három nádkévéét összetartotta, amelyek szétestek, és Hú - felébredt.

Nem volt folyó, nem volt jég, nem fázott, s a földön két veréb feküdt s egy varjú.

És Hú hosszú rabsága alatt most először érezte, hogy annál az éjszakánál jobb ez az éjszaka, annál a barlangnál melegebb ez a barlang, s annál a nagy nőténynél - kivételesen - szívesebben látta Mackót, aki a nádkévék zajára futva érkezett.

- Mi van, Hú? - ült félíg fenekére a nagy kutya, mert tenyérnyi hó volt a földön, s Mackó nem szívesen ült hóba.

Hú előbb lenyelte a második verebet, mert éhsége az álomból valahogy megmaradt, aztán halkán, de vidáman huhogni kezdett.

- Semmi... semmi... de abban a másik világban nagyon fáztam, és nagyon éheztem. És a barlangba menni is veszedelmes lett volna... mert, tudod, nálunk előfordul, hogy az erősebb nőtény széttépi és megeszi a hímet... Még most is éhes vagyok - rántotta magához a varjút -, és sose hittem volna, de most jobb itt, mint ott. Egyszer csak majd hazakerülök, és - nézett föl Hú a varjú szétszórt tollai közül - mintha már nem is utálnálak...

Aztán gyorsan jöttek-mentek a napok, megmelegedett az idő, a kerítés mellett kibújt a csalán, a szél vagy aludt, vagy olyan melegen jött-ment, mint egy jó bába, akinek már a keze érintése is gyógyulás.

Jóska levelezőlapjai szabályosan érkeztek, és a tegnap érkezett levélben már azt írta anyjának, hogy végleg az ezredes mellé került az irodába, de egyúttal postás is, aki naponként megy a szomszéd faluba postáért, de jövet-menet megáll a patika előtt, mert az ezredes megengedte, hogy a patikus postáját is felvegye, és el is hozza.

A patikus először alig ismerte meg Pomozi örvezetőt, de aztán annál jobban megörült neki, mert Jóskával mintha a nyugalom napjai tértek volna vissza, azok az idők, amikor még háborúra nem is gondolt senki, s azokban a dunántúli erdőkben úgy sütött a nap, mintha soha nem akarna lenyugodni. De azok az erdők most messze vannak, s azok az idők elmúltak.

Jóska a csekély irodai teendő mellett a kis katonai személyautót is vezeti, ha az ezredesnek dolga akad a városban, vagy naponként kétszer a postára kell menni, ami a szomszéd faluban van. Egyszer reggel, s egyszer délután. Jóska megszerette az autót, ami mégiscsak finomabb szerszám, mint a traktor, és csodálatosan rendben is tartja, amit az ezredes azonnal észrevesz, ha nem is szól róla.

Az ezredes szótlan özvegyember, Jóska pedig nem beszél, ha nem kérdik, így aztán minden rendben van. A két útitárssal, Karsaival és Horváthtal tartja a komaságot, bár ritkán találkoznak. Az azonban bizonyos, hogy a legénység esetleges panasza vagy vágya az ezredes "fülébe" kerül, s Jóskával már jóban vannak nemcsak a tisztések, de az altisztek is...

Jóska időnként ír a mérnöknek is, aki azután megállítja az utcán Pomozinét, hogy Jóska írt, s az asszony olyan nyugodt lehet, mint amikor Jóskát még a kötényében tartotta.

Közben Jóska megismerkedett Kis-Magyar fuvarossal is, aki új abban katonasapkában, sőt köpenyben hajtja lovait, de megismerkedett Jancsival is a patikában, aki egy év alatt nyurga legényke lett, és igazán nem lehet kinézni belőle a bátorságot, hogy ő volt az, aki a három uhut kiszedte a barlangból, amely ott sötétedik a folyó túlsó oldalán, az ijesztő magas falban, majd negyven méterrel a víz fölött.

- Gondolom, Jancsi - mondja Jóska -, be voltál rezelve...

Jancsi mosolyog.

- Hát be, örvezető úr... pláne amikor elakadt a kötél... De a pénz se kutya, meg a jó lovak se, meg az új csizma se...

- Nem szédültél?

- Nem vagyok szédülős, örvezető úr. Pista bátyám, a kutasó se szédülős. Úgy mászkál, akár húsz öl mélységben, mint a gyík a falon.

Jóska egy alkalommal üzenetet vitt Jancsi apjának, s azóta többször is volt már náluk. Kis-Magyar csak azt nem érti, hogy Jóska nem iszik.

- Nem szabad!

- Nono! Nincs olyan kert, amelyiken ne lenne hátul kiskapu...

- Hát ez olyan, Jancsi bácsi!

Jóska jobban is szereti, ha az öreg Jancsi nincs otthon, mert a kis Jancsival jobban el lehet beszélgetni, így aztán megtudja, hogy a nagy baglyok ott laknak a barlangban már emberemlékezet óta.

- Öregapám is mondta, pedig már nyolcvanéves volt, amikor meghalt.

- És nem szaporodnak?

- Azt mondta a patikus úr, hogy az öregek elhajszolják a fiaikat más vidékre.
- Lehetséges.
- Így van. Én mindig csak kettőt látok, pedig már messzelátóval is meglestem őket. Hajnalban sokszor kiállnak a párkányra, talán melegedni, mert odasüt a nap... Már sokszor gondoltam, hogy egyet meg kellett volna tartani...

- Mi a fenét csináltál volna vele?
- Hát a patikus úrral vadásztunk volna... De az is igaz, hogy mostanában nincs kedve semmihez.
- Az én gazdám azt mondta, hogy holnap kimegyünk szalonkázni. Én viszek ki benneteket is.
Másnap napközben felhős volt az idő, de mire alkonyodott, kitisztult az ég, és kissé párás, legjobb szalonkázási idő volt, ami csak lehetett. Az ezredes egész nap erre készült, és szokásos némaságából is felengedett. Maga pucolta ki puskáját, patronokat válogatott, és szinte gyerekes nyugtalansággal várta, hogy már elinduljanak.

- Mit gondolsz, Jóska, lesz szalonka?
- Sok fiatal vágás van, ezredes úr, az idő arra való; nem hiszem, hogy üresen jövünk haza...
- Úgy gondolom én is.
- A Jancsi gyerek azt mondja, hogy volt olyan este, hogy nyolcat is lőttek...
- Álmában...
- Nem hiszem, ezredes úr, mert tudja, hogy megkérdezhetjük a patikus urat is...
- Lehet. Hát majd meglátjuk. Én kettőnél többet egy este sose lőttem.

Így aztán megfélemedkezve bunkerről, szolgálatról, a fenyegető háborúról, mindenről... már kora délután felszedték Jancsit s a patikust is, hogy élvezzék az erdőt, a zsendülő tavaszt, megfélemedkezzenek mindenről, ami nem emberi ebben az embertelen világban.

Az erdőben csak keskeny fahordó utak voltak, ezeknek egy része járhatatlan az autó számára, de Jancsi ült a sofőr mellett.

- Itt balra!... Itt megint balra!... Itt jobbra...
Az autó nyögött és zihált.
- Fel tudunk arra a púpra menni?
Jóska autósönérzetében volt megsértve, hogy Jancsi ilyeneket kérdez.
- A háztetőre is!

És az autó valóban felmászott az egyik meredek lénian, amelyet - éppen a púp tetején - egy másik lénia keresztezett.

- Helyben vagyunk - mondta a patikus -, de Jóska, jó lenne, ha az autótat bebújtatnád a fák közé.
Aztán kiszedtek puskát, patront és vadásszéket, Jóska pedig bebújtatta az autót a leveles csersarjak közé.
- Ha itt nem lősz szalonkát, ezredes, hát sehol - mondta a patikus -, de még ráérünk. Én majd elmegyek balra vagy jobbra, tulajdonképpen mindegy. Szalonka lesz, és hogy felénk jön vagy másfelé, szerencse dolga. De hogy egy-kettő lövésre ne jöjjön, szinte lehetetlen.

- Igaz, hogy volt este, amikor nyolcat vittél haza?
- Igaz. Pedig kettőt még nem is találtunk meg.
- Én kettőnél többet egy este sose lőttem - mondta az ezredes -, hacsak azokat nem számítom, amelyeket nem találtam meg. Tulajdonképpen ennél a vadászatnál látszik meg legjobban, hogy „eb a vadász kutya nélkül”.

- Meg a foglyászatnál... - mondta a patikus, és egy nagyobb madár felé figyelt, ami a fiatal erdő hajlataihoz igazodva majdnem feléjük repült, aztán elfordult, és a sörétlövés határán túl vágódott át a nyiladékon.

- Héja - mondta a patikus. - Sokszor azt hiszem: jobban tudja, meddig hord a puskám, mint én.
- Uhu mellett lőttünk hármat vagy négyet is - mondta Jóska.
- Szerencse - bólintott a patikus -, néha az uhura sem megy. Néha meg vadul támadja... Hanem - nézett körül - az ördög nem alszik, jobb lenne, ha elfoglalnátok a helyeteket. Jancsi, te menj az ezredes úrral, és ott álljatok fel, ahol az a nagy tuskó van. Onnét belelátni az oldalba. Jóska, te maradj itt...

Jancsi és az ezredes elmentek, és csend maradt utánuk.

Az a jellegzetes csend, ami akkor is csend marad, ha fára száll a kakatoló fácánkakas, és itt-ott felkiált a feketetergű, rókát jelezve vagy azért, mert megijedt valami bamba nyúlól.

Nagyon messziről mintha vonatfütty hallatszott volna, s a párás égen megjelent a telihold, pedig még a nap sem bukott le egészen.

Hűs szél lengett a bokrok között, varjak szálltak a folyó felé éji pihenőre, és valami zörgés hallatszott a csalitos sűrűben.

- Őzek... - suttogta Jóska.

A patikus csak bólintott.

A két ember lassan belesüllyedt a sötétedő csendbe, és a patikus meg sem rezzent, amikor Jóska suttogása a füléhez ért:

- Jobbról... róka...

A vadász olyan lassan mozdult, mint az óramutató. A puska lassan emelkedett, aztán kicsattant.

- Jól van - mondta Jóska -, majd a végén odamegyek. Nem is mozdul már... Szalonka - mondta ekkor Jóska -, hallom, de nem látom. Alighanem az ezredes úr felé megy.

Pár másodperc múlva az ezredes felől duplázás hallatszott, aztán csend.

- Nem szeretem szalonkázáson a duplát - mondta a patikus -, a második lövésnek olyan "csak azért is" íze van...

Most aztán csend következett. A cserjés avarjára már homály szállt, és egy szalonka korrogva közeledett, de látni ezt sem lehetett, olyan alacsonyan jött, hogy háttér volt a túlsó sötét szálaserdő.

- Nem látom... hiába - nyújtogatta a nyakát a patikus, amikor az ezredes puskája újból megszólalt.

- Ez megvan - suttogta Jóska -, hallottam, amikor leesett.

- Jó füled van.

- Jobbról! - hadarta Jóska.

A patikus igazán úgy dobta oda a lövést, s a madár eltört a levegőben.

Jóska odament érte, s mivel nem esett messze a rókától, elhozta azt is.

- Kan róka.

- Örülök neki! Nem szeretek anyarókat löni, bár néha a kan is felneveli a kölykeket, ha már nem szopnak.

Ekkor már feltűnt a vacsoracsillag, s a párolgó, nehéz levegő fanyar cserszagot hurcolt a nyiladékokon. A holdfény már majdnem árnyékokat vetett, amikor a szomszéd állásról újra csattant a puska, majd korrogva közeledett egymást hajszolva két szalonka, s a patikus duplára lelőtte mind a kettőt.

- Ez igen! - mondta Jóska, s elment a két madárért, aztán már rohamosan sötétedett.

Az égen feltűnedezték a csillagok, a szél elült a csalitosban, s valahol a messzeségben mintha szekér zörgött volna. Jött az ezredes villanylámpával világítva, s Jancsi két szalonkát hozott.

- Jobban örülök, mintha egy gyenge szarvasbikát lőttem volna. Nálatok mi van?

- Három szalonka meg egy róka.

- Gratulálok! Ha még egyszer születnék, csak erdész szeretnék lenni. Menjünk lassan, hadd szellőzzék ki a tüdőm, már hányni tudnék attól a savanyú bunkerszagtól.

Ballagtak.

Jancsi és Jóska előrementek, és mögöttük szinte szándékos lassúsággal és elgondolkozva ballagott a két vadász. Végül a patikus megállt.

- Mi újság? Mit tudsz?

- Semmit... Amit elmondhatnék, mindenki tudja, amit nem mondhatok el, hát azt nem mondhatom el.

- Persze...

És csak álltak. Felettük a végtelen csillagos ég, körülöttük a néma erdő, s alattuk a völgy, ami kifut valahol a nagy magyar síkságra.

Sóhajtottak, elindultak, s a sötétségből szembejött velük a vánszorgó, nehéz Idő...

Az idő azonban végül is, ha nehezen is, megemberelte magát. A szél elcsendesedett. Hú kunyhója körül is, mint aki kiduhajkodta magát, s most határozottan pihenésre van szüksége; a levegő csak ténfergett, és hagyta magát süttetni a nappal, amitől meleg lett, könnyű, és felemelkedett, helyet adva a hideg levegőnek, ami leszállt felmelegedni.

A falu alatti kis nádas csendes volt, s a rétaljban és a zsombékok között is ezen a délelőttön elolvadt minden maradék jég; a jégmadár elgondolkodva ült egy száraz fűzfaágon, és rövideket repült, de nem vadászott, mintha csak gyönyörű tollat villogtatta volna a tagadhatatlanul tavaszi napsütésben.

A patak lágyan locsogott, és nem sietett, mintha csak melegedni akart volna; a föld gőzölgött és száradt, a szántások szürkülő hantjain vetési varjak totyogtak éhesen, de komótosan, mert az éhség csak hidegben tud új lenni igazán, és fel se néztek a helybéli szürkevarjakra, amelyek recsegve komiskodtak, hogy a vetési varjak elmehetnének már a hazájukba, vagy vakok talán, és nem látják, hogy tavasz van?

Az utak már szárazak, és ha a szántásokra még nem is lehet rámenni, az erdő menti legelőket már boronák járnak nyugalmas ballagással. Tépik a megnyomott földet, amely egyszerre lélegzeni kezd, s majd egy hét múlva zöld lehetnént ömlik végig a domboldalakon a boronák nyomán kisarjadt fűvek világa.

Az erdő szakadékos északi oldalain még fagyos a föld, de a déli oldalakon már virágzik a som, s a vadcserezsnye rügyei olyan pocakosak, mintha lecseppenni készülnének.

És valahol bűg egy vadgalamb.

A vadgalamb nem az éjjel érkezett, hanem már egy hete, akit nem ijesztett meg a zegernye idő; tudta, amit tudott, hogy a tavasz itt van a küszöbön... de szólni csak ma kezdett el a régi odú előtt, és bugásától még melegebb lett a halkan zengő erdei világ.

A szálerdő bükkjei nyújtózkodni kezdtek, a fenyves mellett gyantaillatban fürdik a kankalin, a nyiladékokon melegen ténfereg a szél, s egy borókabokor takarásában fiait szoptatja egy öreg nyúl. A borókabokor alá sárga-barna avart hordott a szél, s a nyúlcsalád úgy eltűnik benne, hogy nem az ember, de még a róka is elballagna mellette, ha ugyan szimatot nem kapna.

Az erdei gyalogutak felett szítál a meleg levegő, s a magasságban egypár ölyv kering messze hangzó vijjogással; az égen csapott fenekű kis felhőgályák utaznak észak felé, s a bokrok alatti meleg csendben megöleli a napsugarat egy-egy most kinyílt ibolya.

A gazdasági úton a mérnök kocsija ballag, s a lovak nem tudják mire vélni ezt a ténfergést. Még mintha Ferkó is álmodozna, bár ő tudja, hogy ez a határjárás nem ténfergés, hanem összeadás és kivonás, mérlegelés és elhatározás, hogy az őszi előírányzatnak, a vetésforgónak megfelel-e a földek állapota, mert a munka menetrendjét nem az ember írja elő, hanem a már megmunkálható vagy a még meg nem munkálható föld.

Az úton búbos pacsirták szaladgálnak, de panaszos téli füttyögetésük elmúlt már, mintha tudnák, hogy ilyen ragyogó tavaszi napsütésben siránkozni semmiképpen nem illene.

A kocsin most nincs puska, mert nemsokára a kártékony ragadozóknak is fiai lesznek - némelyiknek talán már vannak is -, és a mérnök nem szeret a fészkekre gondolni, amelyekben az éhség szörnyű kínjaiban napokig haldokolnak a fiókák. A mérnök még kedvenc vadászatánál, az uhuzásnál is csak gyérítésre gondol, de nem irtásra, mert a hasznos vad túlszaporodásának, az életre és szaporodásra képtelen hasznos vad szelektálásána kis elsősorban a szárnyas és szörmés ragadozók az őrei, s a gyengék pusztítói.

Puska tehát nincs a kocsin, de messzelátó van, amellyel a távolabbi táblák állapotát is jobban szemügyre lehet venni, sőt odalátni a legelőre is, ahol a boronák most éppen állnak, bár nincs ebédidő... s ha a boronák közül egyik-másik pihentet, hát az sem baj, de hogy mind a négy áll délelőtt tíz órakor, és egymás mellett állnak, ez sehogysincs rendben. A mérnök nem szól - egyelőre -, amíg ennek a területnek minden tábláját szemügyre nem vette, s ebbe beletelik fél óra. S a négy fogat még mindig áll...

- A felső majorba - mondja, s Ferkó pontosan tudja, mi a baj, mert Ferkónak kitűnő szeme van, s ő is látja a lebzselő fogatokat. Szárba kapja hát a gyeplőket, s meg sem állnak a felső majorig, ahol az öreg Varga fogadja őket, s pontosan tudja, hogy baj van - a mérnök arca merev, mint a kő -, csak azt nem tudja még, honnét fúj a szél...

- Kik vannak a boronákkal az erdő alatt?

Az öreg gazda látja a gukkert a mérnök nyakában, és már tud mindent.

- A két Horváth gyerek, a Hajdú Jóska meg a Kovács Imre.

- Mit mondtam én magának ezekre a taknyosokra vonatkozólag?

- Tudom, mérnök úr, de nagyon rossz az út az erdőn, oda nem mertem rájuk bízni a fogatokat.

- De legalább egy megbízható embert adott volna melléjük...

- Nagyon megígérték, hogy nem lesz velük semmi baj...

- Tíz órakor már álltak, s most háromnegyed tizenegy...

Az öreg gazda erre nem tud semmit mondani. A mérnök Ferkó hátát nézi; csend van, csak a zablák zörrennek néha.

- Hát akkor menjünk, Ferkó! - A mérnök a kalapja felé bök, s a koci nekilódul az útnak. A mérnök tudja, hogy ez a befejezetlen ügy a legnagyobb büntetés az öreg Vargának, aki végeredményben a parancs ellenére cselekedett. Ez a boronálás tulajdonképpen sétálás egy fiatal embernek, de legalább egy idősebb embert kellett volna közibük tenni.

A nap már delelőre közeleg, az út felett melegen reng a levegő. Holnap lehet kezdeni a vetést. Az őszi mélyszántás omlik, mint a hamu, a boronák úsznak a puha, meleg földben, utánuk a vetőgép...

Az idő - úgy látszik - szép marad.

A mérnök rosszkedve lemorzsolódik a koci mögé.

"Fene a taknyosait!" - gondolja, s amikor az irodába ér, felhívja a gazdát.

- Varga bácsi, ha ezek a kölykek délután kifognak, álljanak oda a maga lakása elé, és várjanak, amíg kimegyek.

- Igenis!

- És holnap menjenek a vetés alá boronálni...

- Értem, mérnök úr.
- Aztán ha jól beijedtek, zavarja haza őket.
- Ez jó lesz, mérnök úr.
- És a hatos táblán kezdjük, ahogy megbeszéltük. Különben úgyis ott leszek.

Amikor a déli harangszó megkondult, a kert felett szinte lángot vetett a nap. Az út már teljesen megszáradt, s a nagy ragyogásban az öreg almafa is egészen felébredt. Rügyei melegen bizseregtek, s a kérge alatt, az ágak finom bőre alatt megindultak a nedvek, s a vén fa a gyökerétől az ágak csúcsáig újra érezte önmagát. A tormagyökerekből új rügyek születtek, amelyek majd haragoszöldek lesznek, a kerítés mellett már majdnem araszos a csalán, s hogy ez a csípős növény mikor nőtt meg - az új libanemzedék öröme -, ki tudná azt megmondani?

A tyúkok az öreg istálló eresze alatt fürdenek a porban, s csak az öreg kotlós jár mérgesen vartyogva, hogy az ő anyai érzelmeit nem tiszteli senki.

- Mi baj van, Kata? - csóválja a farkát Mackó, de ezt nem látni, mert Mackónak csak fele van kint az ólból, a másik fele a farokkal az ólban van, de az öreg tyúk úgyis megérti.

- Mi baj van, mi baj van? Hát megint elvitték a tojásaimat, pedig már a padlásra dugtam...

Igen, ez igaz is! Ferkó volt a tettes, aki kileste az öreg tyúk elsurranásait, és még hajnalban összeszedte a tojásokat - szám szerint tizenkettőt -, és beszolgáltatta a mérnöknének, aki az idén nem akarja az öreg Katát megüldöztetni.

- Nem jó csibenevelő - mondja -, nem vigyáz rájuk. Tavaly is kikeltett tizenkilenc csibét, és fölnevelt hetet. Ha sokat okvetetlenkedik, Ferkó nyomja be a vizeshordóba, akkor majd abbahagyja a kotlást.

Ferkó egyelőre nem él ezzel a goromba módszerrel, de kitereli Katát a kertbe, mert úgyis hiába magyarázná neki a vizeshordó és megmártás kiábrándító következményeit. A kertben azonban nincs szem előtt, nem hallja senki rekedt kotyogását, és majd csak elmúlik a hiábavaló láz, ami az öreg tyúk testét a kotlás hőmérsékletére hevíti.

Természetesen a megújulás láza, az ivadékszaporító szerelem nemcsak a baromfinépet bódítja édes odaadásra és emésztő szorgalomra a tojások és a fiókák érdekében, s az élet, a faj szaporításának parancsára.

Verébék egész nap hordják a babakelengyét, amely az ő világukban toll-, szőr-, papír-, rongy- és elhullott szalmadarabkákból áll, de a célnak teljesen megfelelő, s az öreg istálló egyik gerendája mögé van elrejtve.

A galambok a templompadláson fészkelnek, ha ugyan fészkelnek lehet nevezni azt a pár szál szalmát, amit összekotortak, s a két tojás inkább a földes, poros, agyagsározásos téglán fekszik. De ha nekik jó, hát ebbe ne szóljon bele senki.

A cinkék kitatarozzák a régi odvakat, amelyek már tavaly is egy egy pár magántulajdonát képezték, bár a téli dermedésben ez a magántulajdon köztulajdon lett. Egy-egy odúban öt-hat cinke is összebújik, megsokszorozva az odú melegét, de ha jön a tavasz, a háziúr felszólítja a vendégeket a távozásra, aminek azok nem szívesen tesznek eleget. Ez már cinegékénél is olyan al- és társbérlet szokás, ha nem is törvény. Itt azonban nem az erkölcsi erő a törvény, hanem az ügyesség és a fizikai erő, amelynek alapja legtöbbször a szokásjog ereje. És a csatározásoknak a vége rendszeren az, hogy a régi tulajdonos kivereszi magának az odút, s a téli vendégek letörten, de mégis harciasan távoznak, ha kell, a szomszéd kertbe, de ha kell, a szomszéd erdőbe is, új lakást keresni. A tojásokat a nőtény már magában hordja, tétovázásra nincs idő, s az új otthont - a gyerekszobát - így vagy úgy, itt vagy ott, odúban vagy csatornában - s végső esetben egy levélszekrényben - meg is szerzik, és meg is építik.

Kuvikéről már régen esett szó, azért ne feledjük el, hogy ők is a templompadláson laknak, mégpedig a galambokkal a legnagyobb egyetértésben. A galambok nem szaporodnak, mert erről gondoskodik a héja, és gondoskodik a - harangozó, név szerint Pali bácsi, aki a galambokat a padláson és a tálban egyaránt szereti.

Kuvikék pedig szintén nem szaporodnak a padláson, mert a szülők a repülő fiókákat szigorúan eltanácsolják, mondván, hogy nemcsak templom, de rengeteg padlás, magtár, odú és más kuviklakás is van a világon... ami elég nagy terület... Fészkelésükről pedig az idén úgysem lehet szó...

A fecskék még nem érkeztek meg, de mindennap várhatók, s velük nincs is baj, mert azonnal a régi fészek tatarozásához látnak, hacsak... - igen - hacsak valamelyik élelmes és lusta verébpár már bele nem költözött. Ilyenkor hatalmas csetepaté hallatszik, aminek rendszeren Ferkó vet véget, kilakoltatva verébeket tojásostul és mindenestül.

A karvaly az erdőben fészkel, s ezt arról is tudni lehet, hogy csak a kisebbik, a hím érkezik vadászatra a faluba, hacsak útközben el nem kapott valami sármányt vagy búbos pacsirtát.

Ilyenkor üres marad egy-egy fészkek, s lassan meghalnak a tojások, ami még mindig jobb, mintha a fiókák már kikeltek volna, és gyötrelmes éhhalál után dögtetetté válna az ivadékok bölcsője.

Ferkó többször látja a kis hím karvaly érkezését, és nem sokat törődik vele, ha verebet fog, de egyszer látta, amikor a karvaly elkapott egy cinkét, s ez Ferkót mélységesen felháborította. Ez a cinkepár a belső kertben egy mesterséges fészekodúban fészkel már évek óta. Ferkó látta a kis madarak végtelen szorgalmát és hasznosságát, amint fiaikat etették, és tudta, hogy ezeket a fiókákat az egyik szülő már nem tudja felnevelni... Megállj, disznó!

- Ha a mérnök úr ideadná a kisebbik pusktát, meglesném a karvalyt. Sokszor láttam, hogy megül néha az egyik nyárfa száraz ágán... Rendesen déltájban érkeznek...

- Nincs elég dolgod?

- Ha itthon vagyunk, ebédidő előtt ráérnék...

- De nagyon vigyázz, nehogy meglőj valakit!

Így aztán Ferkó kapott egy flóbertot, s amikor ráért, a tyúkházból leselkedett.

A karvaly azonban, ha meg is jött, nem akart leszállni, vagy ha leszállt, hát másutt szállt le.

Ferkó káromkodott, de nem engedett.

A korsó azonban addig jár a kútra... így a karvaly is. Pedig nem is szállt le a nyárfa ágára, hanem a trágyadombon tanácskozó verebek közé csapott, de rosszul fogta a zsákmányt, ezért leszorította a trágyadombra... s ez a pár másodperc elég volt.

A kis puska élesen csattant, s a karvaly szétvágta szárnyait, de a verebet nem eresztette el. Kicsit vergődött, aztán csendesen elterült. De a verebet holtában sem engedte el.

- Nekem így is jó! - vidámkodott Ferkó, és bevitte a házba a madarat megmutatni a mérnöknek.

- Nem hittem volna! - nevetett a mérnök. - Add oda ezenmód a bagolynak. A lőpénzt pedig duplán fizetem ki...

Persze az éremnek a másik oldala az, hogy most már nemcsak a cinkefiókák pusztulnak éhen, de a karvalyé is...

De az idő nem áll meg. Az idő temet és épít, mintha minden általa, pedig csak benne történik. A karvaly helyett új karvalyok születnek, s a cinke helyett új cinkék. A szántások helyén már tavaszi vetések vannak, a legelő kizöldellt, s a földszínű anyabirkák között már fehér gyapjas kisbárányok bégetnek; a vadmeggy elvirágozott, az erdő zsongva beszél, ha megjön a szél, a barázdabillegető a patakparton bogarászik, s a szürkevarjak a réten pücsköröszenek, mert a fekete rokonság eltűnt. Pár hétig most csendes a réti madárvilág, kevesebb is látszik belőlük, mert tojásaikon ülnek, csak a nádírigó hangoskodik, hol az egyik, hol a másik, amint ez már nekik szokásuk.

És a falu is elcsendesedett, mert a szekerek már hajnalban kimentek a mezőre, ki ekével, ki boronával, s az udvarok csendjén csak a kutyák öröködnék, akik megmagyarázzák az esetleg érkező idegennek vagy kéményseprőnek, hogy a ház üres, s éppen ezért bejönni nem tanácsos.

Mackó egész nap alszik, s csak enni ébred fel, vagy akkor, ha eszébe jut Hú, akit illik néha meglátogatni, bár a jelekkel való beszélgetésnek egy idő óta egy kis akadálya van. A mérnök ugyanis úgy határozott, hogy a nádkévék csak maradjanak a kunyhó körül, hiszen a szülőhely is mindig árnyékos lehetett, és nem bolyongott rajta keresztül a szél, amelyet a madarak nem szeretnek. A szél mindig akadály a repülésben, a hallgatódzásban, sőt a látásban is, ami elsősorban a ragadozókat zavarja, akik sokszor csak szemre dolgoznak.

A kunyhó most majdnem teljesen néma, és erősen árnyékos, hogy Mackó - aki kint áll a napsütésben - Húnak csak a körvonalait látja, és apróbb, de kifejező mozdulásait nem érti meg. Így aztán a társalgás vontatott.

- Most mindig sötétben vagy, Hú - csóválja farkát Mackó -, s alig értelek meg.

- Én szeretem ezt a homályt - vakarászik Hú -, mert otthon is mindig homályban voltunk, s a mi szemünknek ez mindegy... Mi éji vadászok vagyunk, s ha ez nem így lenne, éhen pusztulnánk.

- Persze, persze - húzza, el Mackó a száját, és mivel több mondanivalója nincs, elmegy az óljába szundikálni. Az udvar csendes, a karvaly nem jön, amikor vésszesen szokott kiabálni a kakas, és sem a verebek, sem a többi madár nem tudja, hogy ez a békeesség kizárólag Ferkónak köszönhető.

Az udvar csendes, a kert csendes, a meleg levegő lassan hömpölyög erre-arra, és Húnak eszébe jut az otthon, a szülők, a barlang félhomálya, ami olyan volt, mint most itt a kunyhóban, amelynek sötét falai csendesen kővé válnak, s Hú már ott ül az oldalbarlang kis gödrében, két testvérével összebújva.

Hú eszmélése most olyan, mint akkor volt, valami homályos vágy az élelem után, ami egyet jelentett a szülőkkel, a barlanggal, a sötétséggel és a világossággal. Egyet jelentett a léttel, amelyre egyetlen madár sem gondolhatott, csak élte azt, és küzdött érte önmagában, és továbbadta a fiókáknak az élet könnyörtelen parancsai szerint.

A barlang most még nem meleg, azért össze kell bújni a testvérekkel, különösen éjjel, amikor pedig a sötétség mozgásra ingerli őket.

Össze kell bújni azért is, mert a szülők most nincsenek jelen, s a barlang nagy szája előtt az éjszaka félelmetes és kíváncsú nagy tengere tölti be az egész mindenséget. Azt persze nem tudják, hogy a türelmetlen és éhes nőtény a barlang külső párkányán várja párját.

Aztán szárnysurrogás hallatszik, valami tépés és markolászás és szakítás halk surrogása, mire a fiókák nyöszörögni kezdenek.

- Éhesek vagyunk... éhesek vagyunk... - mondja ez a halk sipákolás, míg végre odatotyog a hatalmas nőtény, és begyéből a fiókák szájába öklendezi az élelmet, ami már kicsit megpuhult, meleg, mint az élő hús, és könnyen emészthető. Azt persze nem lehet tudni, hogy az anya idővel vagy mennyiséggel méri-e az etetést, de az bizonyos, hogy a fiak egyformán kapnak, igaz, egyformán is követelnek.

Aztán egyszer csak vége az etetésnek. Az anya megrázza magát, és kimegy a barlang előterébe tovább táplálkozni, a fiak pedig összebújnak, mert egyre hűvösebb az est, s a fiókák még csak pelyhesek. De erre mintha az anya is gondolna, mert táplálkozását hamar befejezte, s még nagyobb gondossággal ereszkedett a didergő kis szőrös halomra, mint amikor a tojásokat kotorta maga alá.

Ez az idő azonban nem sokáig tartott, mert a szárny- és farktollak hamarosan jelentkeztek, utánuk a többi, és pár hét múlva már nem volt szükség az anyai sátorra, mert felmelegedett az éjszaka is, és a kisbaglyok már nem fáztak, de nem is értek volna el anyjuk alatt.

De más változások is történtek.

Azelőtt a táplálkozást kivéve úgyszólván állandóan aludtak, most már inkább csak nappal szunyókáltak, míg éjjel hallgatták a víz locsogását a mélyben, más baglyok ismeretlenül is ismerős kiáltásait, és várták a szülőket - mert most már az anya is vadászott -, hogy betömjék az örökké éhes valóságot. És a szülők gondoskodtak is erről, néha szinte feleslegesen sok zsákmánnyal, mintha túl akartak volna lenni a nevelés fáradalmain, és szívesen látták volna a fiókák távolodó szárnyalását.

Etetésük most már kiadósabb és darabosabb volt, de egyúttal fárasztóbb is, mert a fiókák nőttek, egyre nőttek, egyre többet ettek, hogy az öregeknek néha háromszor is kellett fordulniuk...

És egyszer csak hozzányúltak a zsákmányhoz. Húzták ide-oda, ügyetlenül tépni is próbálták, minden eredmény nélkül. De nem hagyták abba, s a szülők távollétében ez a huzavona valami játékféle lett, aminek a végén mégiscsak kiszakadt egy-egy kis darab hús vagy bél, s ezt a mozdulatot és felhasznált erőt már nem lehetett elfeledni.

Az öregek néha nézték a fiókák ügyetlenkedését, de nem segítettek, s nem adtak jó tanácsokat. Nem mutatták, hogyan kell hozzányúlni a zsákmányhoz, és nem mondták, hogy ők ebben a korban már mennyivel különbek voltak.

Néha nézték a fiókat ügyetlenkedés vagy sikeres próbálkozás közben, de néha nem is nézték. Vagy magukkal hozták a faj életrealitását, vagy nem. Erre ugyan nem gondoltak, de úgy viselkedtek, mintha gondoltak volna.

Később a fiókák éjjel már a párkányon várták a szülőket, s valamit megéreztek a tér és az idő lényegéből. Nem szédültek a mélység peremén, de amíg a szárnyak ki nem nőttek, nem csábította őket a magasság és a messzeség. Nappal a párkányra soha nem mentek, pedig ezt nem parancsolta nekik senki, de éjszakára soha nem maradtak az oldalbarlangban, mert tökéletesen érezték, hogy ők mindent láthatnak, de őket a szülőkön és kisebb baglyokon kívül nem látja senki.

És rohamosan, szinte napról napra nőttek.

Alkonyattal, amikor a vadászat ideje elérkezett, néha megsuhogtatták szárnyaikat, és ugrottak egyet-egyet, és ez elég volt. A szárnyak még nem bírták a testet, de puhán estek vissza a barlang poros talajára, s ez jó volt, mert ennél többet nem is akartak. A szárnyakban benne volt a jövő, a repülés...

Egy-egy zsákmányon néha huzakodtak, néha egymás felé csaptak szárnyaikkal, de komolyan soha nem verekedtek, mert soha nem éheztek.

A szülőktől gyengédséget soha nem kaptak, de nem is vártak, mint ahogy majd ők sem adnak gyermekeiknek. A nőtény önfeláldozó kitartása a tojásokon s a hím inaszakadt, fárasztó vadászata a nőtény és később az egész család táplálásában nem gyengédség, hanem a nemzetséggel szembeni öntudatlan, de szigorú kötelesség. Nem is tehetnek másként, mert ez a faj időtlen életének lényege.

És eljött az idő, amikor már hajnalban és alkonyattal is kiálltak a barlang párkányára, ahonnan látszott a tér, amely egyre ismerősebb lett a névtelen vágyban, s egyre elérhetőbb a szárnyakban.

Ismerős lett a táj. Alattuk a nagy folyó, amelyen néha emberek halásztak, s egy-egy kiáltás felszállt a barlangig, s ilyenkor még a szülők sem mutogatták magukat. Az emberi hang félelmetes volt, tagoltságában és sokféleségében minden más hangnál ijesztőbb.

Ismerős lett a folyó, amely lomhán játszott a fénnel, ami a világosság anyja volt, ismerősek a távoli hegyek, amelyeket erdő borított, s amelyekről úgy érezték, hogy az vadászterület. Ez az érzés összetartozott a vadászattal, a zsákmánnyal és az evéssel.

Ismerős volt a falu távoli zaja, amely más volt reggel, más napközben, és más este, de éjjel már nem kellett tőle félni, mert határozottan érezték, hogy a sötétségben őket csak más baglyok láthatják, amelyek éppen úgy zsákmánynak tekinthetők, mint a nappali élőlények, amelyeket le lehet gyűrni.

És mentől jobban kiálltak a párkányra, annál ismerősebb lett a nagy fal, amelynek bokrai, hasadécai, kisebb barlangjai mind fészkelőhelyek voltak, amelynek lakói csak nagy éhség idején lettek volna zsákmányok.

Nem lehet tudni, hogy a szülőket is mi tartotta vissza a barlang környékén a vadászattól, de sose látták, hogy azok a közelben vadásztak volna. De ennek nem is lett volna semmi értelme, mert a sarlós fecskék, egy-két poszáta, a vörös vércsék, de még az az egypár vándorsólyom is alig voltak alkalmasak arra, hogy akár a szülőket, akár a fiókákat jóllakassák. Nem is beszélve arról, hogy ezek a madarak nappali életet éltek, fészkeik elég rejtettek voltak, s a nagy baglyokkal alig találkoztak.

De ott voltak a folyó kiöntései tele kint rekedt halakkal, ott volt a varjútelep pár ezer fészekkel és kintalvó szülőkkel, ott volt a falu, éjjel vadászgató macskákkal, patkányokkal, egy-egy menyéttel, sőt görénnyel, s ott volt a végtelen erdő, amelynek éjszakájában az uhuk korlátlan urak voltak, ahol minden madárféle prédának számított, beleértve a faldokat, ragadozó madarakat, sőt a rokon baglyokat is. Néha - igaz, ritkán - még gyenge szarvasborjút és őzgidát is zsákmányolnak, csak a felnőtt rókát nem támadják meg, és persze kivétel volt a farkas és a vidra is. Így azután az uhuk nemzetségét nem lehet hasznosnak mondani, de kártékonynak sem, mert sok kártékony vadat pusztítanak és sok kártékony rágcsálót. A hasznos vadakból pedig elsősorban az élhetetleneket, amelyeket a nappali ragadozók is előbb-utóbb kiszelektálnak.

Mindezekről függetlenül pedig olyan végtelenül kevés van belőlük, hogy - már csak mint természeti emlékek is - minden kíméletet megérdemelnek.

De a kisuhuk nem tudják, mit gondol róluk a két lábra állt, meredek valaki: az ember; igaz, nem tudják a szülők sem, akik a legösibb parancsot teljesítik, és szaporodnak, ahogy tudnak, és élnek a maguk életét, ahogy lehet. Természetesen nem gondolhatnak arra, hogy a szaporodó ember egyszer csak elborítja a Földet, s a vadállatok számára nem lesz már hely, csak a kegyes és jószívű állatkertekben, amelyek tanúi lesznek a szárnyas és négy lábú szabad állatok végső kipusztulásának. És persze nem gondolhatnak arra sem, hogy utánuk már csak az ember következhetik.

Az idő közelebről végtelenül lassú, de távolról végtelenül gyors, s évszázadokra úgy gondolunk, mintha tegnap lett volna. Szerencsére a kisbaglyoknak ilyen problémái nincsenek. A szárnyak nőnek, a kampós csőr keményedik, a horgas karmok egyre keményebben markolnak, és a szülőknél alig kell már segíteni a zsákmány szétdarabolásában. A szülőknél most van a legtöbb dolguk, mert a fiókák egyre többet esznek, egyre nagyobbak, és - az ő szemükben - talán egyre szebbek, ami egyet jelent az utódok kiválóságával.

Végül már "repülnek" is, bár ez a repülés csak az oldalbarlangból a peremig tart, ahol ijedten lefésznek, mert minden idegükkel pontosan tudják, meddig lehet és szabad.

A szülők már talán arra gondolnak, hogy még pár napnyugta, és a fiak kirepülhetnek, amikor eljön az est s az éjszaka úgy, mint máskor, de a hajnal már fájdalmasan üres, mintha a fiak maguktól repültek volna ki, pedig tudják, hogy ez nélkülük nem lehetséges, s a nőstény megmagyarázhatatlan viselkedésében, hajnalig kereső kirepüléseiben, végül szomorú huhogásában mintha egyetlen szó lenne, ami mindenre magyarázat: Az ember!... Hiszen más nem is lehetett!...

Pedig az est békésen jött el, mint máskor. Az apa először egy vadkacsát hozott, ami rövid idő alatt elfogyott, aztán az anya érkezett meg egy nagy patkánnyal, amit a parti kövek között fogott, de már fordult is, mert csak addig tartott, amíg a fiak hozzányúltak.

"Most már rövidesen kirepülnek" - gondolta talán az anya, és most már úgy érezte, hogy a maga számára is vadászhatik.

Az éjszaka még nagy volt, de a tocsogóknál alig volt már hal, és le kellett mennie még a varjútelepre, hogy az éhség száját egy napra befogja, s csak amikor ezzel végzett, fordult hazafelé, de ekkor már lenyugvóban volt a hold.

A barlangban csak a fiakat találta, de ezek már jóllakottan bóbiskoltak a sarokban, s előttük egy szétszedett fácán maradványai feküdtek.

A nőstény uhu párjára gondolt, akinek nemsokára érkeznie kell, s álmosan lehunyta szemeit.

Kicsit később arra ébredt, hogy a túlsó parton valami zörgés van, de nem törődött vele, hiszen megszokta már, hogy a halászok korán indulnak, koppan a csónakban az evezőlapát, bár nem tudta, mi a csónak, és mi az evezőlapát.

Beszéd nem hallatszott, de a vízen valami jött, ami azonban nem jelentett semmit. Később ez is elhallgatott, de a parton kavics zörgött súlyos léptek alatt, s a nagybagolyban megpendült valami, ami még nem félelem volt, de figyelmeztetés...

Nézte a sötétséget, amelyet csak ő ismert igazán, de a sötétség is csak annyit mondott, hogy ember jár fölöttük a hegytetőn, ami később elcsendesedett, de utána megzördültek a nagy falban megkapaszkodó kis bokrok... s a zörgés és a kő súrlódása lefelé közeledett. Ez már veszély volt!

„A fiókák!” - gondolta, de a veszély közeledett, s aztán már csak a közeledő valamire gondolt és saját magára...

A barlang párkányán ekkor jelent meg az ember, és majdnem elfoglalta az egész kijáratot. A kétségbeesett anya utolsó érzése az volt, hogy az ember nem lát, de ekkor éles fény villant fel, amely mintha a levegőbe lökte volna a nagybaglyot. Két szárnycsapással már kinn volt a barlangból, s azt észre se vette, hogy riadtságában a jobb szárnyával alaposan pofon vágta a Rémet, aki a polgári életben Kis-Magyar János névre hallgatott.

(Hú ekkor úgy szorította az ülőke fáját, hogy majdnem felébredt... és úgy félt, mint akkor a barlangban...)

Mert a Rém közeledett, de vakító világosság járt előtte, s az ijedt kisbaglyokat a zsák nagy szájába sodorta. A zsákban szárnyak és lábak keveredtek össze, s a kisbaglyok talán arra gondoltak, hogy ez az elmúlás. Húnak valami ilyen érzése volt, mert legalulra került, és fuldoklott, amire - végre - felébredt.

„Így volt!” - gondolta. Tehát az a másik világ is igaz, ha ugyan nem az a valóság. Hú egy pillanatig sem kételkedik, hogy a szülők most is a barlangban vannak, de ha arra gondol, hogy oda vissza kellene menni, nemcsak arra a barlangra gondol, de a szabad, nagy éjszakákra.

Hú tollászkodik, aztán leszáll a földre, hogy egyen valamit, amikor a drótajtó előtt Kata jelenik meg, az öreg tyúk, és vaksin néz a kunyhó sötét belsejébe.

“Ide talán eldughatnám a tojásaimat” - gondolja, de amikor már majdnem bedugja fejét a dróthálón, hogy körülnézzen, megpillantja Hút, és vészes rikoltással szalad a külső udvarba. Futásával magával rántja a többi tyúkot is; általános, rémült ijedezés, amelyben a kakas is részt vesz, végül - miután semmi veszélyt nem lát - harciasan kukorékol, ami azt jelenti, hogy ne féljen senki, amíg őt látja. A tyúkok meg vannak elégedve kakasukkal, aki, íme, milyen vitézül helytállott, de a kacsák majdnem hemperegnek a nevetéstől.

- Hát-hát - és kis fekete szemük gúnyosan csillog -, hogy ez a Kurri azzal a micsodával a fején... milyen bátor... hát-hát...

Hú, aki álmában megéhezett, és - valljuk be - meg is ijedt, most nyelte le a második verebet, és hallgatódzik, hogy a tyúkok között vajon mitől lehetett ez az ijedt láрма.

Nemsokára aztán - esteledett.

A külső munka zaja, a szekerek zörgése, lovak dobogása, egy-két halk, rövid szó fáradtan ballagott a falu felé, s mire feltűntek a csillagok, csak a rőzsetűz kesernyés téli illata szállt a kertek felett, összekeveredve a szántások puha földszagával.

Fáradt s talán enyhén lázas volt az egész világ. Az emberek kicsit elnyűtték magukat a kiszélesedett tavaszi munkában, igavonó állataikkal együtt, a madárvilág egy része még várakozva ült tojásain, más része pedig csak lerogyott a fészkek peremére vagy valamelyik pihenőágra, mert egész nap szinte pihenés nélkül etette a kikelt apróságokat.

A földek puha ágyában megszámlálhatatlan millió magban indultak el a csírák, a fény és a meleg, tehát a nap felé, s az erdőben kibomlottak a rügyek, és levelet vagy virágot szültek a meleg, a fény és az érkező nedvesség - együttesen az élet - parancsára.

A szerelem és a vajúdás illatai kóboroltak az erdei utakon, a patakparton, a nádasban, úton és útfélen összekeveredve a föld, az avar, a bomlás és újjászületés nehéz páráival; fáradt emberi sóhajtások szálltak a nyugtalanul alvók sötét szobáiban, mert háború volt már a világban, amelyet a régebbi háborúk szültek.

De itthon még béke volt, s az emberek nagyobbik fele nem akart gondolni a pusztulásra.

Aztán felkelt a hold, és palacsintaképe olyan kedélyesen nézett a földre, hogy elreppentek a rossz álmok, mint árnyékok, amelyeknek semmi jelentősége nincs, és - talán - nem is lehet.

Jóska közben hozzánőtt a katonaélethez, ami - tulajdonképpen nem is volt katonaéletnek nevezhető. Jóska odahaza kemény életben nevelkedett, s ahhoz az élethez képest ez az élet szinte nyaralás volt. A béres fia megszokta odahaza a hajnali kelést, a kemény munkát - látástól vakulásig -, akár a szecs kavágó mellett dolgozott, akár a traktoron ült olyan hajnalban, amikor a katona urak még nyugodtan alhattak egy-két órácskát. A katonák nyáron ötkor, télen hatkor kezdtek mocorogni az ébresztő kúrtszó kíméletlen rikoltozására, míg Jóska nyáron négy órakor már indult a szecs kavágóval vagy a traktorral - tehát felkelt már háromkor -, és télen is ötkor már indult a gép, tehát négykor már össze kellett szednie magát a béresnek vagy a gépkezelőnek.

Jóska tehát nem volt elkényeztetve, hogy a katonáskodásban ne látott volna kényelmes és kellemes életet, és ezt meg is írta a mérnöknek, hogy mondja el anyjának.

Reggel már korán rendbe tette az irodát, ahol nem sok rendezkednivaló volt, aztán meglátogatta barátait, akik szintén nem szakadtak meg a munkában. Később előberregett a kisautóval, s elporzott a falu irányában, ahol a patikussal megbeszélték a világ dolgait, segített is, ha éppen kellett valamiben, aztán átvette a feladandó postát, s elkarikázott a szomszéd faluba, ahonnan elhozta a különítmény postáját és a patikusét is.

Az ezredes kilenckor jött be a bunker-hivatalba, átvette a lezárt postatáskát, s utána kihallgatást tartott, amelyről Jóskát eleinte kiküldték, de később már nem küldték ki, mert Jóskában megbízott az ezredes, és megbíztak a tiszték is, akik civilben többnyire mérnökök voltak, és különféle megbízásaikat Jóska éppen olyan pontosan intézte el, akár az ezredesét.

És Jóska rövid idő alatt szinte nélkülözhetetlenné vált, akire bizalmas elintéznivalókat is rá lehetett bízni, abban a megnyugtató tudatban, hogy Jóskában mindenféle titkos intézkedés el van temetve. Ezek után senki sem csodálkozott, amikor soron kívül tizedessé léptették elő, bár ez a rang Jóska és a különítmény életében semmi változást nem hozott. Itt csapatszolgálatot a messze kihelyezett őrszemeken kívül nem végzett senki, s azt lehetett mondani, hogy akik civilben motorosok, hegesztők, építők, ácsok, szerelők vagy éppen mérnökök voltak, itt is civil foglalkozásukat folytatták, csak éppen hogy katonaruhát hordtak. Kivétel csak az ezredes volt, aki műszaki katonai akadémiát végzett, de aki a sok tartalékos között maga is sokat feladott a katonás sarkantyúpengetésből.

De a folyóparton a katonai építkezésekből - amelyeknek nagy része úgyszólván a föld alatt folyt - nem látszott semmi, s egy-két próbariadó után az ezredes nagyon meg volt elégedve a látottakkal, illetve azzal, hogy nem látott semmit, ami a nagy föld alatti munkát elárulhatta volna. De még ha repülőtémadás érte volna is a környéket, ez sem jelentett volna semmit, hiszen a bejáratokhoz esett bomba legfeljebb a bejáratokban okozhatott volna kárt, mert a hegy mélyében épített tartályok mindenféle bombának elérhetetlenek voltak.

Éppen ezért csak a vállát rándította meg, amikor arról értesítették, hogy a környéken tüzérségi éles lögyakorlatot akarnak tartani. A lövedékek a hegy felett repülnek át a folyó felett, és a túlsó part lakatlan, óriási, bokros legelőjén csapnak le. Egyébként a megfigyelők az innenső hegyen helyezkednek el, és telefon-összeköttetésben lesznek az ütegekkel. Ha az ezredesnek kedve van a gyakorlatot megfigyelni, szívesen látják. Természetesen vendéget is hozhat magával. Az ezredesnek a patikus jutott eszébe, egyébként úgy nyilatkozott, hogy ha a patikus kíváncsi a tüzérek munkájára, hát legyen... bár ő a múlt háborúban bőségesen kiélvezte az ellenséges tüzérség munkáját.

- Hát nézzük meg! - mondta a patikus, aki szabad levegőre vágyott. - A fiam mondta, hogy a mai tüzérség szinte centiméterekre kiszámítja, hol csapnak be a lövedékek.

- Majd érted jövünk - búcsúzott az ezredes -, és ha valakit meg akarsz hívni, akinek öröme telik az ilyesmiben, hát hozd el. Gukkert tudok neki adni.

A patikus gondolkodott.

- Jancsit vihetem?

- Persze. Vasárnap lesz a gyakorlat, amikor a mezőkön nem járkal senki. Minden községben kidobolták, hogy merre nem járhatnak az emberek, de amúgy is őrszemek vannak felállítva, hogy baj ne történhessen.

Így aztán Jancsi vasárnap már sötét hajnalban kiment az udvarra az eget vizsgálni, hogy jaj, csak eső ne legyen, egyébként pedig egy vadonatúj lucernaszínű vadászkalap hirdette a fiú olthatatlan erdőszeretetét. Sokáig gondolkodott, hogy nyakkendő ne kössön-e, de aztán úgy érezte, hogy ez esetleg feltűnést kelthetne... és megvigasztalódott, hogy majd ennek is eljön az ideje...

Jóska fél hétre mondta, hogy Jancsi álljon ki a kapuba, de Jancsi már fél hatkor "menetkész" volt, s alig hallgatott apja zsörtölődésére, aki hol bosszúsan, hol nevetve nézte a fiú izgalmas várakozását.

- Hova siet, főerdész úr? - dörmögött az apa. - És talán itt a szobában levehetne a kalapját.

Jancsi ezen egy kicsit elröstelkedett, és engesztelésül egy kis pohár pálinkát vitt az idősebb Kis-Magyarak.

- Ez már beszéd, fővadász úr! Lásd, úri helyen ez így szokás. Az öreg nem hívja a kutya se... de a gyerekek már vadászkalapja van, és hátha lesz belüle valaki...

- Ne beszéljen bolondokat - pirult el a gyerek, és zavarában még egyszer megtöltötte a kupicát. Az öreg Kis-Magyar csak vigyorgott.

- Mondom, hogy lesz belüle valaki, ha így szereti az apját...

Jancsi erre mérgesen bedugta az üveget, és kiment hallgatódzni, hogy nem jön-e az autó, amelyre még majdnem egy órát kellett várni.

- Ugorj fel, Jancsi! - mondta az ezredes, és Jancsi megemelte a nevezetes kalapot, de már ugrott is. Arra azonban nem gondolt senki, hogy mindezeket az öreg Kis-Magyar az ablakból figyeli, és mosolyogva bólint, mint akinek kedvére van, hogy a fiát szeretik.

“Ügyes gyerek, meg kell hagyni - pusmog magában -, de azért három a magyar igazság...” - És még tölt magának egy pohárka pálinkát.

Közben az autó felvette már a patikust is, és most igazán előkelőnek látszó társaság alatt hörög a kisautó, mert az út csak egyszerű fahordó út, melyet a kocsik csúnyán felvágtak a tél utóján, amíg a kitermelt fa lekerült a völgybe a kövesút mellé.

Hörög tehát az autó, és dülöngél, mint bármely egyszerű szekér, és Jóskának elő kell vennie minden tudományát, hogy meg ne csússzanak, és a kátyúkban el ne üljenek. Ilyenkor mérgesen zúgni kezd a motor, az utasok ide-oda dülöngélnek, miközben a gukkerok ellenkező irányban lengenek, s ilyenkor nem látszik előkelőnek a társaság.

Az ezredes szidja a fahordó szekereket, a patikus kapaszkodik, csak Jancsi élvezi az utat, és Jóska nem gondol semmire, csak arra, hogy el ne akadjanak. Jóskán egyébként új zubzony van, és nem vett köpenyt, mert akkor nem látszanának a teljesen szabályellenes flitteres káplári csillagok...

Végül az egyik nyiladék legmagasabb pontján meglátják a tűzérési megfigyelőket, de az ő autók lejebb álltak meg, mert - úgy látszik - a felmászást nem merték megkockáztatni.

Jóska kicsit félrefordítja a fejét, ha az ezredes szólna valamit, de mivel nem szól semmit, Jóska beletapos a gázba, s az elkecseregetett motor felvonszolja őket a tetőre.

A tűzértisztek elismerően mosolyognak, s az ezredes kicsit győzelmesen parolázik, s bemutatja a patikust, Jóska pedig oldalt állítja az autót, hogy útban ne legyenek.

Most alattuk van az egész messze táj. A folyó csillogó szalagja, a zordon kőfal, mögötte az óriás, sivar legelő, és messze túl rajta egypár házból álló kis falu.

A folyó felett egy kis ködpára nyúlik kelet felé, mintha a vízzel együtt utazna, bár innét mozdulatlanak látszik mind a kettő. Az erdő távoli dombjai zöldes lehelettel takaróznak, s egy-egy fenyő mérgeszöldje innét szinte feketének látszik, de az egész együtt az élet és a béke, a megmozdíthatatlan nyugalom s a láthatatlan növekedés öröme és parancsát sóhajtja.

- Kezdődik! - mondja a rangidős tűzértiszt, aki eddig a telefont hallgatta. - A terep jobb oldali részét kérem figyelni. Az ütegek fokozatosan visszafelé pásztázzák a legelőt majdnem a folyóig.

Mindenki feszülten figyelt. A gukkerok a legelő jobb oldali végére voltak irányítva, amikor tompán és messziről megdördültek az ágyúk, pár pillanattal később az erdő felett zúgtak el a lövedékek, és majdnem ugyanakkor már látni lehetett a becsapódások felhőit, s kicsit később a robbanások felhördülését.

- Azannya! - mondta Jancsi elismerően, és reszketett kezében a messzelátó. - Nem szeretnék ott lenni!

Az ágyúk elhallgattak, és az előbbi tiszt bemondta az eredményt az ütegeknek, aztán újra a nézőkhöz fordult.

- Tíz perc múlva a középső területet srappellel fogják elárasztani, mintha az ellenség visszavonulóban lenne.

- Mibe kerül egy ilyen lövedék? - kérdezte a patikus az ezredestől, aki a vállát húzogatta.

- A fene jobban tudja... - Aztán az egyik tűzértiszthez fordult. - Kamerád, mibe kerül egy ilyen srappellövedék?

A tűzér a vállát vonogatta.

- Olyan hetven-nyolcvan pengő... volt... de most tökéletesítették, a pengő is romlott... a minisztériumban biztosan kiszámították az okosok...

- És hányat lőttök el ma?

- Olyan százötven-kétszáz körül. A találatoktól függ. Eddig elég jól lőttek. De figyeljétek, most az új srappellek következnek!

Egypár perc múlva újra dohogni kezdtek az ágyúk, mintha valami gigászi erő a földre ütött volna, aztán vijjogva szálltak el fejük felett a lövedékek, s a legelő felett kis felhők jelentek meg, s utánuk a robbanások.

A belövések kétségtelenül remekül pásztázták a kijelölt területet, aztán újra csend lett. Telefonálás ide-oda, és következett - úgy negyedóra múlva - a harmadik területrészt, ami éppen a nagy fal mögé esett.

- Ezek a legújabb gránátok, új és nagyon erős robbanótöltettel... - mondta az egyik tiszt. - Erőd ellen is használhatók.

Megint elmúlt egy negyedóra, de Jancsi nem vette le szeméről a messzelátót, mert arra gondolt, hogy a szegény uhuk ott a barlangban mit gondolnak. Bizonyára félnek, hiszen reng a föld, és ezek mindent jobban hallanak, mint az emberek.

Jancsi a barlang sötét száját nézte, ahol éjszakai sötétben olyan nehéz perceket töltött, a barlang peremét, ahol az egyik öreg uhu szárnyával úgy pofon vágta, és csak a barlangot nézte akkor is, amikor újra megszólaltak az ágyúk.

Kirepülnek talán? A nagy baglyokat nappal senki sem látta kirepülni, bár néha meg lehetett figyelni hajnali berepülésüket még napfelkelte előtt, sőt gukkerral az is megfigyelhető volt, hogy egyik vagy másik öreg vagy valamelyik fiatal kitotyogott a párkányra.

Az új gránátok nagy zenebonát csináltak a legelőn, s a becsapódások éppen úgy hátráltak a folyó felé, mint az első szakasznál.

Jancsi szeme a barlangon volt, de a barlangban nem mozdult semmi, csak később, s akkor a fiú elsápadt. Az utolsó lövedék egyenesen a barlang szájába vágott, s az irtózatos légnyomás kődarabokat és nagy porfelhőt - a barlangban lerakódott évmilliós vastag porréteget felszakítva - lökött a folyó fölé, s benne a két öreg uhu megtépett, összegyűrt holttestét... Az ágyúk elhallgattak.

- Az utolsó lövés egy kicsit rövidre sikerült - mondta az egyik tüzértiszt -, de általában a gyakorlat s a találatok elhelyezkedése kitűnőnek mondható. Térképen megjelölve, kiértékelés otthon.

A telefonos megismételte a jelentést - kicsit hallgatott -, aztán ismételte a kapott parancsot:

- Igenis! Lefűjni, a gyakorlatnak vége...

Aztán zötyögtek hazafelé szótlanul.

- Azért az utolsó gránátért becsukatnám az illetékes tisztet - szólalt meg végre az ezredes. - Ha háromszáz méterrel rövidebb, pontosan a faluba vág le.

- Én így is becsukatnám - mondta a patikus. - Az uhuk barlangjába vágott, s ha otthon voltak - végük... Messze környéken az utolsó pár... sajnálom már, hogy a fiakat tavaly kiszedettük. Igaz, Jancsi?

Jancsi nagyon szomorúan fordult hátra.

- Igaz, gyógyszerész úr... - Mi bajod van?

- A két öreg otthon volt! Tisztán láttam, amikor a porfelhőből a vízbe estek... de nem is mozdultak már... és biztosan elpusztultak a fiatalok is. Azokat nem láttam... még kicsinyek lehettek. De az egyik öreget láttam, amikor valami élelmet vitt.

- A mennykő csapja meg azt a marhát - dühöngött az ezredes -, biztosan valami tudálékos ökör! Ezekkel fordult elő a múlt háborúban is, hogy mindenféle új számítási táblázatokat találtak fel, és a saját csapatainkat lötték... aztán azt mondták: "Pardon, tévedtünk..."

Az ezredes még mondani akart valamit, de aztán elhallgatott, mert az autó úgy dülöngélt, hogy majd kiestek az út mellé.

- Jóska, ez az út rosszabb még, mint felfelé...

- Mindjárt leérünk, ezredes úr.

Pár hét, aztán ezek az utak is felszáradtak és kiszáradtak, mert a hólé meddő sarát, a partok omladozó párkányait zöld gyeppel vonták be, és szerény virágok bomlottak ki ott is, ahol a télen látszólag nem volt semmi. A magvak élete, a gyökerek élete a meleg érintésére álmosan megmozdult, s a csírák és gyökerek új hajtásai elindultak az örök éltető anya, a nap sugárzó melege és fénye felé.

Az út meztelenül maradt partjain kis gyíkok leselkedtek a bogárnépre. A bokrok kihajló ágain egy-egy gébics leselkedett a napsugártól bódult lepkékre, az erdőben csattogva szállt a pintyek csengő éneke, s a szálerdőben úgy bűgött az odúgalamb, mintha egyhangú, meleg bugásában maga a tavasz simogatta volna a fészkeket.

Az erdő már halványra zöldült, de árnyékokat még keveset adott, mert az éjjel kibontott leveleken még átsütött a napsugár. A hónyomott avar levelei szárazra perdültek, mint a parázsra esett szalonnabőr. A szél bódultán jött-ment a hegyoldalakon, és kedélyesen hurcolta az erdő felmelegedett ezerféle illatát, s végül is lustán elfeküdt a völgyben, ahol a patak táncolt a nagy folyó felé, amelynek szelíd áradása békésen locsolta a fűzfák gyökereit.

A nagy fal csendes volt, mert a sarlós fecskék még nem érkeztek meg, a többiek pedig csendben voltak, mert már tojásaikon ültek, csak a vörös vércsék visongtak néha, és a csókák beszélgettek kedélyesen csárogva, de ezzel nem törődött senki, bár a csókák - két párca az idén fészkeltek a falban először.

A gránát becsapódását azonban valamennyien megérezték, mert parányit megrendült az egész fal. Még a tojásokon ülők is ijedten rebbentek a levegőbe, mert ijesztő volt a dörgés csendes napfényes időben, és még ijesztőbb a barlang kitörése, amint port, tollat, csontokat és köveket hányt a folyóba.

A kövek, csontok, a két öreg uhu és a fészkekkel együtt a fiak is a folyóba hullottak, de az évezredes finom por felhőként úszott a folyó felett, és pár perc alatt, mintha mi sem történt volna, eloszlott a levegőben. És a csend is hamarosan összeszedte magát. Megnyugtatta a hánytorgó levegőt, megsimogatta az óriás falat, sőt újra beült a barlangba is, ahol nem volt már semmi és senki, csak a gránátszilánkoktól felsértett falak és a néma homály, amelyet a lövedék felvillanása csak egy pillanatra tudott megbontani.

Pár perc alatt a madarak is megnyugodtak, és visszaszálltak a fészkekre, amely - ide dörgés, oda villámlás - mégiscsak a legelső és legnagyobb dolog a világon.

A felmelegedett levegő már újra reszketni kezdett a még melegebb fal érintésétől, a folyó hullámai is megnyugodtak, mert a kirobbant kődarabok már elültek a meder fenekén, csak a két öreg uhu és két fióka utazott lágyan a hullámok hátán kelet felé, mert az ő életük ellobbant valahova a térbe; szemükben, csodás szemükben kialudt a fény, mert a hangot már nem hallották, ami széttépte életüket. És most utaznak. Testük most már csak anyag, amely szétmállik majd, hogy újra százféle anyag legyen, táplálója más életeknek; tehát nem vész el semmi, de mégis szomorú, hogy az idő felfoghatatlan valóságába a rombolás és az enyészet is beletartozik.

De a nagy fal üregeinek többi lakói nem éreztek semmi hiányt, inkább megelégedést, ami ugyan névtelen volt, mert az uhuk a part mentén soha nem vadásztak, de megjelenésük késő alkonyattal vagy kora hajnalban mindig rémületet keltett.

És a zátony óriás nyárfáin fészkelő varjúkolónia is kellemesen nélkülözi majd vámszedőiket, a nagy baglyokat, amelyek azelőtt majdnem minden éjszakán megjelentek, és vitték áldozataikat; most pedig nyugodt éjszakáik lesznek, és csak nappal kárognak majd fel kétségbeesetten, ha Suó úr, a vándorsólyom érkezik, aki vadászott ugyan másutt is, de fiait rendszeresen varjúhússal táplálta. És a vándorsólyom elől éppen úgy nincs menekvés, mint a nagy baglyok elől, akik sötétben érkeztek, és a fészekből vagy az ágon bóbiskoló varjából azt emelték ki, amelyiket akarták. De Suó úr nem burkolódzott az éjszaka sötétségébe. Suó úr mindig nyugodt, bár gyors szárnycsapásokkal érkezett, és néha nem is akart semmit, mert egyszerűen erre vezetett az útja; a varjak azonban ezt nem tudhatták, ezért minden alkalommal előre siránkozva és Suó urat átkozva felzúdultak a levegőbe akkor is, amikor a sólyom már otthagya őket.

Amikor azonban a sólyomnak fiai voltak: mindig zsákmányért érkezett, s azt el is vitte.

S a varjak még segítettek is a sólyomnak azzal, hogy fejvesztett és szitkozódó károgaással örvénylettek a levegőben. Suó úr ugyanis nem fog a földön zsákmányt, még az ágon sem, mert a szédületes gyorsaságban összetörné magát; tehát vagy elkapja a levegőben a zsákmányt, vagy "pedzi", azaz villámszerűen elcsapja a levegőben, hogy a prédá gerinctörötten hull le a földre. Ha pedig túl nagy a zsákmány, például vadliba, azt leszorítja a földre, és fejét addig kopácsolja, amíg megadja magát.

Télre ugyan Afrikába vonulnak ezek a rablólovagok, de egy-két öreg hím néha áttelel nálunk, s ezek elkapják a földön futó foglyot is, éppen úgy, mint nyáron az ürgét.

De - kár is róla beszélni - hol van még a következő tél? Hiszen alighogy elmúlt... kár is róla beszélni, hiszen hegyen-völgyön, erdőn-mezőn szól a dal, s a tavasz lengeti virágos keszkenőjét.

Hú ezekben az időkben nyugtalanul és keveset aludt. A napok is hosszabbak lettek, világosság is több volt, mint télen, mert Ferkó elvett három nádkévé az ajtó elől, abban a hitben, hogy Hú is örül a világosságnak s a lágy tavaszi levegőnek. És ebben Ferkó tévedett, a mérnök pedig nem szólt bele, mert minden percét lekötötte a tavaszi munka. Uhuzásról szó sem lehetett... Hú bárányhúst evett, mert pár bárány elhullott valami betegségben, és Ferkó csodálkozott, hogy Hú napokig nem nyúlt hozzá, pedig a mérnök megmondta neki, hogy a nagy baglyok csak éhségükben kényszerülnek olyan húst enni, amin nincs se szőr, se toll. Ferkó ezt szóvá tette a mérnöknek.

- Fogj neki pár verebet a tyúkházban, mint télen, mert a tiszta hústól esetleg megbetegszik.

Hú tehát ettől kezdve verebeket kapott, ezzel meg is volt elégedve, mert a toll s a szőr s a csont a baglyok emésztéséhez mindig szükséges. Ferkó ugyan tudta ezt, de sok dolga volt, s azt gondolta, Húnak a bárányhús is jó lesz.

A kosztal ezek után Hú teljesen kibékült, mégis nyugtalan volt, és nem tudta, miért. Testvéreire gondolt, bár azok már régen nem jutottak eszébe, és más baglyokra gondolt, akik már párban vannak, tojásaikon ülnek, és majd fiaik lesznek. Hú szívesen vállalta volna a többi uhuapa nehéz életét, és nagyon kívánt egy nőtényt, aki már tojásain ül, s akit ugyan etetni kell, de együtt lehet várni a fiatalokat.

A nagy bagoly csak ebben az érzésben érezte a tavaszt, és önmagában a vágyat megújulni a párzásban és a fiókákban. Ezekben az időkben éjszakánként nyugtalankodott, és sokat kiabált; egy másik uhu megértette volna belőle a vágyat, a szenvedést és a panaszkodást. De nem jött senki, még a kis kuvikok sem, mert fiaikkal voltak elfoglalva, s ez mindennél előbbre való.

Csak Mackó loholt ki a kertbe Hú jajongására fáradhatatlanul, pedig nem kapott érte mást, mint mellőzést és gorombaságot. De Mackó mindezt eltűrte, mert megérezte valamit Hú nyomorúságából és szenvedéséből.

- Azelőtt énram is rám jött a Rossz ilyenkor - csóválta a farkát -, de hát mit tehetünk?

Hú nem is válaszolt, de úgy nézett a kutyára, hogy Mackó elfordította a fejét.

- Már megint utálsz? - csóválta a farkát szelíden. - Pedig nem érdemes. Majd elmúlik belőled a Rossz, s akkor megint jó lesz minden...

Hú arca ekkor nem fejezett ki semmit, de megint huhogni kezdett.

- A mi népünk most már a fiókákat várja, s az éjszakában a hímek járnak csak, mert az anyák nem hagyhatják ott a tojásokat... Lent a nagy víz, és túl rajta az erdő... oda akarok menni!

Mackó leült, és félrefordította a fejét, ami udvarias meghallgatásnak látszott, holott a kutya fülét sértette Hú keserves huhogása. És ekkor nyikkant a belső udvar ajtaja, s a mérnök jött ki, de megállt, mert valamit megérzett a bagoly szomorúan vágyódó hűhógásából.

- Mi van, Hú? - szólt be az ajtón szelíden és csendesen, de Hú nem válaszolt, csak összehúzta magát, lecsukta nagy szemeit. - Majd vadászunk nemsokára - beszélt az ember csendesen, mire Hú kinyitotta a szemét, de csak maga elé nézett, és olyan rettenetes messzeségbe, aminek nincs határa.

Az ember ekkor mintha valamit megértett volna, mert a földre nézett, és a nagy folyóra gondolt, és a szabadságra, amiről csak az ember beszél, de a szabad madarak és vadak élnek, s a fogságba előbb-utóbb belepusztulnak.

- Ha nem lenne olyan messze az a folyó és a táj, ahol születtem, talán elengednék... de lelőnének az úton, majdnem biztosan...

Hú nem értett semmit az ember beszédéből, de a hangok csendesek és lágyak voltak, és Hú újra lecsukta a szemét, mintha aludni akarna.

Az ember elment, vele Mackó is, és Hú mintha kicsit megnyugodott volna, és szinte megfedkezett emésztő vágyakozásáról, amikor a másik ember jött ki, és a három nádkévet újra az ajtó elé állította.

- Na - mondta szelíden. - Ha már te is parancsolsz, csak azt nem tudom, hogyan mondtad meg a gazdámnak...

Ferkó léptei aztán elmentek az udvar felé, és Hú ekkor megnyugodott. A nádkévek elfogták a külső világ erőszakos lármáját is, és a csendben csak a denevérszárnyú szürkület suttogott.

"Az ember megértett?" - tűnődött Hú, és meglazítva tollait, kényelmesen ráereszkedett az ülőkére. Ekkor még mintha a legkisebb zaj is elhallgatott volna. A külső világban felhő csúszott a nap alá, a kunyhóban egészen vastag lett a csend.

"Az ember néha jó" - akarta gondolni Hú, de ez a gondolat már nem fejeződött be, mert egyszerre a barlangban találta magát, ahol egyedül volt, de nyomát sem látta semmiféle fészeknek, s ez nyomasztó szorongással töltötte el.

. Nappal volt még, de már alkonyodott. Hú betotyogott a mellékbarlangba, ahol a fészek szokott lenni, de üres volt minden és kicsit idegen. Először a szülők hiányát érezte, aztán a párját és a fiókákat.

Kilépegetett a párkányra, szétnézett a tájon, ami ismerős volt, s ez egy kicsit megnyugtatta. Szemben a falu, balra a nagy legelőben a fehér mézskösziklák... de a folyó mellett, a túlsó oldalon széles, új út, amelyen valami szekér rohan, bár nem voltak előtte lovak.

"Az ember" - gondolta Hú, és elhatározta, hogy arra nem repül.

És a folyó sem mondott semmit. Csillogása lassan eltompult, s a messzeségben teljesen el is homályosodott.

Itt a vadászat ideje.

De nem mozdult. Nem tudni, miért, de nem volt éhes, s egyre a barlang idegenségét érezte maga mögött. Hú nem találta meg önmagát sem mint szülőt, sem mint fiókát.

Ekkor már sötét volt. Hú a levegőre dobta magát, s átszállt a folyó felett, de aztán megfordult, és visszarepült a barlangba, amely éppen olyan idegenül fogadta, mint először. És ekkor a kunyhó jutott eszébe, Mackó és a két ember.

"Ide nem jöhetnek" - gondolta, s ez jó érzés volt. A sötétség ekkor már telefolyta a völgyeket, s Hú újra szárnyra kapott azzal az érzéssel, hogy ha vadászik, magának vadászik, mert nincs párja, és nincsenek fiókák. De szülők sincsenek, akik úgymint elhajszolták volna a repülő fiókákat. S ekkor már nem is hiányoztak olyan nagyon. összekavarodott álmái ekkor mintha feltisztultak volna, mert egyszerre éhes lett, s a vadászatra gondolt.

Ekkor már felkelt a hold, és megsűrűsödtek a csillagok. Hú szétsapta szárnyát, és nyugatra fordult, ahol régi vadászatok emlékei várták, bár a táj mintha kicsit megváltozott volna. A régi pihenő, a kiszáradt, öreg fűzfa nem volt sehol. Hát megfordult. Kicsit felemelkedett, és most már a varjútelep felé repült, ahol mindig biztos volt a zsákmány, de most ott sem volt semmi. A gátló és a kis félsziget majdnem minden fája hiányzott, s a parton egy ember járt fel s alá. Hú még magasabbra emelkedett, mert azelőtt embert itt ilyenkor soha látni nem lehetett.

Hú téován fordult a nagy kövek, a régi emésztőhely felé, s ezekben végre nem csalódott. Itt minden olyan volt, mint régen. Lekanyarodott hát a legnagyobb koszáira, kiöklendezett pár gombócot, és most jól érezte magát. És most nem úgy gondolt a barlangra, hogy ott szülők vagy fiókák lehetnek, hanem úgy, hogy az egyedül az övé. így van, hát így van... A párzás ideje már elmúlt, új pár most már nem kell, a vágy elmúlt, a

szülők nincsenek, s ez most jól van így. A barlang, a régi otthon pedig egyedül az övé... és csak magának vadászik...

De nem indult mindjárt, mert jó volt az öreg kövön megpihenni, amely talán olyan régi volt, mint a csillagok. A kőszálban a régi időket érezte homályosan, régi vadászatok pihenőhelyét, s a valóság szétválaszthatatlanul összekeveredett az álmokkal.

Hallgatódzott, mintha igazolni akarta volna önmagát, hogy ez nem álom, mert talpa alatt érezte a követ. Ez a valóság nem a kunyhó, nem Mackó, és nem az ember, akiket valahol messze és homályosan érzett.

Hallgatta a folyót, amely végtelenül úszott önmagában, és szelíd locsogása úgy hallatszott, mintha időtlen idők óta mindig mást mondana, de mindig csak önmagának.

Hallgatta az erdőt, aminek távoli suttogása alig hallatszott a nagy kőnél, mégis tudta, hogy az erdőn sem történik más, mint máskor. A szabadok vagy vadásznak, vagy bújnak a vadászok elől, más nem történik.

A falu felől kutyaugatás hallatszik, mint máskor, egy-egy távoli ajtócsapás, és több fényes ablak, mint máskor.

Már majdnem elindult a falu felé, amikor a gázló irányából valami mély hörgés hallatszott, mintha arrafelé valami felvillant volna.

A hörgésből morgás lett, s a part menti úton vakító csóvájával szaladt a fény, s utána valami vaskos sötétség. Hú egy pillanatig arra gondol, hogy elrepül, de a fény másfelé fordult, és mire elhatározta volna magát, már el is tűnt a falu irányában.

Hú lapult a kövön, az emberre gondolt, aki repülni tud, aki mindenkinél erősebb, és majdnem mindig érthetetlen.

Aztán - amikor újra megülepedett a csend - újra a falura gondolt, ahol leskelődni lehet, s esetleg vadászni is. De nem sietett, mert az ismeretlen világító és rohanó szörny óvatosságra intette, ami pedig nem volt más, mint egy eléggé elhasznált katonai autó, amelyet Jóska vezetett, az ezredes vitte a patikushoz.

- Tizenegyre gyere vissza, Jóska. Addig, ha akarsz, vársz itt, de haza is mehetsz - mondta az ezredes.

- Meglátogatnám Jancsit...

- Hát látogasd meg Jancsit.

Hú már majdnem elindult a falu felé, amikor újra morogni kezdett az az ismeretlen valami. Fénye kaszálni járt a falu felett, de aztán elhallgatott, és kialudt a fény is.

"Az ember" - gondolta Hú, s újra leült a kőre, mert az ismeretlen mozgás és fény óvatosságra intette. De aztán nem történt semmi. A hűvös est egyre csendesebb lett, a falu ablakszemei lassan elhunytak, de a folyó felett néma köd szállt, s Hú az erdő felé nézett, de nem indult el, mert kíváncsisága nagyobb volt, mint az éhsége.

Az a faluvégi ház vonzotta, ahol meg lehetett lesni az embert, aki ugyan félelmetes volt, de ilyenkor vak. Pedig félt ettől a háztól, mégsem tudta vágyakozását legyűrni.

Már arra fordult, és majdnem felrepült, amikor rémülten, de nem nagyon hangosan felsikoltott valami, és Hú olyan pontosan és egyenesen szállt a hang felé, mintha mágnes vonzotta volna.

Kicsit emelkedett, aztán ereszkedni kezdett, mert látta már Szút, a sündisznót, aki egy nyúlfiókát gyúrt maga alá, amire semmi szükség nem volt, mert a kisnyúl már nem védekezett.

Hú ekkor markolta meg Szút, mégpedig előlről és hátulról egyszerre. Hú amúgy sem törődött volna a sündisznó ezer tüskéjével, mert rettenetes karmai sokkal hosszabbak, mint a tüskék, de így kényelmesebb volt. Bal lába Szú tüskétlen arcát és torkát fogta össze, míg jobb lába hátulról markolta meg, s rövid ideig így tartotta, majd lassan hanyatt fordította, ami ellen a süni már csak lazán védekezett.

Aztán körülnézett, s maga alá rántva a zsákmányt, nehézkesen elvált a földtől. A következő szárnycsapások már biztosan emelték a magasba a nagy baglyot, aki pár pillanat múlva már a nagy kövön táplálkozott.

Hú csak most érezte, hogy tulajdonképpen éhes volt, mert jó negyedóra alatt teljesen kigombolta Szút tüskés kabátjából, de ezzel aztán jól is lakott. Ezek után már semmi kedve nem volt megkeresni a kisnyulat, ami homályosan felbukkant, mint a zsákmány egy része, hanem újra a falu felé fordult, amely jóllakottságán keresztül is újra vonzotta.

De nem sietett, pedig közben elhallgattak a kutyák, s a falura is rászállt a hallgatag est.

Jóska ekkor már kényelmesen elhelyezkedett Jancsiéknál.

- Jól jár az órátok? - nézett a láncos és elég hangosan ketyegő faliórára. - Tizenegyre rendelt a patikához az öreg...

- Egészen pontos - mondta Jancsi -, apám is akkorára mondta, hogy megjön. Egy pár lóra alkuszik, hogy azokat meg én hajtanám... de nincs sok kedvem hozzájuk...

- Hát tudod, Jancsi... az ember nem mindig azt csinálja, amihez kedve van...

- Tudom, de mégis. Én erdész szeretnék lenni! A patikus úr megajánlotta, hogy segít, ha benne leszek a korban. Meg ez a háborúság is csak elmúlik a világban...

- Csak mi bele ne essünk! - mondta Jóska. - Még a gazdám is ezt gondolja, ha nem is mondja.

- Az ezredes úr?

- Az hát, de erről nem kell beszélni, mert akkor hazudnék, ha azt mondanám, de néha olyanokat mond, hogy másra nem is lehet érteni. Azt meg okosan teszed, ha erdésznek mégy. Addig meg csak elmúlik az idő.

- Persze - bólintott Jancsi -, abban meg igaza van az apámnak, hogy a ló, az megmarad lónak, a pénz meg, ha így megy tovább, csak papír lesz.

Jóska csak bólintott, s a megakadt beszélgetés csendjében csak az óra járt, s csak az inga ejtegette a másodperceket az ágy sötét árnyékába.

De mindketten ugyanarra gondoltak.

- Nézed néha a barlangot?

- Már elkértem a patikus úr messzelátóját. Hiába! 'Iszen láttam... Nem mondom, hogy a fiakat is láttam kiesni. Lehet, hogy még csak tojások voltak... vagy nagyon kicsik a fiak, és azokat nem lehetett meglátni a kő-meg porfelhőben. De az öregeket láttam... úgy, mint most magát, Jóska bátyám. Nem volt azokban már semmi élet, elhiheti...

- Persze hogy elhiszem. Borzasztó erő van egy ilyen gránátban. S ott a barlangban a légnyomás megölt volna egy elefántot is.

Megint csend lett, s megint csak az óra járt a szobában, kíméletlenül szabdalva az idejét a baglyoknak és az embereknek is.

Közben a falu álomra készülő hangjai is elcsendesedtek. Ritkábban ugattak a kutyák, ritkábban csapódott egy-egy ajtó, és amikor Jóska elbúcsúzott Jancsitól, a falu már néma volt és teljesen csendes.

Hú megvakarta a csőre tövét, és kiszárnivalva a nagy fáról, végigrepült a falu felett. Láta a boltozatos kéményt... s erről téli fagyoskodása jutott eszébe s a farkasok.

De Nyu népe eltűnt erről a tájról, mintha sok idő telt volna el azóta, hogy Hú a két véres farkasbőrt látta a kerítésen... bár annál a háznál mintha még ugyanaz a nagy, fekete kuvasz feküdt volna a pitvaron, amely akkor őrizte a farkasbőröket. De most nem morgott, lehetséges, hogy Hút nem is látta meg.

A faluvégen túl tétovázott a nagy bagoly, és mivel újra éhséget érzett, a domboldal felé fordult, csodálkozva az éhségen, hiszen most evett meg egy kövér Szút.

Hú azonban emlékezett még az otthagytott kisnyúlra, hát arra kanyarodott, és a kisnyúl valóban ott is volt. A nagy bagoly szinte reptében emelte fel a nyulat, és rászállva a nagy köre, pillanatok alatt elnyelte. De úgy érezte, hogy az éhségnek csak egy percre fogta be a száját... ami furcsa volt; ezen talán még eltűnődött volna, de újra morogni kezdett az autó, a reflektorok fénye újra végigsepert az úton, s amikor a sötétség újra összeállt, Hú arra gondolt, hogy meg kellene lesni az embert, mert a hangokból tudta, hogy az a furcsa és félelmetes székér messze nem mehetett.

A félhold ekkor már elég világosságot adott, a csillagok is megsűrűsödtek, s Hú magasra emelkedett, hogy a zátonynál valahol alkalmas leshelyre találjon. Magasan vitorlázott, de leszállóhelyet nem talált sehol. De ha talált volna, sem szállhatott volna le, mert a zátonynál a part mentét mindenütt teljesen egyforma emberek őrizték.

"Mit csinálnak ezek?" - tűnődött Hú, aki katonákat még nem látott, de a katonák nem csináltak semmit. Nézték a vizet, lesték a sötétséget, s volt olyan is, aki egyszerűen leült egy nagy köre, és cigarettázott. Hú látott már ilyent, azért nem is helytelenítette a dolgot, hanem továbbrepült, és egyre emelkedve átszállt a hegy nyergén, s az erdő felé fordult. Aztán ereszkedni kezdett le a völgynek, egész a patakig, s egy öreg kőrisfa alsó ágán zárta össze szárnyait. Aztán a törzs mellé húzódott, s úgy eltűnt az árnyékban, hogy ott csak egy másik bagoly vehette volna észre. Mélységes csend volt, amelynek alján csak a patak sustorgott, s ettől csak még nagyobb lett a csend.

A völgyben hidegülő tavaszi illatok folytak lefelé, de ezekből Hú nem érzett semmit, mint ahogy egyetlen madár sem érezhetett volna semmit, hiszen a madaraknak nincs szaglása.

Hú csak a levegő lusta áramlását érezte és - ami furcsa volt - egyre követelődzőbb éhséget. Mintha ma még egy falatot sem evett volna, pedig Szút teljesen kiette bőréből, és a kisnyulat egészben lenyelte. A nagy bagolynak ekkor - mint valami régi rossz álom - a kunyhó jutott eszébe, és megborzongott. Egészen a nagy kőris oldalához lapult, és a kis patak suttogásáról a nagy folyó jutott eszébe és az ősi barlang, ami olyan régi, mint a lét és a nemzedékek.

Hú most már nem kívánta, hogy párja legyen, mert ahhoz már előregedett a tavasz, és nem kívánta a fiókákat sem, mert ennek is elmúlt az ideje. De az időben mindez valahol benne van, s majd elindul valamikor, amikor meg sem lehet állítani.

Hú talán elaludt volna, ha nem lett volna egyre éhesebb, ezért azonnal szárnyra dobta magát, amint az irtózás és halálfélelem azon a szörnyű hangon szólalt meg, mint amikor a kígyó elkapja a békát.

A béka reszkető siránkozása szinte vezette a nagy baglyot, és lágyan megállt a levegőben, amikor megpillantotta Unkát a kígyó szájában.

A kígyó még csak egyik hátsó lábát fogta a békának, tehát Hú úgy kapta el, hogy a markolásban a béka és a kígyó feje is benne legyen. Hogy aztán Szi, a kígyó többi része mit csinál, hogy vonaglik, csapkod és tekergőzik, az Hút nem érdekelte. Mindenesetre elnyelte a békát s a kígyó leszakított fejét. Aztán - csekély pihenés után - nyelni kezdte a kígyó maradék részét, és ekkor úgy látszott, mintha Hú szájából gumicső lógna ki. A gumicső egyre rövidült, mert Hú közben nyelt egyet-egyet, s végül nem maradt belőle semmi, bár a kígyó még belül is vonaglott egy keveset, de Hú ezt nem kifogásolta, mert végül is egy fej nélküli kígyó úgy helyezkedik el, ahogy akar.

De Hú egy pillanatig sem tartózkodott tovább a földön, mint amennyire okvetlen szükség volt, tehát felszárnyalta a patak fölé, és a legelő felé fordult, a régi emésztőhely, a nagy kövek felé, ahol tökéletes biztonságban és nyugalomban emészthetett.

A félhold ekkor már magasan járt, a legelőt megülte a harmat, s a nagy folyó felett laza köd gőzölgött. A tavaszi éjszaka tele volt párával, s a falu felől sem hallatszott más, mint egy-egy éber kakas kukorékolása.

S Hú egyszerre kívánni kezdte a barlangot. A vadászat ideje lassan lejárt, s egyszerre erős vágy lökte fel a levegőbe, megbizonyosodni újra és újra, hogy nem a kunyhó és nem Mackó a valóság, hanem az ősi bölcső, a barlang, ami egyet jelentett az élettel és szabadsággal.

A folyó felett már a barlang magasságában járt, és olyan puhán érkezett a párkányra, mint az éjszakának és homálynak egy darabkája. De egyelőre nem is ment beljebb, mert a barlangot üresnek és másféle otthonnak érezte, mint máskor. Egy másik bagolyra gondolt, aki mintha már párja lett volna valamikor, a kezdetleges fészekre, ami csak egy tányér alakú horpadás volt a homokban, pár szál tollal, jelezve, hogy az a fészek... de aminek most nyoma sincs. Az évezredek megüledett homokból alig maradt valami, mert a gránát robbanása kisért mindent, megölt mindent, ami élt: hangyákat, legyeket és uhukat egyaránt.

De a barlangot megváltoztatni nem tudta!

A barlangot az Idő szülte, a gránátot csak az ember.

S ha majd az Időben eljön az a korszak, amikor az ember minden barlangot szétrobbantott, amit valami célra fel nem használhatott, bevezetve persze a villanyvilágítást... és minden öreg fát már régen kivágatott, amelynek odvában fészkelhetett volna az uhuk nemzedéke... akkor már késő lesz siránkozni a megbillent természeti egyensúlyon, amelyet helyreállítani sem atombombával, sem mindentudó elektronikus gépekkel nem lehet.

Mert az uhut követni fogja más madarak, négylábúak, hüllők és rovarok nemzedéke, s ezt a folyamatot helyreállítani már nem lehet.

Hú - természetesen - nem látta ilyen sötétnek a jövőt, bár melegelettséget sem érzett, mert hiába evett meg egy sündisznót, egy kisnyulat és egy kígyót békástul, olyan éhséget érzett begyében, mintha már napok óta nem evett volna.

De aludni sem tudott, mert a világosság még messze volt, bár a faluban egy-két házban már hajnal előtti szerény lámpafény születt.

A folyó álmosan nyúlt el kelet felé, és csendes locsogással mosta a partokat, de nem csillogott, mert a sötétségen kívül még puha köd is torlódott a víz felett,

Hú csak ült a párkányon, valami időtlenségbe süllyedve, de nem aludt el, mert az éhség mintha újabb vadászatra ösztökélte volna, amikor halkan megszólalt a túlsó parton a hajnali harangszó, melynek lengő hullámai átnyúltak a vízen, és betöltötték a barlangot.

Hú összehúzta magát, és megijedt, mert a harang egyre közelebb szólt, egyre jobban nógatta távozásra az éjszakát és az álmokat, és szegény bagoly hiába kapaszkodott a barlang párkányába, mert csak az ülőkét markolta a nádkunyhóban, amelyet telezengett a közeli esti harangszó.

Hú nagyon árvának és üresnek érezte magát, amit még csak fokozott az éhség; hiába volt jó vadászata abban a másik világban, ahova annyira vágyott, de - úgy látszik - a valóságos vadászatnak és a szabad ébredésnek még nem jött el az ideje. De hogy van - ezt nem tagadhatja senki, esnem is tagadta. Ebben kicsit megnyugodott, és később érdeklődve várta Ferkó érkezését, akinek léptei az éhség csillapulását jelentették.

Ferkó természetesen Mackó kíséretében érkezett, de azonnal távozott is.

- Itt a vacsora, Hú - mondta Ferkó -, gyere, Mackó, ne zavarj a baglyot...

Mackó csak a farkával intett, mintha azt mondta volna: "Parancs: parancs..." - és Hú újra egyedül maradt a négy veréb kellemes társaságában, akik annyira felköltötték érdeklődését, hogy a párkányt, a nagy folyót, a csillagos ég szabadságát szinte elfelejtette.

Csendes tavaszi alkony volt, amikor a mézgás rügyektől és szerényen pompázó virágoktól szinte ragad a levegő. A föld felett a frissen ásott ágyások párája úszik, a száradó szalmaszag és Csám óljának nehéz trágyaszaga.

Mindez azonban Hút nem érdekli, mert Hú nem tudja, hogy illat és szag is van a világon. Hú - amint tudjuk - szemre dolgozik, és nézi is a verebeket, amíg csak túl erős nem lesz a vonzás, ami kényszeríti a nagy baglyot a leszállásra.

Most már nem gondolkodik, hogy az éjszakai jó vadászatok után is miért éhes... hanem felkapja a legközelebbi verebet, és csőrében nyelésre igazítja.

Aztán a következőt.

Ezek után egy kis pihenő következik, mintha a verebek elhelyezkedését és a követelődző gyomornedvek megnyugtató munkáját akarná kiélvezni. Ez körülbelül tíz percig tart, közben kétszer vakaródnak is, hogy teljék az idő, bár az is lehetséges, hogy a finom tollak alatt egy-két tetű korzózik. Sok nem lehet, mert érkezéskor a mérnök behintette valami tetűölő porral. De kaphatott azóta is a lelövöldözött madarakból, amelyek ritkán vannak valamilyen élősdie féreg nélkül.

A harmadik verébnek azonban már kitépdeste a nagyobb szárny- és farktollait, mintha a két első veréb az emésztéshez szükséges elegendő csont- és tollanyagot adott volna, a negyedik verebet pedig teljesen megkopasztotta, sőt a fejét is leszakította és félredobta.

Aztán csak ült tökéletesen jóllakottan, de nem szállt az ülőkére, hanem az alacsony kőre ugrott fel, amihez alig kellett kinyitni szárnyait. Hú most valóban súlyosan jól volt lakva, ami bizonyos megelégedéssel töltötte el. És ha most nappal következne, és nem éjszaka, azonnal álmra csukná két nagy szemét. De hát éjszaka következik, ami furcsa ugyan... de hát - mivel jóllakott - össze lehet egyeztetni annak a másik világnak szabadságos éjszakájával. Nem lehet tudni ugyan, hogy Hú kis agyában hogyan keveredik az álom a valósággal, de hogy - a maga idejében - valóságnak érzi mind a kettőt, az bizonyos. És az is bizonyos, hogy értelme és bagoly mivolta akkor billenne teljesen helyre, ha a barlangban is ébredne, és álmai után nem a rabság és nem a kunyhó lenne a megmarkolható valóság, hanem a barlang.

Hú azután sokáig nem álmodott, sokáig nem vadászott vele senki, és néha éhezett. A tavasz úgy loholt, hogy munkában nem lehetett vele lépést tartani, és a mérnök valósággal megfélekezett róla, és megfélekezett Ferkó is. Ferkó megnyugodott abban, hogy a "bagoly észre sem veszi, ha pár napig nem eszik"...

Ez persze ilyen formában - nem igaz.

Mint minden élőlény, úgy a bagoly is időnként enni akar, és eszik is. Annyit, amennyi belefér, mert "több nap van, mint kolbász", azaz a zsákmány mindig bizonytalan. Ilyenkor a vadmadár koplal, de ez nem látszik rajta, egyébként a szervezete készen is áll a szűkös időkre.

Ez a szabály elsősorban áll a ragadozókra, főleg az éjszakai ragadozókra. A bagoly tehát elkoplál egy hétig, sőt tovább is, de szenved, bár ez nem látszik rajta. A bagoly nagyon is észreveszi, ha két-három nap nem evett, de mivel "nem látszik rajta", a könnyelmű vagy tudatlan ember megnyugtatta magát, hiszen "akár tíz napig is vidáman elkoplál"... így azután Hú is koplalt néha, bár nem életveszélyesen, az igaz. A mérnök nem ellenőrizte Ferkót, aki már nem ért rá verebekre vadászni, de egy-egy bárány elhullott, és Hú végszükségben ráfanyalodott erre is. De nem szívesen...

Uhuzásról szó sem volt, pedig kiköltöttek már a ragadozó madarak, s a fiókák nemsokára repülnek.

Tegnap azonban vasárnap volt, és mivel Ferkó érintetlenül találta a négynapos báránycombos, gyanakodva nézett a bagolyra, és nem kis aggodalmat érzett.

- Fene egye meg: nincs elég bajunk, még nyakamra döglik ez a madár!... Hát igazán sajnálnám...

Kidobta hát a báránycombos, ami erősen illatozott már, és - ha már elkezdte - az egész kunyhót kitakarította. Hú friss vizet is kapott, és végül Ferkó a tyúkház csapdarendszeréhez folyamodott. Másfél óra alatt össze is fogott vagy huszonöt verebet, amelynek nagy részét jégre tette, és négy darabot beadott az uhunak. Utána leskelődött a kertajtóból, és miután végignézte Hú egészséges táplálkozását, nagyon megnyugodott. Ballagott hazafelé, mert Ferkó hétköznap nagyon elfoglalt volt, s ilyenkor nagy mosakodást tartott, tisztességes és kényelmes borotválkozással egybekötve.

És körülbelül, csak kiadósabban és még jobban elengedve magát, ezt csinálta a mérnök is. Arról aztán nem tehetett senki, ha valamelyik pusztai asszonynak éppen vasárnap kezdődött valami veszedelmes vajúdása, amikor sürgősen kellett a doktor, tehát: "Eredj, Ferkó!" - vagy valamelyik ökor fűvódott fel, s akkor: "Eredj, mérnök, és vidd az állatorvost is!" De Ferkónak mindenképpen fogni kellett, mert az igáslovaknak pihenni kell, a kocsisoknak pihenni kell, de - vasárnap van, a mérnök és az állatorvos és persze Ferkó "ügyis ráérnek", és pihenhetnek máskor is.

De ez a vasárnap délelőtt nyugalmasan kezdődött, és nem is zavarta meg semmi.

Déltájban elnéptelenedett a falu, és a mezőkről lassú szél hátán megérkezett a napsugaras csend. De a szél behozta a füvek és fák tavaszi lélegzetét is, ami összekeveredett a sült hús ebédszagával és a kerti virágok illatával.

A pihenés, az ebéd várásának ideje volt ez, amely felett szelíd galambbúgás szállt, és alig zavarta meg más, mint valamelyik kutya vicsorgó méltatlankodása, ha egy-egy kötekedő legényke végigkelepelt botjával a léckerítésen.

A kéményekből lengén és egyenesen szállt ki a kékes füst, ami aztán - kissé lehülve - kilengett a rét fölé, ahol elvirágzott már a gólyahír, s a patak folyása lustán simogatta a szélmarta partokat.

A nádist kiverte már az új levelek zöldje, a zsombékokon egy-egy béka napkúrázik, a nádírigó vég nélkül mondja, hogy: "csek-csekcsek... csak-csak-csak... csirikcsirikcsirk..." - s hogy ezzel mit akar mondani, azt csak egy másik nádírigó tudhatná megmondani, persze ha nem ugyanezt mondaná az is.

A híd alá kicsit besüt a nap, s ott kis halak villognak az aranyos vízben, míg a híd lába gerendázata sarkában anyányiak már a barázdabillegető fiai, akik pár napon belül elhagyják a fészket, helyet adva a következő tojásoknak. Hogy ez mikor történik meg, nem lehet tudni, de már időnként mozdítják szárnyaikat, hogy fogják-e a levegőt, s ezt az anyamadarak helyeslően nézik.

Bezzeg kétségbe voltak esve, amikor - egyik délelőtt - Szi kezdett felkúszni a gerendára. Szi, a kígyó, akinek mindig hideg és kegyetlen a szeme, mert megeszi a madárfiókákat. A kétségbeesett szülők hiába repkedtek volna, hiába szóltak volna halálos rémületükről, Szi lassan kúszott volna, mint a halálos végzet... ha a híd mellett nem horgászott volna két kisfiú, akiknek végre feltűnt a madarak ijedt repkedése, és benéztek a híd alá, hogy tulajdonképpen mi történik.

Ebben az esetben kivételes szerencse, hogy a gyerekeknek nem volt valami drága horgászkesztségük orsóval és miegymással, mert ilyen drága horognyéllel mégse lehet kígyót vadászni, míg a közönséges mogyorófa nyéllel igenis lehetett.

Ekkor a kígyó arasznyira volt a fészektől, és talán már kiválasztotta a legközelebbi, rémületében bénult fiókát, amikor lecsapott a derék mogyorónyél, ami után Színek már nem volt gondja további táplálkozásra.

Az ütés a fejét érte. Szi csak tekergeti kínjában, és a többi csapást már nem is érezte. így aztán a kis billegetők szépen fel is nevelték a fiókákat, ami nagy boldogság... de most már szívesen látnák, ha repülnének. És mivel a fiókák érzik - ha nem is tudják -, hogy a fészekhagyás a természet örök parancsa, nyugodtak lehetnek a szülők - és mi is -, hogy pár nap múlva üres lesz a fészek.

A kis patak aztán elviszi a hírt - mint ahogy annak idején elvitte a tojáshéjdarabkákat -, tudtul adva mindenkinek, hogy billegetőéknél az új családi esemény megtörtént. Most majd a szülők kitatarozzák a fészket, s hamarosan új tojásokban kezd lüktetni az élet.

De most még nem tartunk ott.

Most még szállnak a szülők be a híd alá, ki a híd alól, és szép sorjában etetik a fiókákat - mindig azt, amelyik soron következik -, csak azt nem lehet tudni, honnan tudják, melyik következik. Mert etet az anya is, és etet az apa is. Kisebb-nagyobb időközökben érkeznek, és soha nem tévednek, melyik fiókának jár a falat. Hiszen a szülők odakint nem találkoznak, az egyik erre, a másik arra vadászik, mégsem tévesztik el a sorrendet, pedig a fiókák mindig egyformán tájtják ki pállott szájukat, és egyformán emelik fel fejüket, akár soron következnek, akár nem.

És amikor a soros lenyelte a szerencsétlen szöcskét vagy legyet, egyformán csukja be a száját, és húzza vissza a fejét mind az öt.

De - végeredményben - talán nem is olyan rejtélyes a dolog, hiszen a madárszülők talán éppen olyan különbséget látnak gyermekeik között, mint az emberszülők, és talán mégis van valami különbség az egyszerre jelentkező csemeték vágyódó szájtátásában és mozdulataiban.

Közben a kis patak halkán locsog, ringatja a nagy fűzfa árnyékát, amelyet nem tud odébb vinni, akárhogy is emelgeti.

Már majdnem dél van, amikor egy gólya érkezik a híd mellé, a kis homokpadra, mire a környékbeli békák rémült fejessel távoznak a víz alá. De a gólyát nem érdeklik a békák, mert az előbb fogott egy vakondot, amit ezen a környéken "pucok"-nak neveznek. Mindegy. A vakond mindenesetre vigyázatlan volt. Túrta a földet, túrta egyre fölfelé, s túrája már olyan volt, mint egy kis tűzhányó, amikor a gólya észrevette a föld mozgását, egy-két lépéssel ott termett, és várt, hogy a vaksi vakond mikor lesz egészen fent a kis tűzhányó kráterében, amikor alig egy-két ujjnyi kitúrt föld van felette. Akkor aztán "kivágta" a vakondot a föld alól, ami nem nagy munka, de lenyelni már igenis nagy munka volt. Már az első nyelés nehezen ment, s úgy látszott, mintha a gólya a saját golyváját nyelte volna.

Ide-oda lépegetett, és nyelt, nyelt, nyelt... Néha úgy látszott, hogy fuldoklik, mert még ugrált is kinyájában... de aztán - úgy tíz perc alatt - begybe ért a "pucok", és mindketten megnyugodtak. Igaz ugyan, hogy a gólyának még most is félreáll a begye, de ez már nem tágul olyan nehezen, mint a nyelőcső...

Aztán egy kis repülésre szánta el magát, s leszállt ide a híd mellé emészteni, de legalább megvárni, amíg a vakond egy kicsit megpuhul az emésztősavban, s a fiókáknak tálalható lesz...

A rét fölött táncol a felmelegedett levegő, s ennek hullámvázában leng a sok millió bogár zsongó muzsikája. De ettől csak még nagyobb lesz a csend, ami befolyik az egyik faluvégén, kifolyik a másik faluvégén, s elfekszik a nádasban, ahol a nádirigó kerepelése egyáltalán nem zavarja.

A nádasban nem nagy a víz, de elég nagy ahhoz, hogy egy-két vadréce itt költse ki fiait. Persze van olyan vadréce is, amelyik a zsombékot nem tartja biztonságosnak, és fán fészkel, odúban vagy más nagyobb madár elhagyott fészkeiben - pehelytollal szépen ki párnázva azt -, de amikor a tojások kikeltek, s a kistrécék felszáradtak, hogy lábra tudnak állni, lehordja őket csőrében a vízre. Néha azonban a kistrécék kiugrálnak a fészekből, vagy az anyamadar kiugratja őket, s ilyenkor sok fióka elpusztul. Ha azonban csőrben hordja le fiait a vízre - egyes megfigyelők szerint -, először a parton rakja le őket, hátukra fordítva, hogy el ne mehessenek, amíg az egész család együtt nincs. Akkor aztán talpra állítja az ég felé kapálódzó kis társaságot, és vízre vezeti őket.

Az persze szerencse dolga, hogy szarka, szürkevarjú, mátyás vagy valamilyen más négylábú vagy szárnyas ragadozó észreveszi-e a parton tornászó kistrécéket. Mert ha észreveszi, bizony egyet-kettőt elemel, amit a réceanya sose tud meg, ha talán sejt is valamit. De sem tétovázásra, sem számadásra nincs is idő.

Végre azonban vízen van az egész család, s a pelyhes kis gombócok úgy úsznak a vízen a csodálatos és mindig ismerős környezetben, mintha már hetek óta ezt gyakorolták volna.

Most azonban üresek a síkvizek a nádas tisztásain, mert dél van és meleg, s a kis vadrécek valószínűleg összebújva alszanak valamelyik rejtett zsombékon, az anyai szárnyak alatt.

Mert nem jó ez a nagy kivilágítás.

Egy barnakánya állandóan itt kóborol a nádas felett, és semmiképpen nem hasznos, ha a síkvizek közepén lepi meg a bogarászó kis családot. Éppen ezért a réceanya lehetőleg közel a nádashoz vezetgeti fiait, láthatólag a vízen, de valóságban: az élet nagy és halálosan komoly iskolájában.

A nádas kis síkvizei most üresek, még a nádirigó is ritkábban szól, mert szokatlanul meleg van. Az ide-oda ténfergő levegőt nem lehet szélnek nevezni, bár ha az égre néz valaki, láthatja, hogy déli szél van, mert vidám kis felhőbárányok utaznak észak felé.

Mivel pedig az erdő még jobb szélfogó, mint a nádas, még nagyobb a szélcsend, s a fenyvesekben szinte áll a fenyők gyantaszagú lélegzete.

A nyiladékokon bokáig ér a fű, a fák levelei már sötétzöldek, az avar nehéz lélegzete alig mozdul a föld felett, a som és vadkörte régen elvirágozott, s a fekete fenyves legrejtettebb helyén egy leszoptatott öreg rókaszuka alszik az árnyékban. Alszik, de még álmában is vakaródzik, mert a barlangban annyi a bolha, mint magtárban a köles... A fiak egy halomban alusznak, ők is vakaróznak álmukban. Ha nem lennének jóllakva, fel is ébrednének, de csodálatosan tele van a kis pocak, mert az anya egy kis nyeszlett özgidával örvendeztette meg kedves családját. A gida beteg volt - ezért anyja se sokat törődött vele -, és így a rókaanya pillanatok alatt megkaparintotta. A kistrókákat pedig egyáltalán nem érdekelte, hogy az őzike beteg volt vagy egészséges. Ami hús, az hús. A család jóllakott, s most alusznak.

A fenyvesben cinkék kutatnak élelem után, a nyiladék egy csupasz helyén egy fácántyúk fürdik a porban, és fürödnek a csirkéi is. Hogy honnét tudja a fácántyúk a porfürdő tetűirtó hatását, ki tudná megmondani? A kiscsibék önfeledten rugdalóznak a porban, de anyjuk nem feledkezik meg arról, hogy az élet gyilkos meglepetésekkel van tele, mert időnként feláll, és mereven figyel. Ilyenkor a kis fácáncsirkék is mozdulatlanok lesznek. És egy ilyen megmerevedett figyelés után a tyúkocská megugrik, s ezzel a mozdulattal szinte magával rántja csibéit is... a következő pillanatban pedig egy testes héja érkezik a porfürdő helyére.

A héja egy magas bükkfáról leste a környéket, és a porfürdő helyén valami mozgást látott, amit azonban takart a magasabbra nőtt fű. "Megnézem!" - gondolta talán a héja, és kissé könnyelműen rúgta el magát a fáról, mert a tyúkocská ezt észrevette... és amikor a héja a gyanús helyre ért, már csak egy kis por szállingózott a hely felett.

A héja azonban egészen alacsonyan repülve még egyszer átböngészte azt a helyet, s csak akkor ment odébb, amikor megállapította, hogy ez rossz vadászat volt.

A fekete fenyvesben eltűnt zsákmányt megkeresni teljesen meddő szórakozás.

Ez a fenyves sűrű, mint a kefe, és a héjának bármiféle vadászatra nagyon alkalmatlan. És a madarak jól tudják, hogy ilyenkor: nem repülni, nem repülni, hanem be a fenyvesbe, és bújni, bújni!

A héja kissé fellendült a levegőbe, aztán levágott újra a föld fölé egészen alacsonyan, s mint egy szürke rakéta, sistergett végig a nyiladékon. De mivel nem rebhent fel semmi, nem ugrott fel semmi, felvágódott a fenyves fölé, és üldözőbe vett egy gyanútlan gerlét. A távolság elég nagy volt, és a gerle is észrevette a veszélyt, és a gerle is tud repülni... Hogy ennek a hajsának mi lett a vége, nem lehet tudni, de a gerlének nagy szerencséjének kellett lenni, ha meg tudott gerlének maradni.

Egy-két pillanat múlva már újra üres volt a táj és mozdulatlan. Csak a felmelegedett levegő reszketett a nyiladék felett, és a fenyves ünnepi gyanTásza terjengett a levegőben.

Az erdő mellett, fent a dombháton birkák legelték a zsenge fűvet - anyák és bárányok összekeveredve -, a juhász pedig kutyáját nézte, aki ürgevadászatra adta a fejét. A puli szerette ezt a nagy dombhátat, mert a birkákkal alig volt gondja, és néha - igaz, hogy ritkán - egy-egy ürge is került a konyhára.

Ide messze volt a falu, messze volt a pusztaság, s az emberszegény csendben csak a fű halk tépése hallatszott. Valahol messze nagyon halkán bűgött egy vadgalamb, és a juhász most nem gondolt semmire. De ennek a semminek alján ott volt a nyugodt tudat, hogy az asszony egészséges, a gyerekek szépek, okosak, a disznó jól fizetett, a tehén jól tejel, és megkapta most azt a lakást, amire tíz éve vágyott. Külön konyha, és külön lakás... s a borjút jól eladta.

A falka csigalassan hömpölygött a delelő nagy hársfa felé, a juhász lépett egyet-egyet, s a kakukkfű illatában olyan névtelen nyugalom, olyan biztató másnapok voltak, ami alighanem megelégedettség volt. Talán boldogság?

A juhász nem gondolt semmire, se újságra, se másnapokra, se más bajára. Ritka pillanatok ezek, a szegény ember ritka kincse, s a gazdag ember még ritkább kincse.

A birkák eleje szinte rajvonásban ment, s erről eszébe jutott a katonáskodás, ami régen volt, de most gondolattá lett, és elsepert mindent. Birkát, pulit, csendet, legelőt.

Lesz háború?...

A levegő aggodalmasan reszketett, egy varjú káromgott valahol, a puli visszajött a vadászatról, vakaródzott, és gazdájára nézett, aki mintha most vette volna észre kutyáját, mérgesen mutatott az erdő felé egypár elkódorgott birkára.

- Nem látod? Talán én futkározzak helyetted?...

A puli visszaterelte a birkákat, s most már lassan nekilódult a falka a delelőhely felé, amelynek aljában folyik a patak.

S a juhász komoran ment utánuk...

Pedig szép volt ez a tavaszi nevelő idő, mert néha - mintha rendelve lett volna - csendes tavaszi esők öntözték meg a világot, de másnap már sütött a nap, és a rétaljban úgy szólt a fű, mintha zengő, kedves kiáltásai hálát mondtak volna a tavasznak, amely ebben az évben jót jóra halmozott, s az idő egyszer sem hozott jeget vagy valami veszekedett szelet, ami megzavarta volna a fészek nyugalma s a kis tyúk aggodalmas kötelességtudását. Mert bizony fűjéknél a fészekhordás, költés, nevelés, minden veszélyesség egyedül a tyúkocskák gondja.

A derék férj egyedül kóborol a nagy kaszáló titkos fürengetegében, és gyerekeit akkor sem ismerné meg, ha törődne velük. Mert az első fészekalja már pár napja kikelt, s az alig mogoró nagyságú, parányi csirkék, amint felszáradtak, azonnal beigazolták a természetrajzot, amely szerint a tyúkfélék családjába tartoznak és "fészekhagyók".

A játékszernek is valószínűtlenül kis madarak pár óra múlva már villámgyorsan keresik az élelmet az embernek térdig sem érő fürengetegben, s nem lehet meghatottság nélkül nézni az alig ökölnyi tyúkocskára, amint estefelé szárnyai alá veszi a tíz-tizenöt pelyhes kis apróságot.

És mennyi gond van velük, és mennyi veszély leselkedik rájuk szinte minden pillanatban, hiszen olyan kicsinyek, hogy a legkisebb gébics is talán póknak nézi őket, de mindenesetre: élelemnek. És ott vannak a többi ragadozó madarak: ölyvek, vércsék, varjak... és ott vannak a kígyók, patkányok, menyétek, kóbor kutyák és macskák, és ott van végül a teremtetés koronája, az ember, aki milliószám pusztította minden lehetséges eszközzel ezeket a rendkívül hasznos kis madarakat - amíg volt mit pusztítani.

Ma már nincs! Mert ha fáradt vonulásukban el is kerültek a Balkán félszigeten és Itáliában a puszkákat, töröket és hálókat, az afrikai partokon úgy separték össze az odaváló emberek a halálos fáradtan a tengerpartra zuhanó és teljesen kimerült kis madarakat, mint nálunk a szemetet.

Aztán újra elindultak Európa felé, százezerszám, de már jéggé dermedve valamelyik hajóóriás hűtőfűlkéiben, a világvárosok piacaira és luxushotelek étlapjára... Mindezt azonban a kis cserebogár nagyságú csirkék nem tudják. Csak fogynak, fogyogatnak... bár erről mit sem tudnak, amíg majd rákerülnek a listára, amelyen a kipusztult fajokat említi meg a csodálatos emberi tudomány.

Ez a tavasz azonban olyan szép és olyan békés, hogy az embernek talán eszébe se jutnának a fűjek, ha nem lenne háború a világban, jelezve, hogy az emberek egymást is "szépen" pusztítják, tehát a fűjekkel nem történik semmi igazságtalanság...

A nap süt, a vetések szépek, a juhanyák jól ellettek, a kapások már meg vannak kapálva, a kaszálók lekaszálva, és nem lehet tudni, hogy a mérnöknek tulajdonképpen mi a baja, amikor a gazdaság olyan szép, amilyen egy-egy évtizedben is csak egyszer, szerencsés esetben fordul elő.

De azt még Ferkó sem tudja, hogy a mérnök zsebében egy levél van patikus nagybátyjától, amelynek befejezése így szól:

"Palitól kaptam levelet, amelynek utolsó pár sora így szól: « Sorsdöntő napokat élünk, s mi nagy lelkesedéssel gondolunk a következő napokra »... "

Ferkó már az iroda előtt állt, s egy pillantással felmérte a helyzetet, amikor gazdája kijött az irodából.

"Valami baj van..." - gondolta Ferkó, de ezt nem lehetett rajta észrevenni.

A lovak azonban vidáman repítették a kocsit, és csak a Vörösdomb tetején szólalt meg a mérnök:

- Lépést, Ferkó!

- Igenis.

S a kocsi lefordult az út középső részéről, ahol ki volt kövezve, a füves földútra, ahol nem dobogtak a lovak, és nem dörömböltek a kerekek.

A lovak lépésben mentek - a gyeplőszár közjük ereszkedett -, a kocsi pedig halkán pattogott, szinte beszélgetett a patkók dobbanásával s a fákkal, amelyek elmaradtak, és nem mondtak semmit.

A mérnök elsötétült arccal nézte a tájat. A vetéseket, amelyek már hullámsani kezdtek az enyhe szélről; a virágzó lóheretáblákat, amelyeken millió és millió méh dongta a fény, a munka s a szelíd békesség dalát; a távoli erdőket a hegytetőn, amelyeknek habos messzesége összeért az éggel, s a völgyet, ahol kis patak ugrándozott a kövek közt, és apró hullámai a kis felhőket ringatták, tükröt tartva a magasságnak a mélységben.

- Állj meg, Ferkó!

A kocsi megállt, és Szeles hátranézett, mert talán azt kérdezte magától: miféle új divat ez?

- Szoktál te imádkozni, Ferkó?

Ferkó tudta, hogy valami következik, de erre a kérdésre nem volt elkészülve.

- Imádkozni? - kérdezte meghökkenve. De egy kis időt is akart nyerni a furcsa kérdésre.

- Magyarul kérdeztem.

- Hát... szokni ugyan szoktam karácsonykor meg húsvétkor, meg búcsúkor is, ha ugyan nincs fogásom... Meg hát este is azt mondom, mikor lefeküdtem, hogy: "Na, Jézus neviben!" - de aztán már alszom is...

- De ha tudnád, hogy valamelyik nap kigyullad a ház a fejed fölött, és csak a csoda segít meg, hogy benne ne égj családostul?

Ferkó most megfordult a bakon, és jól megnézte gazdáját.

- Valami baj van, mérnök úr?

- Még nincs, Ferkó. De az alezredes úr valami olyasmit írt az apjának...

- Nem bízzák azt a katonákra, mérnök úr...

Ezzel Ferkó visszafordult, és a mérnök is mintha egy kicsit megnyugodott volna kocsisa és régi bajtársa nyugalmatól.

- Hát akkor menjünk haza, Ferkó!

A kocsi újra ráfordult a kövesútra, Szeles pedig felvágta a fejét, s a robogás vitte a két embert a völgy felé, ahol bizonytalan pára alatt lapult a falu és a ködben a messze síkság, amelyből nem lehetett látni semmit; de ha haza akartak menni, ebbe a ködbe, ebbe a riasztó, másnaptan semmibe kellett leereszkedni.

Húnak ezekben az időkben nyugtalan éjszakái voltak és álomtalan nappalai.

A kerti fák és bokrok virágport sóhajtottak, a magvak burka megnyílt a föld nedves ölelésétől s a napsugár izgalmas melegétől; az élő torma gyökerek már újra elborították a földet nagy leveleikkel, s a nyárfák ezüsthonákú levelei újra suttogni kezdtek, mint tavaly, mint mindig, mióta nyárfa van a világon.

A kert egy darabig zaklatott volt vidám asszonykiáltásoktól, amit Hú erősen és idegesen helytelenített, mert nem tudott aludni - pedig ezek a kiáltások nem voltak harsányak, ami nem is illett volna a magvetés szelíden vidám munkájához.

A ribizlibokrok között három gyerek játszott vidám visítózással, amíg a mérnökné nem figyelmeztette a kis társaságot, hogy vagy csendben lesznek, vagy beteszi őket a bagolykunyhóba: "Akkor aztán nézzétek meg magatokat..."

A három gyerekből kettő a mérnökéé, egy pedig Ferkóé, a Lajcsi, aki határozottan kezdeményező a hangoskodásban, de a különféle játékok kitalálásában is. És Lajcsi egyúttal bátor egyéniség is, aki látszólag nem fél a bagolytól.

- Majd megfogom a torkát a bagónak - suttogja, aztán egy bugylibicskát húz ki zsebéből, és fenyegetőleg teszi hozzá: - Meg bicsakom is van...

De azért elcsendesedtek, s ebben a csendben csak az ásóok csusszannak a fekete földben, és a gereblyék kúsznak ide-oda, puha földtakarót borítva a várakozó magvakra.

A kerti munkára felügyel Mackó, állandóan és mindent helyeselve szelíd farkcsóválásával, amíg a mérnökné a lábára nem lép, mire Mackó azt mondja, hogy:

- Ajjjuu... - A mérnökné meg azt mondja:

- Úgy kell, számár! Minek állsz a hátam mögé...

- Nem történt semmi - csóválja a farkát Mackó, és megnyalja a mérnökné kezét -, igazán nem történt semmi - és boldogan tartja oda fejét, hogy az asszony megvakarja.

Az asszony ezek után eleget tesz Mackó kívánságának. Megvakarja fejét és állát is.

- Na! - mondja. - Szent a békesség. De ne lábatlankodj itt, inkább nézd meg Hút, biztosan unja magát.

Mackó az egész beszédből csak a bagoly nevét érti meg, és csekély tünődés után úgy érzi, hogy meg kell látogatnia a baglyot, mert kifelé jövet ezt elmulasztotta.

Csak ne lenne Hú megint állandó sötétségben, mert a nádkévék körülállják a kunyhót, mint télen, s az erős tavaszi napfényből Mackó alig látja a baglyot, pedig még orrát is odaszorítja a dróthálához.

Hú nem alszik - pedig ez az idő az ő alvásának ideje -, de tavasz van, s a nagy bagoly nyugtalan. A bagolypárok szorosabb életének s a fiókáknak ideje ez, de Hú egyedül van, és valamiféle hiány állandóan nyugtalanítja, s ez majdnem olyan rossz, mint az éhség nyugtalansága.

Néha ugyan elalszik pár percre, homályosan kívánva annak a másik világnak természetes életét, de aztán pendül egy kapa a kertben, zendül a déli harangszó, kiált valaki a szomszédos kertekben, vagy megérkezik Mackó, és egyszerre szétfoszlik az a másik világ, amelynek valósága éppen olyan igaz, mint a dróthálós ajtó vagy a nádkévék, amelyeknek nekirepülni nem lehet.

- Alig látlak, Hú - csóválja a farkát a kutya -, de látom a verebeket. Hát nem lehetsz nagyon éhes...

- Nem is vagyok - vakarózik Hú -, mert az ember, úgy látszik, észrevette, hogy nem tudom megenni a nyers dögöt. Se toll rajta, se szőr... bele is pusztulhattam volna...

- Az ember nem akarja, hogy elpusztulj...

- Lehet, de akkor mért hozott ide?

- Ezt nem tudom, Hú... bár néha azt mondtad, hogy elmentél abba a szabad világba...

- Ez igaz, Vahur, de mostanában mindig nyugtalan vagyok, alig alszom, s az a világ nem jön el hozzám... A kunyhó is meleg, és sok a zaj, minden mozog, Csurri népe zajosabb, mint máskor, és Zu népe annyira megszorodott, hogy nem lehet tőlük sem aludni, sem pihenni.

Mackó már válaszolni akart, de ekkor megzendült a szomszédban a harang, mire az asszonyok is összeszedték a kerti szerszámokat, mert éppen végeztek. És maguk előtt terelve a gyerekeket, elmentek a ház felé.

- Bekísérem őket - lengette meg Mackó zászlós farkát, és otthagyta a baglyot, de nem is volt már semmi mondanivalója. Hú utána sem nézett, mert nemsokára elhallgatott a harang, s az ágyások felett lengő levegőben, az elgereblyézett szürke ágyások felett kezdett megüledni a csend.

Hú megeresztette tollait, és kényelmesen elhelyezkedett az ülőkén, mert a déli csendben elfeküdt minden zaj; a tyúkok az istálló árnyékában bóbiskoltak, Mackó befeküdt az óljába, a madarak megpihentek, a fiókák etetésében kifáradva, s megültek pár percre a fészek peremén. "Jó lenne aludni" - gondolta Hú, és észre sem vette, mint ahogy az ember sem veszi észre, hogy mögötte ott állt már a szelíd szemű álom. És gyorsan sötétedett.

"Csak aludni tudnék!" - gondolta Hú, és álmában leszállt a földre, amikor a mérnök jelent meg a kerti úton, és kinyitotta a kunyhó ajtaját. Csodálatos, de Hú nem félt, és nem lett izgatott, pedig az ember letakarta kabátjával. Béklyós lábát kihúzta a kabát alól, és borotvaéles késének egyetlen mozdulatával levágta a béklyót a bagoly lábáról. Aztán hóna alá csapta a kabátot, s nyitva hagyta az ajtót.

- Eredj, madár! - intett széles mozdulattal, és szeme olyan volt, mintha láz gyötörné. - Eredj, madár! - suttogta még egyszer, aztán fejét lehajtva elment a ház felé.

Hú csak ült valami furcsa érzések reszketésében, aztán kitotyogott az ajtón a kunyhó elé, és idegenkedve körülnézett, mert most már magára volt utalva. Nem tartozott senkihez, nem védelmezte a kunyhó fala, de végtelen és félelmetes lett a szabadság.

Sötét volt már teljesen, mert a csillagok csak maguknak világítottak, bár keleten valami furcsa fény reszketett az égen.

Hú most először gondolt a köteles óvatosságra, azért könnyedén felszállt a szomszéd kerítésre, s onnét az egyik nyárfa alsó ágára, összehúzta magát, és most tisztán és világosan döbbsen rá az idő és a tér végtelen szabadságára. Valahol belül elrendeződött benne az út s annak végén a nagy folyó és a barlang, ösztöne mélységén kirajzolódott az út képe, s abban a pillanatban megszületett a sürgető vágy: elindulni hazafelé.

Kissé lekanyarodott a nyárfáról, és lassan körözve, puhán emelkedett toronymagasságra; aztán egyenesen irányt vett napkelet felé. Nem sietett, mert világosan érezte a barlang messzeségét, szárnyai erejét és az időt is, ami ehhez az úthoz szükséges. Háta mögött sötétbe fulladt már a kunyhó, a falu, az emberek, mintha az időben és az éjszakában soha nem is lettek volna, és egyre emelkedett, mert erre kényszerítette az óvatosság. Az a világosság a hegytetőn egyre nőtt, egyre ijesztőbb lett, mert kazlak és házak égtek félelmetes lobogással. Hú egy kis kanyarodással el is tért az iránytól, bár még így is érezte a meleget, ami szinte felfelé lökte, de aztán újra ráfeküdt az irányra, ami tévedhe tetlenül hazafelé vezetett.

Aztán nem nézett többé hátra, csak előre, előre. Az este jóllakott, az éjszakának még csak eleje ért a földre, hát repült, amíg tudott, amíg a szárnyak azt nem mondták: elég.

Hú akkor lekanyarodott egy magas tölgyfára, ami külön állt a többitől, és megeresztette szárnyait, hogy pihenjenek. Hú tökéletesen kifejlődött, szép nagy bagoly volt, de szárnyaiból hiányzott a gyakorlat és a kitartás. Hú érezte ezt, és nem erőltette a dolgot.

Közben valóságos éjszaka lett, és Hú újra elindult, bár szárnyai fájdalmasan tiltakoztak. Hú nem törődött vele, és igaza is volt, mert pár kilométer után a szárnyak fájása és merevsége feloldódott. Az erdők néha elfogytak, és aztán újrakezdődtek, és Hú inkább kanyarodott egyet, hogy újra erdő felett legyen, mert fogyott az éjszaka, és erdőtlen vidéken nem lett volna hol megbújni: ha feljön a nap, elönt mindent a kíméletlen világosság.

A következő pihenő egy hegyháton volt, alacsony sarjerdőben, amelyből öreg, nagy fák emelkedtek ki, mutatva, hogy milyen erdő volt itt azelőtt, és milyen erdő lesz itt nyolcvan-száz esztendő múlva.

Hú mindenesetre megpihent egy igen öreg hagyásfán, s ott is maradt, tovább, mint szeretne volna, mert repülőgépek hörögtek a levegőben, és a távoli úton vég nélküli autókaraván zúgott el kelet felé.

"Az ember!" - gondolta a nagy bagoly, és várt, amíg elmentek a gépek, és begyógyultak az éjszaka reflektoroktól és motorzúgástól vajt sebei.

Hú nehézkesen kapaszkodott még magasabbra, mert közelgett már a virradat, és nappalra szálláshelyről kellett gondoskodnia.

Most már nehezen ment a repülés, és nem is tartott sokáig, mert kelet felől, nagyon messze valahol, derengeni kezdett az ég alja, fakultak a csillagok, s Hú is erejének határára érkezett. Alatta sűrű, fekete fenyves, ami ugyan nem volt magas, de árnyékos, védett, jó helyet ígért, s ebben Hú nem is csalatkozott.

Nehezen talált ugyan rést, ahol bebújhatott a fák közé, de aztán elhelyezkedett egy öreg fenyő oldalágán, egészen a törzs mellett, s Hú tudta, hogy itt szinte minden óvatosság felesleges. Igaz ugyan, hogy a fenyvesben vadászni nem lehet, de Hú nem is akart vadászni. Hú aludni akart, mert nem volt éhes, de a fáradtságot egész testében érezte. De érezte a barlang közeledését is, s ez megnyugtatta. És megnyugtatta az is, hogy - bár a nap felkelt - a fenyvesben sűrű homály maradt, amely felett álmosítóan zsongott a sok ezer fenyő.

Hú fáradtan és nyugodtan elaludt, de fülei nyitva maradtak, és ezek a fülek akkor is éberek, ha a gazda alszik, s minden gyanús zörejt odadobnának az önvédelem antennájára.

De egész nap nem történt semmi. Valahol magasan egy ölyv vijjogott, és Hú álmában is meg tudta volna mondani, hogy az ölyv merre van és milyen messze. Dél tájban egy öreg rókaszuka ténfergett el alatta, egy ürgével a szájában, és később kis cinkék beszélgettek távolabb, de aztán ezek is elvonultak valamerre, és csak a fenyő zsongott lágyan és szakadatlan.

Aztán alkonyodott, és Hú megmozgatta szárnyait, amelyek alig mondtak valamit a fáradtságról. De a megtett utat még nem felejtették el, és Hú gondolattalanul is tudta, hogy ezen az éjszakán már nem szabad túlerőltetni a repülést.

És mintha az étvágya is megjött volna, de ezzel nem törődött. Nem is gondolt rá, de a zsákmányszerzést tudta, hogy nem fogja erőltetni, mert üres beggyel könnyebb a repülés. És most csak ez a repülés a fontos. A szárnyak alatt süllyed el a megtett út, s csak a üzárnyak alatt jön közelebb, egyre közelebb a barlang.

A párás égen már fenn voltak a csillagok, amikor Hú kikapaszkodott az ágak közül, s amikor a szárnyak felemelték a fák fölé, azonnal keletnek fordult. Szerencsére enyhe keleti szél is fújt, s a vándor ha nem is gyorsan - mint a hivatásos vándorlók -, de szépen, helyenként vitorlázva haladt kelet felé.

A városok égre vert fényét messze kikerülte, a falukkal nem sokat törődött. Éjfél tájban egy nagy folyóhoz ért, amely erdők közé volt ágyazva.

Itt Hú - mielőtt átszállt volna a vízben - megpihent. Elégedett volt, mert a barlang közeledését egyre jobban érezte, bár az érkezésre, a megpihenésre a párkányon még nem gondolt. De az átszállással még azért is várni kellett, mert egy kivilágított, dohogó házforma úszott el előtte a vízben, s a nagy bagoly összehúzta magát; félt és várt, mert vissza semmiképpen nem fordulhatott. A barlang előtt van valahol, és a háta mögött nincs semmi, csak a rabság valószínűtlen emlékei.

A dohogó fény azonban hamar elment, s Hú átszállt a túlsó partra, ahol mégiscsak leszállt, mert a folyó kiöntéseiben, a tenyérnyi vízben nyüzsgött a sok apró hal. A könnyű zsákmányt kár lett volna kihagyni, mert a halakkal nem volt semmi veszély. És negyedóra múlva már újra úton volt, s úgy érezte, ez az élelem már kitarthat hazáig.

Jó volt most a keleti szél, ami segítette, bár elfogytak az erdők, s a nagy rónaság nem mutatott sehol semmi nappali bűvő- és pihenőhelyet.

Hú igyekezett, amennyire tudott, de a síkság csak nem fogyott. Itt-ott feltűntek ugyan kis házak, amelyek elhagyottaknak látszottak, de Hú annyira idegenkedett az embertől, aki a rabságot jelentette, hogy repült ereje fogytaig, amikor már derengeni kezdett a látóhatár. Hú kénytelen volt mégis leszállni, de ekkor is a legelhagyottabb és majdnem dűlőfélben levő házacska választotta, amelynek még a padlásajtaja is nyitva volt.

A fáradt bagoly sokáig hallgatódzott a háztetőn, de mivel más megoldás nem adódott, beszállt a kis présház padlására, ahol nem volt semmi, csak kis nádtörmelék és enyhe homály. A kis ház körül eléggé elhanyagolt szőlő, dűledező karók s az ember hiányára jellemző csend. Csak egy szarka cserregett távolabb, és a hiányos nádtetőn ki lehetett látni, hogy a környék üres, de messze valahol emberek beszélgettek, látni azonban senkit nem lehetett.

Hú nyugovóra zárta szárnyait, később lezárta szemét is, és kinyitotta fülét, hogy örködjön, amíg a gazda alszik, s a szárnyak is pihennek.

A nap jól delelőre szállt már, amikor egy szarka szállt a háztetőre, halkan cserregve egy másik szarkának, aki messziről válaszolt. Hút ez nem aggasztotta, mert tudta, hogy a szarka jelezne, ha ember közeledik.

A szarka azután elszállt, de nem változott semmi, csak melegebb lett, s az öreg tőkék között reszketni kezdett a felmelegedett levegő. Az öreg nád is pattogott néha a tetőn, és délután robaj ló repülőgépek szálltak kelet felé.

“Az ember!” - gondolta a nagy bagoly idegenkedve, de félelmet nem érzett, mert a dübörgés gyorsan elszállt, és elnémult a máskor csendes messzeség és magasság.

Hú most már csak bóbiskolt, de igazán nem aludt el, bár a szárnyak így is pihenhettek. De akár aludt, akár csak pihent, belül valahol, talán a fejében vagy a szívében vagy az egész testében, érezte a távolságot, ami a barlangtól elválasztja, érezte, pontosan érezte az irányt, ami a barlanghoz vezet, aminek a végén, a nagy folyón túl ott a barlang, amikor a végső leszálláskor a vágynak az a pontja egy lesz azzal a ponttal, amelyet most egész lényében érez, s akkor vége lesz ennek a fárasztó és veszedelmes vándorlásnak.

A délután árnyai már az alkonyba értek, amikor a feltámadt szél nyugatira fordult, s a szőlőlevelek susterogva integettek kelet felé. Mire teljesen bealkonyodott, a szél már erősen suhogott, de nem hozott vihart, amit Hú nem szeretett volna. Eddigi útján végig enyhe keleti szélben vitorlázott, ami ugyan kényelmes, de nem gyors, most azonban a nyugati szél majd lesodorta a nádtetőről, ahova körülnézni szállt ki, s amikor kibontotta szárnyait, a szél pehelyként ragadta magával kelet felé.

Hú szerette ezt a gyorsaságot, amihez nem kellett semmi erő, mégis vigyáznia kellett, mert a szél hánykolódott, s ilyenkor hánykolódott Hú is, aki nem akart sem nagyon magasan, sem nagyon alacsonyan repülni.

Hú tehát lavírozott, mint a vitorlás hajók a tengeren, bár nem tudta, mi a vitorla, és mi a hajó. Hú örökölte ezt a navigációs készséget, és fűrészelve használta ki a szelet, néha délkeletnek, néha délnyugatnak fordulva; a két irány középpontja mindig a barlang maradt.

Közben teljesen besötétedett, ez a vándort azonban nem nyugtalanította. A párás, rohanó levegőben látta a reszkető csillagokat, és látta a nyugtalan tölgyet, amely felett szállt a por; látta a fákat az utak mellett megdőlt koronával ráfeküdni a szélre, sőt egy kocsit is látott rohanni az úton, miközben a lovak farka úszott a szélben, mint az ijedt zászló...

Hú mindezekkel nem törődött, mert elég baja volt a széllal, aminek mégis örült, mert a baglyok nem valami kitartható repülő, s ez a bolond szél most sokat segített.

Nem is nagyon lett volna hely leszállni, mert voltak ugyan apróbb facsoportok a tanyák körül, de komoly erdő nem látszott sehol. Később ugyan egy folyó homályos tükre felett repült, amelynek mindkét partja fás és bokros volt - ám mire Hú elhatározta volna magát, már elsodorta a szél, amely fárasztó volt, és olyan sebességgel hurcolta a nagy baglyot, amilyen tőle ki nem tellett volna.

Hú olyan magasan repült, amilyen magasra a baglyok nem szállnak, mert ott volt legkevésbé hánykolódó a szél, és legsimább az éjszakai út. Fáradt volt most már a nagy bagoly, és szívesen leszállt volna, ha erdő felett repül, de a síkságnak csak nem akart vége szakadni, pedig keleten már derengeni kezdett az ég alja.

Nem volt ez még világosság, és más szem nem is vette volna észre, de Hú tudta, amit tudott, hogy rövid idő múlva másnak is látható lesz ez a világosság, s akkor ő nem menekül meg a nappali madarak árulkodó támadásaitól.

Pár perc múlva nádasok felett sodorta a szél, amelyek végtelennek látszottak, a nádasok közt kisebb-nagyobb homályos víztükrök hánykolódtak a szél nyomása alatt.

Most már keleten vörös csík volt az éghatár, és Hú nem tétozott tovább. A bolond szél ugyan majd felfordította, mégis lefelé kormányozta magát, és olyan zökkenővel érkezett egy hatalmas zsombékra a síkvíz közepén, hogy majd belebukott a vízbe.

Hú csak most érezte igazán, hogy milyen rettenetes fáradt, de megnyugodva érezte azt is, hogy itt alig van ereje a szélnek, mert felfogja a suhogva hajlongó nádas. Miután ebben megnyugodott, körülnézett, s átrepült egy másik zsombékra, majd a harmadikra; ez már egészen közel volt a sűrű, hajlongó nádas széléhez.

Most már gyorsan világosodott.

Húnak itt már nem kellett repülnie. Átugrált egyik zsombékról a másikra, míg csak olyan helyre nem érkezett, ahol majdnem szélcsend volt és majdnem éjszaka. Hú eltűnt a ráboruló nádfal alatt.

Aztán sokáig nem történt semmi, csak annyi, hogy odakünt a zsombékos síkvízdarabkán rohamosan világosodott, de melegedett is, amitől elfulladt a szél lélegzete, és meglassulva kavarni kezdett. A nád alig hajlongott már, és millió hárfáján nem zúgott már a szél, csak sóhajtott néha, mintha elálmosodott volna, és készülné megpihenni.

Hú meglazította tollait, megeresztette szárnyait, és kényelmesen leült a zsombékra, mert a föléje hajló nád lengésében néha a fejét érintette, amit Hú nem szeretett, mert idegenkedett minden érintéstől.

Aztán bóbiskolni kezdett, mert szárnyaiban megpihent a fáradtság is. Nagyokat pislogott, és tudta, hogy elalszik, azért füleit jól kinyitotta, és úgy is hagyta.

A szél egyre csendesebb lett, a nádi és vízimadarak lármája egyre nagyobb. Valahol messzebb mintha emberi hangokat is hallott volna, de ez nagyon messze volt, és később el is hallgatott. Hú ennek álmában is örült, mert mintha a mérnök és Ferkó beszélgettek volna valahol messze... aztán csak a szél suhogott, de ez is meg-megpihent a nádban, s ilyenkor nem lehetett hallani mást, csak a nádírigó csattogását, távoli varjúkárógást s a víz apró hullámainak ioccsanásait a zsombék alatt.

Délfelé egészen elállt a szél, és egyre hangosabb lett a madárvilág. Varjak károgtak, vöcskök szóltak távolabb, ahol nagyobb síkvíz lehetett, és vég nélkül szólt a nádírigó. A kis tisztás felett egy törpegém repült ide-oda, és később egy vadréce vezette ki fiait a kis vízre, a nád árnyékában.

Hú éhes volt, de eszébe sem jutott a vadászat, mert ez nem a vadászat ideje, és alig vetett egy pillantást egy pézsmapocokra, ami átúszott az egyik nádszáltól a másikhoz.

Meleg volt. Hú még jobban megeresztette tollait, és aludt tovább kényelmes és biztos bűvőhelyén, és igazán csak akkor ébredt fel, amikor már alkonyodott; felébredt a szél is, és megmozdulásától sóhajtván megzendült a nádas.

Hú tudta, hogy ezzel a széllal nem lesz semmi baja, de nem is segíti, és kissé aggódva gondolt a kiszállásra, mert fáradt és elég gyakorlatlan szárnyai nehezen emelik majd a levegőbe.

Halogatta tehát a felszállást, bár már kiugrált a zsombékra, ahol leszállt, és most forgolódva kereste a szelet, ami mégiscsak segítene. Szél azonban nem mozdult, és Hú - amíg kétségbeesett erőlködéssel feltornázta magát a levegőbe - egyúttal elhatározta azt is, hogy soha többet másutt, mint fán vagy valami magas helyen nem éjszakázik. És ez később is eszébe jutott, amikor pár perc múlva egy óriás nyárfa felett repült el, amelynél nyugodtabb és biztosabb pihenőhelyet nem is kívánhatott volna.

Ekkor már feltűnedezték a csillagok, köztük az újhhold fénytelen kiflije.

Hú szárnyaiban az izmok emlékeztettek ugyan a tegnapi megerőltetésre, ez az érzés azonban lassan zsugorodott, s aztán mintha végleg eltűnt volna. És ez szabad, jó érzés volt...

Egy idő múlva elmaradtak a vizek, bár apró, homályos üvegdarabkáik még sokáig fel-feltűntek, de aztán erdősödni, bokrosodni kezdett a vidék, és jobbra-balra kinéztek a sötétségből apró falvak szelid lámpafényei.

A nagy baglyot pedig egyre jobban vonzotta a barlang, mert egyre közelebb érezte a folyót, a nagy falat s benne az otthont, ahol született.

A vidék ekkor már hullámos lett alatta, imitt-amott kis erdőkkel és patakokkal, amelyeknek homályosan fénylő pántlikái mintha mozdulatlanok lettek volna a sötétség térképén.

Hú most már fáradtság nélkül repült, mert egyre jobban hajszolta a vágy még ezen az éjszakán elérni a barlangot. Alatta már erdők jöttek, dombok, később hegyek.

De az éjszaka fogyott egyre-egyre, és Hú egyszerre végtelen fáradtságot érzett. Egy falu felett repült éppen, amikor elhatározta, hogy túl a falun, a hegytetőn megpihen. A falu völgyben volt, és végső erővel verte magát egyre feljebb, amíg végre a hegytetőn, a szálerdőben egy nagyon öreg kőrisfa vastag ágán összecsuksukhatta szárnyaait.

Innét messze látott, és mindent láthatott. A hegyen túl újabb hegyek emelkedtek, a láthatár szélén az utolsó hegyvonulat gerince már kezdett elválni a szürkülettől, mert kelet felé derengeni kezdett az ég.

Hú megroskadt ültében, s valami összeszorította a szívét, mert lent a faluban megszólalt a hajnali harangszó.

Hú lecsukta a szemét, és megborzongott, mert a harang, amilyen lágyan és halkán kezdte, úgy erősödött, mintha közeledett volna. Zengése betöltött már mindent, és olyan közeli lett, hogy Hú fáradtan kinyitotta a szemét, és akkor egyszerre elveszett minden.

A templom tornya még alkonyi fényben úszott, de szólt a harang, túl a dróthálón, a nádkévéken... túl mindenben, még a szabadságon is, s a szegény nagy bagoly lehunyta újra a szemét, hogy ne lássa a valóságot.

Jóskának ebben az időben egyre több lett a dolga. Most már nemcsak a postára kellett mennie - néha háromszor is -, de alig múlt nap, hogy magas rangú katonák ne érkeztek volna a vasútállomásra - néha még éjjel is -, s ez az út oda-vissza mindig három órát jelentett. Ráadásul még az ezredes is mintha megváltozott volna. Keserű lett, ideges, s embereivel néha goromba. Jóska most már nem lehetett ott a tárgyalásokon, s előfordult, hogy hűséges emberét a sárga földig lehordta.

Az történt ugyanis, hogy egy főhadnagy jött ki egy ilyen megbeszélésről, és szó nélkül beült az autóba.

- A postára! - mondta röviden, de elintéznivalója, úgy látszik, hosszabb ideig tartott, mert a félórás útról jó két óra múlva jöttek vissza, miközben az ezredesnek szüksége lett volna a kocsira.

Visszaérkezés után a főhadnagy átszállt egy másik autóra - ami a többi tiszttel a vasútállomásra vitte -, Jóska pedig mit sem sejtve tisztogatta kocsiját, amikor az ezredes szinte kirobant a bunker ajtaján.

- Hol voltál?! - mordult rá Jóskára, és elsárgult a dühtől. Jóska vigyázzba merevedett.

- A főhadnagy úr parancsára a postán.

- Hát ki parancsol neked az én engedélyem nélkül?

- Ezredes úr, alássan jelentem, amíg az ezredes úrtól más parancsot nem kapok - minden feljebbvalóm.

Az ezredes gyilkos dühvel nézte pár pillanatig még emberét, aztán szó nélkül megfordult, és úgy bevágta a bunker vasajtáját, hogy a faluban is hallhatták.

Jóska pedig hüledezve nézett utána.

"Majd megtér a maga kenyérére" - gondolta, aztán hanyatt vágta magát a bunkerbeli ágyán, és várta, mi történhetik még, ha az ezredes hívja.

De aznap már az ezredes nem hívatta, és csak másnap reggel találkoztak, amikor Jóska már rendbe tette a sivár irodát. Az ezredes még komor volt, és majdnem betegnek látszott. Leült íróasztalához, rövid ideig tenyerébe hajtotta fejét, aztán egy kis papírlapot húzott elő fiókjából.

- Itt van az írásbeli parancs, hogy az én személyes engedélyem vagy írásbeli parancsom nélkül senkit a kocsira fel nem vehetsz.

- Igenis, ezredes úr! - tisztelgett Jóska, és a papírt a tárcájába tette. De közben gondolkozott. - Reggel néha Jancsi kéredzkedik fel... vagy a patikus urat viszem el a postára...

- Úgy, mint eddig! Az nem külön út... - Igenis, ezredes úr!

- És ha nem külön út, még... lányokat is... - dörmögött az ezredes.

Most már egy kicsit mindketten mosolyogtak. S a sivár, szürke, kőfalú bunkerszobába mintha besütött volna a nap, pedig csak villany világított. S ez az első és utolsó összekoccanás el volt temetve. Ettől azonban az ezredes nem lett a régi, s Jóska sokszor találta elgondolkodva, mintha egyedül lenne a sivár szobában, s ha telefon jött, Jóskát kiküldte a bunkerből. Az egészen bizalmas tárgyalásokat azonban nem telefonon intézték, s ezeken még a fiatalabb tisztek sem vehettek részt. Így esett aztán, hogy a múltkori főhadnagy megint megjelent az autó mellett, és szó nélkül beült a kocsiba.

Aztán így szólt szigorúan:

- A postára!

Jóska erre levette a sluszkulcsot, és azt mondta:

- Főhadnagy úr, alássan jelentem, csak az ezredes úr írásbeli parancsára.

A főhadnagy elsárgult a dühtől - Jártattad a pofád?!

- Két óráig voltunk el a múltkor, és közben az ezredes úrnak szüksége lett volna a kocsira. Egy szót se szóltam.

- Pofa be!

Jóska megszokta már ezt a hangot, bár vele szemben még nem alkalmazta senki. Sem otthon, sem a katonáéknál. A mérnök akkor volt a legcsendesebb, ha nagyon mérges volt - ilyenkor férni lehetett tőle -, az ezredesnél pedig - mielőtt idejött - csak dicséretet kapott.

És most: "Pofa be!"

És nem lehetett tenni semmit. Jóska belevörösödött a megaláztatásba, a főhadnagy pedig kiszállt, és bevágta az ajtót, csak úgy csörömpölt.

- Ezt megemlegeted, büdös paraszt!

Jóska nem szólt semmit. Mereven nézte az utat, s arra gondolt, hogy ő még csak nem is paraszt, csak egy árva béresgyerek. Mindegy! Valami keserű, émelyítő gombóc törekedett fel a gyomrában, s eszébe jutott, hogy benzint kell felvennie... bár volt még elég a tartályban. Beült hát az autóba, és elindult.

A főhadnagy a bunkerajtó előtt ácsorgóit, amikor Jóska begyújtotta a motort, s odébb ment vagy száz lépéssel. Ott is volt egy ajtó a sziklafalban, ahonnét egy őrmester jött ki.

- Mi kell, Jóska?

- Egy kis benzin, Pali bácsi. Az őrmester jól megnézte Jóskát.

- De pápista színed van...

- Előfordul...

- Letoltak?

- Hát... anélkül sincs...

- Csak nem az "öreg"?

- Nem; az a főhadnagy, aki ott áll a bunkerajtóban. Hogy vigyem a - postára. Múltkor is oda voltunk két óra hosszat, amikor kellett volna a kocsi, hát én kaptam ki érte, de az ezredes úr papírt adott, hogy írásbeli vagy szóbeli engedélye nélkül senki a kocsit nem használhatja... aztán, hogy ezt megmondtam, hát "büdös paraszt" lettem meg minden...

- Rá se ránts, fiam! Valami tartalékos marha...

- Lehet; hát csak lassan, Pali bácsi, nem akarok visszaállni a helyemre, mert még belém köt...

- Okosan - bólintott az őrmester -, úgy hallottam, a gyújtásod sincs rendben... majd szétszedünk ezt-azt, amit gyorsan vissza lehet rakni...

Így aztán nem is lett semmi baj. Amikor a tisztek végeztek az ezredessel - egy őrnagy és egy másik ezredes -, Jóska a főhadnaggal együtt kivitte őket az állomásra. Jóska úgy gondolta, hogy valami nagyon titkos tárgyalás lehetett, hogy még a főhadnagyot sem engedték be, és ebben Jóskának igaza is volt.

- Odaérünk, fiam? - kérdezte az idegen ezredes. Jóska az órájára nézett.

- Sietnünk kell, ezredes úr.

- Hát siessünk, fiam...

Jóska nem volt bosszúálló, de a főhadnagynak meg kellett mutatnia, hogy most élete a "büdös paraszt" kezében van. De így is az utolsó pillanatban érkeztek. A főhadnagy komoran nézett maga elé, s egy-egy kanyarnál rángatódzott az arca, mintha a tyúkszemére léptek volna. S láthatólag nagyon megkönnyebbült, amikor az állomás elé értek.

Az idős ezredes mosolygott.

- Jól meghordoztál bennünket, fiam.

- Itt a vonat, ezredes úr, de most már ne tessék sietni, a főnök látott bennünket...

- Hát köszönjük, fiam! - És az ezredes kezét nyújtott, Jóska pedig - a kézfogás után - olyan sarokkoppanásos tisztelgést produkált, ami csak ritkán sikerül... A főhadnagyra rá sem nézett.

Ezután körüljárta a kocsit, megvizsgálta a kerekeket, kényelmesen elszívott egy cigarettát, és megvárta az ellenvonatot, mert hátha jön valaki hozzájuk, de nem jött senki. Jóska ezek után eldobta a cigarettát, és kényelmesen elindult hazafelé.

De nem sietett, mert olyan ragyogó volt az idő, olyan üde és otthoni az erdő, hogy minek sietett volna? Gondolatai otthon jártak, meg megint visszaugrottak. Anyja jutott eszébe meg Ferkó meg a mérnök... az öreg traktoros meg a kukorica, hogy anyja egyedül meg tudta-e kapálni... Egy-egy lány is eszébe jutott, legénypajtásai, és hogy lesz-e vajon háború.

Ezen elgondolkodott, de nem sokáig, hiszen ebből a napsugaras, virágos, zsendülő tavaszról olyan nehéz volt elképzelni mindazt, amit a háború jelentett.

Amikor felért a tetőre, egyszerre kitárult a nagy folyó völgye; innét rajta a fűzfák halványzöld szegélye, és túl rajta a szürke, meredek part.

"Ott az uhuk barlangja" - gondolta Jóska; megállította a kocsit, s az ajtó oldalzsebéből gukkert vett elő.

A barlang egyszerre közel ugrott, de élet nem látszott sem bent, sem körülötte.

"Jancsi jól látta - gondolta -, de elhittem neki amúgy is, mert Jancsi nem hazudozó. Talán majd más madár költözik bele, de lehet az is, hogy valami kóbor uhu elfoglalja." Ezt mondta a patikus is, aki úgy tudta, hogy ezen a páron kívül nem voltak uhuk a környéken.

"De nem szenvedtek, az bizonyos..." - És ebben Jóska megnyugodott. Fiatal volt, tele meglegedett élettel, s a feltételezett háború borzalmait nem tudtak közeledni hozzá. S ha mégis megérintették, anyja jutott eszébe. De ezt a gondolatot elhessegette...

A messzelátót újra a barlangra fordította, de hiába, nem mozdult semmi, bár a nagy fal előtt egy-egy madár elrepült, aztán eltűnt valamelyik kisebb hasadéokban vagy a falon megkapaszkodó bokrok között.

A folyó mozgását ismét nem lehetett látni.

Olyan volt, mint az öreg ezüst, amelynek vége elhalványult, és elveszett a messzeségben.

"Na gyere!" - vezényelt magának Jóska, és fél óra múlva már a bunkerban jelentkezett.

- Látom, odaértetek - mondta az ezredes. - Nagyon hajtottál?

- Siettem, ezredes úr, de éppen csak hogy odaértünk...

És Jóska állt, s az ezredes nézte.

- Más jelentenivalód nincs?

Jóska agyán átvillámlott a főhadnagy, a "büdös paraszt", a megalázottság ellenséges érzése, de ugyanazon pillanatban le is állította magát. Az ezredesnek elég a gondja, a főhadnagyot pedig ott egye meg a fene, ahol van!

- Nincs, ezredes úr...

Az ezredes még mindig nézte katonáját, és gondterhelt homloka kissé elsimult.

- Jól van, fiam. Egyél, le is fekhatsz utána; ha kell valami, majd üzenek.

- Igenis! - tisztelgett Jóska, s amikor becsukódott az ajtó, az ezredes újra tenyerébe hajtotta fejét.

"Büdös paraszt - gondolta, mert az öreg őrmester elmondott neki mindent. - Büdös paraszt... hát ez így nem lesz jó... ez... ez így sehogyan sem lesz jó..."

Pedig szép, enyhe tavaszi idő volt az egész országban, de akik gondolkodtak, akiknek kijutott az első világháborúból, nem a virágzó fákat nézték, hanem az újságokat, amelyek már előre a győzelem virágaival voltak tele.

De a mérnök nem lelkesedett, a főjegyző nem lelkesedett, és Ferkó sem lelkesedett.

Tették a dolgukat szó nélkül, mert a vetések szépek voltak, a jószág szaporodott, a falu csendes volt, ami nemcsak a tavaszi munka fáradtságának csendje volt, de az aggodalomé is. A behívások egyre szaporodtak, a munkák összetorlódtak; rebesgették, hogy a jegyrendszer már elő van készítve, s a kenyér-, cukor-, zsír-, húsjegyek már ott vannak a község házában, csak a jegyző még nem meri bevallani.

Ez persze nem volt igaz, általában nem is hittek benne, de a lehetőség ott volt a levegőben, s a gazdák egy évre előre öröklöttek. Aki tehette, egy helyett két hizót állított be, s az asszonyok nem szaladtak a piacra a hizott libával, mert a liba, az hús és zsír, de a pénz csak pénz, azaz: papír.

A jegyző - ha volt ideje - esténként ájtott a mérnökhöz, de keveset beszéltek, mert annyira egy véleményen voltak. Meghallgatták a híreket, s azt mondták:

- Hát ez így van...

- Ez így...

- Megörültek!

- Meg!

- De mi isszuk meg a levét...

- Hát ki más?

Az elkeseredés mögött, a belső bajok mögött, a német megszállás gyötrelmei mögött még mindig volt egy kis remény, hogy a vezetőknek több esze lesz, s az ország végeredményben kimarad belőle... Amikor... egy április végi szép napon...

Megtörtént!

Megtörtént, mint egy tragédia, ami várható volt, de ami annyi ideje lógott a levegőben, hogy már sokakra nem is hatott a tragédia befejezettségének erejével.

Majd csak lesz valahogy...

A mérnök az irodában ült, és valami jótékony letargiában nem gondolt tulajdonképpen semmire.

A kocsit az iroda előtt várta, és Ferkó is szelíd nyugalomával nézett a semmibe, amiben minden lehetett, de az sem baj, ha nincs benne semmi. A pásztorok néznek így végig a legelőn, hosszú nyelű, kosfejű botjukra támaszkodva, akiket nem rendít meg az sem, ha a felhőtlen égből mennykő csap le a falka elé.

“Hát ez meg mi a fene volt?” - gondolják talán, de csak később szólnak a pulinak, hogy szedje rendbe a megriadt jószágot. De a puli is meg van rettenve, így figyelmeztetni kell:

- Nem a te dolgod, hogy leütött, vagy nem ütött, fordíts!

Ilyen nyugalommal ült Ferkó is, akinek minden őse pásztoember volt.

A mérnök arra gondolt, hogy felmegy a felső majorba megnézni a vetéseket, s egy falka malac is volt ott, amelyek nem mentek semmire, tehát valószínű bélférgesek. Ha az orvosság megérkezett volna, vinné az állatorvost is, de a falkát mindenáron látni akarja. Már reggel csak fél adag darát kapnak, s ha az orvosság délután megérkezik, holnap semmit. És beadják a hashajtót.

Már felnyúlt a kalapjáért a fogasra, amikor röviden megcsördült a telefon.

“Na - gondolta -, ez se jöhetett jobbkor...” - És felemelte a kagylót.

- Tessék...

- Hallottad? - A főjegyző hangja mintha a víz alól érkezett volna. - Hallottad?

- Mit?

- Szóval nem hallottad. Most mondta be a rádió... a miniszterelnök öngyilkos lett, ez háború!...

A mérnök csak tartotta a kagylót, és olyan érzése volt, mint a Doberdón támadások előtt. Mintha testének egész valósága szétesett volna, s csak a gondolat tartja a piszkos köpeny alatt. És mintha más beszélt volna az ő hangján.

- Nem hallottam semmit... köszönöm... Majd átmegyek...

Letette a kagylót, és nézte a készüléket. A kagylót még egyszer megigazította, pedig a helyén volt. Visszament íróasztalához, és leült.

“Úristen!”

Déltájban járt már az idő, amikor tudatához érkezett, hogy Ferkó már régen az iroda előtt áll, s a lovak türelmetlenül dobognak.

“Persze! - állt fel. - Ebédig még megfordulunk. A malacok!”

Kinézett az utcára, ahol élénk keleti szél suhogtatta a nyárfákat. Karjára dobta a felöltőjét, és úgy ült fel a kocsira, mintha ennek az útnak semmi értelme nem lenne. Elpusztulnak a malacok? Hát aztán! Mit számít ez?

- A felső majorba!

A kocsi végigrobogott a falun, s a mérnök úgy érezte, mintha a helyén egy idegen ember ülne, aki megváltozottan látja az ismerős házakat és ismerős embereket. A vasúti átjáró úgy csattogott alatta, mintha valami régi dologra emlékeztette volna, s egy embernek, aki köszönt, nem köszönt vissza. Csak nézte, s amikor elhagyta, akkor fordult vissza, és bocsánatkérően integetett neki.

“Ez az ember most azt hiszi: bolond vagyok vagy részeg - gondolta -, végeredményben háború, hát háború! Nem én csináltam, verje meg az isten, aki kitalálta!...”

A kis akácerdő mellől kifordulva nagyon érezhető lett a szél, mintha szinte toltá volna a kocsit, s a felvert port is elragadta a lovak elé.

Ekkor a kocsi olyan hirtelen állt meg, hogy a mérnök majdnem lecsúszott az ülésről.

- Megbolondultál?!

- Tessék nézni! - És Ferkó az ostorral mutatott a dombhátra, a felső puszta felé, ahol vastag füstöt kavart a szél, és mintha a fák között itt-ott vörös láng villant volna fel.

- Atyaisten! Lóhalálban, Ferkó!...

A közbeeső major előtt már kint állt és integetett egy ember:

- Ég a fősó puszta!

Ferkó lefogta a megvadult lovakat, s a mérnök most újra a régi lett, mint régen, amikor szinte felszabadultan érezte, hogy elindult a támadás.

- Telefonáljon az alsó majorba: minden ember, fogat, lajt, fecskendő azonnal induljon! A mesteremberek is! Mindenki! Aztán telefonáljon az irodalánynak, hogy a főjegyző urat is értesítse! Gyorsan, gyorsan!

Az ember elrohant, s a kocsi újra nekilódult az útnak. A meredek domb aljában Szeles most nem taktikázott, hanem szinte egyedül ragadta a kocsit felfelé, és Ferkó szelíden megsimogatta a farát az ostorheggyel.

- Jól van, Szeles - morogta -, jól van... most már ne törd magad.

- Az akol ég, ahogy látom - mondta a mérnök.

- Csak ez a bolond szél ne lenne - fordult kicsit hátra Ferkó, hogy a mérnök a robogásban megértse -, túl rajta vannak a szénakazlak, szalmakazlak...

- Most már ne hajszold a lovakat, Ferkó. Egy perc ide-oda, nem számít. Hallottad?

- Mit, mérnök úr?

- Kitört a háború!

Ferkó visszafordult lovai felé, és nem válaszolt. Csak később, de akkor is nagyon tárgyilagosan:

- Akkor most nem segít a traktorosság...
- Csak az Atyaisten, Ferkó. De az se biztos...

Délután három óra felé kiderült, hogy nem bírnak a tűzzel. Pedig akkor már ott volt a falusi tűzoltóság is a főjegyző vezénylete alatt. A szél már orkánná nőtt, és újra és újra fellobbantotta még a fecskendezett üszköket is, és a tüzes pernyét marékszám hordta magasan a levegőben. És ez ellen védekezni nem lehetett.

Égni kezdett az egyik kazal, aztán a másik, aztán a harmadik. A kazlakat megközelíteni sem lehetett, nemhogy oltani.

Szerencsére a házak nem kerültek veszélybe, mert felőlük fújt a szél, de a mérnök felesleges óvatosságból fecskendeztette azokat is.

A birkaakol, az ököristálló, a takarmány porig égett.

A tűz - valami kéményszikrától - a birkaakol tetején ütött ki, és pár pillanat alatt lángban volt minden. Az ököristállóban jószág nem volt, a birkaakolban pár sánta anyát és tizenöt elmaradt bárányt nem lehetett kimenteni, mert mire észbe kapott az otthon levő pár ember, már lángban volt minden.

- A számadó megpróbálta menteni a birkákat - mondta az öreg Varga -, éppen csak hogy ott nem maradt... egyik keze meg is égett...

- Na - mondta később a mérnök a főjegyzőnek -, megérte volna, hogy összeégjen? Azért a konvencióért...

A főjegyző nem sok meggyőződéssel mondta, hogy a számadó régi ember, s úgy érzi, hogy becsület is van a világon...

- Kár, hogy ezt csak a számadó tudja - morgott a mérnök -, remélem, hogy ami a háború után jön, majd megtanítja az embereket egyre s másra... S nem gondolnám, hogy ez kegyes lecke lesz...

- Lehet. Lehetséges... - vonogatta a vállát a főjegyző, a mérnök pedig kijelölte az embereket, akik tovább oltják a tüzet, és vigyáznak, ha a szél esetleg megfordulna.

- Varga bácsi, a juhászt itt láttam az út mellett nem messze. Vágasson le két birkát az embereknek. Akire nincs szükség, hazamehet. Kenyeret meg adjanak az asszonyok, és legyen rá gondja, hogy vissza is kapják.

- Igenis.

- A főjegyző úr embereit pedig, amint lehet, küldje haza. A fogatok addig itt maradnak, amíg szükség van rájuk. Ha valami kell, az irodában vagyok vagy otthon...

De hogy ezen az úton hazafelé beszélgettek-e, vagy mit beszéltek, arra később nem emlékezett. Nézte a gyönyörű vetéseket, az út mellett legelő kövér birkafalkát, a telefondróton hintázó szalakótát, a távoli erdőket s a dombok közt lapuló egy-két kis falut, és karbolszagot érzett, pállott váróteremszagot, latrinaszagot, koromszagot, és a gyomra megmozdult az utálattól.

"Gyáva lettem talán?" - nézett maga elé, de úgy érezte, ez nem gyávaság, ez valami egészen más. Undor talán? Visszaemlékezett az elmúlt háborúra, amikor egy-egy támadás előtt néha hányt. Nem volt hős, de a szégyenérzet erősebb volt benne, mint a félelem, hogy emberei esetleg félni látják. De ez az érzés, ami akkor is, most is a gyomrában kavargott, csak addig tartott, amíg innét vagy onnét el nem indult a támadás. Az irodánál leszállt a kocsiról, és kezet nyújtott a főjegyzőnek.

- Köszönöm, Károly, a segítséget. Ferkó majd hazavisz. Nekem még dolgom van itt az irodában.

A kocsí elrobogott.

Az irodában a megszokott ódon papírszag mintha most erősebb lett volna, mint máskor, és most mintha más értelme született volna minden gondolatnak. És csak ült, és később megtörülte az arcát.

"Hát fontos az egyáltalán, hogy én mit gondolok?"

Később megzördült a telefon. A felesége kereste.

- Mikor jön haza? Összesül-fő ez a szerencsétlen ebéd... Ferkó már régen kifogott...

- Megyek, szívem.

Ebéd után lefeküdt, de nem tudott aludni. Csak feküdt hosszabb ideig, mint máskor. Mintha valamit várt volna... Felesége jöttment, de nem kérdezett semmit. A gyerekeket nem engedte apj ükhöz, "Milyen erősek az asszonyok!" - gondolta, és ez jó érzés volt.

- Kimegyek a pusztára - mondta -, Ferkó jöjjön az irodához.

- És most mi lesz? - kérdezte az asszony.

- Mi lenne?... A tűz tovább már nem terjedhet, a szél is elállt, de látni akarom mégis... - Megölelte feleségét, és elfordult. - Sietek!

Késő délután volt már, amikor a kocsí megállt az iroda előtt.

- A felső pusztára, Ferkó!

S a kocsi a jó kocsik hintázó dörömbölésével vágott végig a falun, de ezen a délutánon mégis mintha minden ház, kerítés, oszlop, ember más lett volna. A mérnök úgy érezte, mintha valami hosszú útról most érkezett volna, vagy valami hosszú útra most indulna.

A vasútnál a sorompó le volt zárva. Várni kellett, amíg a vonat kidöcögött, tele daloló katonákkal.

A sorompó aztán felhúzódott, a kocsi nekilódult az enyhén kanyargó emelkedőnek. Amikor egyenesbe értek, a mérnök megszólalt:

- Nem sietünk, Ferkó.

Ferkó lépésre fogta a lovakat.

- Hát most már tudod, Ferkó?... Ferkó kicsit megfordult a bakon.

- Tudom, mérnök úr...

- Mit szólna hozzá?

Ferkó gondterhelten húzta meg a vállát.

- Jó lett volna kimaradni belülről, mérnök úr.

- Úgy látszik, nem lehetett.

- Nem tudom, mérnök úr.

- Rossz helyen vagyunk, Ferkó...

- Hát az igaz, mérnök úr. Már sokszor gondoltam, ha Árpád apánk kicsit odébb lovagolt volna, most mi csinálnánk az órákat Svájcban...

- Lovas nép voltunk, Ferkó. Legelő kellett a lovaknak.

- Hát a lóról jól leszállítottak azóta bennünket, mérnök úr...

A mérnök keservesen elmosolyodott.

- Ezt én is tudom, Ferkó, de azt hittem, valami okosat mondasz...

- Majd elmúlik, mérnök úr!

- Hát akkor menjünk, Ferkó!

Ferkó szárba kapta a lovakat, a kocsi megindult az úton, amelyet végig kellett járni. A mérnökben mintha eldajkálódott volna a gond, és majdnem azt mondta:

- Gyerünk, Ferkó, öreg bajtárs, legyünk túl rajta!

A felső pusztá még füstölgött, de ez már inkább gőz volt, mert a szivattyúk még egyre locsolták az itt-ott felizzó zsarátnokokat. A szél már nem hánytorgatta a lángoló üszköket, csak a szállongó gőzt és füstöt csapkodta, s a lelocsolt égett szalma, széna és nád szagát hordta körül a dombtetőn.

A pusztá egyébként már megnyugodott.

Az asszonyok jöttek-mentek, mintha semmi sem történt volna. A kémények már vacsorára készültek, és egészséges füstjük igyekezett elnyomni a tűzvész savanyú, ijedt, halott párait. A távoli erdők a készülődő alkony páráiba takaródtak már, s a völgyben a falu úgy lapult, mintha az egész táj, sőt a láthatatlan messzeség minden aggodalma nyomta volna.

Még a kocsi sem zörgött úgy, mint máskor; mintha idegen világba érkezett volna, ahol semmi sem a régi, minden ismeretlen, minden ködös, és nem lehet tudni, hogy mit miért tesz az ember, és érdemes-e egyáltalán valamit tenni.

A mérnök tervei is összekuszálódtak; az eljövendő hetek és hónapok egymásnak estek, az üzemterv bonyolult és hézagos lett egyszerre, hiszen nem lehetett tudni, hány ember kap behívót, mire este lesz, és a következő napokban hány állatot visznek a "szövetséges" hadak táplálására és szolgálatára.

A mérnök fogai összezsikordultak.

"Szövetséges hadak! Micsoda ostoba és szomorú aljasság már ez a két szó is... Kirendelt, nyomorult rabszolgák vagyunk, bekötött szemű, vágóhídra induló állatok, akiknek még ordítani is kell, hogy: «Ave Caesar, morituri te salutant!» - és talán nem tudják, hogy a Caesar, a Vezér is örült, akinek kezére milliók és milliók kormos vére tapad, s a magyarságnak az ő győzelme lenne a legkeservesebb sors a világon."

A magyar miniszterelnök is későn döbbsent erre rá, s hogy akkor föbe lőtte magát, már nem segített a dolgokon.

A mérnök kocsija ekkor fordult be a füstölgő pusztára, s annak égett, keserű homályosságában, lézengő embereiben, tétova várakozásában az egész ország sorsát látta.

S amikor leszállt a kocsiról, és a közeledő majorgazdát várta, szinte már nem is érdekelte a tűz, ez a kis tüzezske, amely számba nem vehető, kis keserű füst volt már az egész ország égéséhez képest.

- A főjegyző úr embereit már hazaküldtem - mondta a majorgazda, és furcsán nézett a mérnökre, aki alig hallgatott oda.

- Okosan...

És elindult tétován, szinte érdektelenül a füstölgő, bűdös romok és összesüppedt szénakazlak között.

Ahogy alkonyodott, jobban lehetett látni, hogy a tűz imitt-amott újra nyitogatni kezdte a szemét, s a fecskendők azonnal oda fordultak. A parázs sistergő gőzt lökött a levegőbe, de a gőzt azonnal elkapta a szél, levágta a föld fölé, aztán felkapta a magasba, ahol nem volt egyetlen báránylevegő sem, mégis homályosodni kezdett az ég, mert a völgyekből felszállt már a denevérszárnyú alkonyat.

- Az anyákkal és a báránnyal mi van?

Az öreg Varga csodálkozva nézett a mérnökre.

- Lementek az alsó majorba, ahogy a mérnök úr rendelte...

- Ja... persze...

- Vizünk van elegendő, az éjszakai ügyeletet már beosztottam...

- Jól van, Varga bácsi.

- És öt asszony sült kenyeret...

- Jól van. Szóljon le a központba Hornungnak, hogy küldjön fel elegendő lisztet, akiknek tartozunk, és - turkálta a földet botjával a mérnök - küldjön fel három tábla szalonnát s egy csobolyó bort is a virrasztóknak. Aztán vegye számba a faszükségletet, ami az újrabeépítéshez kell. Valamivel többet is számíthat, és küldje ki a listát Rajcinak, hogy az egészet lehetőleg a feketefenyvesből jelölje ki.

- Igenis...

Aztán csak állt a két ember, és hallgatott. Ezek az intézkedések szükségesek voltak és természetesek, de most valahogy... egyáltalán nem fontosak. Ki gondol a pitvarseprésre, amikor az anya haldoklik... és ki gondol a ház zsúpozására, amikor a falak szétdőlni készülnek?

Állt a két ember a keserű, égett szagú alkonyaiban, és most olyan magányosnak és elhagyottnak érezték magukat, mintha a fekete üszkők közül, a sötétedő alkonyaiból valami szörnyű hír, valami szörnyű rém közeledne, ami már nem lidérces álom, hanem valóság.

- És most mi lesz, mérnök úr?

Az öreg gazda, akinek két testvére maradt el a múlt háborúban, nem úgy kérdezte ezt, mintha ennek a kérdésnek bármiféle köze lenne ehhez a kis tűzhöz, s a kérdés komorságából a mérnök ezt pontosan meg is érezte.

Turkálta a sáros, kormos földet a botjával, s amikor felemelte a fejét, nem úgy néztek már egymásra, mint főnök és beosztott, hanem mint két ember, mint két magyar a füstölgő, rossz szagú alkonyaiban, amely visszavisszatér az évszázadok hánykolódásában erre a nyomorult földre, amely tejjel-mézzel folyó Kánaán lehetett volna, de csak csatatér lett, országút, karavánszeráj, sok gyötrem és kevés öröm minden fajtának és nemzetségnek, amely letelepedett itt, házat épített, és földet túrt, vagy templomot épített, és megpróbált itt embernek és magyarnak lenni.

A mérnök keserűen felhúzta a vállát.

- Jó nem, Varga bácsi...

S önkéntelenül elindultak a majorgazda lakása felé, ahol a kocsí állt, s a két ló idegesen kapkodta a fejét, és horkolva utálta a kerengő, nehéz, hideg égésszagot.

A mérnök már fel akart ülni a kocsira, amikor kiszóltak a házból:

- A mérnök urat kérik a telefonhoz...

- Kicsoda?

- Alighanem a főjegyző úr.

"Na! - gondolta a mérnök. - Úgy látszik, Károly jobban a szívére vette a tüzet és a kárt, mint én..."

- Köszönöm, Károly, hogy érdeklődsz - kezdte minjárt -, köszönöm a segítséget. A jószágot el tudom helyezni, és - végeredményben - új istállóink lesznek, és fizet a biztosító!

- Megvárlak!

A mérnök mélyebben nézett a beszélő kagyló fekete szájába.

- Fontos?

- Igen.

- Indulok, Károly...

A két ló felszabadultan és prüszkölve fordult ki az útra, s a kocsí kattogva-dörömbölve vágatott a már sötétté vált alkonyaiban.

- Nem sietünk, Ferkó...

- Tudom, mérnök úr, de tele van az orruk még a füstszaggal, és most kimennének a világból.

- Hát akkor hagyd őket!

És rohantak tovább, bár az út - a mérnök szerint - nem volt sietős. De ezt a gondolatot mintha erőszakolta volna, mert mégiscsak szeretett volna már túl lenni a híren, amit barátja nem akart a telefonra bízni.

“Rekvirálás - gondolta -, vagy tán valami járvány?... Szerencsére inkább ökrös fogatokkal dolgozunk, az a pár lófogat nem számít, ha el is viszik.”

- Elmehetsz, Ferkó - intett a kocsisnak -, szólj át a feleségemnek, hogy elintéznivalóm van a főjegyző úrral. Rendes időben vacsorázunk...

A kocsi elrobogott.

“Mi a fene lehet az a fontos ügy? Károlynak talán valami jó hírei vannak? A községházán kitűnő világvevő rádió van, és fogni lehet az angol, francia híreket is...”

- Szervusz, Károly, igazán kedves vagy, hogy még át is jössz, s itt várakozol rám. Remélem, jó híreid vannak...

A főjegyző maga elé nézett, és gyorsan kimondta, hogy túl legyen rajta:

- Megkaptad az azonnali behívódat!...

- Naféne! - mondta a mérnök. - De hiszen fel vagyok mentve!

- Nem érvényes! Egész délután ebben az ügyben telefonáltam a járási, a megyei hadkiegészítőkhöz, sőt a pótzászlóalj-parancsnoksághoz is. A tiszti behívókat valahol feljebb intézték. Sajnos, mindenféle külön kiképzésed van. Géppuska, aknavető satöbbi. A különleges kiképzésű fél zászlóaljat legkésőbb holnapután délelőtt át kell vened. Egyelőre Hajmáskérre mentek... Meg kell mondanom, hogy ez egy tartalékos főhadnagynak nagy “kitüntetés”...

- Az...

De... - és ezt önmagában, az első meghökkenés után egy pillanatig maga is érezte - de ez a pillanat hamar elmúlt, s erre a kitüntetésre s erre a pillanatra, a régi vitézkedés fellobbanására maradandóan ráborult valami hideg, józan, hullaszagú csend.

De Jóskaéknál, a nagy folyó mellett, a bunkerok rejtett ajtai előtt és mögött is a háború nyílt kitörése már nem okozott nagyobb izgalmat, mert elkülönített zártságukban is tudták a híreket, amelyeket egyre szigorúbb, szinte légmentes elzártságuk és a munka körülményei is világosan elárultak.

A szabadságolásoknak egyszerre vége lett, ami Jóska-t elég keservesen érintette, mert már zsebében volt a szabadságos levél, amit most már nyugodtan a folyóba dobhatott.

Jóska tehát megírta a lemondó levelet - mert már megírta azt is, mikor érkezik -, megrántotta a vállát, és fiatal, egészséges életösztone azt mondta, hogy - hát ez így van, s ha így van, mi a nyavalyát lehet ellene tenni? Ezzel lefeküdt aludni, bár fényes nappal volt, mert ekkor már jóformán csak alkonyattói hajnalig dolgoztak, míg nappal az egész környék mozdulatlan volt, akár a sziklák, amelyeknek rejtett mélyéről vezetékeken folyt a benzin a kis állomásra minden este megérkező 40-50 tartályvagonba s onnét szerte az országba.

Jóska egészséges ösztönével és egyszerű, de nagyon világos logikájával azt kérdezte, hogy miért. Miért nem hagyják itt - megfelelő őrséggel persze - ezt a szörnyű tömeg benzint arra az időre, amikor - esetleg - fogyni kezd a gépesített alakulatoknál vagy más kellően eldugott és ellenőrzött helyeken? Hiszen a benzin ennél biztosabb helyen sehol az országban nem lehet! Csak a többszörös páncélajtókat kell lezárni, a kisvasút sínjeit felszedni, az egész előterepet fűmaggal beszórni, és nincs a világnak az a repülő hadereje - bármiféle bombákkal felszerelve -, ami a száz méter vastag sziklapáncél alatt elrejtett üzemanyagban kárt tehetne, még akkor sem, ha kémei által tudna valamit a rejtett készletről. Nem is beszélve arról, hogy a bunkerokat még térkép alapján is csak vaktában lehetne eltalálni.

Az állomást a városban esetleg szétbombázhathánk, de ez sem jelentene végleges veszélyt, mert a kellő mélységben elhelyezett csővezeték - nagyon okosan - az állomás előtt már kilométerekkel szétágazott arra a nem várt esetre, ha az állomást repülőtámadás érné, és a vasúti töltőállomást többé nem lehetne használni. Az elágazásnak jobb oldali ága ugyanis az erdei kövesútra vezetett ki, ahol a tartályautók az állomás szétbombázása után is nyugodtan tankolhattak.

De egyébként is - repülőtámadás esetén - az egész csővezetékrendszert gombnyomásra le lehetett zárni, hogy az üzemanyag valóságos mennyiségét semmiféle veszély nem fenyegette.

És mégis?

“Micsoda marhaság ez?” - kérdezte gondolatban Jóska, és nem gondolt arra, hogy az ezredes ugyanezt kérdezte a tegnapi tiszti gyűlésen, ha nem is ezekkel a szavakkal.

- Magasabb taktikai elképzelés valószínűleg... - mondta valaki.

- A tartályok elkészítése is magasabb elképzelés volt - morgott az ezredes -, éspedig jó elképzelés! Ennél biztosabb és hozzáférhetetlenebb hely nincs az országban.

- De egy kicsit kiesik... s a kockázat nagy... egy helyen ennyi üzemanyag...

Ezt egy másik ezredes mondta a minisztériumból. Az ezredes a földet nézte, és sárga volt a dühtől.

- Kockázat nincs.. Ebből induljunk ki, mert ez volt a bunkerok elképzelésének az egész alapja. Ezért építettünk bele jó pár milliót... És hogy kiesik? Hova esik ki? Mennyire esik ki? Egy éjszaka Pestre érnek a tartálykocsik, és egy másik éjszaka Szombathelyre!

- Bombázhatják őket...

- Egyelőre nincs bombázás, és ha lenne, az legfeljebb pár tartályautót érhetne. Ezzel pedig így is, úgy is számolni kell! De úgy látom, én itt már mindenképpen elkésve beszélek. Kérem jegyzőkönyvbe venni, hogy én tiltakoztam ellene, mert amikor elkezdtek, a munkáért én vállaltam a felelősséget. A benzin itt emberi számítás s a mai tudásunk szerint a mai fegyverekkel megközelíthetetlen!

- Szabotázs is lehet... esetleg.

Az ezredes felállt.

- Ha a dolog a vezérkar által el van határozva, akkor tulajdonképpen miért ülünk itt? Engem nem kérdeztek meg, de véleményemet lesztek szivesék megmondani. A parancsot teljesítem a legjobb tudásom és becsületelem szerint, de azzal a fétetéellel, hogy ellenvetéseimet jegyzőkönyvbe veszitek. Embereim egytől egyig száz százalékgig megbízhatóak, és minden kezelőhelyen őrszem áll, élesre töltött géppisztollyal. Ők tudják, és a kijelölt tisztek vagy altiszteken kívül csak ők tudják, hogy melyik kapcsolóhoz, szivattyúhoz vagy géphez ki, mikor és mennyi ideig nyúlhat hozzá. Parancsuk van, hogy a telefonon tölem hallott jelszó nélkül bárki mást azonnal löjjenek agyon... Igen!... Ezzel, azt hiszem, be is fejeztük! A magam részéről a parancsot tudomásul veszem, és más mondanivalóm nincs.

És ettől kezdve Jóskaékhoz nem érkezett senki és semmi. Az előterepet megtisztították mindenféle eszköztől és anyagtól, ami gyanús lehetett volna, a kisvasúti síneket felszedték, a bunkerajtókat eltüntették, a bunkerok elé kanyarodó utat felboronálták, és pár hét alatt - egy-két kiadós eső után - újra kihajtott a fű, dudva, csalán, hogy ott - pláne repülőgépről - semmiféle jelet látni nem lehetett, ami a benzin tárolási helyére utalt volna.

Az őrszemeket kettesével négyóránként váltották, és olyan helyen állították fel, ahol mindenütt fák alatt voltak, s ahol leülhettek, sőt le is fekhettek a tábori telefon mellé, ahonnan félóránként jelentést tenni tartoztak.

A tájék csendes és kihalt lett egyszerre, mint végig a folyópart ezen a tájon; semmit sem árultak el még a madarak sem, akik visszaköltöztek az öreg fűzfákra, mint azelőtt, amikor ember nem is látszott, csak a halászok a vízen, és hónaponként egy-két vándor, akik nem sok vizet zavartak.

Az ezredes autója Jóskaék udvarában tanyázott a pajta alatt, de nappal nem is igen volt rá szükség, mert az ezredes régifajta katona volt, aki a parancsot elsősorban magára tartotta kötelezőnek.

Az altisztek és a legénység valóban válogatott volt, akiknek nem volt szükségük sem orvosra, sem patikára, és ha lett volna, azt is csak szürkület után bonyolították volna le.

Sajnos, Kis-Magyarék fuvarozási lehetősége megszűnt, ami az apát eléggé aggasztotta, mert eddig nagyon szépen keresett ugyan, de ez a pénz napról napra kevesebbet ért.

Jóska mostanában elég sokat tartózkodott Kis-Magyaréknál, mert - ha mentek valahova - az ezredes ott ült kocsira, s az autó karbantartása is ott történt.

A háború a bunker népét nem érintette különösebben, hiszen már régen a levegőben lógott, de tudták azt is, hogy onnét a frontra nem visznek senkit.

A patikust azonban - bármily lelkes magyar volt is - rettenetesen letörte a gondolat, hogy fia az elsők között megy a frontra. Az ezredes előtt azonban "tartotta magát", bár az ezredes nem nyilatkozott sem pro, sem kontra.

- Hát ez így van - csak ennyit mondott -, remélem, nem a rossz lóra tettünk...

- Hogy érted ezt?

- Úgy, hogy rajtunk nem múlik semmi. Helyesebben: ez valóban világháború, s a világban mi nagyon kicsik vagyunk...

- Csak nem arra gondolsz, hogy...

- Nem! - vágott közbe az ezredes. - Semmire sem gondolok! Katona vagyok, mérnök, és nem jós. Megteszem a kötelességem, mert esküm és becsületem ezt parancsolja, de nem politizálok, mert ez nem az én dolgom. Ezt a háborút meg lehet nyerni, és el lehet veszteni, de az az érzésem, hogy ezt a háborút nem mi nyerjük meg, és nem mi veszítjük el...

- Hát ezt nemigen értem - vonogatta vállát bosszúsán a patikus -, pedig hát, amint tudod, általában és különösen is érdekelve vagyok...

- Tudom, és ez természetes. Megteszünk mindent, hogy megmaradjunk, és hogy felülmaradjunk. Többet nem tehetünk. Fiadtól majd szépen jönnek a tábori lapok, aztán - később majd - hazajön szabadságra is, és tőle többet tudsz meg, és majd megnyugszol...

- Gondolod?

- Biztos vagyok benne. Nem lehet örökké aggódni és örökké félni. Az első napok persze borzalmasak, és az idegek tótágast állnak. Aztán mindez elmúlik. Láttam az első világháborúban. Emberek, akik eleinte reszkettek, mint a kocsonya, és a szájukat sem tudták összecsukni, úgy vacogott a foguk, később ágyúzás közben is úgy snapszliztak a lövészárokból, mint otthon a kiskocsmában.

A patikus mintha kicsit megnyugodott volna, mert elképzelte, hogy a katonák ágyúzás közben kártyáznak a lövészárokból, ami persze előfordult... de ha egy gránát odavágott - ami szintén előfordult -, hát nem snapszliztak tovább...

- Mondják, hogy szállítjátok el a benzint... - nézett a patikus az ezredesre,

- Kik mondják?

- A faluban beszélnek.

- Jóska nem szokott ilyesmiről beszélni? Esetleg Jancsival?

- Jóska - mosolygott a patikus - meg Jancsi? Szeretném, ha hallanád őket. Az egyik katona, a másik meg olyan laboránsféle, de ezek soha másról, mint erdőről és vadról, nem beszélnek. Jancsi bevallotta, hogy erdész akar lenni, Jóska pedig majorgazda, ha vége lesz ennek a marhaságnak...

Az ezredes maga elé nézett, és majdnem elnevette magát, mert a patikus eddig másként beszélt a háborúról. Eddig ugyanis győzelmes, hősi küzdelem volt, férfias kiállás, amelyben nem tagadjuk meg ezeréves múltunk hagyományait. És most: "marhaság"?

Az ezredes lenyelte gondolatait.

- Igen - mondta később -, a hadvezetőség úgy intézkedett, hogy a benzint száz más helyen tárolják. A falu jó, ha így tudja, mert ez aztán szétszivarog... Kémek mindenütt vannak, s jobb, ha a falu nem kap egy bombatámadást az ellenség éjszakai tapogatódzása közben...

- Okos gondolat - helyeselt a patikus, aki közben kicsit el is feledkezett fiáról. - Tudod, itt jönnek-mennek az emberek, kérdeznek ezt-azt... és jó, ha mindenki úgy tudja, hogy benzin volt, és benzin nincs... Még csak egy bombatámadás hiányzik ennek a szegény falunak!

Az ezredes majdnem megint elmosolyogta magát, mert a patikus éppen csak azt nem tette hozzá, hogy: "Ezért a szép kis patikáért is igazán kár lenne..."

És azt is elhallgatta az ezredes, hogy éppen ezen a reggelen kapott egy szigorúan titkos levélbeli értesítést - tiszt hozta -, hogy az ezredes eddigi intézkedéseivel mindenben egyetértenek a vezérkarnál, és úgy határoztak, hogy a benzin *felét* mégis a bunkerokban hagyják...

"Aha - mosolygott az ezredes -, jó volt a jegyzőkönyv! Most aztán fele benzin marad, fele felelősség marad nekem is, nekik is..."

De a levél után egészen megnyugodott, majdnem jókedve kerekedett, és reggel gyalogosan odaballagott Kis-Magyarék házához, ahol csak Miska fogadta, Jancsiék felismerhetetlen nemzetségű és fajtájú kutyája. Miska azonban, dacára az ősök rendezetlenségének és korcs mivoltának, meglepően intelligens és meglehetősen szigorú eb volt, aki pillanatok alatt eldöntötte, hogy kinek milyen fogadtatás jár, a harapástól a legmélyebb alázatig bezárólag.

Az ezredes természetesen kitörő lelkesedéssel fogadta, és elkísérte a pajtaig, ahol Jóska ingujjra vetkőzve az autóval foglalatzkodott.

- Valami baja van a kocsinak?

- Ezredes úr, alássan jelentem, csak egy kicsit átnéztem, öt perc alatt indulhatunk.

- Nem kell. Beballagok a patikába. Gyere majd oda tíz órára.

- Igenis!

Az ezredes ezek után Miska díszkíséretében távozott. Miska természetesen csak a kiskapuig kísérté az ismerős egyént, s ott farklengetéssel búcsúzott. Miska azelőtt a vendégeket néha a faluba is elkísérte, ahol a kutyahölgyek kedves körében néha kellemesen szórakozott, esetleg verekedett, de mióta Jancsi egy erős rugót szerelt a kiskapura, ez a távozás meggondolandó volt. Miskát ugyanis a kapu mindjárt a rugó felszerelése után - csúnyán orron vágta, és Miska rendkívül érzékeny volt az orrára, és nem is szerette a meglepetéseket... Ez volt az egyik lehetőség. A másik pedig az, hogy a távozó vendég után mégis kifurakodott, de visszamenni nem tudott. Ilyenkor pedig verést kapott. Ezek után Miska már nem is kísérletezett. Megállt a kapu előtt egy lépésre, és farklengetéssel búcsúzott, mintegy sajnálkozva, hogy nem mehet tovább, mert ebben magasabb erők akadályozzák.

Az ezredes útja jó félóráig tartott. Nem sietett, mert örült, hogy egy kicsit mozoghat, és Jancsiék házatól a patika jó három kilométerre is lehetett. Ebben a kis erdős hegyi faluban ugyanis nem volt utca, csak meglehetősen szétszórt házcsoportok a kanyargó, most már kiépített út mellett, ott, ahol építkezni lehetett.

Az ezredes lassú ballagásában elképzelt egy légitámadást, amire - esetleg - valószínűleg csak éjjel kerülhetne sor, s aminek nem lenne semmi értelme. A bunker megtámadhatatlan, a falu bombázása céltalan. Az ellenséges

berepüléseket már az országhatárról jelzik, rádió majdnem minden házban van, s aki fél, hát jöjjön a bunkerba, ahol üzemanyag már nincs... (A beosztott személyzet is így lett kioktatva, de a falu már így is tudja...) És pár száz ember kényelmesen el is fér.

Ez a lehetőség egészen jó kedvre hangolta, de ismervén a jó magyarokat, tudta azt is, hogy a falu tizedrésze sem venné igénybe, csak - esetleg - egy légitámadás *után*.

Így van!

Mindezt azonban még a patikusnak sem mondta el, mert minek az ördögöt a falra festeni? Ehelyett azt mondta, hogy tíz órára rendelte Jóska-t a patikához, mert fel akar menni az erdőben arra a helyre, ahonnan a tüzéségi gyakorlatokat nézték.

- Nem adnád oda Jancsit pár órára? Jobban kiismeri magát...

- Dehogynem! Boldog lesz... Mindjárt ki nézhetitek azt is, hol löheted meg a bakodat.

- Őszintén szólva erre nem is gondoltam...

- Kár! Hidd el, szívesen adom, és nem udvariasságból. Négy-öt erős bak jár az erdőn, akármelyiket választhatod. Autód van, választhatod a legtávolabbt is. Nekem se időm, és őszintén szólva, kedvem sincs.

- Kár! Az autó egyébként - ha nincs szolgálati útja - bármikor rendelkezésedre áll.

- Köszönöm; egyelőre - amint mondtam - se időm, se kedvem. De azt a szurdoki bakot nagyon ajánlom. Tavaly láttam egy pillanatra, hát mondhatom: aranyérmes... ilyennek látta az erdős is... Majdnem fekete, hihetetlenül vastag, rózsás agancs.

Es a patikus megfeledkezett mindenről, ahogy az öreg bakot leírta. Ahogy meglátta: ahogy a messzelátót a szeméhez illesztette, ahogy aztán közeli lett a csodás trófea.

- Vén betyár, egész ősz a pofája, és...

... és a patikus már nem volt patikus, aki patikáját félti... nem volt apa, akinek a fia a harctérre ment... csak vadász volt, magányos cserkésző, aki - mint amikor a csodabakot meglátta - elfeledett mindent, és szinte nehéz volt a valóságba visszazökkennie, amikor az autó megérkezett. Még rátukmálta az ezredesre puskáját - "hátha láttok valamit" -, csodás Zeiss gukkerját (ez jobb, mint a katonai), és kissé eltűnődve nézett az elporzó autó után, mintha elsüllyedt volna a háború, a harctér, fia féltése, a lehetséges bombázások, a bunker benzintartalma, a vadászat átélt izgalmai között. Mint amikor a beteg olyan érdekes történetet hall, hogy elfelejti betegségét és fájdalmát.

- Nem sietünk, Jóska - mondta az ezredes, amikor kiértek a faluból, és rákanyarodtak a kövesútra, amelyről pár kilométer után fordultak rá az egyik használhatónak látszó erdei útra.

Hallgattak, bár a dülöngélésben és motorzúgásban beszélni nem is nagyon lehetett.

Ragyogó meleg július - azaz oroszán hava - első napja volt, amikor szinte nem lehetett elképzelni, hogy az ég és a természet meleg ragyogásában emberek ölik egymást, a fél világ tele van szórva rothadó hullával, a megkínzottak és rabok halálsóhaját hordja a szél, és a halálba induló rabok százezrei alatt csattognak az emberi gonoszság és örültség vagonjainak vérmocskos kerekei.

"Az embernek értelme és szabad akarata van - gondolt vissza az ezredes a régi leckére, és elhúzta a száját. - Van nyavalya!" - és majdnem kiköpött az autóból, mert voltak percei, amikor csak ember volt, és még csak mérnök sem, és egyáltalán nem katona. De ezt a gondolatot hamar elfeledte, mert egy nagyon meredek s még ráadásul tuskós nyiladék aljáról kezdett kapaszkodni a tető felé az autó.

Az ezredes aggódott, de nem szólt.

"Ha feldönt ez a gyerek, bizony isten nyakon verem..."

Az autó kétségbeesetten hörgött és vágódott félre egy-egy tuskó előtt, de kapaszkodott, és már majdnem felértek a tetőre, amikor Jóska azt mondta:

- Most tessék egy kicsit lehúzódn!

- Hova a fenébe viszel?... - akarta kérdezni az ezredes, de az autó már állt a bokrok között és kisebb fák alatt.

- Ez az a hely, ezredes úr, ahol a múltkor álltunk.

- Miféle hely?

- Mikor a tüzések gyakorlatoztak...

- Ja persze - mondta az ezredes, akinek álmában sem jutott volna eszébe, hogy "ez az a hely" -, persze, persze... - bólintott, és kimásztak az autóból a nyiladékokra, ahonnan aztán lehetett látni, hogy valóban ez az a hely.

Csodás kilátás, s a vidék fekszik alattuk, mint egy életté vált térkép.

- Üljetek le! Másnak is van gukkerje... - Aztán felállt egy tuskora, s a patikus csodálatos messzelátóján végignézte a bunker környékét, és - ez csak most jutott eszébe - ellenőrizte az öt őrhelyet is. Nem látott senkit, s

ez így is volt rendben, de csak négy helyen. Az ötödik hely mellett egy katona ténfergett a dombháton, helyenként lehajolt...

- Majd adok én neked gombát, te disznó! - Aztán leeresztette a gukkert. - Ki van az ötös őrhelyen? - fordult Jóska-hoz.

- Virág örvezető meg a Balla.

- Reggel kihallgatásra jönnek!

- Igenis!

- Most állj fel, Jóska! Ismered a terepet. Jancsi, add oda neki a gukkert! Most nézz körül égen és földön figyelmesen. Tudod, hol vannak az őrhelyek. Ha terád volna bízva, csinálnál-e változtatást, és milyent?

- Nem kell a messzelátó, ezredes úr. Így is megmondom. - Halljuk!

- A parton csak egy őrséget hagynék...

- Ne állj meg! Mondd végig...

- Szóval a parton lenne egy őrség. Oldalt, ahonnét ellátni keletre-nyugatra, kettő, de valami lombos fán, jó erős, magas lesálláson. Egy ember mindig fent van, kettő meg a bokrok között. Csinálhatnak maguknak egy kis gunyhót is. Váltás rendesen.

- Tovább!

- A őrség mindenhol vagy egy napra szólna, vagy egy éjszakára. Váltás este és hajnalban, sötétben. A menázsit mindenki egész napra kapná.

- Tovább!

- A negyedik őrséget itt állítanám fel, ahol vagyunk, de ez öt emberből állna, és csak kétnaponként váltanám őket. A kosztot is két napra kapnák ki. Ezeknek itt fent nagyon eldugva kunyhót csináltatnék rendes fekvőhelyekkel, s ami még kell; az őrszemnek pedig éppen olyan lesállást csináltatnék a gerincen, mint lent, hogy észak és dél felé is mindent lásson.

Az ezredesnek ragyogott a szeme.

- Ember vagy, Jóska! Az akadémia tanulhatna tőled - mondta -, de valamit kifelejtettél; igaz, nekem is csak most tűnt fel. Nézz körül jól még egyszer...

Jóska még egyszer felemelte a gukkert, és jól körülnézett, de hiába erőltette szemét és agyát. - Nem tudom, ezredes úr.

- Látod ott a fátlan legelőn, éppen a bunker bejárata fölött... - Jaj! Bocsánat, ezredes úr! Még az este kivágatnám azt az öreg vadkörtefát... Az üres legelőn szinte útmutató...

- Így van, fiam. De nekem is csak most tűnt fel. Ha valami ügyes kém feltérképezné szemével a terepet, feltétlenül úgy jelölné meg a bombázandó helyet, hogy: "Ahol a folyó mellett emelkedő fátlan domboldalon a falu utolsó házatól körülbelül egy kilométerre egy magányos fa áll." Ha hazatérünk, küldd be Horváth őrmestert, majd megbeszélem vele... Most pedig vége a hadijátéknak! Aludj, Jóska, vagy csinálj, amit akarsz.

Az ezredes kigombolta zubbonyát, levéltárcáját a farzsebbe rakta, aztán hátrafordult, és mutatóujját a szájára tette, mire Jancsi csak bólintott, és elindultak. Itt már beszédnek semmi helye nincs. Ha Jancsi balról lát vagy hall valamit, úgy a vadász bal vállát érinti meg, ha jobbról, a jobb vállát.

De egyelőre nem történt semmi. Csak a gerlek kurrogtak az áldott ragyogásban, és egy ölyv vijjogott valahol a hegy túlsó oldalán, de látni nem lehetett. Szél alig mozdult, de érezni lehetett a zsálya és a kopaszabb helyeken a kakukkfű lengő, meleg illatát.

Itt már lefelé hajlott a nyiladék, és Jancsi megérintette az ezredes hátát.

- Ezredes úr, én itt megállok, mert nincs rám szükség - suttogta. - Tessék elmenni ezen a nyiladékon az öreg bükkfáig. Ott van egy keresztnyiladék. Azt kell lecserélni jobbra és balra körülbelül háromszáz lépésre. Annak a baknak itt van a tanyája. Csak nagyon lassan! A bokrok közé sok helyen belátni, s az ilyen öreg bak néha délig is elcsipeget. Csak nagyon lassan! Kitanult, öreg bak...

Az ezredes csak bólintott, aztán megnyálazta ujját, és feltartotta a levegőbe.

A szél szembemozgott, de azt alig lehetett érezni.

"Jó - gondolta. -, a szél jó!"

A nyiladék itt lejtteni kezdett, és a nyiladék két oldalán kissé le lehetett látni a völgy enyhe teknőjébe.

Az erdősítés itt nem valami jól sikerült - igaz, köves volt a talaj -, és úgy látszik, a tisztogatást is elhanyagolták, mert mindenféle vad bokrok is megnőttek a gyertyán-, bükk- és cserfák vegyes állományában.

Az ezredes örült ennek, de arra is gondolt, hogy ennek a rossz erdősítésnek valószínűleg az is lehetett az oka a rossz talajon kívül, hogy innét a fát úgyis csak kinkeserves-nehezen lehetett leszállítani a völgybe.

Az idő melegegett, s a vadász csak a keze fejével törülte le a verejtéket homlokáról, mert az esetleg áruló fehér zsebkendőt nem akarta elővenni. Csodás szeme van az ilyen öreg baknak... Ámbár az is lehetséges - sőt

valószínű -, hogy a vén bak ilyenkor már nyugodtan bóbiskol valamelyik bokor láthatatlan, nyugalmas árnyékában. Csak a fülek állnak éberén... és csak a mindig nedves orr örködik a gazda álmai felett, ha ugyan az őz álmodik egyáltalán.

Különben napsugaras csend.

Csak a méhek dongának a virágokon, ámbár látni nem lehet, hogy hol; gerlék szólnak távolabb s közelebb is, és egy gébics csetteg izgatottan valahol a bokrok között, és jó lenne tudni, miért csetteg. Talán kígyót lát? Vagy menyétet?

Az ezredes megáll, mert a gébics hátha a bakot látja, bár nem tudja, hogy a gébics fél-e, vagy csak csodálkozik... és egyáltalán nem tudja, hogy a gébics jelzi-e a bakot általában. Ezen elgondolkozik, de a madár elhallgat, hát tovább lehet menni.

Már majdnem leér a völgyfenékre, ahol egy száraz patakmeder kanyarog jobbra lefelé, de víz nincs benne, csak a tisztára mosott patakmeder nagy kőtuskói mutatják, hogy nagy esők idején a lerohanó esővíz úgy elkapná az embert, mint a parafadugót.

De most csendesen át lehet rajta menni, mert a fenék csupa kőszál, amelyről a kavics régen lent van már valahol a völgyben vagy talán a folyóban.

A vadász csigalassan kapaszkodik felfelé, már a túlsó oldalon. Az öreg bükkfán egy ölyv figyel, s ilyenkor jobb megállni és megvárni, amíg az ölyv magától és ijedezés nélkül elrepül, mert ha van valami kint a nyiladékon, a madár menekülő, csapkodó mozdulatára feltétlen odafigyel, talán meg is riad.

Az ölyv szépen szót is fogad, mert simán elrúgja magát a fáról, s amikor elég magasan van, körözve emelkedik a völgy felé.

"Jól van" - bólint a vadász, és csigalassan ér a nyiladék sarkára, ahol a lapos kőszál kilátszik a földből, s a túlsó oldalon a vihartépte, göcsös, öreg bükk.

"Ha ez az öreg fa tudna beszélni... - gondolja a vadász, és lenéz a lapos kőre, amelyen egy kígyó sütkérezik, sőt már a fejét is felemelte. - Vipera!" - utálkozik az ezredes, aki valamikor Boszniában szolgált, és ismeri ezt a veszedelmes férget.

- Eredj a fenébe! - És feléje rúg, de a kígyó, bár nem is nagy, sziszegve emelkedik fel egy arasznyira. - Dögölj meg! - mérgelődik, és szeretne már kinézni a nyiladékra, de várni kell, mert a kígyó nem megy. Ingatja a fejét, és kis szeme, mint a jéggé fagyott gyűlölet. Meg kell hát kerülni, ahol aztán rálép egy kőre, ami alig hallhatóan megzörren.

Innét már - ha előrehajol - kilát a nyiladékra, s ekkor mintha "balra nézz" -t vezényeltek volna, kapja a fejét balra, és megdermed.

Ott áll a bak - hű, micsoda bak! -, alig hatvan-hetven lépésre, de már figyel.

"A kígyó... - gondolja - és a kő, amit megrúgtam... már figyel... meghallotta..." És csak áll mozdulatlanul, még a szemét is kicsit lecsukja, de a vén bakot nem lehet becsapni.

- Bő-bő-beőő! - riaszt harsogva, és egyetlen ugrással eltűnik a bokrok között.

- Kész! - mondja az ezredes hangosan és elkeseredetten, s mindjárt arra gondol, hogy lám, igaz a babona: a kígyó sose jelent jót... már Ádám óta! Itt van még?

A kígyó még ott van. Visszaereszkedett ugyan támadó állásából, de hideg szeme az emberen, aki lám elmegy...

Az ezredes azonban csak a túlsó sarokig megy, a puskát a nyakába kanyarítja, és előveszi bicskáját. A sarkon egy nagy mogyoróbokor, ebből vág egy kétméteres, elég vastag husángot.

- Megállj, kutya!

A kígyó nem is ment el, de figyelte az embert, bár nem sokáig. A bot felemelkedett és lecsapott, s az ezredes úgy érezte, valamit letörlesztett a paradicsombeli kígyó viselt dolgaiért...

A kígyó tekergett, az ember verte, verte.

- Hát így volt, kérlek... - fejezte be kalandját az ezredes egy óra múlva, amikor a patikusnak beszámolt a vadászatról. - Ha nem törődöm azzal a rohadt kígyóval - hiszen még ha hozzám vág is, a vastag nadrágon keresztül nem sokat árthatott volna -, és ha nem térek ki, és nem rúgom fel azt a követ, a bakot valószínűleg kinn találom a nyiladékon...

- Ne búsulj! - vigasztalta a patikus. - Menj ki holnap hajnalban. Az ilyen délelőtti cserkészés ritkán sikerül.

- Hát, ha megengeded.

- Mondtam már, hogy egyszer s mindenkorra! Ebből a területből nyugodtan ki lehet lőni tíz-tizenöt bakot - öregot, korcsot, elmaradtat -, s alig lövünk ki ötöt-hatot. Csak ha autóval mentek, kicsit előbb álljatok meg, mert azon a kapaszkodón sötétben nem is tudtok felmenni a tuskók miatt, s az autó sem bűdösíti, ijeszti szét az egész környéket.

Az autó ekkor állt meg a patika előtt, s hamarosan Jóska jelentkezett a postával.

- Ha megengeded, átnézném - mondta az ezredes -, hátha valami sürgős van...

- Persze! Főzök addig egy feketét.

- Okosan.

A patikus meggyújtotta a spirituszfőzőt, és feltette a vizet, amikor az ezredes megszólalt:

- Neked is van itt egy levél.

A patikus otthagya a főzőt, és megnézte az írást.

- Az öcsém - mondta -, ráér. Azt hittem, a fiam... - És visszament a főzőhöz. - Könnyű ennek a Pistának! Ez már végzett a háborúval... Igaz, legyünk igazságosak: kivette a részét belőle annak idején... Ha jól emlékszem, kétszer sebesült is...

Az ezredes a postáját lapozgatta, mire végzett, felforrt a kávé.

- Semmi érdekes - mondta az ezredes, s az egész paksamétát visszatette a postatáskába. - Mit ír az öcséd?

- Első a kávé, aztán egy cigaretta - mondta a patikus -, engem a postából csak a katonák érdekelnek.

S amikor rágyújtottak, elővette a levelet is. Kibontotta, és olvasni kezdte, de már a felénél megállt, s aggodalmasan nézett az ezredesre.

- Hát ha engem csak a katonák érdekelnek... most megkaptam.

- No!

- Behívták az öcsémet is. Hát ez disznóság! Az első háborúban is talán három évig volt oda. Kétszer sebesült... Tele kitüntetéssel... Hát hol itt az igazság?

- Talán valami különleges kiképzése volt?

- Mit tudom én... volt az géppuskás, aknavető... meg a fene tudja jobban...

- Hát azért hívták be!

A patikus tovább olvasta a levelet, és ezután már csak a levélből szólt ki:

- Azt írja, mire ezt a levelet megkapom, ő már Hajmáskéren lesz, mint félzászlóalj-parancsnok.

- Hát ez szép kitüntetés, és szép... felelősség...

- Csapja meg a mennykő a kitüntetést! Ott az asszony meg a két kisgyerek... ott a gazdaság, amit ő hozott rendbe... - A patikus tovább nézte a levelet, és nagyon elérzékenyült. - Hallgasd csak! "Nem mondom, nagyon mellbe vágott ez az eset, de hát mit csináljak? Szegény asszonyt nyugtatom egyre-egyre, hiszen nincs olyan messze az a Hajmáskér, s talán véglegesen kiképzőtiszt leszek, s ő úgy tesz, mint aki elhiszi, s úgy tesz, mint aki megnyugodott... De én látom, hogy mi van belül, és hogy gyötrődik... Mindenesetre - első mérgemben - annyit tettem, hogy Hú béklyóját levágtam, és szabadon eresztettem... hogy valaki vagy valami szabad legyen az ostobaságnak és a rabságnak ebben a vad országában..."

A patikus összehajtogatta a levelet, és kicsit elkönyyesedett a szeme, aztán a katonára nézett.

- Ez a vélemény, ugye, magunk között marad? Egy kis elkeseredettség... érthető.

Az ezredes felállt, és ígéretképpen a kezét nyújtotta.

- Csak az a fölséges Úristen tudja, nincs-e igaza...

Amikor a főjegyző elment az irodából, a mérnök még ült egy kicsit a sötétedő csendben, aztán lámpát gyújtott, és úgy nézett körül, mintha egy kicsit végrendelkezni kellene. Fel kellene hívni a központot, és bejelenteni a behívást, mert a gazdaság vezető nélkül nem maradhat. Lesz nagy kapkodás, tanácsadás, fejetlenség, és végül nem tehetnek mást, majd küldenek valakit. Elég állástalan gazdatiszt van az országban. Van egy vendégszoba, ott ellakhatik, és ellátást is kaphat.

Feladott tehát egy táviratot, s ez megnyugtatta. A távirat csak reggel ér oda, s majd felhívják...

Aztán behívta az irodalányt.

- Mariska, jól figyelj ide. Én most hazamegyek, te pedig felhívod a majorokat, hogy az összes parancsoló ember: gazdák, számadók, erdészek és mesteremberek reggel pontosan öt órára legyenek az irodában. Rajci bácsiért az öreg Varga küldjön kocsit. Megértetted?

Az okos szemű lány visszamondta a parancsot, akár egy magnetofon.

- Jól van. Hát akkor jó éjszakát! - Jó éjszakát, mérnök úr!

Az utca már sötét volt, és sötét volt a ház is, mert az ablakokon régmódi spaletták voltak. De nem ment még be, hanem elkerült az istálló felé, mert úgy érezte, hogy Ferkónak, a régi harcostársnak illik a "jó hírt" megmondani.

Ferkó a zabosládán cigarettázott, és le akart ugrani, de a mérnök leintette:

- Maradj csak, Ferkó. Legalább nem ülsz le, ha meghallod. Szóval behívtak! Azonnal! Így szól a parancs, hát sok mondanivalóm nincs.

Ferkó ezek után pirosan a méregtől káromkodni kezdett, de a mérnök leintette:

- Fölösleges, Ferkó. De - tudod - nem is szeretem. Csak azt akarom mondani, hogy te nemcsak tisztí kocsis vagy, de az én beosztottam is. Reggel-este nézz át a feleségemhez, s amit tudsz, segíts.

- Úgy lesz, mérnök úr, tessék nyugodtan lenni!

- Tudom. Majd valaki jön helyettem, akivel én már nem tudok beszélni, de írásban meghagyom neki is. Remélem, rendes ember lesz. Majd a címem megtudod, és hetenként írné egy rövid levelet, hogy mi az újság.

- Meglesz, mérnök úr, ámbár én ezt nem értem.

- Én se, Ferkó, de majd kivilágosodik. Holnap pakolok, holnapután kiviszel a hajnali gyorsra.

Ferkó szokás szerint be akarta kísélni gazdáját, de a mérnök leintette:

- Maradj csak! Jobb ilyenkor, ha kicsit maga van az ember... És elindult befelé.

Az ajtó mögött az udvarban már Mackó várta széles faroklengetéssel. Mackó nem tudott még semmit, de azonnal megérezte, amint gazdája megsimogatta, és kezét hosszan a kutya fején hagyta.

- Hát - ez így van, öreg kutya!

A kutya felnézett gazdájára, de sötét volt már, és szemét látni nem lehetett. A mérnök azonban tudta és érezte, mi van ezekben a szemekben, s ezen mélyen megrázkódtatott. Lehajolt hát, és Mackó fejét magához ölelte.

- Bizony, így van, kedves öreg kutyám... de hidd el: szabadabb vagy, mint az ember...

Mackó csak szuszogott az ölelésben, és nem lehetett tudni, mit érzett vagy gondolt, de farka csüggedten állt, és szelíden képen nyalta gazdáját.

A mérnök nem is érezte, bár máskor határozottan tiltakozott volna ellene.

Az ember már másra gondolt, s ebből a gondolatból valami elszánt akarat született, mert mintha gondolatai között vergődött volna, amit az előbb mondott:

"... szabadabb vagy, mint az ember..."

"És Hú?! - kiáltott belől valaki. - És a bagoly, a rabod, az is szabadabb? Elmegy hónapokra, talán évekre, talán - igen, ki kell mondani -, talán soha nem jössz vissza, és rabod elkallódik, éhez, és elpusztul a te akaratodból... mert Ferkót is behívhatják... Pomozi sincs itt, aki ért hozzá..."

- Igen! - állt fel az ember, és elindult a kert felé. - Maradj, Mackó!

A kertajtót biztonságból behúzta maga után, nehogy a kutya követhesse, aztán bement a bagoly kunyhójába. Kézi villanylámpáját felkattintotta, és úgy állította, hogy az Hú szemébe világítson, aztán levetette a kabátját.

Hú kicsit felfújta magát, és vaksin pislogott az erős fényben... de ami következett, úgy meglepte, hogy alig tiltakozott. De nem is volt ideje tiltakozni.

A kabát letakarta, hogy csak lábai maradtak ki. A mérnök borotvaéles kése a béklyó alá csúszott, és egyetlen rántással átvágta a puha bőrkarmantyút. A béklyó lehullott a földre...

A következő pillanatban már a bagoly is a földön állt, és megsértődve csattogtatta csőrét, mialatt az ember hóna alá csapta kabátját, és nyitva hagyta az ajtót.

- Eredj, madár! - intett széles mozdulattal, és a szeme olyan volt, mintha láz gyötörné. - Eredj, madár! - suttogta még egyszer, aztán fejét lehajtva elment a ház felé...

Hú csak ült tétován, mert mindez olyan ismerős volt... mint abban a másik világban. Tűnődött, topogott, de nyitva volt az ajtó, ami eddig soha nem volt nyitva. óvatosan kitotyogott az ajtón, aztán csak ült, mert egész valóságára zsibbadóan ránehezedett a szabadság felelősségteljes, rettenetes, de még mindig tétova súlya.

Nem, ez már más volt, mint az a másik világ, amely után mindig a drótrácsos ajtó mögött, a kunyhóban ébredt.

Hú ezek után már nem tétovázott, mert valami akaratán kívüli erő szinte fellökte a kerítésre s onnét az egyik nyárfára alsó ágára.

Kicsit hallgatódzott. Maga alatt látta az udvart, a kertet, a kunyhót... a rabságot, s szinte öntudatlanul dobta magát a levegőbe. Hú félt ettől a helytől, de a félelem múlt, ahogy feljebb és feljebb verte magát a levegőben, s amikor már toronymagasságban volt, teljesen öntudatlanul elindult napkelet felé.

Hú most nem gondolt az álomra - amit ő egy másik valóságos világnak tartott -, nem gondolt semmire, mert valami hatalmas érzés egész lényét betöltötte, de buksi nagy feje és horgas orra olyan pontosan mutatott kelet felé, a barlang felé, mintha a nagy madárnak két szíve lenne: az egyik a testében - hatalmas, nyugodt dobbanásokkal -, a másik pedig a barlangban, amelyet a végtelen múlt és a végtelen jövő, maga a lét kötött össze az elsövel, mintha maga az élet gombolyítaná arra a vér és a nemzedékek összekötő fonalát.

Nem lehet tudni, hogy a múltbeli álomra emlékezett-e a nagy bagoly, vagy mennyire emlékezett belőle, de úgy érzett és viselkedett, mintha egy kicsit emlékezett volna. Amikor a dombhát felett repült, és látta a leégett akol és kazlak itt-ott még hunyorgó paraszát, emlékeiben átvillant az álombéli tűz nagy világossága, de nem lett kérdés belőle, hogy: miért és hogyan?...

Hála a kunyhóbeli kis térnek, a kis repkedésnek, ami az uhuzás kor történt, és a rendes táplálkozásnak, Hú szárnyizmai eléggé kifejlődtek, bár gyakorlatlanok voltak, amit már a második napon meg is érzett, azaz a második éjszakán.

De most még az első éjszakán vagyunk, amikor a vándorló baglyot még egy kis szél is segíti.

A következő dombháton szétszórt legelőerdők vannak, és Hú keresi a nagy tölgyfát, ahol a múltkor megpihent, de a nagy tölgyfa nincs sehol. Ez valami hiányérzettel tölti el, de hamar túlteszi magát rajta, és leszáll egy öreg vadkörtefára, amelynek kihajló ága kényelmes ülést kínál, ahol védve is van minden meglepetéstől. A körtefa széles úton álldogált és egyedül.

Az összecsukott szárnyakból elég hamar kipárolgott a fáradtság nehézkes érzése, de Hú nem erőltette a dolgot. Hú nem tudta, mi az óvatosság, mi az idő, és mi a távolság, de úgy viselkedett, mintha tudta volna.

Félórai pihenés után újra szárnyra dobta magát, és kicsit ráfeküdt az oldalszélre is, ami segítette ugyan, de el is terelte az irányról, amit pedig Hú olyan biztosan érzett, mintha térképen látta volna. A visszalavírozás persze nem volt könnyű, és időbe is került. Hú tehát ezt megjegyezte magának, bár ez a megjegyzés más volt, mint az emberi memória. Hú a rosszat elfelejtette ugyan, de soha többet nem cselekedte; öntudatlanul és önmagáért.

Ekkor már éjszaka volt. Az újhoid sarlója még alig világított, de az égen tündöklő rajokban ki virágoztak a csillagok, és Hú emelkedett addig a magasságig, amelynél magasabbra az uhuk nem repülnek. Ez is öntudatlan óvatosság volt, mert egy magas dombhát közeledett a messzeségben - ahol erdők vannak -, s a nagy bagoly úgy érezte, hogy ott már esetleg le kell szállnia, mert múltott az éjszaka, és fáradni kezdett.

A szél is elállt, és nem segítette, de nem is tartóztatta. Mikor a dombhát fölé ért, úgy érezte, hogy még repülhet egy keveset anélkül, hogy a fáradtságból holnapra is maradna.

A vándorló nagy bagoly buksi fejében derengett valami a múltkori álombéli feketefenyvesről, de az éjszakában feketének látszó fenyves csak nem közeledett, és nem is volt sehol. De az erdő nem szakadt meg, és ez megnyugtatta.

Balról valahol messzebb autókaraván hörgött. Előtte reflektorfény septe az utat, s Hú önkéntelenül kicsit jobbra fordult, bár ez nem volt szükséges, mert a lárma és fény lassan elenyészett az éjszakában.

Ekkor már úgy érezte, nem szabad tovább erőltetni a repülést, mert nemcsak fáradt volt már nagyon, de keleten halványulni kezdtek a csillagok, és Hú néni tudta, de úgy érezte, hogy mögöttük ott jön már a virradat világossága, amely jobb, ha a baglyok népét a barlangban vagy más árnyékos búvóhelyen találja.

De a fenyves nincs sehol. Alatta sűrű sarjerdő, amely nem volt még kiritkítva, s itt-ott kiemelkedő, sötét, nagy gombák a meghagyott magfák.

Hú ereszkedni kezdett lefelé, itt-ott már körözött is, mert nem tudta elhatározni magát; végül kiválasztotta a legsűrűbb lombosított tölgyfát, amelynek alsó ágai szinte összeértek a sarj erdő napfényt kereső lombjával, s egy-két fordulás után óvatosan leszállt a tölgy alsó ágára. Fáradt szárnyait összezárta, és megmerevedett egy-két pillanatra, s csak akkor ereszkedett pihenőre, amikor szeme és füle tökéletes magányról biztosította. Akkor a törzs mellé totyogott, még egyszer körülnézett, és fáradtan ráereszkedett a vastag ágra.

A sarjerdő most még teljesen sötét volt. A szél is elállt, s a nagy csendben Hú csak most kezdte magát jól érezni, ahogy a percek lassan és alig észrevehetően mosták ki szárnyaiból a fáradtságot.

Hú bóbiskolni kezdett, és álomra készülődött. Eleinte csak laposakat pislantott, aztán szemhéjai lezárva maradtak, de fülei - azok a tollaktól takart csodás fülek - nyitva maradtak, és még álmában is értesítették a szigorú gazdát, hogy a csend teljes, és aludjon csak nyugodtan.

Közben az ég mélykékje szürkülni kezdett, a csillagok halványulni, s keleten egy keskeny csík mutatta csak, hogy a nap kezd kiemelkedni a messzeség sötét óceánjából.

Hú álmában is jól érezte magát, s tudat alatt majdnem felébredt annak megmagyarázhatatlan, álmokat és nappalokat, tudatot és valóságot még álmában is összekötő csodálatos érzésére, amelyet az emberek úgy hívnak, hogy *szabadság*.

Közben teljesen kivilágosodott, és hangosodni kezdett az erdő, amelyben azonban a nagy bagoly úgy eltűnt, mint víz a vízben vagy a barna varangy a barna avaron. Hú az öreg tölgy göcsörtös hónaljában ült és árnyékban, hogy még az az ember is nehezen találta volna meg, aki tudta, hogy a bagoly a nagy tölgyfán van... De hol?

Lám, később egy szarvastehén ment el alatta borjával, és a tehén nem vette észre, pedig a szarvasnak is jó szeme van; igaz, a szarvasok nem néznek felfelé, de Hú elég alacsonyan volt.

Persze Hú felébredt a csendes zörgésre, de mindjárt le is csukta szemét, mert sem a tehén nem érdekelte, sem a borja. Igaz, előfordulhat, hogy szükség esetén valamelyik sokgyermekű és éhes uhuanya megöli a pár napos és magára hagyott szarvasborjút... de ez ritkán fordul elő, és nem az uhu a hibás, hanem az elkódorgott tehén, amely könnyelműen magára hagyta gyermekét. Ha ugyanis a tehén ott van a fia mellett, az uhunak eszébe sem jut támadni, mert a gyermekét védő szarvastehén kapálódzó lábaival nagyon komoly ellenfél tud lenni.

Mindez azonban Hút most nem érdekelte, és éhséget sem érzett, mert a kunyhóban szabadulása előtt evett meg két verebet.

De egyébként is a gyomornak most hallgatnia kellett, mert Hú egész lényét most a szülőhely vonzása töltötte el, de tudat alatt valahol mélyen azt is érezte, hogy ez az utazás nem lesz könnyű, és telerakott beggyel sokkal nehezebb a repülés.

Szarvasék tehát békén elporoszkáltak, Hú pedig nyugodtan aludt tovább, hiszen a fülek örködtek, és ezekben a fülekben meg lehetett bízni.

A fülek természetesen nem mérlegelték a zajokat. Válogatás nélkül adták tovább a bagoly értelmének, hogy a gazda azután viselkedjék, ahogy akar. Repüljön, ha menekülni kell, figyeljen, ha a zaj közeledik, vagy aludjon tovább, ha a figyelmeztetésnek semmi jelentősége nincs.

Így azután Hú nyugodtan bóbiskolt egész alkonyatig. A sarjerdő csendesen suttogott egész nap, kisebb-nagyobb madarak szóltak erre-arra, déltájban egypár ölyv vijjogott a magasságban, de mindezek a hangok békések voltak és csak csendes ringatói Hú álomtalan pihenésének.

Aztán alkonyodott. Hú kinyitotta szemét, megrázta tollait, és vakaródzott. Kicsit türelmetlen volt, mert már repülni szeretett volna, de az alkonyi világosság még azt mondta: *nem*.

Hú ezek ellen nem tehetett semmit, mert a cselekedeteket irányító belső utasítás is azt mondta: *nem*.

De lassan leszállt a homály, és bár az erdőben már majdnem sötét volt, Hú még mindig nem indult, s csak akkor tornászta ki magát az ág közepére, ahonnét kirepülhetett, amikor már fent voltak a csillagok, elhallgatott minden, s csak egy fülemüle csodás éneke bujkált a bokrok között, amit Hú teljesen feleslegesnek és élvezhetetlennek tartott. De már nem is törődött vele.

Elrúgta magát az ágról, erőteljesen kapaszkodni kezdett a homály láthatatlan lépcsőjén, s ez a levegőtaposás kegyetlenül nehezebbre esett. Az izomláznak mintha tüzes drótjai fájtak volna szárnyaiban, amelyek erősen tiltakoztak is, de Hú úgy érezte, ez a repülés maga az élet, maga az otthon, a barlang, a jövőendő fiókák, tehát a szárnyaknak el kellett hallgatniuk, mint ahogy később el is hallgattak.

Ez az első nekirugaszkodás azért is volt nagyon nehéz, mert a következő hegyhát jóval magasabb volt, mint az első, de amikor felért, megnyugodott, mert újabb hegyek már nem látszóttak. A hegy élén egy magas, félig száraz bükkfa állt, s a nagy bagoly úgy érezte, jó lesz pár percet pihenni és körülnézni. Ha nincs a nagy fa, talán nem szállt volna le, de ez kényelmes hely volt a körületekintésre.

Nem, arról szó sincs, mintha Hú irányt vagy utat keresett volna, mert az út és az irány, sőt maga a barlang is pontosan ott volt életének és vágyainak térképén, de Hú mégis nyugodtan körül akart nézni, hogy ezt az irányt nem zavarja-e valami.

De semmi, azaz ott a másik nagy fa irányában...

Igen. Balról - majdnem szemben - valami nagyváros égre vert fénye látszott, ezt tehát ki kell kerülni! Hú természetesen nem tudta, mi a város, de a fény nem volt természetes, tehát e mögött csak az ember lehetett, akit ki kell kerülni. Mindig ki kell kerülni, s akkor nincs semmi baj.

Kicsit pihent még, aztán lágyan elvált a fától, egyenest neki a lapálynak, amely végtelennek látszott. Ha majd ez a fény elmarad mögötte, újra nekifordul az iránynak és útnak, amely hazavezet.

Hú nem gondolt most arra, hogy az öregek már az érkezés pillanatában kidobják, de nem is gondolhatott arra, hogy ha az ember fogságba nem ejti a fiakat, pár nap múlva - tetszik, nem tetszik - a barlangot úgyszólván hagyniuk. Húnak tehát nem voltak ilyen aggályai, mert nem voltak ilyen emlékei.

Repül tehát egyenletesen és nyugodtan, a sötétség jeltelen országútján a "Hely" felé, amely a szülőket, a zsákmányt, a testvéreket, a nagy folyót, egyszóval az egész szabad életet jelentette.

A hegyről elindulva érezte, hogy a mélység alatta egyre növekedik, s mivel a baglyok általában nem szállnak magasra, szép nyugodtan siklózni kezdett lefelé, pihentetve egyúttal a gyakorlatlan szárnyakat.

Fél óra sem telt bele, elmaradt már az a nagy világosság, s ekkor újra egyenesen a barlang irányába indult. Lassú, nyugodt evezéssel lapátolta a sötétséget, és meg sem lepődött, amikor meglátta egy nagy folyó fénytelen, de mégis világos vonalát. Hú úgy érezte, hogy rendben van minden, de nem az álomra gondolt, amely, lám, igazat mondott, hanem egyszerűen úgy érezte, hogy a nagy víznek ott is kell lennie... És ez megnyugtató volt.

A víz egyre közeledett, s Hú nem is tanakodott, hanem leszállt az innenső oldalon, mert tudta is, de látta is, hogy a túlsó oldalon csak alacsony erdő van, amelyet a sötétben szinte csak bokroknak lehetett látni.

Hú egy óriás nyárfa kihajló ágára szállt, amely messziről fehérlett, jelezve, hogy azon néha gémelek éjszakáznak, miközben összevissza fecskendezik emésztésük meszes és égető tartalmát. Ez a híg bélsár olyan maró és erős, hogy ha sok gém vagy kárókatona használja, az éjszakázó fa pár év alatt kipusztul.

Itt azonban nem volt sok gém, és szanaszét is tanyáztak, mert Hú érkezésére egy gém - az alsóbb ágak közül - eszeveszett riadtsággal menekült, mondván, hogy:

- Krák... krááák... rak-rak-rak!

Hú a recsegő trombitálástól kissé meg is ijedt, és repülésre készen feszítette meg szárnyizmait, de a gém ijedt krárogása egyre messzebről hallatszott, ami olyan volt, mint maga a félelem és a menekülés. Hú tehát lassan kiengedte a szárnyak feszültségét, és úgy érezte, hogy itt csakis valami zsákmányról lehetett volna szó, de úgy is érezte, mintha ezt a hangot már valahol hallotta volna...

A nagy víz halk, parti locsogása aztán elhordta a gém zajongását, és később olyan szelíd sustorgássá csendesedett, mintha a sötétség súlytalan súlya simogatta volna meg a vizet és a partokat.

Az éjszaka most nagy volt, sötét, mélységes és biztonságos. Hú egy kicsit pihent, aztán hallgatódzva felemelte fejét, és nem lehet tudni, hogy a sötétség nem szólította-e kedves madarát.

A nagy bagoly mindenesetre úgy viselkedett, mintha hallgatna valamit, mert aztán szinte friss erővel dobta magát a nagy víz fölé, és súlytalan szárnyalással indult kelet felé, ahol majd órák múlva kúszik fel az égre a derengés messze-messze a sötétség mögött, de a barlang irányában.

A nagy víz hamar elmaradt, s elmaradtak a parti erdők is. Néma legelők jöttek, szélhordta buckák, egy-egy cserény és gémeskút, amely hívogatóan nyújtotta leszállásra ferde karjait.

Hú azonban fontos úton volt, amit el kellett fogyasztani, és minden más csak ez után következhetett.

Az éjszaka szép és jó, vándorlásra alkalmas, a barlangot - ha még messze is van - egyre közelebb érzi, megállásról tehát szó sem lehet. A barlangot el kell érni, mert a barlang maga a fészek, a jövő, a fiókák, az élet...

És Hú mindezt együtt, egyszerre és névtelenül is a valóságban érezte. Minden más csak ennek a vágnak szolgálója és segítsége lehet, egészen addig a pontig, amíg a szolgáló használható, és a megerőltetés nem megy a cél elérésének rovására.

A repülés egyhangú, de még nem nagyon fárasztó. Elszórtan apró akácerdők látszanak s egy-egy lehunytt szemű tanya. Egy-két helyen céltalanul ugat a kutya, s Hú csodálatos füle hallja a távoli, másik kutya ugatását, ha nem is érti.

Hú érzi, hogy fogy az idő, a távolság is, és valamit vár, aminek nem tud nevet adni. Hú a szőlőket várja, az elhagyott kis álombéli préházakat, amelyek nem akarnak jönni. Ehelyett valami robogni és morajlani kezd az éjszakában, s ez a morajlás hosszú fényvonalat húz magával. Elég messze van még, de távolodik is, és mivel Hú nem tud nevet adni ennek a valaminek, csak annyit gondol, hogy: "Az ember..."

Egy kicsit emelkedik is, amikor a csillogó vasúti sínek fölé ér, amelyek felett titokzatosan búgnak a táviródrótok.

"Az ember!" - gondolja megint a nagy bagoly, bár inkább érzi ezt, mint gondolja.

Ezután egy darabig még siet is, és csak akkor lassít megint, amikor a bűgást elnyelte az éjszaka és a távolság. A vándorló madár ekkor már fáradni kezd. Ez a fáradtság nem kényszerítő még, de figyelmeztető.

Itt-ott apró fények maradnak el, ami az ember közelségét sejteti, de talán azt is jelenti, hogy az ember felébredt.... s a pihenő kis ház, amiben álmában megpihent: nincs sehol.

És Húnak nem adhat senki tanácsot!

Csak az a csodálatos érzék hajszolja, aminek - jobb híján - ösztön a neve.

Sötét van még, hát csak tovább, tovább!...

Most már nagyon fáradt, s ha szembekapna valami tétova szelet, már nem tudna repülni. S akkor hova szállna? Zsombékos rét van alatta s itt-ott nád, de messze valahol mintha tompán fénylő, keskeny pántlika vágná ketté a sötétséget, s körülötte fekete halmok.

Ahogy közeledik, az a keskeny pántlika szélesedni kezd, s mellette az alacsony bokrok közül itt-ott kiemelkedik egy-egy óriás fa.

Hú már alig repül, és egyre alacsonyabban. Nem, ezt nem lehet. Már nem is nézi a távolságot, csak inaszakadtából repül, repül, s közben vergődik felfelé.

S amikor már úgy érzi: nincs tovább, és előretekint, egyszerre minden bajnak vége. Előtte és alatta egy óriás nyárfa, amelynek felső, villás ágai között lapul egy nagy fészek.

És ha a madárvilágban van boldogság, hát Hú boldogan ereszkedik lefelé, mert hogy a fészek lakatlan, egy pillantással felmérte. A fészekben csak tavalyi lehullott levelek vannak, amelyeket laposra nyomott az eső és a hó, és környéke nincs összefecskendezve fehér ürülékkel, ami a lakatlanság legbiztosabb jele.

Ezek talán nem gondolatok voltak, csak érzéseinek felmérése, amint egy fáradt kör után simán leereszkedett, és majdnem úgy bukkott be a fészekbe.

Hú azonban nem lélegzett nehezebben, mint máskor, talán csak kicsit gyorsabban, és a fáradtság is csodálatos enyhüléssel kezdett megnyugodni szárnyaiban. És csak állt, s lassan érkezett tudatába az óriás nyárfa leveleinek suttogása, a fa alatt levő bozót rejtelsei és távoli zörrenései, mert a fa nagyon magas volt.

A fészek valami nagyobb ragadozó madár elhagyott otthona volt, s nem lehet tudni, hogy miért hagyta el ezt a kényelmes és hozzáférhetetlen helyet. Igaz, az uhuk inkább barlangokban, óriás fák odvában, szakadékos, magas partfalakban fészkelnek, de néha ilyen elhagyott ragadozó madár, esetleg fekete gólya fészkében is.

Ez a fészek jó egy méter széles volt, és talán valamikor sokkal mélyebb is, de öble majdnem telehullott a nyárfa lehulló leveleivel. Akkora mélysége azonban még mindig maradt, amibe a bagoly jól lehúzódnak, ha akart. A legfontosabb azonban az, hogy a nyárfa koronája szinte összefüggően fátyolozott felette.

Hú ennek örült, ha nem is gondolt rá. Ezt a védeltséget egész testében érezte, mert ilyen magasba a cinkék s egyéb árulkodó apró madarak nem jönnek, és más fellegjáró ragadozók elől pedig teljesen takarja a nagy nyárfa sűrű koronája.

Hú ezek után a megelégedettség érzésével kicsit leült, és nagyon fáradt szárnyait is pihenésre eresztette. Hú nem tudta, hogy a szárnyak így pihennek legjobban, sőt azt sem tudta, hogy a pihent szárnyak nélkül nincs otthon, nincs élet, és nincs semmi, de pontosan úgy viselkedett, mintha mindezt világosan érezte és tudta volna. És nem azért ült le, mintha lábai fáradtak lettek volna, hiszen nem is voltak fáradtak, hanem azért, hogy buksi feje ki ne álljon a fészekből. Most ebben a magasságban ugyan nem jártak apró madarak, de jártak csókák, varjak, más ragadozó madarak, amelyek lelkendező, ősi gyűlölettel és hangoskodással támadnak minden baglyot, s ennek a vége rendszeren az, hogy megjelenik a legősibb és legveszedelmesebb ragadozó: az ember...

A szárnyak tehát fájdalom nélkül, de kissé zsidbadtan megeresztve feküdtek két oldalról, és Hú hunyorogni kezdett, mint akinek nincs és nem is lehet más teendője, mint erőt gyűjteni, azaz: aludni - aludni!

Persze a baglyoknak ez az alvása más, egészen más, mint az emberé. A baglyok szeme ha le is van zárva, mindig ott vannak és figyelnek a csodálatos antennájú fülek, amelyek megválogatják a hangokat, zörejeket, szélsuttogást és emberszót, s a vadmadár mindig résen álló figyelmébe csak azokat dobják erőszakosan, amelyek menekülésre, lapulásra vagy mozdulatlanságra figyelmeztetnek.

Hú nagyon fáradt volt. Egyre többször csukta le szemét, míg egyszer csak a szemhéjak zárva maradtak valami nagyon jó ellankadásban, de amelynek mélyén egészen világosan érezte, hogy a barlang mennyeivel közelebb van.

Ez a csodálatos érzés annyira megnyugtatta, hogy feje kissé előrehajolt, és csőrét a fészek peremének támasztotta, ami baglyoknál nagyon ritkán fordul elő. Igaz, az is ritkán fordul elő, hogy gyakorlatlan szárnyakkal ilyen hosszú útra vállalkozzanak. Az persze előfordul, hogy más baglyok őszi, tavaszi, sőt téli vándorlaskor Húnál sokkal nagyobb utakat is megtesznek, de ezt kényelmesen teszik meg, vadászgatva és pihenve, de mindig a mértéktartás határain belül. Így fordulhatott elő, hogy például Magyarországon is lőttek már hóbaglyot, ami nagyobb, mint a mi uhunk, és majdnem teljesen hófehér. Hazája az északi tundrák világa, és bizony több ezer kilométert kellett megtennie, amíg hozzánk érkezett. Ezt a távolságot pedig nem lehet összehasonlítani Hú pár száz kilométeres repülésével.

De ne felejtjük el azt sem, hogy Hú még egyéves sincs, és szárnyaiból hiányzik a gyakorlat acélosítása.

Húból tehát hiányzik a tréning, de nem hiányzik az óvatosság, mintha érezné vagy tudná, hogy nem a gyorsaság a fontos, hanem a barlang, a hazaérkezés.

És ez az óvatosság szólalt meg este szárnyaiban és egész testében, amikor kirepült, és irányt vett hazafelé. Már a kirepülés is fájdalmas volt, és mire a folyó közepe fölé ért, már számot vetett magában, és keservesen bár, de visszafordult. A barlang vonzása nagy volt, de a távolság lehűtötte, mert a hosszú út ellen egész teste tiltakozott, s mintha egész lénye azt mondta volna, hogy: nem!

A hold még nem jött fel, de akkor sem világított volna árulóan, ha fent van az égen, mert még csak első negyedben járt.

Hú tehát, miután visszafordult, már nem az elmaradt útra gondolt, hanem egyszerre rendkívüli éhséget érzett.

A folyó széles medrében csak a közepén volt víz, míg kétoldalt homokos fővény húzódnak, amelyet fűzfák szegélyeztek a szemhatártól a szemhatárig.

A sötétség és a mozdulatlanság - de elsősorban az éhség - vadászatra csábította; mert bár Hú sohasem vadászott szabadon, sem vízparton, sem másutt, teljes biztonsággal tudta, hogy most van a vadászat ideje, s ez a hely erre alkalmas. Hú - természetesen nem tudta, mi a béka, a kígyó, a hal... de pontosan érezte, hogy mi az élelem, milyen zaj és milyen mozgás veszélyes.

Mivel azonban szárnyai még a rövid repülést sem ajánlották, Hú felszállt egy víz fölé hajló fűzfa száraz ágára, s onnét leselkedett. Sokáig nem történt semmi, csak a víz locsogott halkan, és mélyében szelíden ringatta a csillagokat. Egy-egy hal dobta fel magát itt-ott, de Hú ezekben a megmozdulásokban nem érzett zsákmányt, mert nem is jelentettek zsákmányt. Később - közvetlenül a víz mellett valami mozgást látott, mintha egy göröngy indult volna meg, s ezt már erősen figyelte, de nem sietett, mintha tudta volna, hogy annak a valaminek jobban ki kell jönnie a partra, hogy ne legyen ideje a vízbe visszaugrani.

Hubán valami homályos emlék világosodott meg, hogy a szülők hoztak ilyen zsákmányt, ami nagyon elfogadható - bár elég kicsi -, de hidegebb, mint azok a zsákmányok, amelyek tollasak voltak vagy szőrösek.

A béka - hiszen erről van szó - Hú megítélése szerint már elég messze volt a víztől, amikor Hú puhán szétbontotta szárnyait, a béka fölé siklózott, s onnét lágyan a békára ejtette magát. A nagy bagoly ezt soha nem tanulta, de úgy csinálta, mintha ezt másként csinálni nem is lehetne, mint ahogy nem is lehetett.

A béka nem is szólt egy szót sem, azaz nem brekegett, vagy nem jajgatott, mint amikor kígyó szájába kerül, és sokáig lármás, szívszorító irtózatban jajgat, amíg csak az örök ellenség le nem nyeli.

A béka tehát aránylag "szerencsésnek" mondhatta magát Hú karmaiban, amelyek egyszerre megölték, és nem béka volt többé, hanem élelem, amelynek tág hely jutott Hú begyében.

A nagy bagoly ezek után nyelt még egyet-kettőt, megrázta magát, és felpillantott a száraz ágra, amely sehogy sem jött közelebb, tehát Húnak kellett elszánni magát a keserves emelkedésre, ami - később úgy érezte - nem is volt nagyon nehéz.

Ezután Hú sokáig ült a leshelyen anélkül, hogy valami történt volna. Később a parti fák mögül felemelkedett a hold, de barátunkat ez a sovány égitest sem érdekelte, bár a lassú folyó a holdat is éppen úgy ringatta, mint a csillagokat.

A béka valamennyire elvette Hú éhségét, ezért sokáig hallgatódzott - hiába -, és csak jóval később hallott meg valami vergődést a vízben, amely időnként ismétlődött... Hol rövidebb, hol hosszabb idő múlva. A zaj, a víz surrogó locsolása elég messziről jött, de mivel a verdesés után ítélve sekély vízből érkezett, Hú elhatározta magát, megnézi ezt a gyanús vergődést.

A zsákmány - ha ugyan zsákmány - a vízben van, és Hú irtózott volna vízbe szállni, arra pedig, hogy a nagy vízből kiemeljen valamit, Hú nem is vállalkozott volna. Jobban félt szárnyait megerőltetni, mint amennyire szükség lett volna, de ne felejtjük el, hogy Hú tapasztalatlan volt ugyan, de azt világosan érezte, hogy a szárnyak a repülést s végeredményben a barlangot, az életet jelentik. Ezért hát meggondoltan repült a locskolás irányába, és amikor odaért, meglepődve látott egy jókora halat félig a vízben, félig a homokon, és Hú nem is tétovázott.

Lassan ráereszkedett a halra, és már nem is törődött azzal, hogy a zsákmány vergődésétől vizes lett az egész hasa alja. Szárnyával is segített a pontyot szárazra vonszolni, de akkor már az csendben volt. Az óriás karmok át- meg átvárták, és nem is tehetett mást, mint hogy megadta magát.

Hú kényelmesen táplálkozott, s nem érdekelte, hogy a hal oldala és hasa is tele van haltetűvel. Tetű, nem tetű, Hú úgy evett, mintha egy hete nem evett volna. Pedig ezt a szép zsákmányt kizárólag a haltetűknek köszönhette, amelyek nem tetvek, hanem alsóbbrendű - rákok. A vérszívó élősdik, amelyek - ha sokan vannak - úgy megkínózzák a szerencsétlen halat, hogy az a ledörzsölés reményében "kiszalad" még a homokos partra is, ahonnan aztán nem tud visszamenni, hanem vergődik és fuldoklik, amíg csak el nem pusztul, vagy - ami most is történt - valamilyen ragadozó: róka, vidra vagy éppen uhu "pártfogásba" nem veszi.

A ponty közel járhatott a kilóhoz, és beletellett talán egy óra is, mire Hú meggondoltan, de lelkesen tépve húst és csontot, végzett a szerencsétlen hallal és kínzóival is.

A növekvő hold negyed karéja ekkor már magasan járt az égen, valami kis bágyadt világosságot is sugározva, míg Hú ült a homokon és lustán emésztett. Mivel azonban egy bagolynak a földön üldögelni sehogy sem biztonságos, felszállt az előbbi száraz fűzfaágra, és - ha nem is gondolt rá - egész testében megelégedetten érezte, hogy a szárnyak már alig tiltakoznak.

Elhelyezkedve az ágon, sokáig nézte az éjszakát, s mivel mintha elálmosodott volna, eszébe jutott a fészek, s eszébe jutott a védett pihenés biztonsága.

Csekély tanakodás után elugrott az ágról, és szétcsapva szárnyait, emelkedni kezdett a magas nyárfa irányában. Ez a repülés már alig fájt. Nagy kört vágott a nyárfa felett, aztán puhán leszállt a fészek peremére.

Rövid ideig hallgatódzott, többször körülnézett, s mivel semmi látni- vagy hallanivaló nem volt, lelépegetett a fészek bölcsőjébe. Magára szorította tollait, megeresztette szárnyait, és úgy érezte - ha ennek az érzésnek nem is tudott nevet adni -, hogy a hal mellett a jóllakottság és a megelégedettség is elhelyezkedett.

Napközben többször felébredt, ami helyváltoztatással járt, de egy kicsit mindig ellenőrzése is volt a környezetnek. Ezek a felébredések mindig rövid ideig tartottak, mert egy pillantás is elég volt arra, hogy észrevegye, ha valami megváltozott volna. De nem változott semmi. A sűrű lomb között benyilazó napsugarak óramutatója ballagott, és át is vándorolt a fészken, Hú buksi nagy fején, s a bagoly ösztönei mérték az időt, ha nem is tudta, mi a mérés, és mi az idő.

Szárnyait - hol az egyiket, hol a másikat - egészen kinyújtóztatta, s ez megnyugvással töltötte el, mert a szárnyak nem panaszkodtak. Ez a kis szellőzködés azért is jó volt, mert déltájban fülledt meleg szállt felfelé, és Hú talán akkor is leengedte volna szárnyait, ha nem az éjszakai utat várta volna.

Ez a szellőzködés mindenképpen jólesett.

A folyó felett néha sirályok kiáltottak, és néha egypár vadréce sustorgó repülése hallatszott, de ember nem volt sehol, és ez Hút nagyon megnyugtatta.

Alkony felé egy gébics cettegett valahol a folyóparton, később ölyvek vijjogtak, de olyan nagy magasságban, hogy a vijjogások nem jelentettek semmit.

Később egy fülemüle szólalt meg lágyan, majdnem tétozáva, mintha még nem lenne itt az ideje az esti dalnak, bár ekkor már a bokrok között megült az alkony, aztán lassan kezdett felkúszni a fák derekán.

Esteledett.

Hú szemei éber-nagyra nyíltak, aztán nehézkesen kikapaszkodott a fészek peremére. Megsuhogtatta szárnyait, de még várt, mert az ég még elég világos volt ahhoz, hogy egy ilyen nagy madár szokatlanul feltűnő legyen.

De amúgy is várnia kellett, mert egy csónak úszott a vízen, s a csónakos alig evezett. Inkább csak hagyta, hogy a víz vigye a csónakot, s az evezőket időnként csak úgy tessék-lássék merítette meg. Hú persze nem sürgethette a csónakost, de erre nem is volt szükség, mert érzékei mélyén úgy érezte, hogy mire az az ember eltűnik a látóhatáron, már nyugodtan kirepülhet.

A vízről ekkor már lassú párák szálltak fel, és meg is ültek a víz felett, mert a levegő nem mozdult, s már a vacsoracsillag is kinyitotta szemét a nyugati égen.

Hú körülnézett. Lassan kikapaszkodott egy vastag ágra, amely kinyúlt a lomb közül, még egyszer alaposan szemügyre vette a tájat, aztán rádobta magát a levegőre.

Szárnyait érezte, hogy vannak - s ez óvatosságra intette -, bár nem fájtak, s az áttüzesedett homokpatak felett a felszálló meleg levegő szinte felnyomta a magasba. És ez jó érzés volt, mert a messzeségben erdős hegyvonulatok látszottak, amelyekre úgyszólván fel kell kapaszkodnia.

A levegőben világosabb volt, de a föld már teljesen sötét. A szárnyakból kiállt már az a húzódozó érzés is, és Hú nem sietett, bár a barlang vonzását egyre sürgetőbben és egyre erősebben érezte.

A faluk világosságát kikerülte, és kikerülte a pásztortüzeket is, bár máskor talán a sötétből szívesen leleskedett volna. De most erre nem volt idő. A hegyek fekete árnyéka egyre közeledett - hiszen pár órája repült már -, de még elég messze voltak ahhoz, hogy a szárnyak addig kifáradjanak.

Mert most még nem volt fáradt, de Hú nem érezte olyan közel a barlangot, hogy valami tudat alatti érzés erre ne figyelmeztette volna.

Később sásos, nagy rétság felett repült, aztán nádas tocsogók tükrében hunyorogtak a csillagok, és itt nehezebb volt a repülés, mert hideg pára úszott a szétszórt vizek felett, amely inkább lefelé húzta, mint emelte volna fölfelé.

Ekkor pendült meg először benne az óvatosság figyelmeztetése, ami azonban elmúlt, mert elmaradtak a szétszórt vizek, és a nyíres homokbuckák melege újra könnyedén hajtotta felfelé. S a látóhatár szélén úgy állt az erdős hegyoldal, mint egy meredek, fekete fal.

Erre már alig volt falu, és Hú csodálatos füle is csak nagyon messziről hallotta egy magányos kutya ugatását.

A hegyvonulat közeledett, és Húnak emelkednie kellett, hacsak nem akart fáról fára szállva úgy mászni fel a hegyoldalon.

Hát - emelkedett!

De haladt is, igaz, egyre nehezebben.

Fél óra múlva már alatta volt az erdő jó mélyen, de még mindig nem érte el a hegy magasságát, pedig ott, ott, valamelyik vén hagyásfán akart megpihenni. Az éjszakának, a sötét jó vadászidőnek még csak fele múlt el talán, s a hegytetőn még pihenhet is...

Hú úgy verte magát felfelé, mintha veszedelemből kellett volna menekülnie, s amikor felért, már nem is válogatott a fák közt, hanem halálos fáradtan egy majdnem száraz, villámvágta tölgy vastag oldalágára ereszkedett.

Olyan fáradt volt, hogy csak letottyant a vastag ágra, megmarkolta a durva kérget, lehunyta szemét, és nem gondolt semmire.

A fáradtság csalóka biztonságba ringatta, s elmúlt talán negyedóra, amíg újra körülnézett, mert a fáradtság mögött erősödő védekező ösztön a köteles óvatosságra figyelmeztette.

A sűrű sarjerdőben azonban halálos csend volt, amelyben az óvatosság is ellanyhult, s utána és mögötte egy más, maradandóbb érzés kezdett egész lényében lüktetni, s ez a barlang közvetlen közelségének megfoghatatlan, boldog érzése volt.

Hú úgy érezte, hogy nincs is már távolság. A barlang mintha kívül és belül lett volna egyszerre, bár nem látott még semmit, ami ezt az érzést igazolta volna.

A messzeség s az egyre kisebbedő dombhátak felett laza pára ült, s ez lezárta a látóhatárt. Hú pedig messzebb akart látni, de ehhez magasra kellett volna repülnie, amit Hú egyelőre nem kívánt. De körülnézett, s oldalt - amire eddig ügyet sem vetett - egy igazán óriás, a szelek által tördelt ágú, félig száraz bükkfa állt.

Hú této vázott, de nem sokáig, mert először lágyan, suttogva kezdte, majd pár perc múlva megzendítette az erdőt a keleti szél.

Hú ekkor már nem této vázott. Csak ki kellett tárti szárnyait, a szél már emelte felfelé, s a nagy bagoly siklózva, de minden fordultnál emelkedve körözni kezdett felfelé, mintha lépcsőről lépcsőre szállna, s amikor elég magasan volt, puhán ráeresztette magát az óriás bükk toronymagas ágára.

A keleti szél zengett, s amikor Hú összezárta szárnyait, olyan, embernek és állatnak is elmondhatatlan, ősi és mindig meglevő, de egy életen át talán csak egyszer érezhető, döbbenetes boldog beteljesülés lüktetett minden csepp vérében, ami mindig meglesz a szabadság s a réges-régen látott otthon és szülőhely újra meglátásának, újra visszaszerzésének leírhatatlan érzésében.

Hú nem tudta, hogy karmai mélyen bele vájódtak a bükkfa héjába, és most minden érzése a szemében ült, mert a szél elseperte a hajnal előtti laza ködöt a dombhátak erdős tarajáról, s azokon túl sejtelmesen és elmosódva, de a negyed hold derengésében mégis láthatóan ott volt a folyó, a hegy s a fal, s annak meredek oldalában a barlang.

Most már Hú minden elővigyázat nélkül, minden fáradság nélkül szétcsapta szárnyait, s elindult - *hazafelé*.

Amikor az ezredes hajnalok hajnalán - alig múlt két óra - Jancsiék házához érkezett, Jancsi és Jóska már a "garázs" előtt cigarettáztak, és olyan halkan beszélgettek, mintha már a cserkészlet kezdetén lettek volna.

- Na, legények, mit jósoltok?

A legények azonban csak a vállukat vonogatták, majd később Jancsi azt mondta, hogy ő "érez" valamit...

- Talán gilisztáid vannak, Jancsi?

Jancsi a gilisztákat kissé megalázónak találta, de azért úgy nyilatkozott, hogy gilisztái soha nem voltak, de az este kukik szólt a nagy tölgyfában, s ez általában, de a vadászat szempontjából különösen jó jelnek tekinthető.

- Helyes! Hát akkor csüldökre, magyarok! Jóska, nem sietünk. Időnk van bőségesen; amennyire lehet, ne bögsd a motort. Jóval előbb szállunk ki, mint tegnap, és Jancsi is csak addig kísér el, mint tegnap, aztán majd meglátjuk. Gyerünk!

Teljes sötétség volt, amikor kifordultak a kapun, és még sötétebb lett, amikor a szűk erdei útra tértek. A reflektorok éles világosságán kívül mást látni nem is lehetett, s amikor Jóska megállt egy helyen ahol meg is lehetett fordulni -, Jancsi és az ezredes pár percig még ültek a sötétségben, mert Jóska eloltotta a lámpákat.

- Na! - szólalt meg az ezredes. - Előttem menj, Jancsi, mert neked jobb szemed van.

Ballagtak a kanyargó erdei úton fölfelé.

A hold már lehajlóban volt, de a csillagok még éjszakai fénnel világítottak, s a két vadász valóban csendben és még éjszakai sötétségben ért a tegnapi kiindulási helyre.

- Én itt lemaradok, ezredes úr - suttogta Jancsi -, de a patakmedernél tovább ne tessék menni, amíg sötét van, mert tele van kövel...

Az ezredes csak bólintott, Jancsi pedig leült egy bokor mellé, és hallgatta az éjszakai zörejeket, amelyek mind mondanak valamit annak, aki ismeri az erdők éjszakai hangjait.

Először csak egerek zörögtek az avaron, de később, jóval a nyiladék fölött, mintha sokfogú gereblyét húztak volna a száraz leveleken, s Jancsi tudta, hogy az ismerős, öreg vaddisznó viszi haza fiait valamelyik nyirkosabb legelőről.

Jancsi elképzelte a leszoptatott, nagy fejű, sovány, öreg kocát s körülötte a már alig csíkos, dundi malacokat, és elmosolyogta magát, mert Jancsi ugyan szeretett volna vadászni, de a vadak meglesésében - mikor azok teljes biztonságban érezték magukat - még több öröme volt.

Az avar zörgése aztán kiment a hallótávolságból, és Jancsi azzal szórakozott, hogy a nagy katonai gukkerral nézegette a leszálló holdat s a mind álmosabban villogó csillagokat.

S hogy mindez forog a Földdel együtt?

"Így mondják a könyvek - gondolta Jancsi -, és lehet, hogy így is van... csak hát... ezek a dolgok nehezen érthetők."

A csillagok már tűnedezni kezdtek, amikor hajnali szél suhogott végig az erdőn, és Jancsi szíve nagyot dobbant.

A csillagokat vizsgáló messzelátó ablakán valami átrepült, valami nagy madár. Jancsi szívdobogva kapkodott, hogy a madarat újra elkapja a messzelátóval, s ez sikerült is, bár csak egy pillanatra, mert a madarat elnyelte a sötét messzeség.

Jancsi olyan gyenge lett, hogy a gukkert majdnem kiejtette kezéből, és suttogva mondta:

- Uhu!

Látta, s ez kétségtelen volt.

A patikus elmondta Jancsinak, hogy a mérnök Hút szabadon engedte, amit a fiú örömmel vett tudomásul, mert minél jobban megszerette a vadakat és az erdőt, annál inkább tudta, de olvasta és érezte is, hogy a fiókák kiszedése és később az öregek pusztulása talán helyrehozhatatlan bűn volt.

Igen, uhu volt... és talán az volt, amit a mérnök szabadon engedett...

Lehetséges ez?...

A levél tegnap érkezett... de mikor adták fel? És meddig utazott? Lehetséges ez? Hogy így, ilyen pontosan hazataláljon?

Jó lett volna megkérdezni valakit, de ezt a gondolatot szinte ijedten háritotta el a fiú.

Nem!

Erről nem tud meg senki semmit. Még apja sem, még a patikus sem. Senki!

Majd ő tanulni fog, szakiskolát végez, és ebben az erdőben lesz először segéderdész... aztán erdész...

- Egyenesen a barlang irányába repült - suttogta Jancsi -, lehetséges? Olyan távolságból? - És felnézett az égre, s csak akkor vette észre, hogy elmúlt közben az idő, mert eltűntek a csillagok, s túl a hegyen bíborágyából talán most vackolódik ki a nap.

Lassan színe kezdett lenni a világnak, s szinte abban a pillanatban cserregni kezdett egy szarka, és egy nyúl baktatott át a nyiladékon olyan bambán, mintha Jancsi nem is lenne a világon.

Jancsi mosolygott.

Nem gondolt arra, hogy a nyulat meg lehetett volna löni, de arra gondolt, hogy ha az uhuk elszaporodnának, az ilyen mafla nyúl is jobban vigyázna az irhájára.

Aztán a másik oldalra nézett, az ezredes felé, mert a nagy izgalomban szinte megfélemedezett róla.

És ebben a pillanatban a golyólövés száraz, erős dörrenése vágott végig az erdőn.

Jancsi felugrott. A messzelátót kezébe kapta, hogy ne kalimpálgjon a nyakában, és futva ment a völgynek a száraz patakmederig, onnét pedig szuszogva fel a másik oldalon a nyiladékgig.

Amikor a nyiladékon balra nézett, ott állt az ezredes talán hatvan méterre, és amikor meglátta Jancsit, olyan lelkesen integetett, mintha csatát nyert volna.

- Gyere, Jancsi, gyere! Siess!

Jancsi futott, kezében a kukker, s valóban ámulva állt meg a csodás vén bak mellett.

- Ezredes úr! - És megemelte szutykos kis kalapját.

Az ezredesnek reszketett a keze, amint kézfogásra nyújtotta.

- Köszönöm, Jancsikám!

Jancsi vastag zsineget húzott ki a zsebéből, és vidáman felmutatta.

- Én hiszek a kuviknak, ezredes úr! Lám, hoztam madzagot is, a bak lábát összekötni...

Az ezredes nevetett.

- Babona, nem babona, nem érdekel, Jancsi. De itt a bak!

Jancsi botot dugott az összekötött lábak közé, és vállára vette.

- Ha nehéz, szólj, majd én átveszem...

- Ugyan - rántotta meg vállát Jancsi -, lefelé megyünk...

S amikor látótávolságra értek, Jóska úgy ugrott ki az autóból, mint a szöcske. És futott eléjük.

- Hú, de gyönyörű! - fogdosta az agancsokat. - Ilyent még nem is láttam, pedig a mérnök úr is lőtt bakokat...

Aztán vidáman duruzsolni kezdett az autó, de házuknál Jancsi lekérdzkedett.

- Tessék majd megmondani a patikus úrnak, hogy ha itthon végeztem, majd bemegyek. Egy kis dolgom van még... és édesapám sincs itthon.

Az autó elrobogott.

Jancsi becsukta a kaput, mint amikor senki sincs otthon, körüljárta a házat, de apja valóban nem volt sehol, tehát ebéd előtt nem jön már haza, aztán csendesen felment a padlásra.

A padlás két szellőzőlyuka már magasan volt a folyóparti fák felett, és Jancsi egyedül akart lenni. Az uhu pontosan a barlang irányába repült, és Jancsi tudni akarta, hogy megérkezett-e, mert akkor... akkor csak Húról lehet szó.

Egy öreg széket kanyarított maga alá, a kukkert a szeméhez emelte, és a fal peremén könyökét megtámasztotta. Aztán a messzelátót a szürke nagy falon a barlanghoz vezette...

És csak nézett... nézett, mert nem tudta szemét levenni arról, amit látott. A messzelátó olyan közel hozta a nagy falat, hogy minden repedés látszott rajta, s olyan közel hozta a barlangot, hogy egészen a mélyébe beláthatott, bár Jancsi erre már nem volt kíváncsi.

A barlang szájában - mint minden őse időtlen idők óta minden hajnalban - ott ült Hú, fáradtan és mozdulatlanul, és jobb csüdjén, a karmok felett világosan látszott a béklyó nyoma.

“Igen - gondolta a fiú -, visszajött. Igen: *hazajött...* ”

Jancsi könyökét nekitámasztotta a falszegélynek, s most már csak a bagoly tágra nyílt szemét nézte, amely mozdulatlan volt, mint az üveg, de mélyében az idők, álmok, talán látomások kavarnak...

S a nagy bagoly mintha szinte megroskadt volna abban, amit látott, és tollai megborzongtak...

... Talán a repülőgépeket látta, amelyek jöttek keletről, jöttek nyugatról, és jöttek délről? Nyomukban őrző dördülések, mint a Sátán hahotája, amelyből tűz, gyász, könny, korom és vér szállt fel az ég felé? Talán a csatateret látta... a szétroncsolt milliókat, a gázkamrákat s a foglyokat, akiket már átkarolt az elmúlás?

Talán a bujdosókat látta, akiknek szívét már csak a rémület éltette, mert már nem is akartak élni?

Talán a koporsót látta a patika udvarán, mert az öreg patikus utánahalt egyetlen fiának, aki elesett messze keleten, valahol az ördögnek ebben a jól kitervelt háborújában? Vagy az ezredest látta, akit a bunker előtt tépett szét egy repülőbomba?...

A harcot, a menekülők áradását, üszköt, kormot, vért, szennyet, az átok és kín csatornáit látta megtelve hömpölyögni majd az egész földön, és szétáradni mindenkinek a szívében, aki ember volt és gondolkodott?...

Jancsi dermedten és zakatoló szívvel, sápadtan nézte a nagy bagoly rettenetes szemeit, amelyek később megenyhültek... és most mintha mást, mintha az új fészkeket és új házakat látta volna és az új embereket...

Új utakat, hidakat, gyárat, kerteket és mezőket látott talán, amelyekben virág nőtt, mint a messze megsüppedt sírokon?

Vagy tán éppen Jancsit látta, aki lám, valóban erdész lett és vadász a megújult erdőkben?

Vagy a félkarú mérnököt látta, aki csakúgy vezeti a gazdaságot, mint azelőtt... de a felső pusztá már felépült, az öregek nyugdíjba mentek, és a majorgazda egy Pomozi József nevű volt tizedes, s a központi majorban Ferkó a parancsoló ember?

Igen, Hú talán mindezeket látta - látta, hogy Európa minden folyójában megmosta már véres szárnyait a meggyalázott és megölt, de isteni valóságában s az emberek hitében és vágyában örök életű *béke!*